Resim 95

(G. Erbek'ten)

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma, jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan :Doç. Dr. Recai Karahan .....

Üye (Danışman) :Yrd. Doç. Dr. Ali Düzgün .....

Üye : Ertan Yalçın .....

Üye : .....

Üye : .....

Onay : Yukarıdaki İmzaların, adı geçen Öğretim Üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../.....

Doç. Dr. Recai KARAHAN
Sos. Bil. Enst. Müdürü

Müdür

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER I
ÖNSÖZ II
KISALTMALAR III
1.GİRİŞ 1
2.ÇAĞDAŞ GELİŞME ZORLUKLARI KARŞISINDA YENİ OSMANLI KURUMLARI 3
3.ASKERİ OKULLAR ve RESİM DERSİ 7
3.1.ASKERİ OKULLARDA RESİM DERSİ NASIL YÜRÜTÜLÜYORDU? 9
4.ASKER RESSAMLARIMIZ İÇİN AVRUPA'DA EĞİTİM OLANAĞININ GÜNDEME GELİŞİ 10
5.BATILILIŞMA DÖNEMİNDEKİ ASKER RESSAMLARIMIZIN ORTAK NİTELİKLERİ 12
5.1.BATILILAŞMA DÖNEMİNDE TÜRK RESMİNDE KONU 13
6.TÜRK RESİM SANATINDA ASKER RESSAMLARA GENEL BAKIŞ 17
7.GENEL BAKIŞTA KONUNUN İRDELENMESİ 19
7.1.XIX.YÜZYIL ASKER RESSAMLARININ SANATSAL YENİLEMEDE ÜSTLENDİKLERİ ROL 22
7.2.SANAYİ-İ NEFİSE MEKTEBİNİN KURULUŞUYLA ORTAYA ÇIKAN DURUM 24
8.TÜRK SANATINDA ASKER RESSAMLARIN ETKİLERİ 27
9.SAVAŞ ORTAMINDA SANAT 31
9.1.ASKER RESSAMLARDA YENİ KUŞAKLAR 31
9.2.SAVAŞIN RESMEDİLDİĞİ ATÖLYE 32
10.ASKER RESSAMLAR DERNEĞİ 34
11.ASKER RESSAMLAR 35
12.BAŞLICA EĞİLİMLER VE SINIFLANDIRMA MODELİ 109
13.TÜRK RESMİNDE YENİ DÖNEM 111
14.GÜNÜMÜZ ASKER RESSAMLARI 115
15.SONUÇ 134
16.SUMMARY 135
17.KAYNAKÇA 136
18.RESİM LİSTESİ 139
19.RESİMLER 141

ÖNSÖZ

Türklerde resim, tarihi tesbit edilmeyecek kadar uzun bir geçmişe sahiptir. Uygarlıkların başlangıcından bu yana her alanda olduğu gibi Sanat alanında da zevk ve becerileri çok ilerlemiştir. Fakat resim sanatımız din baskısı altında yeterince gelişememiştir.

17. ve 18.yüzyıl boyunca kendini gösteren ve 19. yüzyılda doruk noktasına çıkan, Sanattaki Batı etkileri, resim sanatının uygulamalarında ve gelişiminde yeni açılımlara yol vermiştir. Buda batı yöntemlerine uygun eğitim yapan askeri okulların kurulmasını gerçekleştirmiştir.

İlki Mühendishane-i Berri-i Hümayun adını taşıyan askeri okullarda (1793-1794) daha çok askeri amaçlarla yeni resim teknikleri öğretilmeye başlanmış, böylece Batı perspektif kuralları nesneyi iki boyutlu yüzey üzerinde modle ederek göstermeye yarayan ışık-gölge uygulaması gibi kuralları resim eğitiminin programı içinde yer almıştır.1835 yılında Mektebi Harbiye'de resim derslerinin müfredat programına konması Türk Resim Sanatında Batılılaşma hareketlerinin başladığının habercisidir. Türk Resminin her döneminde resim sanatındaki batılılaşma hareketleri etkisini göstermiştir. Asker ressamlarımızda her zaman bu batılılaşma hareketlerinin içinde bulunmuştur.

Türk resim sanatının öncüleri olan günümüzde bile çok başarılı çalışmalar üreten asker ressamlarımızın yeterince incelenmediğini, özellikle yüksek lisans konusu olarak ele alınmadığını düşünmem, bu konuda yüksek lisans tezi hazırlamamda etkili olmuştur.

Amacım yeterince araştırılmayan, tanınmayan, 1826 yılından 2000'e başarılı eserlerle ismini duyuran asker ressamlarımızı resimle ilgili ve alakalı olan herkese tanıtıp, onlar hakkında bazı fikirler edinmelerini sağlamaktır.

Beni bu çalışmaya yönelterek , tezin hazırlanmasında her türlü yardımı ve tavsiyelerini esirgemeyen danışman hocam Yrd.Doç.Dr.Ali DÜZGÜN'e en içten şükran duygularımı sunarım. Çalışmam süresince yardımını gördüğüm saygı değer hocalarım Doç. Dr. Recai KARAHAN ve Yrd.Doç.Dr.Salih MERCAN'a teşekkürü borç bilirim. Değerli fikirleriyle çalışmalarımda katkıda bulunan Yrd. Doç. Dr. Ertan YALÇIN'a ve bölüm hocalarına sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca uzun bir süredir özveriyle her türlü destek ve yardımlarını esirgemeyen sevgili eşim Fehmi KALAYCI'ya teşekkür ederim.

Haziran / 2000-VAN **Seyhan MERCAN**

KISALTMALAR

a.g.e.	:Adı Geçen Eser
E.S.A.	:Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi
G.Ü.	:Gazi Üniversitesi
GATA	:Gülhane Askeri Tıp Akademisi
GESAM	: Türkiye Güzel Sanat Eseri Sahipleri Meslek Birliği
G.S.A.	:Güzel Sanatlar Akademisi
İ.T.Ü.	:İstanbul Teknik Üniversitesi
M.S.Ü.	:Mimar Sinan Üniversitesi
OYAK	:Ordu Yardımlaşma Kurumu
T.D.S.R.	:Türk Deniz Subayı Ressamları
y.y.	:Yüzyıl

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

1.GİRİŞ

Türk Resim Tarihi 19.yy. beraber batılılaşma süreci içine giren Osmanlı Devleti,toprakları içinde özellikle İstanbul'da bulunan yabancı kökenliler ve azınlık sanatçılarının resim ve diğer sanat kollarındaki etkinlikleri devam ederken ülkede yeni bir yapılanma ihtiyacı duyuluyordu.

Batı'daki resim sorununun, zeminin ve anlayış gelişiminin bilincine varılmadan çabalar harcandığı ve dolaylı olarak olması gerekli bir gözlem döneminin geçirildiği açıktır. Sanatçılarımızın 19.yy.'da geçirdiği ilk gözlem dönemi,Batı sanat anlayışları oluşumlarının ve değişimlerinin nedenlerini anlamaya yeterli olmamış. Zaten önce askerlik mesleğini seçen bu sanatçı ruhlu kişiler,çoğu kez bir atölye yaşamına gerekli, yeterli zaman yanında, toplumumuzun geniş zeminde oluşmuş ilgiyi de bulamamışlar. Batıdaki atölyelerde giderek yenilenen çizgisel, boyasal tutku ve zevklerin, kesin doğal biçimler dışında nasıl bir oluşum grafiği çizecekleri dikkate alınırsa, bu yaratılmış yabancı, soyut, zengin kültürün ülkemizde kısa zamanda, yer ve gelişme ortamı bulamayacağı açıklanır.

Genelde yeniliğe açık olarak görülen Osmanlı Ordusu ard arda gelen Askeri okullar zinciri meydana getirmiştir. Burada askeri amaçlı resim teknikleri öğretilmiştir. 1831'de Kara Harp Okulu ve Deniz Harp Okulu açılmıştır.19.yy. içinde sanat alanındaki gelişmelerde büyük payı olan asker ressamlar üzerinde durulmasının sebebi askerlerin yönetimde aldığı, siyasal rollerdir. Siyasal roller içinde en önemlisi de batıyla olan ilişkilerinde gelişmesiyle birlikte sanatsal yeniliklerin ülkemizde yer almasıdır. Sanatsal yeniliklerde daha çok resim sanatında etkisini göstermiş ve çoğu asker olan sanatçı kuşağımız batıyla resim sanatı arasında mesafeyi kısa zamanda ve başarıyla kapatmıştır. Birkaç yıl içinde pek çok değerlei eserler veren ressamlarımız mesafeyi kapatmakla da kalmamış Türk resim sanatının en hareketli dönemlerinden birisini yaşatmıştır. Aynı yüzyılın birinci yarısında başlayan asker ressamlar hareketi yüzyıl öncesinde başlayan Batı ile ilişkiler kuran, saray tarafından da desteklenmiştir. Batı tekniği ile resim sanatının (suluboya, guaj, tempera) Türk resim sanatına hızla girmesi 1774-1789 yılları arasında olmuştur. Bu tarihten günümüze değin resim sanatında hızlı olumlu sanatsal değişimler yaşanmıştır. Bu değişim sürecindeki gelişmeler, asker ressamların etkileri, gelişmelerde katkıları

bulunan 150 asker ressamımız alfabetik sırayla tanıtılmıştır. Asker ressamların etkileri dönem olarak değil batılılaşma sürecinde ele alınmıştır. Ayrıca resim sanatı içinde önemli bir fonksiyon icra ediyor olmalarına rağmen onlar hakkında yapılan çalışmaların yeterli olduğunu söylemek oldukça güçtür.

Bu zamana kadar yapılan çalışma belirli sınırlamalar içinde ele alınmıştır. Halbuki bu konuda daha çok bilimsel araştırmaya önemle ihtiyaç vardır. Yaptığım çalışmalarla boşluğu doldurduğum inancındayım. Bu doğrultuda yaptığım çalışma batılılaşma süreci içinde asker ressamlarımızın rollerini ve onlar hakkındaki gerekli bilgileri vererek, Türk resim sanatında önemli yerleri olan eserleri 18. y.y.'dan 21. y.y.'a kadar incelendi.

Konu, askeri okulların açılması bu okullardaki verilen resim eğitimi; batılılaşma dönemi ayrıca bu dönemdeki ressamların üstlendikleri rol ressamların ve Türk sanatına etkileri; asker ressamların tanıtılmasıyla genel olarak üç bölümde irdelendi.

2.ÇAĞDAŞ GELİŞME ZORLUKLARI KARŞISINDA YENİ OSMANLI KURUMLARI

Sultan Selim III.(Saltanatı 1789 - 1807) döneminde ,1794 yılında Mühendishane-i-Beri Hümayun'da (Topçu Okulu) , daha sonra 1835'de Mekteb-i Harbiye'de (Harp Okulu) , resim derslerinin müfredat programına konması ile ülkemize Batılı anlamda resim sanatının başladığı bilinmektedir.[1]

19. yüzyılın başlarına gelindiğinde ise, sanatın her dalında batı etkisinin artmasına öncülük eden II.Mahmut'u görürüz. Bunun ilerisinde ,Sultan Abdülmecit döneminde (1839-1861), Tanzimat fermanı ile batılaşma hareketleri aktif olarak gelişmektedir. Barok,rokoko süslemeciliği Dolmabahçe Sarayı örneğinde olduğu gibi, çokça uygulanmaktadır.

Bu dönemin ünlü ressamlarından, Ferik İbrahim Paşa Avrupa 'da ayrıca resim tahsili görüp, memlekete dönünce tuval resmi çalıştı. 1847'de, Mühendishanedeki mimarlık eğitiminde, ayrıca perspektif ve resim teknikleri verilmeye başlandı. 1864'te Menşe-i Muallim okulu kuruldu.

I.Abdulhamit döneminde (1774-1789) Batı tekniğiyle suluboya, guaj, tempera, tekniğiyle eserler verilmeye başlandı.

III. Selim döneminden sonra, padişah portrelerinde arka planda Batı resminin etkisinin yoğunluğunu yansıtan manzaralar görülmektedir. Örneğin, Hakikat-ül Mülük'te, Osman gaziden Sultan Abdülmecit'e kadar, otuzbir padişahın suluboya portreleri vardır.[2] Duvar resimlerinin daha sonra yerini alan tuval resmine bırakması, tabiidir ki kolay olmamıştır. Sanatsever bir padişah olan Abdülaziz'in, diğer pek çok padişah gibi, yurtdışından resim satın alması, özellikle Paris ve Londra'dan aldığı resimlerle, Dolmabahçe Sarayında zengin bir galeri kurması ve at üstünde bronz bir heykelini döktürmesi, hayvan heykellerini sarayların bahçesine koyması ve Polonyalı Schlebovsky'ye ısmarladığı büyük kompozisyonların taslaklarını padişahın çizmesi, gerçekten şaşırtıcı gelişmelerdir.

---

[1] E. Özdeniz, Türk Deniz Subayı Ressamları, (1994), s.15.

[2] B. İnal, "Osmanlıda Minyatür Sanatına Bir Bakış ve Resim Sanatının Öncüleri", Türkiye'de Sanat, Sayı-42, (2000), s.14

19. yüzyılın ortalarına gelindiğinde görürüz ki, artık minyatür resmi, zamanını doldurmuştur, ama Osmanlı için resim sanatının önemi devam etmiş fakat minyatür resmi yerini modern resme bırakmaya başlamıştır.[3]

Bu tarihten kırk iki yıl sonra, 1835 yılında Mekteb-i Fününu Harbiye (Harp Okulu), daha sonraki yıllarda da bu yüksek okulumuza kaynak olan Askeri Rüştiyeler (Askeri Orta Okullar) ve Askeri idadiler (Askeri liseler) de resim derslerinin kabul edildiğini görüyoruz.

Yurdumuzda ilk defa batı metodu ile öğrenim yapan bu kültür müesseselerinde resim dersleri, yine batı metodunun ayrılmaz parçası olduğu için, müfredat programlarında yer almıştır. Hiç şüphesiz bu dersleri, önemli bir sanat hareketine başlangıç olabileceği, o günlerde hiç bir zaman düşünülmemiştir.[4]

Türkiye'de resim sanatının tanınıp gelişmesini sağlayacak en etkili karar ve icraat, resim derslerinin öğretim konusu olarak bu okulların ders programlarına konması olmuştu. 1834 yılında öğretime başlayan Mekteb-i Harbiye'nin bir yıl içinde programlarına resim dersleri konulması ve bilhassa bu derse önem verilmesi resim eğitimini güçlendirmiştir.

1846 yılında Mühendishaneye müdür olan Bekir Paşa bu okulun üstün bir seviyeye çıkarılmasında büyük gayret sarf etmiştir. Kendisi, güzel sanatlara ve sanatçılara değer veren aydın bir subaydı. Hâkk (İnce oymacılık) san'atı üzerine ders veren, Avrupa'dan bir öğretmen getirtmişti.

1846 yılında Askeri idadilerin (Askeri Liseleri) açılması ve bu okulların programlarındaki resim dersleri, resim sanatımızın lehine, olumlu sonuçlar vermiştir. Mühendishane, Askeri Tıbbiye ve Harbiye'ye girecek öğrenciler için bu okullar hazırlayıcı bir öğretim kademesi olmuşlardı. Modern askeri okullar durumundaki bu müesseselerde öğrencilerin daha genç yaşta resim eğitimi görmeleri mümkündü(tasarı geometri), menazır ve gölge (perspektif), resm-i hattı (teknik resim) , karakalem resim,çini resim, yağlıboya, anatomi, fotoğrafçılık ve kıyafet tarihi dersleri bulunuyordu. İlk ressamlarımız, resim sanatına karşı yetenekli olup, bu okullardan yetişen subaylarımızdı.[5]

---

[3] B. İnal, "Osmanlıda Minyatür Sanatına Bir Bakış ve Resim Sanatının Öncüleri, Türkiyede Sanat, Sayı-42, (2000), s.14.

[4] N. İslimyeli, Asker Ressamlar ve Ekoller, (1965), s.13-14.

[5] A. Ersoy, 18.Yüzyılın Minyatürleri ve 19.Yüzyılda Batı Tarzı Resme Geçiş, (1991), s.16-17.

Mühendishane-i Berr-i Hümayun ve daha sonra Harbiye Mektebi, resim sanatının ülkemizde yaratılmasına öncülük etmiştir. 1835 yılından itibaren yetenekli görülen öğrencilerin Avrupa'ya resim öğrenimine gönderilmesine başlanmıştı. Bunlardan on öğrencinin içinde Mülazım-ı Sani (teğmen) İbrahim ve Teğfik efendiler bulunmaktadır. Mülazım-ı Sani İbrahim Efendi daha sonra Ferik (Korgeneral) rütbesine kadar yükselmiş ilk Türk subay ressamıdır. Selim Paşa'dan sonra Mühendishane öğretmenlerinden olan ve Mekteb-i Fünun-ı Harbiye Nazırlığına getirilen Mirliva Emin Paşa'nın da bir sanatsever olması, üstün gayretleri, daima takdir edilmişti.1848 yılından itibaren Avrupa'ya gönderilen askeri öğrenciler arasında olmuştur.[6]

"Askeri İdadi" den sonra, öğrencilerin yüksek kısım olan Mühendishane ve Harbiye sınıflarında daha ileri şekilde resim dersi görmeleri, yetenekli gençler arasında gerçek sanatçıların çıkmasını sağlıyordu. Resim dersleri çok ciddi, programları ağır,öğretmenler ise iyi yetişmiş, seçkin ve yetenekli şahıslardı. Bu gelişmeler Müdür Ferik Selim Paşa ve askeri mektepler nazırı Galip Paşa zamanına rastlar. Bu dönemde bilhassa resim öğretimine olağan üstü değerler verilmiş, öğretmenler Avrupa'da öğrenimlerini tamamlayan yetenekli subaylardan seçilmişti. Fransız ressam Que's ile İspanyol ressam Joseph Schranz' da okulda resim öğretmenliği görevi verilmişti. Öncelikle resim derslerinin miktarı arttırılmış, eğitim programı, buna göre düzenlenmişti. Bunun sonucu Mühendishane ve Harbiyede "Ressam Sınıfı" adı altında yeni bir sınıf kurulmuştu.

Mühendishane ve Harbiye'nin ressam sınıfındaki öğrencileri bu okullarda Batıdaki sanat akademileri öğrencileri gibi resim dersleri görerek yetişiyorlardı. 1854 yılından itibaren de ressam subaylar bu yeni sınıftan mezun olmaya başladılar. Mühendishane ve Harbiye, ressam sınıfları mezunları vermeye devam ederken, bu arada "Askeri Rüştiye" ve "Askeri İdadi" lerin sayıları artmaya başladığı için, bu okullara öğretmen bulma güçlüğü ile karşılaşmış ve nihayet 1877 yılında Harbiye bünyesinde "Menşe-i Muallimin " adı ile yeni bir bölüm kurulmuştur." Menşei Muallimin" bölümünde okulların öğretmen ihtiyacını karşılamak için subay öğretmenlerin yetiştirilmesi öngörülmüştü. Bu bölümün müfredatı çok ağır olup, Batı

[6] E. Özdeniz, Türk Deniz Subayı Ressamları, (1994), s.17-18.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

tarzı program uygulanmıştı. Programlarda, Hendese-i Resmiye (tasarı geometri), menazır ve gölge (perspektif), resm-i hat (teknik resim), karakalem resim, çini resim, boya resim, kopya ve modelden resim, tabiattan resim, hayali resim, yağlıboya, anatomi, fotoğrafçılık ve kıyafet tarihi dersleri bulunuyordu. Avrupa'ya gönderilen askeri öğrenciler arasında Hüsnü Yusuf Bey (Kaymakam Ressam Hüsnü Yusuf) ile 1864 yılında Ahmet Ali Bey (Ressam Şeker Ahmet Paşa), Süleyman Seyit Bey, (Piyade Miralay Ressam Süleyman Seyyit Bey) ve Ahmet Emin beyi görüyoruz. Ferik İbrahim Paşa, Ferik Tevfik Paşa, Kaymakam Hüsnü Yusuf Bey, Şeker Ahmet Ali Paşa, Miralay Süleyman Seyyit Bey, Kaymakam Selvili Ahmet Emin Bey, yetişen öncü ilk asker ressamlarımızdan başlıcalarıydı.

Bu ressamlarımız tabiat karşısında, dikkat, saygı, büyük bir titizlikle çalışarak en ince detaylarına kadar konuyu tuvallerine aktarmışlardı. Tabiata bakış, konuları seçiş tarzı bakımından gelişmiş bir anlayışı eserlerinde görüyoruz.[7]

Birinci kuşak Asker ressamlarımızdan olan Ferik İbrahim Paşa Mühendishaneden, Ferik Tevfik Paşa ise Harbiye'den yetişen en eski mezunlardır. Harbiye'de 1846-1887 yılları arasında resim derslerini Mösyö Kes adlı Fransız uyruklu, rahat Türkçe konuşan bir ressam vermiştir. Modern eğitim programlarının uygulandığı askeri okullardan yetişen sanatçıların büyük bir liste oluşturduğu görülüyor ve her biri etkin bir üslup kişiliğine sahip olan asker ressamlar, özgün bir sanatçı gurubu olarak karşımıza çıkıyorlar. Resim öğreniminin askeri eğitim programı içinde kaçınılmaz olduğu Mühendishane-i Berri Hümayun'dan da önce saraydan gizli bir hendese odasının devamı niteliğinde olan Mühendishane-i Bahrii Hümayun'dan daha iyi örgütlenmiş bir eğitim sistemi benimsediği için, sanatçıların yetişmesinde daha verimli koşullar ortaya çıkmıştır. Mühendishane'de resim hocalığına atanan Hüsnü Yusuf Bey'in, resim yapmanın yanında bazı mimari detay projeleri de çizdiğine dair kayıtlar vardır.[8]

XIX. yüzyılda askeri okulların yanı sıra, çağdaş Batı uygarlığını örnek alan kültür değişimi sürecinde sivil okullarında açılmaya başlandığı görülür. İstanbul'da Galatasaray Mektebi Sultanisi (1862), Darülşafaka Lisesi (1873) gibi okullarda Batı

[7] E. Özdeniz, Türk Deniz Subayı Ressamlar, (1994), s.17-18.
[8] S. Tansuğ, Çağdaş Türk Sanatı, (1993), s.51, 52.

dili öğretiminin yanı sıra, resim derslerine de ağırlık verilmiştir. Ancak burada kısaca sözü edilmesi gereken bir sorun 1860'da Paris'de bir Türk okulu olarak açılan Mekteb-i Osmaninin, iyi sonuç alınmadığı için 1874'de kapatılması olayıdır. Başkent İstanbul'da özelikle Darülşafaka Lisesinin resim derslerine önem verdiği anlaşılmaktadır. Bu okulda Fahri Kaptan diye bilinen fakat kimliği hakkında henüz, bilgi edinilmeyen, doğum ve ölüm tarihleri saptanamayan, Fahri imzasını taşıdıkları halde birbirinden üslûp farklarıyla ayrılan birçok resmin kendisine ait olduğu varsayılan bir çok sanatçı resim hocalığı yapmıştır. XIX. yüzyıl Fahri Kaptan sorunu, Türk resim sanatının ilginç bir olgusu olarak henüz çözümlenmemiştir.

XIX. yüzyıl asker ve sivil okullarında heykeltıraşlık eğitimi gibi bir sorun olmadığı görülür. Mimarlık eğitimi ise, mimarlıktan çok mühendislik bilgilerinin verildiği bir yönde askeri okulların programına girmiş, fakat ilerde de görüleceği gibi, bu uygulama alanına geçilmeden sürmüştür.[9]

3.ASKERİ OKULLAR VE RESİM DERSİ

Ülkemizde Avrupa anlayışında yağlıboya resim yapmak alışkanlığı ve geleneği ne zaman başlamıştır? Halil Edhem bu soruya kesin bir yanıt vermenin olanaksızlığına değindikten sonra şöyle diyor:

"Ancak şurası muhakkaktır ki, Sultan Selim zamanında ve 1894 tarihinde programına resim dersleri alınmış olan Mühendihane-i Berri-i Hümayun, sonra da Harbiye Mektebi resim sanatının ülkemizde yayılmasına sebep olmuşlardır. Aslında bu okullar Mühendis, Mimar ve Kurmay Subay yetiştirildiğinden öğrencileri içinde resmede eğilenler bulunacağı apaçıktır."

Lale Devrinden sonra, III.Mustafa, III.Selim ve II.Mahmut'un Saltanat dönemlerinde "Islahat ve Avrupayileşme "akımının güçlendiği görülür. Bilindiği gibi Comte'de Bonneval, (Humbaracı Ahmet Paşa), Baron de Tott, gibi uzmanlar çalıştırılarak orduyu düzeltme ve yenileştirme girişimlerinde bulunulur. Baron de Tott Mühendishane-i Bahri Hümayun'u kurar.

---

[9] S. Tansuğ, a.g.e., s.52-53.

Mühendishane-i Bahri Hümayun'un öğretim programlarında resim dersi yer alıyor muydu? Anlaşıldığına göre bu okulda teknik çizime, haritacılığa önem veriliyordu. Ne var ki III. Selim zamanında kurulan Mühendishane-i Berri-i Hümayun'da resim derslerine öğretim programlarında yer verilmiş olduğu kesinlikle biliniyor.

Mühendishane'de resim dersinden amaç kuşkusuz Avrupa yöntemlerine göre yetiştirilmek istenen genç subaylara askerlikle ilgili teknik çizimleri, arazi krokilerini, "Menaziri Krokileri" çizebilme yeteneğini kazandırmaktı. Harita, taş baskısı, kazıma, oyma yöntemlerini bilen subaylara da gereksinim duyuluyor olmalıydı. Ne varki Mühendishane'de resim derslerinin uzun yıllar bu amacı gerçekleştirmediği de görülüyor.

Bununla birlikte 1835'te İngiltere'ye öğrenim için gönderilen Mühendishane'li oniki genç arasında sonradan ressam Ferik İbrahim Paşa olarak ün kazanacak bir gençde bulunuyordu ki bundan resim alanında da yetişkin insana gereksinim duyulduğunu, bu yönde de önlem almak istendiğini anlıyoruz. Aynı tarihte Tevfik adlı bir Harbiyeli'ninde matematik, resim ve avukatlık öğrenimi için Paris'e gönderilmiş bulunduğunu Halil Edhem Bey'in "Mir'atı Harbiye"ye dayanarak verdiği bilgilerden öğreniyoruz.

Enderundan alınıp Mühendishane'ye verilen ve oradan da yurt dışına gönderilen yetenekli gençlerden öğretmen ve sanatçı olarak yeni kurulan Mekteb-i Harbiye'de ve öbür askeri kurumlarda yararlanılmak istendiği görülüyor. Başlangıçta amaç hep askeridir. Nitekim 1835 yılında İngiltere'ye gönderilen gençler arasında bulunan Bekir Paşa, 1847'de Mühendishane Nazırı olunca, başına geçtiği kurumu düzeltilmesine çalışacak, resme yetenekli genç mezunları okulun matbaasında görevlendirecek, haritacılığın gelişmesi için gereken önlemler alıcaktır.

Öte yandan 1834'te eğitim ve öğretime başlayan,1835'te resmen açılan Mektebi Fünun-u Harbiye-i Şahane'de de başlangıçtan itibaren resim derslerinede önem verilmiştir. 1836'da Harbiye'de bir matbaa kuruldu. 1837'de Chirans adlı bir İspanyol ressamı bu okulun resim öğretmenliğine atandı.

Mektebi Harbiye 1845'te "İdadiye" ve "Harbiye" olmak üzere iki aşamaya bölündü, Kes adlı bir Fransız, İdadi dönemi resim öğretmeni oldu.[10]

3.1.ASKERİ OKULLARDA RESİM DERSİ NASIL YÜRÜTÜLÜYORDU ?

Askeri okullarda resim öğretiminin Batıya dönük olması, Rönesans kökenli Avrupa resminde geçerli olan yöntemlerle yürütülmesi her ne kadar istenmiş olsada, bu doğrultuda ne dereceye kadar ilerlenebilmiştir? Programlar olması gereken düzeye ne kadar yaklaşabilmiştir? Batılı birikime bir perspektif öğrenimiyle ortak olunamazdı, kuşkusuz. Uzaya yönelik resim anlayışı, bilincimizde yeni oluşan bir kavramdı.

Gereksinmeleri karşılayacak düzeyde mezunlar verebilmek için gerek Mühendishane-i Berri-i Hümayün'da gerek Mekteb-i Harbiye de öğretim programlarını, öğretim süresini sık sık değiştirmekten geri kalınmadığı, öğrenim"Öğretmen sınıfı","Piyade ressam sınıfı", "Menşe-i Mualllimin" gibi dallar altında bölündüğü görülüyor.

Menşe-i Mualllimin"Sınıfı evvel", "Sınıfı Sani" olmak üzere ikiye ayrılıyordu. Dört yıl süren "Sınıfı Evvel " mezunları Askeri liselere (İdadiye) resim öğretmeni atanıyorlardı. Bu bölümde "Hendese-i resmiye, menazir ve gölge, resmi hattı, karakalem resmi, sepya ile resim, çini ile resim ,boyalı resim, kopya ve modelden resim,tabiatdan resim, tasavvuri ve hayali resim, yağlıboya resim, makina tersimatı, fenni teşrih,bilhassa mefasıl (eklemler) bahsi, fotoğrafçılık, elbise tarihi" gibi ilginç dersler olduğu öne sürülmüştür.

Askeri Rüştiyelere öğretmen olmak isteyen gençlerde iki yıl süreli Sınıfı Sani bölümümde öğrenim görüyorlardı. Dersler şöyle sıralanıyordu "Menazır ve gölge, resmi hattı, karakalem resmi, sepya ile resim, çini ile resim, boyalı resim, modelden resim, tarama, yalama, müsvedde, perspektif, anatomi, makina resmi ".[11]

---

[10] K. Özsezgin, Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı, (1982), c.3, s.86-87-88.
[11] S. K. Yetkin, Başlangıçtan Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi, (1980), c.1, s.99-100.

4.ASKER RESSAMLARIMIZ İÇİN AVRUPADA EĞİTİM OLANAĞININ GÜNDEME GELİŞİ

Batı'da resim eğitimine gönderilen ilk gençler, subay yada askeri okul öğrencileridir. 1835'de uygulamaya konan bu program gereğince Viyana, Berlin, Paris ve Londra'ya iki yıl içinde oniki kişi gönderilmiştir. Bu yetenekli gençlerden Ferik'liğe yükselen İbrahim Paşa Viyanada, Tevfik Paşa ise Paris'te eğitim gören ressamlardır.1838'de Viyanaya yedi,Paris'e üç öğrencinin gönderildiği ve bu uygulamanın sürekli ele alındığı görülmektedir.[12]

Paris'e gönderilen askeri okul öğrencilerinin iyi yetişmelerini sağlamak ve disiplini sürdürmek amacıyla 1860-1861'de bu kent'de açılan Mekteb-i Osmani'de elli-altmış civarında öğrenci bulunuyordu.[13]

1848 yılında gönderilen Hüsnü Yusuf, 1864 yılında gönderilen Ahmet Ali, Ahmet Emin ve Süleyman Seyit gibi kabiliyetler sanat tarihimizde daima övüneceğimiz sanatçılarımız olarak yer almaktadır. Bu subaylarımızın öğrenim yıllarında, Paris öylesine bir sanat heyecanı içinde bulunuyordu ki, İtalya ve Flaman sanat çevreleri hemen hemen ikinci planda kalmışlardı. Genç subaylarımızın işte bu öğrenim yıllarında birbirine zıt iki ekol, Paris sanat çevresine hakim bulunuyordu. Bunlardan birincisi, heyecanlı renkler ve yabancı konular üzerinde ısrar eden Delecrox'nin liderliğindeki Romantikler ikincisi ise, Yunan ve Romen sanatı üzerlerindeki çalışmaları tercih edilerek mitoloji ve tarih'den alınan konuların realiteye yaklaştırılması üzerinde ciddi didinmelerle meşgul İngres'in idaresi altındaki Neo klasisizm idi. Bir başka deyişle birinci cereyan kökünü Flaman, ikinci cereyanda İtalyan sanatından almış oluyordu. Bu çabalar sanat alanında normal tempoda bir gelişmenin ifadesi idi. Fakat, yeni bir sanat heyecanı ile toplumu altüst edecek bir kudretde değildi. Yine bu tarihlerde Emperstyonist'de değildirler sadece, sonradan muzaffer olacak bu ekolün öncüleridirler.[14]

Paris'deki okulun Fransız öğretmenleri arasında Rolrobens resim derslerini yürütmüştür. 1861'de Paris'e gönderilen öğrenciler arasından, Süleyman Bey ve

---

[12] S. Tansuğ, Çağdaş Türk Resim Sanatı, s.44-54.
[13] M. Cezar, Sanatta Batıya Açılış ve Osman Hamdi, (1971), s.360.
[14] N. İslimyeli, Asker Ressamlar ve Ekoller, (1965), s.7.

Ahmet Ali (Şeker Ahmet Paşa) da vardır. 1867 yılında padişah Abdülaziz'in Paris'i ziyareti sırasında, Mekteb-i Osmani öğrencileride sultanı karşılamıştı. Okulun 1874'de katılma nedeni, öğrencilerin sıkı disiplin altında Fransız toplumlarından tecrit edilmeleri zorunludur. Öğrencilerin iyi bir yabancı dil öğrenmemeleri bunlardan şikayetler sonucunda yurda geri çağrılarak cezalandırılmaları başlıca sorun olmuştur. Ressam yetenekleri üstün olan Süleyman Seyit, Cabanel 'in , Ahmet Ali ise Gustave Bodanger'in atölyesinde eğitimlerini sürdürmüş ve 1870'lerde İstanbul'a dönmüşlerdir.[15]

Şeker Ahmet Paşa ile aynı zamanda Avrupa'ya gönderilen, ancak hiç geçinemedikleri saptanan, Harbiye çıkışlı ressamlarımızdan, Süleyman Seyit'in (1842-1913) eldeki resimlerinden, ağırlıklı olarak natürmortlar yaptığını ve yine kendinden öncekiler gibi, nesnelerin hiç bir ayrıntısını ihmal etmememek için çaba harcadığını ancak giderek renkçi bir paletin inceliklerine vardığını anlıyoruz. Sevdiği naturmort konusu ters düşen ve ne olduğu bilinmeyen birde savaş komposuzyonu yaptığını öğreniyoruz.[16] Resim ve heykel müzesindeki yapıtlarındada görülen temiz tekniği ve ayrıntı merakına rağmen boya tazeliğini yitirmemesi, onun Şeker Ahmet'in haklı, kuru inşaacılıktan nedenli uzak olduğunu gösterir. Süleyman Seyit'in ayrıca birde bitiremediği"menazır kitabı yazdığı bilinmektedir".

XIX. yüzyıllın ikinçi yarısında Osmanlı Sanat ve Kültür alanında önemli bir işlevi olan Osman Hamdi Bey, babası Sadrazam İbrahim Ethem Paşa tarafından 1857'de Paris'ehukuk öğrenimine gönderilmiştir. Fakat Osman Hamdi bir yandan Boulanger ile Jean-Leon Gerome'in atolyelerine devam ederek resim dersleri almıştır.[17]

Osman Hamdi Bey'in Sanayii Nefise Mektebi Alisini kurmasından sonra, asker ressamlar arasından Sami Yetik, Ruhi Arel, Hikmet Onat ve Ali Sami Boyar'da Avrupa'da resim eğitimi görmüşlerdir. Sanayii Nefise'den Paris'te eğitime gönderilen Galip ve İbrahim Çallıdan başka,özel imkanlarla Batıda resim öğrenimine giden Namık ismail, Avni Lifij ve Nazmi Ziya gibi yetenekli usta sanatçıların etkilerini benimsemekten uzak kalmamışlardır.Cumhuriyetin ilanından sonra Sanayii

[15] S. Tansuğ, a.g.e., s.55.
[16] S. Yetik, Ressamlarımız, C.1, (1940), s.71.
[17] S. Tansuğ, Çağdaş Türk Resim Sanatı, s.55.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Nefisenin Devlet Güzel Sanatlar Akademisine dönüşmesiyle batıya öğrenci gönderme programı 1980'lere değin süre gelmiş ve Türkiye'de resim ve heykel sanatının gelişmesinde batı dünyasının bir etken rol oynaması için çaba sarf etmiştir.[18]

5.BATILILAŞMA DÖNEMİNDEKİ ASKER RESSAMLARIMIZIN ORTAK NİTELİKLERİ

18.yüzyılın ikinci yarısındaki Batı'ya yönelik ilk ressamlarımızın eserleri karşılaştırıldığında, Harbiye çıkışlıların, Mühendishane çıkışlılara oranla, yeni sanat akımlarına yaklaşım açısından, daha önemli çalışmalar yaptıkları gözlemlenir.[19]

19.yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan asker ressamlarımızın ortak nitelikleri vardır. Aralarında Ahmet Ali Paşa, Miralay Süleymen Seyit, Halil Paşa gibi Avrupa'da ögrenim görmüş olanlarla, Türkiye dışına çıkmamış olduğu halde bu ressamlarla birlikte sınıflandırılması gereken Hüseyin Zekai Paşa gibi sanatçılarda başlangıçta öbür sanatçılardan pek ayırt edilmezler. Onların ilk yapıtlarında da aynı çekingen, saygılı tutumu, bir ölçüde Dünyaya aynı saf yürek bakışı, ayrıntıcı işçiliği buluruz.[20]

19.yüzyıl Türk ressamlarını Avrupa'da sanat öğrenimini gören çağdaşlarından ayıran ortak uslup, bu geniş ve epeyce yayılmış zümrenin "Pirimitif" olarak nitelendirilmesine neden olmuştur. Bu nitelenmeden ötürü bazı yazarlar pirimitifi bir geçiş dönemi sanmışlardır. Asıl ilginç olan yön "Primitif" olarak nitelenen ressamlardan çoğunun Ahmet Ali'den, Osman Hamdi'den hatta Halil Paşa'dan sonra doğmuş olmalarıdır.[21]

"Primitifler"diye adlandırılabilecek bir geçiş döneminden değil, yıla, döneme bağlanmaksızın ,"Pirimitif" ya da "Saf yürek" nitelikli,ortak üslûba bağlı görünen, ortak bir manzara ideali sürdüren, yaşatan ressamlardan söz edebileceği anlaşılır.

---

[18] S. Tansuğ, a.g.e., s.55.
[19] H. Özdemir, Türk Resim Sanatında Asker Ressamların Öncülük Rolü, (M.S.Ü.Sos.Bil.Ens.) Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, (1992), s.4.
[20] S. K. Yetkin, Başlangıçtan Bugüne Türk Resim Sanatı, c.1, s.91.
[21] A.g.e., s.92.

5.1.BATILILAŞMA DÖNEMİNDE TÜRK RESMİNDE KONU

Resim sanatımızın 19.yüzyıldan itibaren batı anlayışına yönelmesi, aynı zamanda, çağdaş Türk Resim Sanatının başlangıcı sayılabilir. Batı anlayışına yönelmede, önemli bir araç ve etken olmuştur. Önceleri askeri okullara teknik dallarda öğretmen olmak amacı taşıyan Batı ve özellikle Paris ortamında kültür etkinlikleriyle ve bu arada resimle ilgilenmişlerdir. Giderek teknik çizim haritacılık ve özelikle resim öğrenimi arasından Batı tarzından ilk ressam gurubu çıkmıştır. Şeker Ahmet Paşa, Osman Hamdi Bey, Süleyman Seyit Bey, Halil Paşa gurubun en önemli kişileridir. Bu ressamları Sami Yetik, Ruhi Bey, Hikmet Onat, Ali Sami Boyar, Çallı İbrahim kuşağı izlemiştir. Daha sonra bu kuşak Osman Hamdi Bey tarafından kurulan Sanayi Nefise'ye Mektebinin genç hocası olmuştur.[22]

Batı'nın Roman, Gotik ve Proto-Rönesans resminin, çizgisel kuruluş ve düz yüzey boyama aşamasından modleye geçiş giderek ışık-gölge modlesi anlatımından renk ve boya soyutlamasına varışı ve bu biçimlemeler üstüne yüzyıllar boyunca oluşturulmuş düşüncelerle geliştirilen zengin resim kültürü, elbette öyle kolay çözümlenebilir, yüzeysel bir sorun olmazdı. İşte zamanla çözümleyebildiğimiz bu uçsuz bucaksız resim kültürü birikimine karşılık, Gerome, Boulanger ve Cabanel gibi Paris'in Klasik-Romantik ekolleri karışımı bir akademizmanın dalgalarını yaşatan sanatçılarının yanlarında eğitim görmüşlerdi. Oysa o sıralarda Paris'de, bireyci sanatın en hür tutumlarını benimseyen ve gelenekçi geçmişe cephe alan sanatçılarının yanlarında eğitim görmüşlerdi. Ve bu sanatçıların yeni görüşleriyle coşuyorlardı. Kısacası, Batı'ya gönderdiğimiz asker kabiliyetlerimiz, bütün iyi niyetleri ve büyük çabalarına rağmen, yurda Davit-İngres klasizminin akademileşmiş eğitimi yanında, romantik, platin maniyere olmuş gibi olanakları ve belli bir parçada Barbizon Okulu ve Courbet'in peyzajist doğa şiiri anlayışı dönebilmişlerdir.(3)

Çağdaş Türk Resminde konu olayına bakarken, yaşanan bu hızlı ve anlamlı değişimleri ve bunların sanat alanındaki etki ve yansımalarını dikkate almak zorundayız. Kişisel tavırları bu genel perspektif içinde değerlendirmek yaklaşımı bizi daha sağlıklı yorumlara götürebilir.

---

[22] D. Bektaş, Çağdaş Grafik Tasarımının Gelişimi, s.59.

Ressam için konunun bir anlatım öğesi sayılamayacağı açıktır. Bununla birlikte, onun genel tavrını yansıtmadaki önemli payı unutmamalı. Sanatçı için bir vesiledir, belki ama aynı zamanda da bir çıkış noktasıdır.

Asker ressamlarımızın ana konusu genelde manzara ve natürmortdur. Minyatürlerin düzlüğüne karşın büyük bir mekan duygusu uyandıran bu resimlerde, ortak görüntü manzara içinde bir cami, bir köşk veya saraydır. Bir tutku sayılabilecek bu manzaracılık, çoğunlukla fotoğraflardan yararlanarak yapıldığı ortaya çıkan Primitifler için geçerlidir. Fahri Kaptan'ın "Yıldız Sarayı Bahçesinden", Ahmet Ziya'nın "Yıldız Sarayından", İbrahim'in "Ihlamur Kasrı", Eyüpoğlu Cemal'in "Çinili Köşk", Ahmet Münip'in "Damat İbrahim Paşa Türbesi", Süleyman Seyit'in "Manzara", Şeker Ahmet Paşa'nın "Talim Yapan Erler", "Ağaçlık", Hüseyin Zekayi Paşanın "Erenköy'den", Ahmet Şekür'ün "Bursa'dan Çekirge", Hoca Ali Rıza'nın "Ağaçlar Arasında Ağıl", Halil İbrahim Paşanın "Kayık İskelesi" örnek olarak sayılabilir.

Asker ressamlar içinde Süleyman Seyit'in natürmortlarının farklı bir yeri vardır. Onun "Lale ve Sümbüller", "Portakal", "Kavunlar ve İncirler" adlı resimleri örnek olarak sayılabilir ve bunlara Şeker Ahmet Paşanın "Natürmort" tablosunu ekleyebiliriz.

XIX. yüzyıl ressamlarında manzara ve natürmort konularının çok rastlanır olmasının nedenleri ile ilgili olarak şunlar sıralanabilir.

1-Resimlerin kitaplardan çıkıp duvarlarda yer alması ve beraberinde iç mekanı süslemesi gerektiği

2-Askeri okullardaki resim derslerinin amacına uygun olarak topografya ve harita bilgisine yarayacak şekilde düzenlenmesi sonucu, perspektife, doğa görünümü ve analizine ağırlık verilmesi

3-Yabancı gezgin ressamların yaptığı İstanbul manzaralarının etkisi

4-Çiçeklerde geleneksel çiçek resimlerinin etkisi.[23]

Özellikle doğa biçiminin çizimsel soyutlaması ile, boyasal soyutlama buluşlarına ulaşmanın, öyle kolay bir gözlem ve doğadan alınan yüzeysel notlarla olamayacağının anlaşılması, elbette zaman istiyordu. Bu nedenledir ki, 1835'de

[23] T. Erol, Başlangıçtan Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi, c.1, s.102-103.

Batı'ya gönderilen ilk on Türk öğrenci arasında yer alan ressam Ferik İbrahim Paşa için Sami Yetik klasik ekolün en reel terbiyesini alan bir ressam diyor. Ancak biz, bugün Ferik İbrahim Paşa ve çağdaşların, İngres'in biçim bozmalarını ve modellerini barok derinliklerinden uzaklaştıran o hafif biçimle ve değerlendirişini anlayamadıklarını görüyoruz. Kaldı ki o sıralar klasist ekolün şaşaası, romantikle ile Barbizon okulun açık hava resmi yeniciliği karşısında kuvvetini oldukça yitirmiş görünmektedir. Ancak, Paris'in Akademie Des Beaux-Aris'ında ve Salonunda, klasizmi hayranlarının henüz egemen olduklarını biliyoruz. Bunun için Ferik İbrahim Paşa ve Hüsnü Yusuf gibi Avrupa'ya gönderilen ilk on öğrenci arasında yer alıp sivrilenler, reel yada klasik anlayış adında doğru bir değerlendirme yapamamışlardır. Hatta, pek taktir gören Hüsnü Yusuf'un çini mürekebi ile, klasik anlayışla ilgisi bulunmayan kimi rutin desenler yaptığını çıkarabiliyoruz. Zaten, aşağı yukarı II.Meşrutiyetin sonuna, hatta çok daha sonralara değin, ressamlarımızın özellikle fenni resim ve fenni menazır ile uğraştıklarını görüyoruz.Aslında bu sıralar, resmin beceri sayıldığıda açıkça ortaya çıkıyor. Mir'at-ı Mühendishanede kabili talim olan, üstat olur üstat'dan sözü kullanılmaktadır.[24]

Zaten bu askeri okulların amacı, esasta ressam yetiştirmek olamazdı. Ancak, bunlardan bu alanda eğitim görenlerle, bu işe büyük ilgi duyanlar arasında rutin işler dışındaki resmin yaratıcı yönüne hayatlarını bağlayanların, öncülerimiz olduklarını görüyoruz.

İşte, Batı'da öğrenim görmesine rağmen Servili Ahmet Emin, o sıralar resim sorununun daha çağdaş bir noktasındadır.Bursa, Bozhöyük, Eskişehir ve İzmit'den doğa karşısında sevdiği kimi köşelerin görünümlerini resmederek bir albüm meydana getirmesiyle, o Anadolu'ya optik Batı gözüyle bakan ilk ressamlarımızdan olmuştur. Hatta aldığı bu notların, bizde yöresel ilk değerlendirme olduğuda söylenebilir. Resimsel biçimlendirme yöresel not zevkine varmada, bir aşama olarak değerlendirilir. Bu noktada, Mühendishane çıkışlı Halil Paşa önem kazanır. Gönderildiği Paris'te Gerome'un atölyesinde çalışmıştır. Aldığı eğitim, kendisinden öncekilerden farklı değildir;fakat resimlerinden anladığımız, onun, klasizmden iğrenen Barbizon Okulu ressamları ile izlenimcilerin ilk hareketlerinin yarattığı yeni

[24] H. Özdemir, a.g.e., s.2.

heyecanı, o aldığı eğitime paralel olarak izlenimci olmayan bir Portre ile, yer yer kimi izlenimci etkilerde yansıtan bir peyzaj resminin sınırları içinde kalmıştır. Paşa'da, kendinden önceliklerde görülmeyen bir palet zenginliği, bir fırça rahatlığı bir kaligrafi dikkati çeker. Ayrıca, dolaysız olarak doğadan edinilebilen notlarla peyzajlarını tamamlayan bu ressamımız, bizde bu dikkati ile öncü olur ve resim sanatına tüm yaşamını vermiş ilk asker ressamımız olarakda önem kazanır. 1888'den bu yana, yaptıklarını aralıksız sergiler. Hatta 1939'da ölümünden bir yıl önce açılan ilk Devlet Resim ve Heykel Sergisine'de bir yapıtını verir. Ancak çok ilginçtir eseri jürice sergiye alınmaya layık görülmez.

Harbiye'nin yetişdirdiği ilk ressamlardan biri olarak göstermenin daha doğru olacağı Ferik Tevfik Paşa, aslında Ferik İbrahim Paşa ile aynı zamanda Avrupa'ya öğrenime gönderilmiş ve aynı eğitimi almıştır. Eldeki bilgiler, kendisinin daha çok desen çizdiğini ve bir de bizde ilk heykel yontan kişi olduğunu göstermektedir.

Harbiyeliler arasında sivrilebilenlere, Mühendishane çıkışlı Servili Ahmet Emin ile Halil Paşa'da görüldüğü belirtilen yöresel resimlerin, daha bir önem kazandığı gözlemlenir. Suvari binbaşısı Tevfik, Laleli Türbesi ve Eski Direklerarası gibi yapıtlarında, İstanbul'un yeşil servilerini, camilerin güneşli mermerlerini, eski sokakların gölgeli Arnavut kaldırımlarını, sebillerin ve türbelerin mistik havasını yakalamaya çalışan ve bunda başarılı olan bir ressamımızdır.İşlek bir fırçaya sahip, 1916'da vefat eden suluboya ressamı, Binbaşı Hayri'de, bu yöresel notlar gözlemlenir.Guillemet adında, klasik akademik resimler yapan bir ressam, İstanbul'a gelir ve Beyoğlun'da özel bir resim atölyesi açar, ilginçtir ki, bu ressamın gelişi, Osmanlı Hükümetinin İstanbul'da bir Sanayi-i Nefise mektebi açmayı kesin olarak istediği zamanlara rastlar. Kuruluşu ile birlikte Osman Hamdi'nin müdürlüğünü yaptığı Sanayi-i Nefise'de de, 1887'den 1988'e değin öğretim sorumlulukları hep yabancılara verilir.Fakat bu tarihler arasında, buradan yetişen tek sanatçı görülmez. Ancak Osman Hamdi'nin müdürlükten çekildiği 1908 yılından sonrasır ki, Nazmi Ziya - Çallı kuşağı mensupları bu okuldan çıkarlar ve Avrupa'ya gider yada gönderilirler. Bu nedenle, 1908'e değin Mühendishane ve Harbiye resimhanelerinin,

Sanayi-i Nefise'den daha hareketli olduğu ve resim öğretiminde daha yararlı oldıkları saptanır.[25]

6.TÜRK RESİM SANATINDA ASKER RESSAMLARA GENEL BAKIŞ

Türk resminin 19.yy'dan önceki örnekleri, genel olarak el yazması kitap resmine dayandığını biliyoruz. Bunun minyatür resmimizde dramatik, kişisel anlatım heyecanını yansıtan bireyci bir bicimleme niyeti ve girişimi yoktur. Uygulama'da, üsluplaşmış, gelenekçi bir fügür, mekan ve manzara biçimlemesiyle, tek bir boya tekniğine bağlı kalmış. Batı resim sanatının gelişiminde büyük yeri olan din kavramlarına, bizde Türk resmine yer vermemişler. Batı resminde, roman ve gotik kitap resminden, astar yani tuval resmine geçişte, kilise, din olaylarının, kitap sayfasından büyük boyutlarda resimlenmesi için, yeni teknikler bulan sanatçılara gereksinim duymuş. Bu yüzden, Batı'nın özellikle kilise ve sarayı, sanatçılara, atölye kurabilmeleri için önemli bir olanak sağlamış, bizde bu atölye olanağı, saray minyatürlerine tanınabilmişse de, 19.yy'ın ikinci çeyreğinden bu yana, Batı'da resim eğitimi görüp yurda dönenler için akla gelmemiş. Ortacağ roman kiliselerinde, putperest antikiteden Bizans kanalı ile alınan fresk resmi geleneği de, kitap resminden tuval bir role sahip. Bizde freskde, resim alanında değerlendirilmemiş. Beğenip bakmadığımız minyatür ise, teknik olarak, peşinen bir çeşit guvaş-tempera karışımı bir boyaya bağlanmış ve yenilenmeyen tekdüze meslek olarak kalmış. Kısacası, yeni gereksinmelerin ve kişisel üslubun yarattığı yeni boya kullanışlarıyla çeşitli teknik olanaklardan uzak kalınmış.[26]

Bunun nedeni aslında 18.yy'da, Batı dünyasının resimleriyle karşılaşan, yada bu ülkelerin sanatlarına kendi resimlerini yaptıran, dışişleri ve saray mensuplarımız değildi. Ancak bu ilgi, hiçbir zaman elde kalem yada fırça ile, doğa karşısında yapılan gözlem notlarının sırrına varma derecesinde olmamış. Batı'nın optik görüntülü fiğür ve mekan resmi kültürünü, uzun yılların dinsel ve toplumsal heyecanlarına ve resimsel deneylerine dayanmış.İşte Batı'da bu doğa-sanatçı ilişkisi sonucunda, daha Proto-Rönesans'tan önce ortaya çıkan optik biçimleme, ilk 18.yy içinde, minyatür

[25] H. Özdemir, a.g.e., s.3.
[26] S. Ögel, "19.Yüzyıl Asker Türk Ressamları", Türk Kültürü, Sayı:22, (1964), s.88-97.

resmimizi etkilemeye başlamış, giderek, ilkel bir perspektife dayalı kimi manzara resmi bilgisi içinde, İstanbul saray ve köşklerinden başlayarak, Anadolu konaklarına değin uzanmış ve mekan kavramına optik görüntüyü sokan bilimsel perspektifin sırlarını, öğrenme merakı yaratmış. Bu nedenle özellile 19.yy ve giderek 20.yy'ın yarılarına değin ilmi menazır ve fenni resim gibi terimler, ressamlarımız tarafından önem verilerek kullanılır olmuş.

Bizde, Batı'daki resim sorununun, zemininin ve anlayış gelişiminin bilincine varılmadan çabalar harcandığı ve dolaylı olarak olamsı gerekli bir gözlem dönemi, Batı Sanat anlayışları oluşumlarının ve değişimlerinin nedenlerini anlamaya yeterli olamamış.

1860 yılında başlayan ve Batının bütün sanat çevrelerini saran epresyonizmi Avrupa'dan dönen asker ressamlarımız, yurdumuzda yaymak için büyük gayret göstermişlerdi. Ancak 1914'den sonra bu akım, yurt dışından dönen diğer ressamlarla birlikte Türkiye'de tesirini göstermeye başlamıştı. Mühendishane-i Berr-i Hümayundan 89 ve Mekteb-i Harbiye'den 48 yıl sonra 1883 yılında Osman Hamdi Bey'in gayretleriyle "Mekteb-i Sanayii Nefise-i Şahane" adıyla güzel sanatlar akademisi açılana kadar, resim sanatımıza katkıda bulunan şahıslar, Mühendishane ve Harbiyenin ressam sınıfından, daha sonra Harbiye bünyesinde kurulmuş olan Menşe-i Muallimin "Ressamlar sınıfından" yetişmişti. Türk resim sanatında "Asker Ressamlar" dönemi bu subaylarla başlamış ve devam etmiştir.

İşte, Cumhuriyet Türkiye'sinin dışarı ilk gönderdiği ressamlarımızın dönüşüne kadar olan zaman içindeki çalışmalar, özel olarak aşağı yukarı bu anlayış sınırları içinde kalır. Bu nedenledir ki, 19.yy ve 20.yy'ın ilk çeyreğinde, hatta şimdilere değin, sanatçılarımızdan güzel sanatlar alanlarında eğitim görenler esası kavrayan bir bir açıklama, bir tarihte, kendi çağlarına karşı bir tutum, düşünsel açıdan bir patlama, bir hareket yapamamışlardır.

Zaten, Batı'ya gönderilen ilk ressamlarımızdan, çağlar boyunca toplumla birlikte yaşanarak yaratılmış yabancı bir sanat kültürünü, hemen derinliğine anlaya bileceklerini bekleyemezdik. Ayrıca, İstanbul'daki Mühendishane'ler ile Harbiye resimhanelerine dışarıdan getirilen yabancı hocalarda bizdeki resim sorunlarını

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

kökten çözebilecek geniş kültür ve çağdaş endişeler olmadığını, bütün açıklığı ile anlayabiliyoruz.

7.GENEL BAKIŞTA KONUNUN İRDELENMESİ

18.yy'da Copley'ler West'lerle yeni kurulmakta olan bir devletin sanatı da önemli nitelikler kazanmaya başlar. Bu dönem Osmanlının yavaş yavaş Batı'ya açılma dönemidir. Nitekim askeri reformlar hızla geliştiği 19.yy'lın başı Avrupa resim sanatına atılan ilk adımlara neden olur. Çağdaş askeri eğitimde gerekli olan geometri, perspektif, rasyonel desen, suluboya, gravür, haritacılık ve perspektif mekan anlayışı paralel olarak resim eğitiminde bu ülkeler ışığında başlamasını gerekli kılmıştır. Bir örnek, Ferik İbrahim Paşa (1815-1889) bu amaçla Avrupa'ya gidip öğrenim yapıp gelmiş. Bu eğitimde çağdaş ilkeleri uygularken resimde yapmıştır.

Bu dönem çok temel ustalıkların ve Avrupa rasyonel düşüncesi resimsel mekanın benimsenmesi dönemidir.19.yy'ın ikinci yarısıda iki ülkenin resim sanatının bazı yönlerini bazı kavramların ışığındaki karşılaştırmasına Osman Hamdi Bey ile (1841-1910) başlarsak o dönem Avrupa'sının ilginç ressam hocasıyla karşılaşırız, ve Amerikan sanatıyla dolaylı ilk ilişkilerimizi kurarız. Bu ilişki Osman Hamdi Bey'in resim eğitimini yaptığı Leon-Gerome'un atölyesinde başlar. Gerome atölyesinde geleneksel resim tekniklerini öğretirken Doğu ve Ortadoğu insanlarının yaşam biçimleri, folklor, giysiler ve davranış biçimlerini olabildiğince inceleyen Romantizm uzantısı bir ekolün temsilcisidir. Ayrıca o dönem için son derece kozmopolit bir ortam ve akımın temsilcisidir. Atölyesinde çeşitli ülkelerden öğrenciler ve bu arada Amerikalılarda vardı.

İlk yağlıboya ressamlarımızda; estetik ve teknik beraberlik görülmektedir.19.yuzyıl sonu ve 20.yuzyıl başlarında, Osman Nuri, Salih Molla Aşki, Hüseyin Giritli, Ahmet Bedri, Fahri Kaptan, Münip gibi sanatçılarda; saf, temiz bir tabiat hayranlığı vardı ve bu noktada "naif " bir çalışma içerindeydiler. Uyguladıkları gerçekçilik ise ,oldukça özgün ,sürrealist bir anlayışa yakındır.

İlk yağlıboya ressamları Batı tekniği ile "pentür"resmi yaparken konu olarak saray çevrelerini ,köşkleri seçmişlerdir. Bu şekilde çalışmalarının nedenlerinden biri, eserlerinin satın alınmasındaki imkanın, ancak saray çevresinden sağlanmasıdır.
İlk pentür sanatçılarında, estetik görüş ve teknik uygulamada, kişilikli bir yorumlama yoktur. Kimi eserler, adeta tek bir elden çıkmış gibi tekdüzedirler. Sanatçılar konuları, objektif bir görüşle,realist hatta natüralist bir anlayışla, tuvallerine aktarmışlardır. Zaman zaman fotoğraftan da faydalanan sanatçılar, eserleri karakaleme ve büyütme şeklinde tuvale geçirmişlerdir.

Salih Molla Aşki'nin yada Şevki'nin eserlerinde olsun, pentür anlayışı naif yalınlıkları yüzünden, çekici bir anlam kazanmaktadır.[27]

Gerome'nin atölyesinden yetişen bütün sanatçılar alıştıkları bu tür resimlerle kozmopolit bir sanat ortamı içinde ödüller almışlar ve oldukça başarılı olmuşlardır. Bu arada Osman Hamdi Bey ile ilgili ilginç bir ayrıcalığa değinmek lazım, o da, Hamdi Bey'in kendi ülkesinin insanlarını ve folklorunu bu akıma resimsel bir ustalıkla katabilmesidir.[28]

19.yy'lın ikinci yarısında resim eğitimi yapan okullar sergi etkinlikleri hatta eleştirel tartışmaların başladığı ortamlardır. Resim sanatçılarıda önemli eleştirel tartışmaların başladığı ortamlardır. Resim sanatçıları da önemli üslup hareketleri yaratma çabası içinde görünüyorlar, fakat itiraf edilmesi gereken bir husus bu üslup çabalarından pek çok yabancı etkilerin bulunması ve etkilerle açıktan açığa hesaplaşmaya başlamasıdır.

Bu dönem içinde başta manzara temasını Asker ressamlar içinde, batıdakinden oldukça farklı bir boyut ve duyarlılık kazandığından söz edilebilir. Kuşkusuz en yaygın ilgi alanını manzara resimleri oluşturmakta ve bu resimlerde adeta doğuya yüzyıllar boyunca duyulan dolaysız yaklaşımın özlemi yansımaktadır.

Türk Sanatında manzara resim geleneği yok değildi, fakat gerçekçi de olsa soyut şemacılığa sınırlarını aşmıyor;Ancak daha sonraları duvar resimlerinde bir çeşit doğa ferahlığını araştırıyorlar. Ama o duvar ve manzara resimlerinin pek çoğu da hayaliydi. Asker ressamlarımızın öncülük ettiği Türk Sanatı resim alanındaki

---

[27] B. İnel, Osmanlıda Minyatür Sanatına Bir Bakış ve Resim Sanatının Öncüleri, Türkiyede Sanat, Say.42, s.14-15.
[28] Ö. Kabaş, "Tüm Çevresel Gerçekçilik", s.67-68.

geleneksel gerçekçiliği bu kez yeni bir gözlem ruhuyla ortaya çıktı. Bir yandan Paris'te resim öğrenimine gönderilen gençler, "D'apres nature" (doğadan) çalışmaların ve kompozisyonu sağlam bir desen üzerine inşa etmenin zorunlu olduğunu gördüler. Paris atölyelerinde modele bakarak figür yada nesne çalışmaları yapıyor, diğer zamanları fontainebleau ormanlarındaki peyzaj çalışmalarını ayırıyorlardı. Şüphesiz resim sanatçıları filen resim çalışmalarının yanı sıra müzelerdeki yapıtlardan da çok şeyler öğrenirler ve bazı kopya çalışmaları yeteneklerini ayrıca güçlendiren bir rol oynar. Paris'teki Leuxenbourg sanat müzesi o dönemde Paris'te bulunan asker ressamlar bir resim kaynağı oluyordu. Dönüşlerinde Paris deneyimlerini İstanbul'un eşsiz zenginliklerdeki yöresel pitoreskini uyguladılar.

İkinci kuşak olarak kabul edilen sanatçılardan olan asker kökenli ressamlardan Ahmet Ali Paşa adıyla (1841-1906) Şeker Ahmet Paşa adıyla anılmaktadır.[29]

Manzara resmindeki gücü yönünden Şeker Ahmet Paşa, giderek büyük bir ilgi hedefi olan önemli bir üslup kişiliği ortaya koymuştur.

Avrupa'da eğitim görmeyen Hüseyin Zekai Paşa, gereğinde çok güçlü kişisel üslupla fotoğrafdan yararlanan fakat giderek batıda açık hava ressamlığının Türkiye'ye yansıyan işaretlerinin de değerlendiren bir usta olarak karşımıza çıkar.

(1860-1870) yılları arasında Fransa'da eğitim gören bir başka asker ressamımız olan Süleyman Seyit'i manzara ve figür temaları üzerine çalışmış olmasına rağmen, daha çok güçlü natürmord ressamı olarak ta tanıyoruz.

Türk resim sanatında bu donemin çok ilginç bir yöneliği peyzaj ve naturmortlarının temalarının bir arada ele alındığı resimlerdir. Şeker Ahmet Paşanın bu yöneliş doğrultusunda resimleri vardır.[30]

Genel olarak Türk Resim Sanatında Asker ressamlarımızın daha çok o dönemde peyzaj, natürmord ve geleneksel yönelişlerle figüratif resimler yaptığı görülmektedir. Bu resimler daha çok romantik, klasik ve realist akımlarından etkilenerek yapılmıştır. Fakat 19. yüzyılın ikinci yarısında sonra İzlenimci arayış içersinde Empresyonizmden etkilenmişlerdir.

Türk resim sanatının temelini atan asker ressamlarımız Batılılaşma süreci içersindeki gelişmelerden faydalanmış ve öncülük etmişlerdir. İlk günden bugüne yani

---

[29] B. İnel, a.g.e., s.15.
[30] G. Renda, Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı, (1977), s.79.

20. yüzyılda teknolojinin gelişmesiyle birlikte sanatda'da yeni yapılanmalar gerçekleşmiştir. Günümüzdeki asker ressamlarda gelişmeler karşısında ortaya çıkan akımlardan etkilenmişlerdir. Fakat birinci kuşak asker ressamlarımızın yaşadıkları sorunları yaşamayarak kendilerine yeni bir boyut ve yön kazandırmışlardır.

7.1.-XIX. YÜZYIL ASKER RESSAMLARININ SANATSAL YENİLEMEDE ÜSTLENDİKLERİ ROL

19.Yüzyıl içinde sanat alanında büyük etkinlik payı olan asker ressamlar üzerinde özellikle ve önemle durulmasının nedeni, Cumhuriyet rejimine yönelen Türk devlet Yönetiminin siyasal programlarında askerlerin oynadığı kesin roldür. Asker ressamlar bu yeni siyasal bilinçlenmenin kültür ve sanat alanına yansıyan hedef ve amaçlarını temsil etmektedirler. Osmanlı imparatorluğunun çağdaş bir Türkiye Cumhuriyeti devletine dönüşme süreci içinde, askerlerin resim sanatını yeni yöntemlerle ve ısrarla geliştirme çabaları, dünyada eşine rastlayan bir olguyu karşımıza çıkarmaktadır.

19.Yüzyıl'ın ilk yarısında başlayan asker ressamlar hareketi, 18.yüzyıl başlarından bu yana batıyla ilişkiler kurulan saray çevrelerinde de desteklenmiştir. Öte yandan Birinci Abdülmecit'den bu yana Osmanlı sultanları yabancı ressamlardan büyük ilgi göstermiş ve bu davranışlarıyla onların örnek alınması gereğini ima etmişlerdir. Fakat Sultan Abdülaziz'in emriyle Paris'te resim öğrenimine gönderilen Ahmet Ali, (Şeker Ahmet Paşa) (Tıbbiyeden) ve Süleyman Seyit bey (Harbiyeden) gibi asker ressamlar, batı etkilerini özümseyip, yeni ve özgün sentezlere varmakta Türkiye'de etkinlik gösteren yabancı kökenli yada azınlık ressamlarını aşan birer üslup kişiliği oluşturmuşlardır.

Bu sanatçılara batıda resim eğitimi görmemiş olan Hüseyin Zekai Paşada katılmakta ve 19.yüzyıl Türk resminin üçüncü büyük sanatçısı olarak bu askeri ressamlar arasında gösterilmektedir.

Bu üç önemli asker ressamı üslup özelliklerine işaret etmek amacıyla peyzaj, figür natürmort temalarına yaklaşımların kişisel üslûp özelliklerini belirleyen örneklerle tanımlanabilir.

Süleyman Seyit Bey'in ilgisi daha çok naturmort'a yönelik olmakla birlikte, özgün bir figür araştırmasında uzak olmadığı da bilinmektedir.

Şeker Ahmet Paşanın Erenköy peyzajında ünlü orman tablosunda da izlerine rastlanan gizemli bir mekan derinliğinin perspektif yönden irdelenmesi, resmin özgün atmosferini bütünleyen doku ayrıntılarıyla bir üslup coşkusu halinde karşımıza çıkmaktadır.

Hüseyin Zekai Paşanın naif üslup izleri olarak belirlenen çizgisel ayrıntılarla pentur düzeyini amaçlayan farklı bir tekniği bir arada kullandığı Üsküdar manzarası, sanatçının oldukça geç bir dönemde ulaşmayı başardığı bir sonuç olarak görülmektedir.

Öte yandan bir açık hava ressamı olarak ta yeni kurallara uygun resmin popüler bir beyeniye açılmasında da Hoca Ali Rıza'nın büyük hakkı olmuştur. Bu resim sanatçıları arasında Ahmet Ziya Akbulut perspektif kurallar ve bunların uygulanması hakkında iki kitap yazarak, yeni resim sorunlarının bilimsel yönünü aydınlatıcı bir rol oynamıştır.

Ahmet Ziya Akbulut perspektif bilgisini tüm açıklığıyla yansıtan mimari ağırlıklı bir peyzajı Halil Paşa ve Hoca Ali Rıza peyzajlarıyla kıyaslandığında duyarlılık payının Halil Paşanın sarı ve turuncu tonlarla güçlenen Yalı resminde çok daha belirgin olduğu, tepeden Üsküdar ve Dolmabahçe sırtlarının görüntülendiği karlı manzara resminde Hoca Ali Rıza'nın eşsiz bir kent dokusu isteğini resmin yapısal değeri haline getirebildiği dikkati çekiyor. Askeri okullardan mezun olan resim sanatçılarının etkisi ve rolleri 20. yüzyıl ilk çeyreğinde de sürmüştür ve sürecektir.

Asker ressamların yerine getirdikleri en önemli görevlerden biride Osmanlı toprakları içinde gezdikleri yerleri desen ve suluboya resimlerini yapmış olmalarıdır. Asker ressamlar bu soruna kesin bir belgeyle yaklaşmış ve renk unsurunun süratle uygulamak zorunda olduğu koşullarda suluboya tekniğine başvurmuşlardır.

Türkiye'de batı usulüne uygun yeni bir eğitim sisteminin benimsenmeye başladığı koşullarda, ilk ve orta öğretim düzeyinde de resim derslerinin uygulamaya konduğu görülüyor. 19. yüzyıl içinde yer alan eğitim reformlarında Tanzimat (1834) ve Islahat (1856) reformlarıyla benimsendiği anlaşılan ilkelerin bir gereği olarak yeni eğitim uygulamalarında bilim ve sanat alanında yetişkin askerlere gereksinme

duyulduğu ülke düzeyinde yaygınlaştırılan orta öğretim kurumlarında özellikle resim derslerini askeri okullu çıkışlı kimselerin vermesinden anlaşılıyor. Tuval boya, fırça hatta şovale gibi malzemelerin Avrupa'dan ithal edildiği yada Avrupa standartlarına göre imalatına girişilerek bu alanda yeni bir teknik ortam yaratılmaya çalışıldığı da görülüyor. Resim eğitiminde asker ressamların güzel sanatlar alanında çağdaş dünyaya ayak uydurma ve bu alanda yeni başarılar elde etme gibi amaçları vardır. Fakat bu eğitimin yetişme sureci içindeki öğrenciye değişen ve yenilenen bir teknolojik biçimlenmeyi kavrayıp uygulanmasını sağlamakla yardımcı olmak gibi farklı bir düzeyde de işlerlik kazandırdığı söylenebilir.

Türkiye'de askeri gelenekler, bilim ve teknoloji alanında da daima derin bir duyarlılığı yansıtmışlardır. Bu yüzden reform gereksinmelerinde çıkış noktasının bu yönde belirlediği ve sivil okullarda uygulaması gereken bilim ve fen derslerinin programlarında model alınan ilkelerle askeri okullar arasında dolaysız bir bağ bulunduğu dikkati çekmektedir.[31]

7.2.SANAYİ-İ NEFİSE MEKTEBİNİN KURULUŞUYLA ORTAYA ÇIKAN DURUM

Guillemet adında, klasist-akademik resimler yapan bir ressam İstanbul'a gelir Beyoğlu'nda özel bir resim atölyesi açar;ilginçtir bu ressamın gelişi Osmanlı Hükümetinin İstanbul'da bir Sanayi -i Nefise Mektebi kesin olarak istediği zamanlara rastlar. Kuruluşu ile birlikte Osman Hamdi'nin müdürlüğünü yaptığı Sanayi-i Nefisede'de, 1887'den 1908'edeğin öğretim sorumlulukları hep yabancılara verilir, fakat bu tarihler arasında buradan yetişen tek sanatçı yetişmez,.Ancak Osman Hamdi'nin müdürlükten çekildiği 1908 yılından sonraki Nazmi Ziya - Çallı kuşağı mensupları bu okuldan çıkarlar ve Avrupa'ya giderler, yada gönderirler. Bu nedenle 1908'e değin Mühendishane ve Harbiye resim hanelerinin, Sanayi -i Nefiseden daha hareketli olduğu ve resim öğretiminde daha etkili oldukları saptanır.

Çallı kuşağı döneminde de büyük çabaları olmakla birlikte, Harbiye resimhanesinde önemli, son birkaç ressamı daha vardır. Bunlar adı çok geçen Hoca

[31] S. Tansuğ, Çağdaş Türk Resim Sanatı, s.64.

Ali Rıza Üsküdarlı Cevat, Diyarbakırlı Hoca Tahsin ve Sami Yetiktir. Hoca Ali Rıza'nın biraz kartpostala kaçan guaj ve yağlıboyalarına karşılık, gerçekten iyi bir portre desencisi gücü ile, diğerlerinden ayrıldığı gözlemlenir. Ancak taş baskısı ile Harbiye öğrencileri için kopya örneği olarak yaptığı kartpostal anlayışındaki ölü, hayali desenleri onun bu sağlam portre gözlemi gücü ile çelişir. Guaj ve yağlıboyalarında içinde yaşadığı İstanbul'un arnavut kaldırımı, dar sokaklarını ve onların iki yanında yer alan eski ahşap evlerin yerel boyasını sevilen romantik hale getiren odur. Resim sanatına saygı uyandıran hocalık meziyetleri yanında maniyere olmuş "Boğaziçi Manzaraları" yolunun açılmasında onun bilmeyerek olumsuz etkileri olduğu söylenebilir. Üsküdar'lı Cevat, Hoca Ali Rıza'nın atölyesinde yetişmiş, ilk Türk Ressamlar cemiyetinin kurucularından bir sanatçımız olup yöresel resimsel sevgi ile albümler dolusu suluboya resimler yapmıştır.Meriç vadilerinin yanında Tırhala, Yenişehir, İzmir, Selanik gibi eski kentlerimizde Yemen'den tarihsel döküman sayılabilecek görüntüleri resmetmiştir(Res. 7).

Hoca Tahsin'e gelince bizde deniz ressamları ile ilgili olan o son derece işlek krokileri ile önem kazanır. Deniz savaşları ile ilgili yağlıboya resimlerin krokilerin net tazeliğini yansıtmaz, ancak kompozisyon dengesi ve dikkat çekiçi ayrıntı işçiliği ile yinede saygı uyandırır(Res. 35).

Sami Yetik ise bu son dörtlü içinde işlek, becerikli fırçası ile daha atak bir kişilik gösterir.Natürmordlarında zaman zaman ustaca kullandığı spatulasına'da yer verir. Kurtuluş savaşının cephe hareketleri ile ilgili figürlü kompozisyonları natürmortların renklerini ve tazeliğini göstermez. Bunlarda, şafağın henüz sökmeden önceki alaca karanlığının grileri hakimdir. Sami Yetik bu meziyetle Çallı kuşağının anlayabildiği izlenimciliğin pek dışında kalmaz.

1908'lerden 1928'lere,yani bizde "Müstakil'ler Grubunun" kuruluşuna değin olan dönem izlenimci akıma paralel sayılabilecek bir anlayışı paylaşan Nazmi Ziya(1881-1937), İbrahim Çallı (1882-1960), Hikmet Onat (1882-1974) ve Feyhaman Duran(1886-1971) gibi ressamlarımızın çalışmaları ile hareketlenir. İmparatorluk çöküşünün söz konusu olduğu ve Birinci Dünya Savaşı İstanbul'lunun, işgal ordularının çizmesi altında acılı günler geçirdiği sırada ateşli yazılarla dolu

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

edebiyat dergilerinde gereksiz konular üzerinde polemik yapılır ve "Güzel Sanatlar Birliği" kurulur.

Çallı kuşağı diye sık sık adlandırılan, bahsettiğimiz ressamlarımız, İstanbul'un iki yakasının sınırlarını aşmayan görüntüleri morlar, turuncular, maviler, biraz fazlaca harcanan vişne çürüğü renkleri, kahverengi ve yeşillerle resmedip dururlar. "Peyzaj'a çıkma"adeti bu yılların sonraki kuşağa bıraktığı bir alışkanlık olmakta Portre ve natürmortlar yanında kimi ekolde kadın resimleri de itibar görmeye başlar. Cami içlerinin dinsel, sakin, huzur verici havası ressamlarımızın konuları arasına girer. Sisli Haliç görüntüleri çürümüş tahta evleri ile eski sokaklarımız giderek şekilci olurlar. Ressamlarımız, bu konuların bulundukları yerleri sabahın erken saatlerinden itibaren arayarak sehpalarını kurarlar. Çallı kuşağının otoriter olduğu bu dönemde Halil Paşa'lar, Hoca Ali Rıza'lar, Sami Yetik'ler, Şevket Dağ'lar hep aynı anlayış düzeyinde çalışmalarını sürdürürler.

Bu nedenle kimi Sanayi-i Nefise'ye çıkışlılarla asker ressamlarımızın ilgili olduğu "Güzel Sanatlar Birliğinin" sonraki sergilerinde "Bogaziçi Manzaraları" adı altında değerlendirilebilecek, yapma izlenimci bir akademizmanın ürünleri giderek çoğalacaktır ve sonradan Batı'dan ithal edilecek yeni akımlar karşısında "Bogaziçi Manzaraları" bir çok aydınımızla yanlış olarak "Klasik Çalışma" diye adlandırılacaktır.

1914'de Savaş nedeni ile yurda dönen ressamlarımız izlenimcilikle ilgili kimi renklere başkalarını da katarak çalak fırça estetiğini kısacası "Fırçanın Bir Defalık Tazeliğini Veren Tuşları" getirmişlerdir. Hakkında bir araştırma yapılmadığı için Suadiye, Bostancı, Değirmendere peyzajlarında gördüğümüz fırça tuşlarında ne zaman vardığını bilemiyoruz. Çünkü Halil Paşa'nın özellikle portrelerindeki yalama anlatım ile, peyzajlarında saptanan ve ayrı disiplin gösteren tuş sevgini bağdaştırmak mümkün değildir. Bu nedenle, bize serbest fırça estetiğinin Halil Paşa ilemi yoksa 1914 kuşağı tarafından mı getirildiği üzerinde, karanlık bir nokta saptanılır serbest fırça darbeleri ile yapılan tuş estetiğinin, bize peyzaj, natürmort yada portre de birden çiçeklerini vermesi ve boya zevkinin nesne biçimi görüntüsüne ilave edilmesi önemli bir aşama olarak gösterilebilir. Ancak bugün İstanbul'da Askeri Müzede gördüğümüz Chlebowsky'nin büyük figürlerle oluşturulmuş kompozisyonlarındaki serbest fırça

darbeleri aslında bu sıralarda bilinmiyor değildi. Bunun yanında Osman Hamdi'nin kimi portrelerinde de kimi tuşlara yer yer rastlanıyordu. Bu yüzden, kesin çizgili ve perspektifli nesne biçimlemesinden soyut resimsel bir anlatım olan tuş esprisine giden öncülerin kim oldukları bilinemiyor. Ancak bu anlatım biçimi ile, Türk resminde yeni bir aşama başladığı açıktır.

Gerek Batı'ya dönük resim anlayışının kazanılmasında gerekse çağdaş sanat anlayışının başlamasına zemin hazırlayanların Asker Sanatçılar olduğu kuşku götürmez bir gerçektir.

Sanayi-i Nefise'ye de yapılmakta olan resim eğitiminin, askeri ve diğer okullarda evvelce resim eğitimi görmüş olan yetenekli gençlere çekici göründüğü, bunlardan bazılarının okula konuk öğrenci olarak katıldıkları, fakat verilen eğitimden hoşnut olmadıkları anlaşılıyor.[32]

Yeni ressamların, geçmişi yarım yüzyılı bulan Batı tekniğini Türk resmine katma istekleri, getirdikleri yenilikler neydi? Osman Hamdi'lerin, Süleyman Seyyitlerin, Şeker Ahmet, Zekai Paşaların sanatına, Hoca Ali Rıza görüşüne katacakları ne olabilirdi? Bunu memlekete dönüş yıllarında acık ve seçik ifade etdiklerini gösterir belgelere rastlanmadık.

İlkin toplamak, sergiler açmak, yeni çağın temelini atmak gerekiyordu. Eskiden kurulu (Türk ressamları cemiyeti) gereken birleşmede yardımcı oldu. Böylece, bir çatı altında toplamanın verdiği hız ve güven içinde, Avrupadan dönen genç ressamlar ilk sergilerini açtılar. Yeni ressamların bu ilk gösterisinde dikkati çeken tabloların hemen hemen tümünde acık, seçik beliren yeni ruh, yeni duyuş,yeni teknikti. Avrupa dönüşü ressamlar oradaki hocaların etkisinde kalmamış, yada kaldıysa da kurtulmuşlardı. [33]

8.TÜRK SANATINDA ASKER RESSAMLARIN ETKİLERİ

1793 yılında, Askeri yüksek okulların öğrenim programlarına alınan desen dersleriyle başlayan batı tekniği, ilk meyvesini İbrahim Paşa ile vermiştir. Onu Hüsnü

---

[32] S. Tansuğ, a.g.e., s.105.
[33] N. Berk, K.Ö. Sezgin, Cumhuriyet Dönemi Türk Resmi, (1983), s.23.

Yusuf takip etmiş ve bu sanatçılarımız batı tekniği alanında Türk resim sanatının öncüleri olmuştur.

Şeker Ahmet Ali Paşa, Ahmet Emin, Süleyman Seyit Bey'ler ise daha ilk derslerde yeniliklere yönelme hareketinin müjdecileridir. Bu sanatçılarımızın öğrenimleri, sırasında Paris sanat çevrelerini hakimiyeti altında bulunduran Romantizm ve Neoklasizme rağmen Courbert'nin sanatını ihmal etmemiş o kuralları üzerinde durulmaya değer bir önem taşımaktadır. Sanatçılar yurda döndükleri zaman Courbert'in, renk ve canlılık endişesini de beraber getirmişlerdir. Görülüyor ki Asker ressamlar yurda yanlız batı tekniğiyle resmi sokmamışlar, aynı zamanda ilk günden Paris'in çağdaş sanat anlayışını da beraber getirmeye çalışmışlardır.[34]

Bunlardan Şeker Ahmet Ali Paşa, sanat alanında başlıca hamlelerde getire bilmiş bir sanatçımızdır. O, Paris'de öğrenimi sırasında devrin hükümdarı Abdulaziz'in bir portresiyle sergiye katılmış bu suretle sınırlarımız dışında ilk defa sergiye katılan ressamımız olmak gururuna erişmiştir. Batı tekniğiyle resim yapmanın emekleme çağında bulunduğu bir sırada Paris gibi bir sanat merkezinde henüz bir öğrenciyken eser kabul ettirmek küçümsenecek bir başarı sayılmamalıdır. Şeker Ahmet Ali Paşa sanat alanındaki hamlelerine devam etmiş ve yine Türkiye'de ilk defa olarak 1874 yılında İstanbul'da Divan yolunda bir resim sergisi açmıştır. Bu suretle resim zevk ve anlayışının bir eğitim olarak topluma aktarılmasının sağlamış bu alanda ilk sanat hareketlerini yaratmıştır.

Emprestyonizim öncülerinden Hüseyin Zekai ve Halil Paşalar ise Güzel Sanatlar Akademisinin sırt çevirmesine rağmen bu alandaki çalışmalarını devam ettirmişlerdir. Paris sanat çevrelerinden çağdaş sanat anlayışınıda getiren bu iki sanatçımız geleneksel akedemizmiyle karşılaşmamış olsaydı, sanat tarihimiz gelişme yolunu elbetdeki, çok kısalmış olacaktı. Bunlardan Halil Paşa öğrenimi sırasında Paris sanat çevresinde dikkati çeken bir sanatçıydı. O, 1900 yılında Paris'de açılan uluslararası sergide bronz madalya almıştır. Sanat tarihimimizde sınırlarımızı aşan ilk büyük başarı olmuştur.

Hüseyin Zekai ve Halil Paşalar uzun yıllar Güzel Sanatlar Akademisinde rekabet getirememişlerse de bazı asker ressamları etkileri altına almışlardır.

---

[34] M. Yüksel, Asker Ressamlar, (Gazi Üniversitesi Yayınlanmamış Lisans Tezi), (1992), s.3.

Bunlardan biri, bütün dikkati üzrine toplayan Üsküdar'lı Hoca Ali Rıza, bu zat gerçi Avrupa'ya öğrenime gönderilmedi, yabancı müzeyede sergilerigönderilmedi hiç tanımadığı ve habersiz bulunduğu halde Monet'in öğütlerine uyarak çalıştı. Bilindiği gibi Empresyyonizmin kurucusu Monet sanatçılara müzelere gitmeyin çoçuklar gibi olun gerçek sanata bu yolla ulaşıcçağına inanıyordu. Hoca Ali Rıza Bey gerçek anlamda usta bir sanatçı olarak ustalığa ulaştı. Sami Yetik, Mehmet Ali Laga, Ali Rıza Bayazıt, İhsan Çanakkaleli gibi pek çok değerler yetiştirmiş olan Hoca Ali Rıza Bey Türk sanatında başlı başına bir ekolün kurucusudur. O, her şeyden önce çok güçlü bir desenin temsilcisi, karakalem çalışmalarında kurallar kurmuş bir üstatdır. Her gün güneş doğarken tabiatın kollarına atılan bu sanat temsilcisi, Çamlıca'dan Türk sanatına bir ruh, bir benlik vermesini bilmiştir. Batı'nın dev ressamları empersyonistler bile tabiata onun kadar aşık olmamışlardır.Hoca Ali i Rıza Bey'in, bilhassa yeşilli ton ve doğadaki renkler oldukça gerçekçidir.

Hoca Ali Rıza Bey'in yaşadığı yıllar Türk resim sanatının henüz doğduğu yıllar olduğu halde hiç bir etkinin altında kalmadan onun bir ekol meydana getirmesi, bu arada Türk resmine milli bir ruh verebilmesi büyük bir sanatçıda aranan yaratıcı bir kudretin ifadesidir.Onun eserleri iç ve dış sanat çevrelerinde bugün bile geniş bir ilgi toplamaktadır.Pek çok eser vermiş olan bu büyük sanatçımızın her eseri mutlaka bir değer taşır , resimde Türk sanatı onunla başlamış ve bilhassa o bu noktada kendinden sonrakilere önderlik etmiştir.[35]

Sanatçı milli ruha sahip ise, sanatçı yurdunu sevebiliyorsa kendi değerini de koruyabilmiştir, bu değerleri her alanda olduğu gibi sanat alanında da koruya bilmiştir.

Bizde resim, Hoca Ali Rıza Bey ile böyle milli bir ruha kavuşmuş ve büyük sanatçıyı takip eden ruh yapıları kuvvetli diğer sanatçılar aynı yönde yürümesini bilmiştir.

Türk resim sanatına milli ruhu veren sanatçılarımızdan biride, hiç şüphesiz Şehit Hasan Rıza Bey'dir.Eserleri Viyana müzelerini süsleyen bu değerli sanatçımız, milli değerlerimizi dile getirmiştir.1914'de başlayan sanat hareketlerinde ise I.Dünya Savaşının etkisi büyük olmuştur.Sami Yetik, Ali Sami Boyar, Hikmet Onat gibi bu

[35] N.İslimyeli, a.g.e., s.22-23.

kuşağa mensup asker ressamlarımız yanı başında İbrahim Çallı, Namık İsmail, Nazmi Ziya gibi arkadaşlarınıda görmekteyiz.Artık Türk resminde vücut bulan milli ruh Asker ressamlar dışına taşmış sanat hareketlerimizin başta gelen özelliği olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında ,Çanakkale Savaşı sırasında yurda davet edilen Wilhem Victor Krauss, başta sultan Reşat olmak üzere bir çok Türk büyüklerinin portrelerini çezmiş Çanakkale destanına ait pek çok eser vermiş ve fakat bu hareket ondan hiç de geri kalmayan Sami Yetik, İbrahim Çallı, Namık İsmail ve arkadaşlarını kırmıştır.Sanatçılarımızın meydana getirdikleri savaş kompozisyonları, belki Victor Krauss eserleri kadar duyarlı değildir. Ama muhakkak ki duyuş yönleriyle daha değerlidir .O yıllarda bu genç sanatçılarımız öğrenimden daha yeni dönmüşlerdir. Pek tabi fırçaları yeterince olgunlaşmamıştır. Fakat buna rağmen milli gururun ve milli ruhun ifadeleri olarak eserleri mükemmeldir.

Türk resminde bu ruhu milli mücadele yıllarında da devam eder görmekteyiz. Ruh yapıları sağlam sanatçılarımız milli mücadeleden, sonrada bu yönde mükemmel eserler vermiştir.

Yine bu yıllarda asker ressamlar arasında bir sanat derneğinin kurulduğu nu görüyoruz. Sadık Gürtuna, Ali Sami Boyar, Ali Rıza Beyazıt, Cevat Korsa ve İhsan Çanakkaleli tarafından kurulan "Asker Ressamlar Sanat Derneği" daha kurulduğu günlerinde Sami Yetik, Mehmet Ali Laga gibi değerlerle birlikde kalabalık bir sanatçı topluluğunu, çatısı altına toplamış, yurda geniş çaplı sanat hareketine geçmiştir.

Bu derneğin kalabalık üye topluluğu bu sanat hareketlerini devam ettirmekte ve ordu savlarından yeni ve genç sanatçıların yetişmesine hizmet etmektedir.[36]

Asker ressamların ve bunların dışında sayıları pek az bir kaç sanatçının çabaları sayesinde bugün Türk resmi bugünkü yerini almıştır. Ama ne yazıktır ki milli ruh dediğimiz kavramın yavaş yavaş silindiği ve değerlerinin çoğunu yitirildiği görülmektedir. Türk resminin öncesine, yani asker ressamların ilk dönemlerine şöyle bir dönüp baktığımızda onların milli ruh ve benliğini kaybetmemiş eserler meydana getirdiğini görmekteyiz. Gerçek olanda budur, yani onların yaptıkları eserleri meydana getirirken biraz da milli benliğimizi düşünmeliyiz. Asker ressamlarımızın da iddiaları budur, zaten.

---

[36] N.İslimyeli, a.g.e., s.25-26.

Asker ressamlar vasfı altında toplayabildiğimiz zümre, garbın resim tekniğini öğrenmiş, fakat oradaki cereyanlara kapılarak mizaç ve karakterini unutmak gafletine düşmemişti. Bu belki, bir dereceye kadar, bu sanatkarların safiyetinden de ileri geliyordu. Sebebi ne olursa olsun, bu zümrenin bize temiz, mütevazi, halis bir Türk resmi getirmiş olduğu muhakkaktır.

19. yüzyılın ilk yarısından sonra Claude Monet 'in getirdiği Empresyonizme, tabiatı olanca parlaklığı ve şeffaflığı ile ifade etmek iddiasında bulundu. Ayrıca bunun için paletteki bütün kara, koyu ve toprak renkleri atarak güneş ışığını atarak güneş ışığını teşkil eden yedi esas rengi kabul etti. Işıklar kırmızı, sarı, turuncu, gölgeler mor ve mavi prensibini koyan emprestyonistlerin tabloları,"Tabiata açılmış birer pencere"gibi parlak ve aydınlıktı.

Ananevi palette mühim bir inkılap yapan bu görüş zamanla umumîleşmiş, kıymet ve haslığını kaybetmişti. Artık bütün tablolarda ışıklar sarı ve turuncu, gölgeler mor ve mavi idi. Başlangıçta mümtaz bir zümreye intisar eden bu tabiat görüş ve tesirleri yayılmış, bütün mektep ve atölyelerde çalışanların adeta yeni dini olmuştu. Empresyonizmin bu şekilde resmileştiği bir devirde çalışmış olan ressamlarımızın da umumi harekete uymaları pek tabii bir hadisedir.[37]

9.SAVAŞ ORTAMINDA SANAT

9.1.ASKER RESSAMLARDA YENİ KUŞAKLAR

XIX. yüzyıl boyunca sürekli bir etkinlik gösteren asker ressam kuşaklarının bir tasnif denemesi şöyle yapılabilmektedir. Doğum tarihleri 1820 civarında olanlar, birinci kuşağı oluştururlar. Bu kuşaktan üç önemli sanatçı Hüsnü Yusuf Bey, Ferik İbrahim Paşa ve Ferik Teğfik Paşadır. İkinci kuşak asker ressamları temsil eden sanatçıları, Şeker Ahmet Paşa, Süleyman Seyit Bey ve Hüseyin Zekai Paşa oluştururlar. Ve doğum tarihleri 1840 civarındadır.1860 civarında doğmuş olan üçüncü kuşak Asker ressamlar arasında en önemli olanlar Hoca Ali Rıza ile Halil Paşa'dır.[38]

---

[37] N. Berk, Türkiye'de Resim, (1943), s.27-28.
[38] S.Tansuğ, a.g.e., s.64.

Doğum tarihleri 1880'lere rastlayan dördüncü asker ressamlar kuşağı (1912-1922) tarihleri arasını dolduran Balkan Savaşı, Birinci Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşını yaşamış bu ateş ortamı içinde kişiliklerini pekiştirmişlerdir. 1914 kuşağının ressamları arasında bulunan Mehmet Ruhi Arel, Hikmet Onat, Ali Cemal, Sami Yetik, Ali Sami Boyar, Mehmet Ali Laga, Cevat Üsküdarlı gibi sanatçılar askeri okul çıkışlıdırlar;Ancak bazıları daha teğmen rütbesindeyken ordudan ayrılarak Sanayi-i Nefise ve Avrupa'da resim eğitimini tercih etmişlerdir. Buna karşılık Sami Yetik ve diğer bazıları emekli olana değin orduda kalmışlardır. Savaş sonrasında Askeri Okullarda resim hocalığıda yapmışlardır.

Doğum tarihleri 1890-1910 arasına rastlayan Asker sanatçılar Beşinci kuşağı oluşturmaktadır. Hoca Ali Rıza'nın taş baskısı resim albümleri yoluyla güçlü bir desen yeteneğine kavuşturduğu bu sanatçılar üstün bir renk duyarlılığı ve hızlı çalışma gerektiren suluboya alanında özel bir başarı göstermişlerdir. Ali Rıza Beyazıt, Arif Kaptan, Adil Doğançay gibi ressamların önde geldiği bu kuşak sanatçılarının pek çoğu sürekli etkinlikleriyle tanınmış kişilerdir.[39]

9.2.SAVAŞIN RESMEDİLDİĞİ ATÖLYE

Türk resim tarihinin en ilgi çekici olaylarından biri Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) arasında İstanbul'un "Şişli" semtinde Savaş resimleri yaptırmak üzere bir atölyenin kurulmasıdır. Şişli atölyesinin kurulma emrini Harbiye Nazırı Enver Paşa vermiş ve bu atölyede 1914 kuşağı ressamları konusu savaş sahneleri ve askerler olan irili ufaklı resimler yapmışlardır. Bu resimler 1918!de İstanbul'da Galatasaray'lılar yurdunda ilk kez halka gönderilip ardından sergilenmek üzere Viyana ve Berlin'e gönderilmiştir. Böyle bir atölyenin kurulması yönündeki telkinlerin bir asker ressam olan Yüzbaşı Sami Yetik'den gelmiş olabileceği tahmin edilmiş olabilir.

Hikmet Onat, Ali Sami Boyar ve Ruhi Arel gibi önce askeri okulda eğitim görmüş; fakat Teğmen rütbesindeyken ordudan ayrılıp resim yolunu tutmuş olanlar vardır. Ayrıca Sami Yetik ve Mehmet Laga'nın dışında sanatçıların savaşa katılmaları

[39] S.Tansuğ, a.g.e., s.149-150.

sınırlıdır. Sami Yetik, Balkan Savaşın'da Edirne Cephesinden başlayarak Kurtuluş Savaşı sonuna kadar bulunduğu her cephede aynı zamanda eskizler, desenler çizilerek ayrı bir etkinlik göstermiştir. Şişli atölyesindeki çalışmalara katılan ressamlar savaş sahnelerini ya hamasi bir destan havası içinde göstermiş ya büyük bir hareket dinamizmi içinde ortaya koymuş, yada savaşın duygusal yanını ortaya koymuştur.

Şişli atölyesinde sanatçıların milli heyecanları uyarılmış kendileri cephelere de götürülerek savaşın atmosferi hakkında gözlemler yapma fırsatı yaratılmıştır. Fakat faaliyetleri atölye içinde gerçekleştirilen, model olarak kullanılan top v.s. gibi savaş araçlarıyla, askerlerde getirilerek bu sanatçılara poz vermeleri sağlanmıştır.[40]

Batı'daki anlamına giderek daha çok yaklaşan bir resim patlaması 1914 yılına rastlar. Sanayi-i Nefise de açılan "Avrupa Sınavını" kazanan gençler 1910'da Paris'e gönderilmiştir. Birinci Dünya Savaşının çıkması üzerine yurda geri çağrılmışlar yada Fransa, Almanya ve İtalya'da kendi istekleriyle ülkeye geri dönmüşlerdir.[41]

Avrupa'daki Kübik, Kontüriktivist akımları benimseyen daha sonraki kuşağa, "Sağlam bir desen yoksun ve paletleri gelişigüzel boyalarla karmakarış" diye küçümsemeye çalıştıkları iki kuşaklar arası savaşın yönünden bu suçlamaları doğal karşılamak gerekir.1914 kuşağı ressamları gerçeklerde olağan üstü yeteneklerle donanmış güçlü sanatçılardır. Ancak şunu belirtmekte yarar vardır; 1914 kuşağı ressamı olağanüstü bir etkinlik göstermiş olan Şeker Ahmet Paşa'ların kuşağı ile dünya ölçüsünde özgün Türk foto-yorumcularını (Araba Ressamları) diye niteliyorlardı. Anadolu ve Rumeli'de at arabalarının üzerinde manzara, çiçek, meyve ve benzeri resimler öteden beri yapılmıştır. Fakat haliyle bu resimler, resimden çok halk süslemeciliği alanına girer.

1914'de Batı eğitiminden dönen sanatçıları üslup eğilim ve resim anlayışı yönünden izlenimci niteliği yakıştırılır.1914 kuşağının Batı'dan Empresyonist etkiler almış olmaları ve gün ışığı ile koyu tonlardan arındırılmış saf renklere bağlılıkları yönünden bu yakıştırmanın haklı yanları vardır.[42]

1914 kuşağı sanatçılarının bir bölümü doğruca Sanayii Nefise çıkışlı, bir bölümü ise Deniz Harp Okulu'nu bitirdikten sonra, teğmen iken ordudan ayrılıp

[40] S.Tansuğ, a.g.e., s.152.
[41] a.g.e., s.152.
[42] a.g.e., s.119.

Sanayii Nefise'de resim eğitimi görenlerdir.(Ruhi Arel, Hikmet Onat, Ali Sami Boyar). 1914'de Batı'dan yurda dönen diğer sanatçılar, özel imkan ve imtiyazlarla Avrupa'da eğitime gönderilen üstün yetenekli gençlerdir. Namık İsmail, Nazım Ziya Güran, Feyhaman Duran, Avni Lifij bu sanatçı grubunu oluşturur.[43] Çağdaş Türk resminin üslup gelişimi, "Çıplak" tema çerçevesi içinde ele alındığı zaman bu alanlarda soyutlayıcı gelenek mirasının usta ellerde yeniden değerlendiği göze çarpıyor. Modern Türk Resminin çıplak kompozisyon serüveni önce tensel, sonra konstriktif iskelet ve üçüncü aşamada da çıplak figürün soyut, fantastik ve pisişik yönde algılamasına ulaşılan yolda izlenebilir.

Çıplak ve natürmort temalarının eğitim ve sosyal bakış açılarının değişimiyle bağlantısı, Türk resminde önemini yitirmeyen manzara resimleri temasında yeni bir güçlenme aşamasına temel oluşturur.1914 kuşağı ressamlarından büyük bir bölümü, peyzaj alanında bir çok örnekler ortaya koymuşlardır. Açık hava çalışmalarına yönelik bu peyzaj çalışmalarına öncelik eden yaklaşımları anımsamak ve peyzaj temasının önemini ısrarla vurgulamak gereklidir.[44]

10.ASKER RESSAMLAR DERNEĞİ

Asker ressamlarımızın memlekete Batı tekniğini getirmelerinden sonra resim sanatı kısa zamanda gelişmiş, bilhassa 1914 yılında empresyonizm alanında dikkati çeken hamlelere şahit olunmuştur.

1914 yılı kuşağı ile birlikte sanatçılar çeşitli adlarla topluluklar meydana getirmişlerdir ve bu topluluklarının yardımı ile çalışmalar daha da hızlanmıştır. Buna paralel olarak 1944 yılında Asker ressamların da bir dernek etrafında toplanmaya başladıkları görülmektedir.[45]

Subay ressamlar 1944 yılında Ankara'da "Harp okulu mezunu Asker Ressamlar" adında bir dernek kurmuşlar dernek 1945'de "Emekli Ressam Subaylar Sanat Derneği" adını almıştır. Bu dernek kuruluşundan sonra geniş çapta sanat

[43] S.Tansuğ, a.g.e., s.120.
[44] a.g.e., s.130-131.
[45] N. İslimyeli, Asker Ressamlar ve Ekollar, (1965), s.26.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

faaliyetleri göstermiştir. Derneğin ilk sergisi 17 Ocak 1947 tarihinde asker ressamların eserleri ile Ankara Orduevinde açılmış, büyük ilgi görmüştür.[46]

Sadık Gürtuna, Ali Sami Boyar, Cevat Karsan, Ali Rıza Beyazıt ve İhsan Çanakkaleli tarafından cemiyetler kanunu çerçevesi 1944 yılında kurulan bu dernek, kuruluş yıllarında Harp Okulu mezunu "Asker Ressamlar", daha sonra da Emekli Ressam Subaylar Sanat Derneği adını almış ve Ankara'da 25.Aralık 1945 tarihinde resmen faaliyete geçmiştir.[47]

Derneğin ilk sergisi 17 Ocak 1947 tarihinde Asker ressamların eserleriyle Ankara Orduevinde açılmış büyük ilgi görmüştür. Dernek 3 Kasım 1964 yılında geleneksel yirmi yıl resim sergisini açmış ve bu yıl toplanan genel kurul toplantısında derneğin adı "Asker Ressamlar Sanat Derneği" olarak değiştirilmiştir. Dernek yirmi iki resim sergisini 27 Mayıs 1965 tarihinde bu isim altında asker ressamların eserleriyle açmıştır. Derneğin ilk kurucuları arasında Ali Sami Boyar, Ali Hikmet Onat, Seyfettin Soysal ve ilk üyeleri arasında da Ali Bostancı, Hüsnü Tengüz, Şemsettin Sunal bulunmaktadır.[48]

Bu dernek prensip olarak bütün ekollere saygı göstermekte, yenilikler alanındaki çabaları teşvik etmekte ve özellikle sanat'da milli ruh ve benliğe sahip Türk Resim Sanatının yaratılması gerektiğine inanmaktadır.1965 genel kurul toplantısında atölye ve kütüphane kurma kararı almıştır.[49]

11.ASKER RESSAMLAR

Bu bölümde asker ressamlarımızı tanıtmaya çalışacağız ve elde edilen bilgilerle sanatçıların sanat alanındaki çalışmalarını, alfabetik sıraya göre tanıtacağız.

Ressamlarımıza ait resimler, resim listesinde alfabetik sırayla düzenlenmiştir.

[46] E. Özdeniz, a.g.e., s.21.
[47] N. İslimyeli, a.g.e., s.26.
[48] E. Özdeniz, a.g.e., s.26.
[49] N. İslimyeli, a.g.e., s.29.

ABDULLAH PAŞA

1826 yılında doğmuştur.1847'de Teğmen olarak Harbiye'den mezun olan bu sanatçımızın suluboya ve karakalemde usta olduğu bilinmektedir. Yapmış olduğu çalışmaları arasında, genellikle seyahatı sırasında görmüş olduğu yerleri tanıtan peyzajlar ve başarılı harita çizimleri de yer almaktadır.[50]

ABDURRAHMAN ERSOY

1910 yılında Gaziantep'de doğan Ersoy öğrenimini askeri okullarda tamamlayarak 1930'da Teğmen olarak Harbiye'den mezun olmuştur. Suluboyada güçlü ve dengelidir. Tekniği yerinde usta fırçaları ile doyuruculuğu gözden kaçmayacak niteliktedir. Bilhassa Emprestyonizim onu çok ilgilendiriyordu. Van Gogh ve Gogen'e hayrandı çalışmaları da bu yönde oluyordu. Ersoy, tabiatın kollarında, sadelik içinde araştırmalardan zevk alan bir sanatçıdır.[51]

ADİL DOĞANÇAY

1900 yılında İstanbul'da Rami'de doğmuştur. Eyüp Rüştiyesinde Şerif Bey'den, Harita Mühendis Mektebin'de Diyarbakırlı Tahsin Bey'den ders alan Adil Doğançay, 1950'de bu Mektebi bitirmiş İstiklal Harbine katılmıştır.1928 'de ayrıca Harp okulu öğrenimini de tamamlayan genç subay, sınıfının verdiği imkan ile yurdun her tarafını dolaşmış ve sanat alanında durmadan çalışmıştır. İlk yıllar realizm yolunda bulunan sanatçı, son yıllarda Empersyonizm'e kaymıştır. Son eserleri, bu alanda meydana getirilmiş olgun eserlerdir.

Sanatçının eserlerinden bir kısmı şunlardır:Anadolu Kavağı, Bostancı Gazinosu, Karacabey Camisi, Suadiye Plajı, Abant Gölü, Çömlekçi.[52]

---

[50] N. İslimyeli, Asker Ressamlar ve Ekoller, s.34.
[51] A.g.e., s.110-111.
[52] N. İslimyeli, a.g.e., s.105-106.

AHMET ALİ PAŞA (ŞEKER)

Şeker Ahmet Ali Paşa 1841 yılında Üsküdar'da doğdu 1855 tarihinde Mekteb-i Harbiye'ye girdi.Gayet iyi çalışıyordu resme büyük kabiliyeti vardı. Daha onsekiz yaşındayken, Tıbbiyenin resim öğretmeni yardımcılığı görevini kazanmıştır.[53]

Daha sonra okuldan ayrılarak Harbiye'ye geçmiştir.Abdülaziz'in ilgisini çekince resim öğrenimi için Paris'e gönderildi. (1864) Önce Mekteb-i Osmaniye'ye devam etti. Paris Güzel Sanatlar Akademisine geçti G.boulanger, J.L.Gerome gibi öğretmenlerden ders aldı. Paris uluslararası Fuar sergisinde resimleri sergilendi.(1867) Resim salonuna kabul edildi (1869 - 1870).

O dönemde Paris, iki hakim ekolün etkisi altında bulunuyordu.Bunlardan Delacroix'in liderliğindeki romantikler, heyecanlı renkler ve yabancı konular üzerinde ısrar ediyorlar ve sanat alanını,önemli bir şekilde kapsayabiliyorlardı. Bunlara aynı zamanda Flaman sanatının devamcılarında deniliyordu. Diğeri ise İngres'in idaresi altında Neo klasizmdi, Romen ve Yunan sanatı üzerindeki çalışmaları tercih ediyor. Mitoloji ve tarihten alınan konuları realiteye yaklaştıran bu ekol o sıralarda ciddi çalışmalarla meşgul oluyordu. Neo klasizm, Şeker Ahmet Ali Paşa'nın öğrenim yıllarında bir hayli gelişmiş olarak sanat alanında hakimiyet kurduğu realitedir. [54]

Türkiye'ye döndüğü 1871'de İstanbul'da çeşitli liselerde resim öğretmenliğine başlamıştır. Uyumlu ve sevecen karekterlerinden ötürü "Şeker" lakabıyla anılmıştır. Şeker Ahmet Paşa, Sanayii Nefise Mektebi'nin (ş.G.S.A, b.M.S.Ü.) kuruluşunda Osman Hamdi Bey ile çalışmışlardır. Bu sıralarda sarayın protokol işlerine bakmakla görevlendirilen sanatçı, 1890'da Ferik (Tümgeneral) rütbesine kadar yüksekmiştir.

Sarayın resim kolleksiyonunu oluşturmada büyük çabalar harcayan Şeker Ahmet Ali Paşa'nın resimlerinde doğanın iç meken derinlikleri, resim yüzeyinin soyut plastik niteliklerine dönüşür ve tüm ayrıntılar bir öykü sistemi olarak yüzeyi kaplar.Avrupa'ya gitmeden önce yaptığı resimlerde, talim yapan erlerde görüldüğü gibi naif bir yaklaşım sezilir. Resimlerinde yerel bir atmosfer egemendir.Bu yerel atmosferin dolaysız bir biçimde kavrandığı, yapıtları ise,manzara ve ölü doğa temalarının birlikte ele alındığı, Türk sanatına özgü düzenlemelerdir.Ölü doğalarında

[53] S.Tansuğ, a.g.e., s.14.
[54] N. İslimyeli, a.g.e., s.35.

düzgün yüzeyler yaratmasına karşın manzaralarında daha kalın bir boya hamuru kullanmıştır.Özellikle Koru,Erenköy'den görünüm gibi yapıtlarında ışık-gölge tekniğini ustaca kullandığı görülür.[55]

Şeker Ahmet Paşa ,natürmordlarında ,peyzajlarıda nesleri çok iyi incelemiş ve Batı empresyonizm'inin , özgürce ortaya koyduğu sitili benimsemiş ve akademik klasikçiliği bir tarafa bırakmıştır.Sanatçının komposizyonlarındaki düzen duygusu, olgun renkleri ve çizgiyi ihmal etmemesi, objeler üzerindeki keskin gözlemleri, onu ikinçi kuşak ressamlar içinde özel bir yere oturtturmaktadır.Şeker Ahmet Paşa'nın İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde bulunan "orman tablosu" , bize hem batıdaki realist sanatçıların eserlerini anımsatmakta, hem de Çin sanatındaki doğanın güçünü yansıtan eserleri hatırlatmaktadır.

Bu eserlerde Courbet yada Mille'in realist objektifliğinin yanı sıra ,Çin resminde görülen doğa nın içinde ,insanın küçük olarak bulunması gibi espiriler, Şeker Ahmet Paşa'nın, yani Ahmet Ali'nin tablolarında da söz konusu edilebilir.Sanatçının "orman" tablosunda ,orman içinde ve köylü ve eşşeği çok ufak olarak resmedilmiştir.

"Ayvalar " tablosunda ise hem doğal, hem naturmord vardır(Resim 1). Çin ve Japon resimlerinde görülen düşey dekoratif yazı karekteri, Ahmet Ali'nin bu eserinde arka planda peyzaj ve önde düşey doku elemanı olarak "Ayvalar" naturmordu ile kendini göstermektedir.Sanatçının doga ve içindeki elemanları kendine özgü bir biçimde düzenlemesi, onun sanatı hakkında son derece olumlu sonuclar vermektedir.[56]

Şeker Ahmet Ali Paşa, çağdaş Türk resim sanatının temel taşlarından biri olarak değerlendiriliyor. Batı'daki deneyimleri özümseyen bir istemle, peyzaj temasına yaptıgı dünya çapındaki üslup katkısı, sanatçının mekan derinliği ve atmosfer ilişkilerini yorumlayan duyarlılığın ürünü olarak görülür. Şeker Ahmet Paşa'nın düzen anlayışına mal olan Lirizm özgün bir şema geometrisi ile dengeleniyor.[57]

---

[55] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, (1997), c.1, s.32-33.
[56] B. İnel, Türkiye'de Sanat, Sayı.42, s.15.
[57] S.Tansuğ, a.g.e., s.366.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

O orman resimlerinde ve natürmordlarda daha çok muaffak olmuştur. Ormanların derinlikleri ve kuytularında, Geyik ve Karacalarda Courbet'in tekniğini bu sanatçımızda kolayca görmek mümkündür. Bu yüzdendir ki ona, Türk resminin Courbet'si denir: Şeker Ahmet Ali Paşa'nın resimlerinde safiyet ve şairhane bir ahenk göze çarpar bu onun sanat özelliğidir. 1907 yılında altmışaltı yaşında vefat etmiştir. [58]

Şeker Ahmep Paşa'nın bilhasssa natürmortları, Gölge-ışık düşüncesiyle, klasik ve realist bir anlayışla icra edilmiştir. Rahat ve sakin bir ışığın kavradığı eşyalar ve meyvalar, icra kudretinin verdiği bir kolaylıkla modle edilmektedir. Renkler de oldukça tazedir,modle zoru ile öldürülmemiştir.Elimizdeki en iyi eserlerden biri olan (Orman) ise Courbet'yi hatırlatan olgun, kemalini ve şahsiyetini bulumuş tablodur.

Natürmortlar daha pürüzsüz (lis) bir modle tarzında olduğu halde bazı peyzajlarında, bilhassa (orman) da,zaman zaman dalların ve yaprakların formunu belirtmek, yapraklardaki ışık parıltılarını değerlendirmek ve şiddetlendirmek gayerti ile, ampate bir çalışma tarzını tercih ediyor.Bu bakımdan Courbet'nin tekniğini kabul etmiş gibidir. Bu kalın boya tabakalatını ıstapül ile koyduğu anlaşılıyor.[59]

Birinci segisi hakkın da, Eyvah-ı Naksiye kolleksiyonun da ve Osmanlı Ressamlar Cemiyeti gazetesinde yazılan bu sergideki eserlerin sadece Şeker Ahmet Paşa'ya ait olduğu belirtilmiştir.[60] Oysaki bu serginin açılmasında Ahmet Ali'nin yanında Ali Efendi ve Limoncu Efendi adlı iki şahıs daha bulunmuştur. Bu iki şahıs da sanat okulu resim öğretmeni idiler. İlk sergi 27 Nisan 1873 Pazar günü açıldı. Sanat okulunda açılan bu sergiyi bir çok yüksek makamda şahıslar ziyaret etmişlerdir.Ahmet Ali Paşa'nın henüz çocuk yaşta yaptığı eserler, Mösyö ve Madam Guillemt, Mösyö Heyette, Mösyö Polomba, Mösyö Moretti, Mösyö Telemague Ali Bey'in bu sergisine eserleri ile katılmışlardır. İkinci sergi de 1 Temmuz 1875'de açılmıştır. Bu sergiye otuz sanatçı katılmıştır. Bunların büyük bir kısmını yabancı sanatçılar teşkil etmiştir. Türk sanatçılar beş kişi olup Şeker Ahmet Paşa, Ahmet Bedri, Halil Paşa, Osman Hamdi ve Nuri Bey'ler dir.[61]

---

[58] İslimyeli, a.g.e., s.36.
[59] C. Tollu, Şeker Ahmet Paşa, (1967), s.6.
[60] M. Cezan, Sanatda Batıya Açılış ve Osman Hamdi, (1971), s.395.
[61] a.g.e., s.404.

AHMET BEDRİ (BALATLI)

1871'de Balat'da dünyaya gelen ve yaver Bedri diye anılan bu sanatçımız.1892'de Harbiye'den çıkmış, kolağası iken genç yaşta vefat etmiştir.Hoca Ali Rıza onun için başarılıdır dahada ilerliyecek demiştir."Etfal Hastanesi'nin Eski Hali"adlı eseri bu sanatçımız hakkında bize bir fikir vermektedir. Perspektif yönü ile eşine az rastlanan bir örnektir. Konuya geçişte tam bir denge saglayışı onun titiz bir sanatçı oldugunu sağlam resim kültürüne sahip olduğunu ortaya koymaktadır.[62]

Ahmet Bedri, pitoresk , doğal, romantik tarzda eserler verdi.[63]

AHMET EMİN

Karakalem ve suluboya resminde başarılarıyla tanınan bu sanatçı hakkında elimizde bugün için pek az bilgi bulunmaktadır. Yaklaşık olarak 1826 yılında doğduğu sanılmaktadır.

1841 yılında Mühendishaneden mezun olunca Viyana'da resim öğrenimine gönderilen sanatçı ilk gönderilenler arasında bulunduğuna göre herhalde öğrenci bulunduğu yıllardan itibaren dikkati çeken bir kabiliyettir.Yağlıboya çalışmalarının bulunup bulunmadığı hakkında bir bilgi yoktur. Karakalem ve suluboya çalışmalarında mükemmel olduğuda bu konuda yazılan bütün eserlerde bahsedilmektedir.[64]

AHMET-EMİN (SERVİLİ)

1845 Yılında İstanbul'da doğan sanatçı 1865'de Mühendishane'den Teğmen olarak mezun olmuş ve tophane resim hanesine atanmıştır.Bu yıllarda görevi gereğince resimden çok fotografla ugraşan bu genç kabiliyet pek artistik sujeler tespit etmeyi başarmıştır. İkinci asker ressamlar kuşagı içinde yer alan Servili Ahmet Emin Tophane resim hanesinde fotografcılığa gösterdiği ilgi sarayın dikkatini çekmiş ve

---

[62] İslimyeli, a.g.e., s.64.
[63] Berke İnel, a.g.e., s.17.
[64] İslimyeli, a.g.e., s.34.

sanatçı başkanlığında bir grup fotografcı ile Bursa, Bilecik, Eskişehir illerinde bir çok fotograf çekmiştir.

1892'ye değin resim öğretmenliği yapan Servili Ahmet Emin'in İstanbul resim heykel müzesinde bulunan yağlıboya bir manzara çalışması, ikinci asker ressamlar kuşağından Şaker Ahmet Paşa ve Hüseyin Zekai Paşa gibi öteki sanatçıların yapıtları ile kıyaslanabilir.Ayrıca heykel sanatına duyduğu ilgi ile fildişi ve lüle taşı oyma işleri yaptığıda bilinmektedir.[65]

Işık ve gölge rollerinin, uzak ve yakın planlarının sihirli ifadelerine dikkat ettikçe, doğrusu bu resimleri evvela güzel bir tablo zannetmiştim sözleri ile Ahmet Emin'in sanat başarısını Sami Yetik bu sözlerle ifade etmiştir.Tamamlanmamış eserleri üzerinde görüşlerini bildiren yetkili eleştirmencilerimize göre, Ahmet Emin, klasik ve realist akımın bir temsilcisidir.[66]

AHMED PAŞA (BAHRİYELİ)

1848'de İstanbul'da doğdu Bahriye Mektebinden Mülazım (Teğmen) rütbesi ile mezun oldu . (1870) Güzel resim yaptığı için deniz fabrikaları ressamlığına tayin edilerek uzun müddet burada çalıştı. Amiral rütbesine kadar yükseldi.Fabrika resimhanesinin baş ressamı iken görevli olarak İngiltere'ye gönderildi. (1898) Bahriye'den ayrıldıkdan (1909) bir yıl sonra vefet etti. Osmani Nişanına sahip olan Ahmet Paşa önemli denizci ressamlarımızdandır. Sanat ile mesleğini aynı başarı ile yürütmüştür.[67]

AHMED ŞEKÜR

1856'da İstanbul'da doğdu.1875'de Mekteb-i Harbiye'yi bitiren ve Yarbay'lığa kadar yükselen Ahmet Şekür bu okulda Hoca Ali Rıza'nın öğrencisi olmuştur.Kaynaklar, fotograf kullanan ve "Darrüşşafaka'lı Ressamlar" yada "Türk Pirimitifleri" (İlkel sanat ; Naif Sanat) olarak anılan grup içinde yer alan sanatçının

[65] S. Tansuğ, Eczacıbaşı-Sanat. Ans., a.g.e., c.1, s.31-32.
[66] İslimyeli, a.g.e., s.38-39.
[67] E. Özdeniz, a.g.e., s.89.

resmi makamlarca ödüllendirildiğini belirtir.Ahmet Şekür'ün fotograf'tan yararlandığı belgelenen Düzce ovasından, Bursa ovasından adlı manzaraları ile bazı Kağıthane Köşklerini konu edinen resimlerindeki üslup özellikleri, öteki pirimitif sanatçılardan oldukça farklı bir tekniğin izlerini taşır.

Ahmet Şekür'ün bu teknik farklılığı Hüseyin Zekai Paşa'da olduğu kadar yanıltıcı bir farklılık göstermez.Yapıtları İstanbul resim ve heykel müzesinde bulunmaktadır.[68]

AHMED ŞEMSETTİN EGEMEN

1876'da Cerrahpaşa'da doğmuştur.Osman Nuri Paşa ve Hoca Ali Rıza Bey'in öğrencisidir.1894'de Harbiye'yi bitirmiş ve Selanik'de görevlendirilmiştir.Resim öğretmenliği yapmış ve harita alanında çalışmalarda bulunmuştur.1932'de Albaylık'tan emekliye ayrılan Egemen bu tarihtan sınra kendini tamamen resme vermiştir.

Perspektifi kuvvetli, deseni sağlam, titiz çalışan realist bir sanatçımızdır.Tuvallerini, Türk mimarisinin şahaserlerini geçirmesiylede tanınan Şemsettin Egemen'in samimi sabırlı bir çalışması vardır.III.Ahmet çeşmesi adlı eseri Tarım, dört resmide Milli Savunma Bakanlığındadır.[69]

AHMED VESİM PAŞA

1824 yılında İstanbul'da doğdu. Bahriye mektebinden teğmen rütbesiyle mezun oldu. Devlet tarafında eğitim için İngiltere'ye gönderildi(1849).İngiliz donanmasında gördüğü topculuk eğitiminden sonra yurda dönüşünden itibaren iki yıl, donanmada topculuk öğretmenliği yatı. Osmanlı Bahriyesinin ilk modernizasyonunda büyük gayretleri görülen paşa 86 yaşındayken İstanbul'da öldü. Kendisi Mevlevi tarikatına mensup olup, hattat, müzehip, ressam ve musikişinastdı.[70]

---

[68] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.1, s.33.
[69] İslimyeli, a.g.e., s.69-70.
[70] E. Özdeniz, "Kaptan-ı Derya Ahmet Vesim Paşa ve Sanatı", Denizin Sesi, Sayı.88, (1991), s.22-24.

İyi bir Portre ressamı idi. Karakalem ve yağlıboya tekniği ile pek çok eser meydana getirmiştir. Ömrünün son zamanlarında yanlız sanatla uğraşmış ve pek çok eser meydana getirmiştir.[71]

AHMED ZİYA AKBULUT

1869'da İstanbul'da doğmuştur. Doğaya bağlı çalışmaları ile tanımlanır "Menazırcı (Perspektifçi) Ziya" diye de anılan Akbulut, 1887'de Mekteb'i Harbiyeden Teğmen olarak mezun olmuştur. Önce Erkanı Harbiye (Genel Kurmay) resimhanesinde, sonrada Kuleli Askeri İdadesinde çalışmış, 1914'tede Sanayi-i Nefise'ye mektebine perspektif öğretmeni olarak girmiştir. Bu kurumda bir ara müdür yardımcılığı görevini üstlenmiştir. akbulut, resim yeteneğini Osman Nuri Paşa ve Hoca Ali Rıza gibi sanatçılarla çalışarak geliştirmiş ve ayrıntıya verdiği önemle resimlerinde fotografik bir gerçekçilik anlayışı uygulamıştır. eski Bayazıt İmareti ve Mihrimah Sultan Camisi gibi resimlerinden de anlaşılacağı gibi daha çok mimari yapıları konu almış ve bu yapıtlarında da perspektif kurallarını özenle uygulamıştır.1913-1914'te Osmanlı Ressamlar Cemiyeti Mecmuasında perspektifle ilgili yazılar yayınlamıştır.[72]

AKİF (TOPÇU)

1843'de doğmuştur. Yeterli bir resim öğretmeni olduğu kadar mimari ve haritacılık alanlarında da şöhrete ulaşmış değerdedir.1863'de teğmen olarak Mühendishane'yi bitiren Akif Efendi, bir yıl daha öğrenimine devam ederek 1864'de Üstteğmenliğe yükselmiş ve Matbaayı Amire Mühendisliğine atanmıştır.1865'de Yüzbaşı olmuştur.1869'da Kolağası rütbesi ile Edirne İdadisi resim ve geometri öğretmenliğine verilmiştir.1878'de Kuleli İdadisine nakledilen Akif Bey askerlik hayatında kaymakamlığa (Yarbay) yükselerek, vefat tarihi olan 1910 yılına kadar Kuleli İdadisi resim öğretmenliğinde bulunmuştur.

---

[71] E. Özdeniz, Deniz Subayı Ressamları, s.187.
[72] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, (1997), c.1, s.41.

Akif Bey yaşadığı devrin sanatçıları derecesinde bir sanatçı değildir. Fakat pek çok öğrenci yetiştirmiş değerli bir resim öğretmenidir.[73]

ALİ BASTONCU

1903 yılında Trabzon'da doğdu. Babası geleneksel el sanatlarından, oymacılık ve kakmacılık dallarında ün yapmış Trabzon Liman Dairesi Memurlarından Mehmet Bey'dir. Sanat zevkini babasından alan Ali Bey, küçük yaşlardan itibaren güzel sanatlara ilgi duymaya başladı. Trabzon askeri Rüştiyesinde okurken, Birinci Dünya Savaşında ailesi ile birlikte İstanbul'a geldi.

Öğrenimini Heybeliada Bahriye Mızıka Okulunda sürdürdü. Resim öğrenimi yanında güzel sanatların bir dalı olan müziğide meslek seçti. Bahriye Mektebinde ünlü ressamlardan Sami Bey (Boyar) ile Şemsi Bey'in (Sunal) yakın ilgisini gördü. Meslek hayatı boyunca resim ile müziği birlikte yürütmek gayretini göstererek bunda başarılı oldu.1938 yılında Kara Kuvvetlerine kat'i nakli yapılarak, Bahriye'den ayrıldı(1938) ve Kara kuvvetlerinden Yarbay rütbesi ile emekli oldu(1960).Asker ressamlar Derneği Üyesi olan sanatkar, 1960'tan itibaren bu derneğin açmış olduğu bütün sergilere eserleri ile katıldı. Hiç bir ekolün etkisi altında kalmayıp, realist çalışan bir ressam olarak dikkat çekti. Yağlıboya tekniği ile çalışan sanatkar genellikle peyzaj türünde pek çok eser meydana getirmiştir. Eserleri özel kolleksiyonlarda bulunmaktadır.[74]

ALİ CEMAL (BEYRUTLU)

1881'de Beyrut'da doğmuş olan ressam eğitimini önce 1901'de Mektebi Harbiye'de, 1906'da da Sanayi-i Nefise Mektebinde yapan Ali Cemal, Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın 1917'de kurduğu Şişli atölyesinde Ali Sami Boyar, Mehmet Ruhi, İbrahim Çallı, Sami Yetik, Hikmet Onat ve Namık İsmail ile birlikte gerçekleştirdiği savaş resimleri ile birlikte bilinir.

---

[73] İslimyeli, a.g.e., s.38.
[74] E. Özdeniz, Deniz Subayı Ressamları, s.204.

Bu temaya bağlı olarak çalışan asker ressamlar arasında savaş ile ilgili konulara gerçekçi ve dramatik yaklaşım yönünden, ön sırada yer verilmesi gereken bir duyarlılığa sahiptir.1918 Berlin ve Viyana sergilerine katılan sekiz çalışmasından, Yaralı, Süvari, Biraz su gibi resimleri söz konusu duyarlılığın kanıtlarıdır(Resim 2). Ali Cemal uzun yıllarda gazete ressamı olarak da çalışmıştır.[75]

ALİ RIZA BAYAZIT

1883'de İstanbul'da doğan ressam. Gerçekçi anlayıştaki yapıtlarıyla tanınır.1907'de bitirdiği Mekteb-i Harbiye'de Hoca Ali Rıza ve Halil Paşa'nın öğrencisi olmuş;1912'de Balkan Savaşı'nın çıkması üzerine askeri lisedeki resim öğretmenliğinden alınıp cepheye gönderilmiştir. Savaşlardan sonra haritacılık ve topografya sınıfına ayrılan Bayazıt, bu alanda askeri okul ders programlarına katkısı olan kitaplar yazmış ve emekli olduğu 1938'den sonra, askeri okullarda öğretmen olarak görev almıştır.1945'te Ali Sami Boyar, Nazmi Çekli, Cevat Karsan ve Çanakkaleli İhsan'la asker ressamlar Derneğini kuran sanatçının 1910'da kesintiye uğrayan Mekteb-i Harbiye resim dersanesinin yeniden kurulmasına ön ayak olduğu görülmektedir. Hoca Ali Rıza ile Halil Paşa'nın üslup özelliklerini kaynaştıran sanatçının Yıldız Çiçekleri(Dolmabahçe Sarayı) ve Koyun Sürüsü (Belgrat Müzesi) gibi manzara ve ölü doğalarının yanı sıra Milli Mücadelede Süvari Keşif Eri ve Milli Savaşta Batarya gibi Kurtuluş Savaşını ele alan resimlerle, bulunduğu yöreyi belgeleyen suluboyalarda yaptığı bilinir.

Ali Rıza Bayazıt 1952'deki İtalya'daki uluslararası desen sergisinde birincilik ödülü almıştır. Sanatçının manzara;Heybeliada, Sapanca Gölü ve Erdek başta olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasında toplam yirmiiki resmi bulunmaktadır.1964'te İstanbul'da vefat etmiştir.[76]

[75] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, (1997), c.1, s.62.
[76] İslimyeli, a.g.e., s.88-89.

ALİ RIZA (HOCA)

1864'te İstanbul'da doğdu, 1930'da İstanbul'da öldü. Askeri Rüştiye'de okurken resime olan ilgisi Harbiye'de de devam etti. Kendisi gibi resme meraklı bazı arkadaşlarıyla okulda bir resimhane açılması için Ethem Paşa'ya başvurdu. İsteğin kabul edilmesi üzerine resimhane açıldı ve Osman Nuri Paşa,Süleyman Seyit gibi öğretmenler burada görevlendirildiler. Ali Rıza 1884'te Harbiyeyi bitirince,aynı okula resim öğretmeni olarak atandı.1895'te de kolağası rutbesiyle de resim öğretmenliğine getirildi. Resim öğretmeni olarak Darülşafaka, İnas Sanayi-i Nefise Mektebi,Çamlıca ve Üsküdar kız liselerinde öğretmenlik yaptı. Ölümünden üç yıl sonra ,çocukları tarafında ilk toplu sergisi açıldı.

Hoca Ali Rıza özellikle peyzaj alanında üstün şiirsel nitelikli bir üslup varlığı gösteriyor(Res. 3). Büyük bir eğitici etkinliği olan sanatçı, çeşitli çizim etütlerini kapsayan taş baskısı albümlerle Türk resminin yenilenme olgusunu geniş kesimlere yaymış, giderek efsaneleşen bir isim olmuştur.[77]

Türkiye'de ilk resim sevgisini uyandıran, okul çocuklarına kurşunkalemin güzelliklerini tanıtan orduda eli boya ve fırça kullanmaya layık subaylar yetiştiren bir verimlilik kaynağı aranırsa Üsküdarlı Hoca Ali Rıza'yı göstermekte hiç tereddüt edilmemelidir.[78]

Üçüncü asker ressamlar kuşağından olan Hoca Ali Rıza ,İzlenimci bir paletle yaptığı manzaralarıyla bir ekol oluşturmuştur Yurt dışına hiç çıkmamasına karşın Ali Rıza'nın gerek sezgi yoluyla,gerek geleneksel renkciliği bilinciyle eriştiği bir tür İzlenimcilik, özgün yerel niteliklerinden ötürü, Batı'da eğitim gören sanatçıları büyük ölçüde ilgilendirmiştir. Resimlerindeki ışık gölge dengesini akademik kuralların ötesine varan bir anlayışla kurmayı bilmiştir. Hoca Ali Rıza, Halil Paşayla birlikte, Şeker Ahmet Paşa,Hüseyin Zekai Paşa ve Süleyman Seyyit'ten oluşan birinci etkin asker ressamlar gurubuyla 1914 kuşağı sanatçıları arasında bir köprü oluşturmuştur. Bu iki sanatçı cesur renk kullanımları ve boya tabakalarının en ince oluşumlarını denetleyebilen üstün becerileriyle asker ressamlar geleneğinin önemli işlevini yerine

[77] Tansuğ, a.g.e., s.368.
[78] S. Yetik, Ressamlarımız, c.1, s.290.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

getirmiş ve resim alanındaki yenilikçi etkinliği kendilerinden sonra gelen gençlere bırakmışlardır.[79]

Ali Rıza Türk resminin Corot'sundan daha ilkel ve daha naif bir Corot Ali Rıza'nın çağdaşı onu bize şöyle tanımlıyor; Hayranlık uyandıran bir kişidir, hatta ermiş bir kişi diyebiliriz. Şafakla kalkar ve dini vecibelerini yerine getirdikten sonra, boya kutusunu alır ve Üsküdar'da eşek sırtında çevreleyen tepelerin yolunu tutar akşama kadar motif üzerinde çalışır. Yalnız ibadet için çalışmalarına ara verir, gün batarken evine döner ve dostları ile sohbete koyulurdu. Bir ağacı bile dal dal, yaprak yaprak resmeder doğayı çok severdi. Dersin ortasında bir yelkenliyi yada kayıkların arasında bir çamı öylesine oturturdu ki bu dünyanın en görülmeye değer şeyi haline gelirdi.

Ali Rıza bir peyzajistti, doğanın Corotta yaptığı yakıları algılayan titiz bir artistti. Her şeyden önce realist objektiftir. Aynı zaman da şairdirde.[80]

Değerli ressam Sami Yetik bu eserler için şöyle der; Sanatın bu sihirli yolunu takip etmek sevdasına kapılmış olanlar, görüyorum ve yetişiyorum hülyasıyla hep yerinde saymışlardır. Çünkü bu yol hep ona mahsus onun fırçasının gideceği yoldur.[81]

Hoca Ali Rıza askeri okullarda 47 yıl görev yapmış ve birçok subayımızın resim alanında gönül vermesinde etkili olmuştur. Genel olarak portre desenlerinde ezbere sayılamayacak notlar yakalamıştır. Yağlıboya ve guajlarında, eski İstanbul ev ve sokaklarının lokal atmosferi yer yer görülse de, çalışmalarında çoğunlukla romantik, kartpostal bir sevimlilik vardır.[82]

Hoca Ali Rıza bir yandan da Üsküdar ressamı olmuştur. Onun gözünden ve kaleminde kaçmış tek bir sokağı yoktu belki de Üsküdar'ın...Her ne kadar Yahya Kemal, akşam haline bakarak e'fakir Üsküdar saltanatının az sürdüğünü söylemiş ve bazı sanat yazarları da bu fikri benimsemişse de, Hoca Ali Rıza, eserleriyle bu saltanatın sürüp gittiğini ispatlıyor. Çünkü asıl saltanat, bütün geçiciliklerden üstün olan sanat eserinde yaşayabilmektedir.

Eski sokakları, tahta evleri, ağaçları, kayalıkları, ve denizi büyük bir dikkatle etüt eder, bazı yanılır, fakat mufakkak olduğu zaman çok hisli eserler meydana

---

[79] İslimyeli, a.g.e., s.56.
[80] N. Berk, "La Pentüre Torgüe" (1950), s.16.
[81] P. Boyar, Türk Ressamları, (1948), s.84.
[82] A. Turani, Batı Anlayışına Dönük Türk Resim Sanatı, (1984), s.26.

getirirdi. Ali Rıza muhitinde kuvvetli bir ressam ve iyi kalpli dürüst, mert bir insan olarak tanılır ve sevilirdi, "Baba Adam" denilen tipin mükemmel bir timsali idi.[83]

Asker ocağında yetişen, uzun yıllar askerlik eden bu İstanbul çocuğu, ömrü boyunca bu şehirde yaşadı, resimlerinde İstanbul'u dile getirdi. Görüşü,üslubu, çalışma tekniği paylaşılmasa da tartışılmaz güçte işçilik ustalığı, şaşılacak bir çabuklukta yüzlerce, binlerce renkli, renksiz resim yapmasını sağladı. Üsküdar'ın eski sokaklarından, ahşap evlerinden, çeşme ve mezarlıklarından görünümleri, kayalıkları, camlıkları, ev içlerinden desenleri öylesine sevildi ve yayıldı ki, ressamın isteği dışında bir "Ali Rıza ekolü" yaratmış oldu.[84]

ALİ RIZA (TOROSLU)

1895 Mektebi Harbiye çıkışlı dördüncü asker ressamlar kuşağından olan Ali Rıza Toroslu, okuldayken Osman Nuri Paşa ve Hoca Ali Rızanın öğrencisi olmuştur.1898'de Harbiyede öğretmenlik yaparken Hoca Ali Rızanın ve 1906'da bu okulda resim dersleri veren Halil Paşanın atölyelerine devam ettiği de bilinmektedir. Ali Rıza ünlü asker ressamlardan Sami Yetikle de birlikte çalışmıştır.

Türk Sazları,Karpuz Dilimi gibi ölü doğalarında sanatçının gerçekçi bir üslupla çalıştığı ve doğaya bağlı kaldığı görülmektedir.[85]

ALİ RIZA (TOPÇU)

1893 yılında Kulelide yüzbaşı rütbesiyle resim öğretmenliği yaptığı bilinen sanatçı çok çabuk kalem kullanan, yumuşak ve ahenkli renklerle fırçasına hakim bulunan değerli ressamlardandır.[86]

---

[83] N. Berk, Türkiye'de Resim, s.25.
[84] N. Berk-K. Özsezgin, Cumhuriyet Dönemi, s.22.
[85] Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, (1997), c.1, s.63.
[86] İslimyeli, a.g.e., s.66.

ALİ SAMİ

1867'de Üsküdar'da doğmuştur.1887'de mühendishaneden mezun olan sanatçı bu yüksek okulda resim öğretmeni olarak görevlendirilmiştir. Karakalem, suluboya, ve pentür çalışan, usta bir sanatçıdır.[87]

ALİ SAMİ BOYAR

1880 yılında İstanbul'da doğmuştur. Küçük yaşta resme olan ilgi ve merakıyla daha ilk öğrenim yıllarında güzel resim yapma merakıyla, öğretmenlerini ve yakınlarını şaşırtmıştır. Ortaokulda iken binbaşı Cemal Bey ile resim çalışmalarına başlamış ve hocasından destek görmüştür.

Bahriye Mektebine girdi(1892).Burada resim öğretmeni kaymakam Şükrü beydi. Bu değerli resim öğretmeninden yağlı ve suluboya tekniğinden feyz aldı(Res. 4). Bahriye Mektebinde İnşaiye sınıfından teğmen rütbesiyle başardı. Değişik yerlerde görevini sürdürdü.[88]

Devrin Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşanın takdirini kazanarak özel izin ile Güzel Sanatlar Akademisine devam etti. Akademiyi birincilikle bitirdi. Yüzbaşılığa terfi edildi. Şehzade Abdulmecit tarafından Avrupaya resim sanatı öğrenimine göndermek istendiyse de subay olması dolayısıyla yerine başka birisi gönderildi. Ancak Güzel Sanatlar Akademisi müdürü Osman Hamdi Bey bu yetenekli öğrenci için Bahriye nezaretine aracı oldu. İki sene izinli olarak Paris'e gönderildi.(1910).

Güzel Sanatlar Akademisine giderek ünlü ressam Cormon'un öğrencisi oldu. Mum heykel-Mulaj sanatını öğrendi.[89]

Birinci Dünya savaşında, Harbiye Nazırı Enver Paşanın emriyle, Şişlide açılan resim atölyesinde aynı dönem arkadaşları Hikmet Onat, Ali Cemal (Beyrutlu), Mehmet (Ruhi), İbrahim Çallı, Namık İsmail,Sami (Yetik) ile birlikte çalıştılar.1914

---

[87] a.g.e., s.61.
[88] A. S. Boyar, a.g.e., (1943), s.3.
[89] Özdeniz, a.g.e., s.197.

kuşağının İzlenimci eğilimlerini tümüyle benimseyen sanatçı sonradan gerçekçiliğe yönelmiştir.

Sanatçı 1945'te Çanakkaleli İhsan,Cevat Karsan, Nazmi Çekli, ve Ali Rıza Bayazıt ile birlikte asker ressamlar Derneğini kurmuştur ..

Önemli yapıtları arasında Ayasofya ve Kariye camileri gibi Bizans anıtlarının da görünümlerini kapsayan manzaraları vardır.[90]

ARİF BEDİİ ERUZMAN (ARİF KAPTAN)

1905 yılında İstanbul'un Süleymaniye semtinde doğdu. Bahriye mektebini bitirip teğmen oldu (1925). Bahriye mektebinde resim sanatına olan kabiliyeti ile dikkat çekmişti. Uzun süre ressam Nazmi Ziya ve Ali Çelebi ile çalıştı.

Paris'e gitti ve ressam Andre Lhote'un atölyesinde çalışarak bilgi ve görgüsünü arttırdı(1949).Tabiatı çok seven Arif kaptan önceleri Empresyonizmin etkisinde kalarak tabiat karşısında duygulu peyzajlar yaptı. Daha sonra Kübizm ve yeni figürasyon yollarından geçerek soyut resimde karar kıldı.

1955'ten sonra renk uyumuna değer veren geometrik bir anlayışla soyut eserler meydana getirdi(Res. 5). Peyzajlarında çok başarılı oldu. Yaprakları dökülmüş ağaçları, kıvrımlı yolları, evleri v.s. Dinamik çizgileri ve üstün renk bilgisiyle tuvaline aktardı.

Arif kaptan, "d Grubu" ressamlarının genel havasından farklı olmakla beraber bu grup içinde özel bir yere sahip olarak "D Gurubu" sergilerine de katıldı.1936 yılında Birinçi Devlet Resim ve Heykel Sergisinde üçüncülük ödülü, 1955 yılında aynı sergide ikincilik ödülü olmak üzere iki ödül aldı.[91]

ARİF UYGUR

1901'de manastırda doğmuştur. Bursa Işıklar Askeri Rüştiyesine girmiştir. Ondan sonrada Kuleli İdadisinde ve ünlü sanatçımız Sami Yetik'in öğrencisi olarak görüyoruz. Okul sıralarında kendisini resme veren sanatçı Kurtuluş Savaşına

[90] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.1, s.280.
[91] E. Özdeniz, Deniz Subayı Ressamları, s.204.

katılmıştır. Görevli bulunduğu yurt köşelerinden renkler derlemiş ve sanatını her gün biraz daha ilerletmiştir. Mustafa Şerif , Nazmi Ziya ve Hikmet Onat'dan dersler almıştır. Paleti şeffaf ve aydınlıktır. Fırçaları serbest ve alımlıdır. Meslek hayatında Tuğgeneralliğe kadar yükselmiştir. Asker ressamlar Sanat Derneği üyesidir. Antalya Limanı, Manisa'dan , Baslil Dağları önemli eserleridir.[92]

BAKIM UYGUNER

1881'de İstanbul'da doğdu. Bahriye mektebini bitirdi (1901). Harbiye'ye geçerek inşaiye sınıfından mülazim (teğmen) rütbesiyle mezun oldu. Uzun seneler Deniz Fabrikaları İnşaiye resimhanesinde deniz inşaiye mühendisi olarak çalıştı. Yarbay rütbesinden emekli oldu (1938).[93]

BESİM TÜMER

İstanbul'da doğdu. Öğrenimini Bursa'da Işıklar Askeri Lisesinde tamamlayan Besim Tümer, çok küçük yaştan beri ilgilendiği resmi, burada birden bire geliştirmiştir. Onun azimli ve verimli çalışmalarında , öğrencisi olmakla iftihar ettiği ünlü sanatçımız Mehmet Ali Laga'nın payı büyük olmuştur. Yine aynı lisede resim öğretmeni olan Binbaşı Ziya beyden, bilhassa sağlam desen alanında çok faydalanmıştır. Onun sanat hayatı boyunca eserlerinde gözden kaçmayan perspektif ve sağlam desende, bu öğretmenlerin büyük etkileri vardır. Harp okulu sıralarında Çallı atölyesinden feyz alan Besim Tümer, 1939 da asteğmen olarak Samsun'a verilmiş ve genç sanatçı burada çalışmalarına devam etmiştir.1960'da kurmay Albaylıktan emekliye ayrılan Besim Tümer , bilhassa aydınlık ve şeffaf renkleri kullanmada dikkati çekmiştir.1947'den bu yana asker ressamlar Sanat Derneğinin hemen hemen bütün sergilere katılan Besim Tümer, hergün biraz daha ileri eserleriyle daha mükemmellerini vermeye namzet bir sanatçımızdır.

---

[92] İslimyeli, a.g.e., s.107.
[93] Özdeniz, a.g.e., s.199.

Eserlerinden bazıları şunlardır:Amasrada çekici, Kale Köprüsü, Heybeli Ada, Değirmendere, Dört mevsim.[94]

CAHİT UYSAL

1913'te Kilis'te doğmuştur. İlk öğrenimini Bursa'da tamamladıktan sonra Işıklar Askeri Lisesine girmiş, çok iyi bir tesadüf eseri olarak, burada ünlü sanatçı Mehmet Ali Lagan'ın öğrencisi olma bahtiyarlığınaremiştir.1935 yılında Harbiyeden Asteğmen olarak mezun olarak çıkan ve yurdun çeşitli bölgelerinde yurt hizmetlerinde bulunan Cahit Uysal , fırsat buldukça kendini resme vermiştir. Temiz ve duygulu fırçaları ile realist çalışan bir sanatçımızdır. Asker ressamlar Sanat Derneğine üye olan sanatçı renk anlayışı mükemmel konu seçişi ile ölçülüdür. Sanatı sanat olarak bilir.[95]

CELAL (BİNBAŞI)

1859'da Eyüp'te doğdu. İlk asker ressamlarımızda Hüsnü Yusuf Bey'in oğludur.1878'de Harbiyeden mezun olmuş, Beşiktaş rüştiyesi resim öğretmenliğine verilmiştir. Askeri Tıbbiye Resim Atölyesi şefi Süleyman Seyit Bey'e 8 yıl yardımcılık yapan Celal Bey, onun izinde usta bir sanatçı zirvesine ulaşmıştır.[96]

CELAL ESAT ARSEVEN

1875 yılında İstanbul'da doğmuştur. Türk sanat tarihçisi ve ressam. Türk kültürü üzerinde yaptığı sistematik araştırmalar ve Türk sanatı ile ilgili yazdığı öncü nitelikteki yayınlarla tanınır.

1889'da girdiği mekteb-i mülkiyeden kısa süre sonra ayrılarak Sanayi-i Nefise Mektebi'ne geçmiş: Ama istediği çalışma ortamını bulamayınca 1891'de Mekteb-i Harbiye'ye girmiştir.1894'e değin okuduğu bu okulda Hoca Ali Rıza'nın öğrencisi

---

[94] İslimyeli, a.g.e., s.114.
[95] a.g.e., s.116.
[96] İslimyeli, a.g.e., s.50.

olmuş daha sonrada Zonaro'dan özel dersler almıştır. Okuldan mezun olduktan sonra bir süre Sultan II.Abdülhamit'in özel yaverliğini yapan Arseven 1908'de sivil yaşama geçmiştir. Arseven'in izlenimci tarzındaki yağlıboyalarının yanı sıra suluboya ve karakalemle yaptığı mimari görünümler, iç mekan betimlemecileri ve portre çalışmaları vardır. Sanatçı ayrıca Mekteb-i Mülkiye'de okuduğu sıralarda fotoğrafçılığa merak salmış, 1899'da fotoğrafya adlı bir kitap yayınlamıştır. Sanatçı ölümünden sonra Atatürk kültür armağanı ve İTÜ onur doktorası ile ödüllendirilmiştir.[97]

CEMAL (YÜZBAŞI)

1889'da Harbiyeden mezun oldu. Sınıf arkadaşları arasında deniz ressamı Şamlı Cemal diye anılır. 1910 yılında Eyüp Rüştiyesinde resim öğretmeni olduğu bilinmektedir.

Denizlerin şeffaf renklerini, dalgalanmaların hareket ve karakterini belirtmede diğer deniz ressamlarımız derecesinde olmakla beraber, eserleri içinde olgun edütlere rastlanmaktadır. Sergilere katılmadığı için yeterince tanınmamıştır. Yaklaşık olarak 1937'de vefat etmiştir.

1946 yılında Ankara'da açılan Ressam Emekli Subaylar sergisinde bir resmi sergilenmiş ve geniş ilgi toplanmıştır.[98]

CEMİL UÇMAN

1884 yılında İstanbul'da doğdu. 1907'de teğmen olarak Harbiye'den çıkan bu genç subay, çeşitli hizmetleri bulunduktan sonra 1913'de teyyarecilik kursunu başarı ile bitirerek pilot olmuştur. Birinci Cihan harbinde Birissebi civarında bir uçuş sırasında kulakları sağır olmuş ve 1924'de emekliye ayrılmıştır.

Genç yaşta mesleğine veda eden Cemil Uçman, bundan sonra, çocukluğundan beri devam ettiği resme kendisini daha çok verebilme imkanı bulmuştur.1948'de

---

[97] C. E. Arseven, Sanat ve Siyaset Hatıralarım, (1993), s.17.
[98] İslimyeli, a.g.e., s.61.

Asker Ressamlar Sanat derneğinin açtığı ikinci resim sergisine katılmış, sergilediği resimler geniş ilgi toplamıştır.

Realisttir, İstanbul surlarını tespit eden tabloları ve renkli ve manzaracı kudretini gösteren değerli resimlerdir.[99]

CEVAT KARSAN

Cumhuriyet döneminde etkinlik göstererek 19.yüzyılın asker ressamlar geleneğini sürdüren sanatçılar arasında yer alır. 1905'te Mektebi-i Harbiye'yi bitirmiş ve albaylığa kadar yükselmiştir. Osman Nuri Paşa, Halil Paşa ve Hoca Ali Rıza'dan resim dersleri alarak yetişen Cevat Karsan'ın suluboya tekniğindeki çalışmaları Asker Ressamlar Derneği'nin düzenli olarak açılan sergilerinde yer almıştır.

Değirmen Başı, Çadırda Mangal Başı ve Amasya adlı tabloları günümüze ulaşmıştır. Ancak hangi koleksiyonda olduğu bilinmemektedir.[100]

CEVAT (ÜSKÜDARLI)

1892'de Harbiye'yi bitirmiştir. İlk hizmet yıllarında Meriç vadilerinin tabi güzelliklerini, katıldığı Yunan harbinde Tırhala ve Yeni Şehirin tarihi parçalarını, İzmir ve Selanik'in pitoresk köşelerini, Yemen'de o bölgenin ateşli iklimlerinin parlak renklerini etüt etmiş, albümlerini ve koleksiyonunu bunlarla donatmıştır. Her çizgisinde, hayata veda eden saatlerinin, boş geçmediğini gösteren bu eserler, onun sanat hayatını ve sanatını ispatlayan vesikalardır (Res. 6).

Cevat ilk sanat terbiyesini Hoca Ali Rıza Bey'den almış fakat asıl hoca olarak tabiatı seçmiştir.

Türk Ressamlar Cemiyetinin kurucularından olan bu sanatçımız, binbaşılıktan emekliye ayrıldıktan sonra Maltepe, Kuleli askeri, Çamlıca Kız Liselerinde resim öğretmenliği yapmış, 1939'da vefat etmiştir.[101]

---

[99] a.g.e., s.89-90.
[100] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.2, s.963.
[101] İslimyeli, a.g.e., s.65.

CEVDET BİLGİŞİN

1890'da İşkodra'da doğmuştur.1909'da Manastır Harbiyesinden teğmen olarak mezun olan Cevdet Bilgişin, Balkan harbine, İstanbul savaşına katılmış ve mesleğinde tümgeneralliğe yükselmiştir.

Okul sıralarında resme karşı büyük bir ilgi duyan Cevdet Bilgişin bilhassa suluboyada kudretli bir sanatçı olduğunu kabul ettirmiştir.

Asker Ressamlar Sanat Derneğine üye olan Cevdet Bilgişin'in, bu dernek tarafından düzenlenen sergilere vermiş olduğu eserler ayrı bir değer taşımaktadır. En son 1960 devlet resim sergisine katılmış , 1961'de vefat etmiştir.[102]

ENVER BAYAR

1900 yılında Yozgat'da doğmuştur. Yıldız süvari okulundan 1917'de asteğmen olarak çıkmıştır. Milli Mücadeleye katılıp 1956 yılında albaylıkdan emekliye ayrılmıştır.

O daha çok karakalem, pastel ve suluboya eserler meydana getirmiştir.1960'dan itibaren asker ressamlar sergisine katılmıştır.[103]

ENVER (KOLAĞASI)

1863'de Kadıköyde doğmuş.1883'de Harbiyeden çıkmış İstanbul İdadisi resim öğretmenliğine girmiştir.1892'de askeri idadisine nakledilen Kadıköylü Enver 1895'de Harbiye matbaası ressamlığına verilmiştir.

Bu resim öğretmenimiz öğrencilerine model olmak üzere karakalem bir albüm meydana getirmiştir. Bu albümden, kule resmine ait bir sayfa değerli sanatçımız Sadık Gürtuna'nın koleksiyonunda bulunmaktadır.[104]

---

[102] İslimyeli, a.g.e., s.100.
[103] a.g.e., s.109.
[104] a.g.e., s.54.

ENVER SÖNMEZ

1916'da İstanbul'da doğmuştur. Halıcıoğlu ve Kuleli askeri liselerinde Mehmet Ali Laga ve Hayrettin Çizer gibi değerli öğretmenlerden gerçek bir sanat zevki edinmiş ve daha okul sıralarında kendini bu sanata vermiştir.

1936'da Harbiye'yi asteğmen olarak bitiren sanatçımız, meslek hayatı boyunca, yurdun birçok bölgelerinde görev alan Enver Sönmez, bize her köşe bucaktan renkler ve ışıklar getirmiştir. Daima tabiatın kollarında çalışan sanatçı titiz bir realizm yolcusudur. Renkler temiz ve aydınlık, subjeleri daima iç açıcıdır. İlk defa devlet resim sergisine, asker ressamların hemen hemen tüm sergilerine katılan Enver Sönmez eserleriyle daima hayranlık toplamış kendine özel çalışma tarzıyla güzel örnekler vermiştir.

1960'da yarbaylıktan emekliye ayrılan Sönmez bu tarihten sonra kendisini daha çok sanata vermiştir.

Belli başlı eserleri şunlardır. Zonguldak Rüzgarlımeşe, Fırat Vadisi, Haliç, Karanfiller.[105]

FAHRİ KAPTAN

1887'den başlayarak Askeri okullarda, 1905'ten sonrada başta Darülşafaka olmak üzere önemli eğitim kurumlarında resim hocası olarak çalıştığı bilinen sanatçının doğum ve ölüm tarihleriyle yaşamına ilişkin bilgi yoktur. Yıldız Sarayı bahçesi ve İstanbul pitoreskin'den bazı kesimleri gösteren fotoğrafları kullanarak yaptığı resimler İstanbul Resim ve Heykel Müzesi ile bazı özel koleksiyonlarda yer almakta ve Fahri Kaptan, " Primitif " okula ait sanatçılar arsında efsaneleşmiş bir ad olma değerini korumaktadır. Türk pirimitif ressamlarının fotoğraf kullanımında uyguladıkları duyarlı ve dingin yorum nitelikleri, Fahri Kaptan'a ait olduğu bilinen resimlerde en güçlü temsilcilerden birini bulmaktadır(Res. 8).[106]

[105] İslimyeli, a.g.e., s.124.
[106] S. Tansuğ, a.g.e., c.1, s.575.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

HALİL PAŞA

1857'de İstanbul'da Boğaziçinde doğdu Askeri Rüşdiyede (orta okul) okuduktan sonra.1969'da Mühendishane'ye girmiş, 1873'de teğmen rütbesi ile mezun olmuştur. 1876 yılında kolağası olarak Askeri lisede resim öğretmenliği yapmıştır.

Sanatını geliştirmek amacıyla yanan Halil Bey, 1880'de Sultan Abdülaziz tarafından Paris'e gönderilmiştir.[107]

Hoca Ali Rıza ile birlikte III.asker ressamlar kuşağından olan ve kendinden önceki kuşaklar ile Türk izlenimcileri kuşağı (1914 kuşağı) arasında bir köprü oluşturan Halil Paşa'nın manzaraları, çağdaş Türk resminin gelişimini büyük ölçüde etkilemiştir.

Halil Paşa 1860'da Mühendishane'i Berri-i Hümayun'a girmiş, 1873'te mezun olmuş ve sarayda kendisine verilen bir atölyede çalışmaya başlamıştır. Bir süre askeri liselerde de resim öğretmenliği yaptıktan sonra 1880'de resim öğrenimi için padişah tarafından Paris'e gönderilmiştir. Burada sekiz yıl kadar Gerom'un ve Gustav Courtai'sinin (1853-1924) atölyelerinde çalışmış, çıplak figür ve portreler yapmıştır. Sanatçının bu dönem yaptıklarında izlenimcilik anlayışı sezilmekle birlikte gerçekçilik daha egemendir. Madam X'in portresinde (1889)'da Fransız sanatçıları salonunda bronz madalya ile ödüllendirilmiştir. Figür ve portre çalışmalarını İstanbul'a döndükten sonra da sürdüren Halil Paşa'nın " uzanan kadın " adlı yapıtı İstanbul'daki yüksek tabakanın yaşantısını yansıtır. Uzanmış pembe giysili kadın figürünün düzenleniş biçimi, anatomik özellikleri gizlemesine karşın, batı'da gelenekselleşmiş çıplak figür resminin bir uzantısı gibidir.

1888'de Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'ye resim öğretmeni olarak atanan Halil Paşa bu görevini on iki yıl sürdürmüş, 1905'te umumi müze müdür yardımcılığına, 1906'da da Paşa rütbesi ile Mekteb-i Harbiye'ye resim öğretmenliğine getirilmiş.1908'de emekliye ayrılmış , 1917 - 1918'de Sanayi Nefise Mektebinde müdürlük yapmıştır. Bu görevi sırasında 1914'den sonra Türkiye'ye dönen Türk izlenimci ressamlarını okulun öğretim kadrosuna almıştır. Halil Paşa, Harbiye nazırı

[107] İslimyeli, a.g.e., s.46.

Enver Paşa'nın 1917'de açtığı Şişli atölyesinde çalışmakla birlikte 1918 Viyana ve Berlin sergisine Çengelköy (1913) adlı resmini vermiştir.

1888'den sonra yaptığı manzaralarda Türk izlenimcilerinin öncüsü sayılan Halil Paşa'nın bu resimleri Fransız izlenimci sanatına yerel bir yorum getiren erken çalışmalara örnek olabilir. Çoğunlukla Boğaziçi kıyılarını ve yalıları işlediği tuvallerinde buğulu ve sıcak renkler kullanmış ve Türk resminde ilk kez ışık sorununu inceleyen sanatçı olmuştur(Res 9). Denizin ve havanın ışık ve renk değişimlerini izlenimcilere anımsatan ancak bir açıdan gerçekçiliğe bağdaşlaşan bir uygulama içinde betimlenmiştir. Yaşamının son yıllarında bir süre Abbas Hilmi Paşa'nın konuğu olarak Mısır'da bulunan sanatçının Mısır'dan peyzaj (1923) ve Mısır'dan gibi resimlerinde de izlenimci manzara anlayışı sürdüğü görülür. Halil Paşa'nın vazodaki pembe güller (1895) ve natürmord gibi ölü doğaları ile Miralay Nahit Sami Efendi ve daha birçok portre çalışmaları bulunmaktadır. Mısır'dan dönüşünde Çengelköy'deki yalısına çekilmiş ve resim çalışmalarını burada sürdürmüştür.[108]

Halil Paşa'nın Paris çalışmalarındaki porte ve figür ressamlığından son yıllarına kadar uyguladığı görünüm ressamlığına geçişi hayli ilginç. Fransa'da bulunduğu sekiz yıl içinde yapmış olduğu portelerden görebildiğimiz ikisi güçlü bir figür ressamı olduğunu gösterir. Oğlu Ali Halil'de bulunan (Madame x'in portresi)ile Kemal Erhan koleksiyonundaki (Siyahlı kadın portresi) yeşilimsi gri fonlar önünde oturmuş, biri koyu lacivert, biri siyah giyinmiş bu iki kadın figürü, ağır, pişkin renk armonileri, klasik türe hayli yakın çizgi düzenleriyle Türk resminde seyrek rastlanan olgunlukta portrelerdir.

Figür ressamlığında gösterdiği güce karşın, Halil Paşa asıl kişiliğini tabiat önünde, Boğaziçi kıyılarında buldu, kıyıları, denizi kendine has bir duyguyla canlandırdı. Çengelköy, Salacak, Maltepe kıyıları üstün tuttuğu konulardı. Deniz eksik olmazdı tablolarından. Hep durgundur bu deniz, yağ gibi durgun, hareketsiz, dalgasız,menevişli.[109]

---

[108] S. Tansuğ, Halil Paşa, (1994), s.21.
[109] N. Berk-K. Özsezgin, Cumhuriyet Dönemi Türk Resim, s.20.

HALİM BEY

1875 yılında İstanbul'un Balat semtinde doğdu. Bahriye Mektebi'ne girdi. Harbiye'ye geçerek teğmen rütbesi ile makine sınıfından mezun oldu. Güzel resim yapması, resim sanatına karşı olan üstün yeteneği dolayısıyla fabrikalar resimhanesine tayin edildi. Bir süre Mehmet Selim fırkateynin de ve Mecidiye Kuruvazörün de çalıştı. Binbaşı rütbesine terfi etti (1923). Ve ertesi yıl emekli olarak Bahriye'den ayrıldı.

Yağlıboya tekniği ile peyzaj türünde ve bilhassa deniz konulu resimler yapmıştır. Belgesel nitelikte tarihi tablolar yaptığı bilinmektedir. Süleyman Paşa'nın salla Rumeliye geçişi adlı tablosu bugün İstanbul Deniz Müzesinde bulunmaktadır.[110]

HALİT NACİ

1875 yılında İstanbul'un Eyüp Sultan semtinde doğdu, Mekteb-i Bahriye'deki öğrenimi sırasında yaptığı karakalem II.Abdülhamit portresiyle dikkat çekmiş ve bu yeteneğinden ötürü askeri öğrenci olarak Askeri Nefise Mektebinde öğrenimine başlamıştır. Halit Naci, 1893'te bu okulu bitirdikten sonra Seures porselenlerini incelemek üzere Fransa'ya gönderiliş, 1897'de geri döndükten sonra da Yıldız porselen fabrikasına baş ressam olarak atanmıştır. Bu görevi sırasında çok sayıda porselen bezemesinde çalışan Halit Naci ayrıca Revan seferi ve Kanije kuşatması gibi Osmanlı tarihine ait önemli olayları konu aldığı büyük tuvaller ve padişah portresi ile de ün kazanmıştır. Binbaşılıktan 1906'da emekli olan sanatçının ,1914'te yeniden göreve gelerek Harbiye nezaretinin basımevi ressamlığını üstlendiği, sonraları resim öğretmenliğinin yanı sıra dergi ressamı olarak çalıştığı bilinmektedir.[111] Halit Naci halk mizahının önemli ustalarından biriydi ilk karikatürü Karagöz'ün 83. sayısında yayımlanmıştır(1909). Uzun yıllar boyunca İstanbul'un hemen her sorunu onun fırçasından geçmiştir(Res.10). Tasvirci karikatürün önemli ustalarından biriydi.[112]

---

[110] E. Özdeniz, a.g.e., s.195.

[111] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.1, s.1798.

[112] E. Özdeniz, Deniz Subayı Ressamları, s.195.

HAMDİ SEPEN

1874'de Diyarbakır'da doğmuştur. Harbiye'de ressamlık imtihanını kazanarak yedi öğrenci arasında, Halil Paşa ve Hoca Ali Rıza Bey'den üç yıl ders almış, 1894'te mezun olmuştur.1899'da Erzurum Askeri İdadisinde resim öğretmeni olmuş ve dört yıl burada hizmet etmiştir.1903'de Sanayi Askeri Rüştiyesi resim öğretmenliğine atanmış, 1905'te askeri birliklerimize hizmet etmiştir.1932'de kaymakamlıktan (yarbay) emekliliğe ayrılmıştır. Aynı yıl Güzel Sanatlar Akademisi Resim bölümüne girerek dokuz yıl süre ile Feyhaman Duran'ın atölyesine devam etmiştir. Sanatçı tüm yaşamı boyunca izlenimci anlayışa bağlı kalmıştır.[113]

HASAN RIZA (ÜSKÜDARLI)

1864'te Üsküdar'da dünyaya gelmiştir. Hasan Zekai Paşa'nın kardeşidir. Harbiye'den 1883'te mezun olmuştur.1888 ve 1895 yılarında Kuleli'de resim öğretmenliği yapmıştır.[114]

HASAN RIZA (ŞEHİT)

1860'da Üsküdar'da doğmuştur. Çok küçük yaşından itibaren resim yapmaya başladı üstün resim kabiliyeti, tahsilini devam ettirdiği askeri Rüştiyede (ortaokulu) ve İdadi (lise) hocaları tarafından daima takdir edilip desteklendi. Hatıralarında çocukken eline geçirdiği kömür parçalarıyla duvarlara resim yaptığını, bu yüzden ailesini kızdırdığını kendisini bildiğinden beri resim yapmayı çok sevdiğini anlatmaktadır. Bahriye Mektebine girmiştir. Burada güzel resim yapması ve kendini bu sanata vermesi nedeniyle " ressam Hasan Rıza " diye anılır.

Askeri lisenin son sınıfında iken 1877 - 1878 Rus Harbi'nin başlamasıyla okuldan gönüllü olarak ayrılan gençlere katıldı ve er olarak Rus hududunda alaya sevk edildi. Savaşı yakından takip edip, resimlemekle görevli bir İtalyan gazete ressamının bir tesadüf eseri olarak muhafızlığına tayin edildi. Türlü yönleriyle

[113] N. Arslan, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.3, s.1633.
[114] İslimyeli, a.g.e., s.65.

savaşın seyrini ve hakiki savaş sahnelerini büyük bir ustalıkla çizip, tespit eden bu İtalyan ressamın çalışmaları genç Hasan Rıza'yı derinden etkiledi. Bir gün resim yapan yaşlı ressamın yüzünü inceleyerek, kurşunkalemle portresini yapıp kendisine gösterdi. İtalyan ressam Hasan Rıza'nın yaptığı resmi görünce hayretler içinde kaldı. En değerli portrelerini, tarihi konulu tablolarını, ünlü Türk kahramanlarını, tarihi Türk kıyafetlerini ve tarihi olayları eşsiz güzelliklerde tasvir eden güzel resimler yapmıştır.[115]

Hasan Rıza'nın çok kuvvetli bir anatomi bilgisi vardı. Yalnız portre değil, mükemmel bir fikir ve kompozisyon üstadı idi. Aynı zamanda üstün bir renk anlayışına ve sağlam ruh yapısının ışığı altında milli ruhunu vermede hizmeti büyük olmuştur. Osmanlı ressamlar cemiyeti mecmuasında bir çok tablo ve etütleri yayınlanmıştır. Edirne'nin teslim olması üzerine Hasan Rıza Bey eserlerini kurtarmak için Karaağaç'daki atölyesine gitmiştir. Fakat geri dönememiştir. Jandarma Subay Okulu, Fransızca öğretmenlerinden Cemil Bey Hasan Rıza'nın yolda giderken Bulgarlar tarafından şehit edildiğini söylemiştir.[116]

Bilhassa tarihi olayları canlandıran bir koleksiyonu tamamlamak arzusundaydı. Balkan Harbi'nin son günlerinde her tarafı harap eden, ölüm ve ateş saçan Bulgar topları altında dahi resim çalışmalarına devam etti. Balkan Harbi sırasında şehit düşmüştür. Eserlerinin bir kısmı Sofya'ya kaçırılmıştır, ve daha sonrada Avrupa müzelerine gönderilmiştir.

Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a gelişi ve Haliç'e gemilerle inişi, Sultan Mehmet'in ikincinin portresi, kaptanı derya Hızır Hayrettin (Barbaros) Paşa'nın portresi adlı tarama tekniği ile yapılmış tabloları halen İstanbul Deniz müzesindedir.

Eserlerinde kuvvetli bir anatomi bilgisi görülür. Portre türünde çok üstün olduğu gibi, figür ve kompozisyonda da usta bir sanatkardır. Renk anlayışı kendine has olarak ona belli bir yer kazandırmıştır(Res. 11). Karakalem, çini, pastel, yağlıboya tekniğinde çok başarılı resimler yapmıştır.[117]

---

[115] E. Özdeniz, a.g.e., s.190.
[116] P. Boyar, Türk Ressamları, s.67.
[117] Ü. Süheyl, "Ressam Şehit Hasan Rıza", (1971), s.17-18.

HAYDAR REİS

1994'de İstanbul'da doğmuş."Galatalı" lakabıyla tanınmıştır.16. yüzyıl'ın şair, nakkaş ve denizciler arasında "Nigari" mahlasıyla ayrı üne sahip olan Haydar Reis yurt içinde ve yurt dışında, tanınmış bir Türk büyüğü olarak sanat tarihine geçmiştir.

Minyatür tekniği ile yaptığı eserleri devrinin diğer sanatçıları tarafından takdir edilir, daima meth edildi. Portre türünde ki minyatürleri Türk ekolünün üstün örnekleri olup resmedilen şahısların kendilerine benzemesi dolayısıyla ressamın yetenek ve hüneri sanat camiasında hayranlık yaratmıştır.

Haydar Reis 16. yüzyılda minyatür sanatında değişik bir üslup yaratmış, batılılarda kendisini "Türk Ekolünün ressamı Haydar Bey " ve " Muhteşem Süleyman'ın Ressamı Haydar Bey" adı ile kaynaklarına geçirmişlerdir. Bilhassa Kaptan-ı derya Hızır Hayrettin (Barbaros) Paşa'nın devrinde, onun portresini yapan ilk Türk sanatkarı olarakta ayrı bir üne sahiptir.

HİKMET BEY

1875 yılında dünyaya geldi. Bahriye Mektebi'nden teğmen rütbesi ile mezun oldu. Henüz okul sıralarında iken resim sanatına olan yeteneği ile hocalarının dikkatini çekmiştir.

Güzel resim yaptığı için fabrikalar resimhanesine ressam olarak tayin edildi. Yağlıboya, suluboya tekniği ile çalışıp peyzaj türünde pek çok eser verdiği bilinmekte ise de eserleri bulunamamıştır. Genç yaşta ölümü (1910), Bahriye camiası adına kayıp olmuştur.[118]

HİKMET ONAT

1885 yılında İstanbul'da doğmuştur. Özellikle Boğaziçi görünümlerinden oluşan izlenimci anlayışdaki manzaralarıyla tanınır. Ortaokulu bitirince Bahriye

[118] E. Özdeniz, a.g.e., s.195.

Mektebine girdi. Lise eğitiminden sonra Harbiye sınıfına geçerek güverte sınıfından teğmen rütbesi ile mezun oldu.[119]

Mütevazi, sakin tabiatlı ve üstün sanat gücüne sahip eşsiz bir sanatkar olan Hikmet Onat, natürmord ve portre türünde eserler vermiş olmakla beraber daha çok bir peyzaj ressamı olarak tanınmıştır. Resminde kavranan biçim ve renk oluşumları ayırt edici nitelik yönünden çok belirgindir(Res. 12). Serbest fırça vuruşlarıyla sağlam bir desene dayanan teknik ustalığı, eserlerinde bir üslup birliği gösterir.[120]

Resim çalışmalarına öğrencilik yıllarında başlayan sanatçı askerlik eğitimini tamamladıktan sonra Sanayii Nefise Mektebi resim bölümüne devam etmiştir.1911'de Avrupa sınavını kazanarak Paris'e gitmiş, Carmon'un (1845 - 1924) atölyesinde devam etmiştir.[121] 1914'te Türkiye'ye döndükten sonra İnas Sanayi-i Nefisiye Mektebi kaldırılıp iki okul birleştirilince atölye hocalığına getirilmiş 1949'da emekli oluncaya kadar görevini sürdürmüştür.1917'de Harbiye Nazırı Enver Paşa'nın Şişli'de kurduğu atölyede, Mehmet Ruhi, İbrahim Çallı, Sami Yetik, Ali Sami Boyar, Ali Cemal ve Namık İsmail ile birlikte savaş resimlerini gerçekleştirmiştir.

İnsan figürünün yer aldığı büyük boyutlu kompozisyonlar yapmıştır(Res. 15). Daha sonra manzaralara ağırlık vermiştir(Res. 14). Sanatçı ayrıca figürsüz iç mekan resimleri de yapmıştır.

Türk sanat yaşamı boyunca yalnızca iki kişisel sergi açmıştır(1969-1977).1974'de 35. Devlet ve Resim Heykel sergisinde başarı ödülü kazanmıştır.[122]

Yaz aylarında İstanbul'un çeşitli semtleri gezerken, Boğaz ve Marmara kıyılarını seyrederken Emprestyonist ressamları düşünmemek olanaksız. Güneşin topraklara, ağaçlara ,evlere verdiği sarı, turuncu akisler, güneşin vurmadığı gölgeli yerlerde beliren mor, mavi, yeşilimsi loşluklar Monet'nin, Picasso'nun, Sisley'in tablolarını hatırlatır. Ne yazık ki güneş tutkunu olan bu ünlü ressamlardan biri İstanbul'a gelmedi. Böylelikle Hikmet Onat'ın Paris Akademisinde, Cormon atölyesindeki çalışmaları üstünde durmak faydasız. Öteki arkadaşları için de belirttiğimiz gibi bu hocanın genç Türkler üstündeki etkileri, atölye çalışmaları çerçevesinden öteye geçmez. Emprestyonist palet tüm Avrupayı sarsmış, resim

[119] G. Elibal, "Ressam Hoca Hikmet Onat İçin", Sanat Çevresi, Sayı.65, s.14.
[120] Z. Güvemli "Hikmet Onat", Türkiyemiz, Sayı 2, s.18-23.
[121] A. Ersoy, "Türk Resminin Öncülerinden Hikmet Onat", Sanat Çevresi, Sayı 65, s.15.
[122] N. Arslan, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.3, s.1375.

tekniğine yeni olanaklar sağlamıştı. Hele, birinci dünya savaşının patlamasıyla yurda dönen genç sanatçılar, İstanbul'un o parlak, cıvıltılı havasına kavuşunca Cormon'ları, Jean-Paul Laurens'ları unutacaklardı.

"Memleketin havası,iklimi, atmosferi değiştirdi bizi. Bizden öncekilerin yaptıklarıyla ilgilenmedik. Örneğin ben ,kendi hesabıma, bir Şeker Ahmet Paşa'nın resimleriyle ilgilenmemiştim, sadece Osman Hamdi'ye bir hayranlık beslerdim bilim adamı ve ressam olarak"

Böyle demişti Hikmet Onat. Gerçekten de Onat ve arkadaşlarının Paris etütlerinde beliren eğilimleri, ,İstanbul'un berrak atmosferi karşısında kristalleşecek, sanat yaşamları boyunca sürecekti. Doksanbeş yaşına kadar yaşayan, son günlerinde bile çalışmalarını aksatmayan Hikmet Onat, elinde boya kutusu ve sehpası, İstanbul'un değişik semtlerinin yorulmaz portrecisi olacaktı. Onun tablolarında, Nazmi Ziya'nın ,Avni Lifij'in şiirsel inceliği,duygunluğu görülmez. Bu bakımdan yorum yönü onlarınkinden güçsüz sayılabilir. Onat, şövalesini diktiği görünüm karşısında, o görünüm tümü ve ayrıntılarını hemen kapan, tuvale geçiren bir objektif olarak nitelendirebileceğimiz bir teknikle çalışır. Açık hava ressamı olan Onat, Cezanne'ın "motif" dediği dış görünürlere bağlı, onlara bakmadan, daha doğrusu doğa'ya yaklaşmadan, ondan esinlenmeden, etkilenmeden verimli olamaz. Tuvale aktarmak istediği doğa parçasına tablosu bitinceye kadar bağlıdır. Son çalışma seansına kadar gözü resimlemek istediği görünüme dikilidir.

"Denizciyim, ama denizi uzaktan severim" diyordu Onat. Gerçekten, eserlerinin çoğunda deniz vardır, ya da evler, ağaçlar arasından beliren çalkantısız bir deniz(Res. 13). Mavunaları, yelkenlileri, balıkçı kayıklarını, sandalları resmimize sokan Hikmet Onat olacaktı. Bu konulardan ayrılmadı son demine kadar. Maunaların siyah ağırlığı, kuntluğu, yelkenlerin gökyüzünde yelpazelenişi,balıkçı kayıklarının renkli cıvıltısı, kıyıya çekili, sandallar, ipler, zincirler, çıpalar, kürek ve direkler Hikmet Onat'ın fırçasından çıkan yüzlerce görünümün başlıca elemanları olacaktı.[123]

[123] N. Berk-A. Turani, Başlangıçtan Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı, c.2, s.51-52.

HÜSEYİN CEMİL TAYMAZ (Kavaklı)

Bahriye subayı Ali Bey ile Kamer hanımın oğlu olarak 1874 yılında İstanbul'da Kavak'ta doğdu. Kavaklı Cemil Bey Olarak tanınırdı. Ailesinin arzusu üzerine, çok sevdiği baba mesleğini devam ettirmek için Bahriye Mektebi'ne girdi. Harbiye'ye geçip güverte sınıfından teğmen rütbesi ile subay çıktı. Deniz ve kıta hizmetleri olarak Bahriye'de çeşitli görevlerde bulundu.

Binbaşı rütbesine terfi etti (1915). Bu rütbeden emekli olarak Bahriye'den ayrıldı. Cemil Bey milli mücadele de teşkilâtın deniz cephesinin önemli isimleri arasındaydı, vatanı için değerli hizmetler yaptı. Soyadı kanunu ile Taymaz soyadını aldı. Emekli olduktan sonra uzun yıllar deniz yollarında görev yaptı. İstanbul Boğazında kılavuz kaptan olarak çalıştı. Altmışyedi yaşında İstanbul'da vefat etti.

Ailesinden aldığı sanat yeteneği ile okul çağlarında resim yapmaya başladı. Bahriye Mektebi'nde, ressam Eyüplü Şükrü Bey ile Ressam Bahriyeli Haşim Bey resim öğretmenleri idi. Emekli olduktan sonra resim çalışmalarına ağırlık vermiştir. Bilhassa peyzaj türünde çalışmıştır(Res. 16). Yağlıboya ve suluboya tekniğinde pek çok eser vermiştir. Eserleri özel koleksiyonlar da ve ailesinde muhafaza edilmektedir.[124]

HÜSEYİN ZEKAİ PAŞA

1860 yılında Üsküdar'da doğmuş.1881'de Harbiye Mektebinden subay olarak çıkmıştır. Kuleli Askeri Lisesinde okurken,Süleyman Seyit ve Osman Nuri Paşa gibi sanatçılardan resim dersi gördü. Resimlerinin Sultan Abdülhamit tarafından görülüp beğenilmesi üzerine yaverler sınıfına alındı. Şeker Ahmet Paşa'nın yanında görev yaptı. Şeker Ahmet Paşa ölünce, Mabeyn ressamı ve yabancı misafirler teşrifatcısı oldu. Askeri müzenin kuruluşuna emeği geçti.1908'de emekli olunca Sanayi-i Nefise Encümeninde üyelik yaptı. Hiç yurt dışına çıkmadı. Eski eserlere özel bir ilgisi vardı.

1910'dan sonra açılan Galatasaray sergilerine ilgi duymuş, Osmanlı ressamlar cemiyeti üyeleriyle ilişki kurmuştur. Mübeccel hazineler (1913) adlı bir kitabı

[124] E. Özdeniz, Deniz Subayı Ressamları, s.194-195.

vardır. Başlıca resimleri Develer, Ayasofya Cami, Hünger Mahvilli ve İç Erenköy, Şadırvan,Papağandır.

Hüseyin Zekai Paşa, başlangıçta primitiflere yakın görünen, ancak fotoğraf şemalarını yorumlama yönteminde daha ressamcı davrandığına tanık olunan üslup anlayışının giderek izlenimcilere yakın bir doğrultuda geliştiriyor.[125]

Devrinin üstatlarından, tanıdığı yabancı sanatçılardan çok şey almasını bilen Zekai Paşa , Paris sanat hareketlerini de yakından izlemiştir .O tarihlerde Paris yepyeni bir sanat heyecanı içinde bulunuyordu. Empresyonistler mücadeleyi kazanmışlar ve zafere ulaşmışlardı. Batı'nın diğer sanat çevreleri de bu etkinin altına girmiş bulunuyordu.

Hüseyin Zekai Paşa bunu yakından izlemiş ve o akımı kavramıştır. Paletinden koyu siyah renkleri atmış, Aydınlık ve parlak tonlarla çalışmaya başlamıştır. Fakat ne yazık ki, Paris'in ve bütün Batı sanat aleminin bu yepyeni heyecan ile çalkalandığı yıllarda onun getirdiği bu yeni anlayışa Sanayi-i Nefise Mektebi itibar etmemiştir. Fakat o gerçek bir sanatçıdır. Deseninde sağlamlık, komposizyonlarda konuya geçişte gösterdiği incelik ve titizlik, renklerde gösterdiği ahenk, perspektif bilgisi, gerçek bir sanatçı olarak sanatının seçilmiş malzemeleri olmuştur(Res. 17).[126]

Hüseyin Zekai, resim ve heykel müzesindeki eserlerinde de görüldüğü gibi bilhassa acık hava mevzularını sever ve manzarada büyük bir muvaffakiyet gösterdi. Ondada diğer eski ressamlarımıza has hususiyete şahit oluyoruz, tabiata karşı sadık olmak ve onun muhtelif şekillerini teknik ve işçiliği büyük bir ehemmiyet vererek mümkün olan doğruluk ve sadakatla ifade etmek.

Hüseyin Zekai bilhassa eski sanat eserlerine ve eski eşyaya karşı alakalı idi.[127]

HÜSNÜ YUSUF

1817'de doğmuştur.19. yüzyılda yenilenme sürecine göre Türk resim sanatının üzerinde durulan usta sanatçılardan biridir.

[125] Tansuğ, a.g.e., s.367.
[126] İslimyeli, a.g.e., s.50.
[127] N. Berk, Türkiye'de Resim, s.25-26.

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON

1837 Mühendishane-i-Berri Hümayün çıkışlıdır,ve bu okulda resim hocalığı yapmıştır. Kaynaklar Hüsnü Yusuf'un öğrenimi sırasında gösterdiği üstün yetenekleri dolayısıyla sonradan Viyana ardından'da Paris'te bu yeteneklerini geliştirme olanağını bulduğunu belirtirler. Sanatçı çizimindeki büyük ustalığı yanı sıra ki bu ustalık hat alanındaki çalışmalara da yansımıştır. Yağlıboya ve suluboya çalışmalarında da güçlü bir anlatım getirmiştir.[128]

Hüsnü Yusuf'un çeşitli çalışmalarının yanında porte çalışmaları da önemli bir yer almaktadır. Aynaya bakarak yaptığı portresi başarılı bir eser olduğu bilinmektedir. Fakat sanatçının mühendishaneye hediye ettiği bu portrenin nerede olduğu tespit edilememiştir.[129]

Ancak yapıtlarının pek azının günümüze ulaşmış olması Hüsnü Yusuf'un Türk resim sanatının değişimine yaptığı katkıları tam olarak değerlendirmeyi engellemektedir.19. yüzyılın ilk yarısında yaşayan ve birinçi asker ressamlar kuşağı içinde yer alan Hüsnü Yusuf gibi sanatçılar ayrıntılı olarak incelendiğinde bu yüzyılın Türk resim sanatında önemli birer kişilik oluşturan Şeker Ahmet Paşa, Süleyman Seyit ve Hüseyin Zekai Paşa gibi asker sanatçıların ikinci kuşak olarak belirlenmesi konusunda yeni bir değerlendirme zorunda olacaktır.

Yağlıboya tekniğiyle çalışan ilk Türk ressamlar kuşağının, Hüsnü Yusuf'un yanı sıra onun gibi Avrupada eğitime gönderilmiş olan İbrahim Paşa (Ferik) ve Teğfik paşa(Ferik) temsil edildiği ileri sürülebilir.[130]

HÜSNÜ EVRENOS

1900 yılında İstanbul'un Sultan Selim semtinde doğdu. Eğitimine Bahriye mektebinden başlayarak, 1 Eylül 1917 tarihinde Harbiye sınıfına geçti.

Harbiye öğrencisi olarak Almanya'ya gönderilip, eğitimini " M.S.M."'de (Marineschule Mürwick) tamamladı. Türkiye'ye dönerek güverte sınıfından mühendis teğmen rütbesi ile subay çıktı.16 Kasım 1928 tarihinde makine sınıfına nakledildi. 26.Temmuz 1934 'de Harp sanayi sınıfına ayrıldı. İkinci kez gittiği Almanya'da

[128] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.2, s.816.
[129] İslimyeli, a.g.e., s.33.
[130] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.2, s.816.

elektrik yüksek mühendisi oldu. Albay rütbesi ile emekli olduğu 1957 tarihine kadar deniz kuvvetlerinin muhtelif kademelerinde görev yaptı.

Resim sanatına olan yeteneğini Almanya'da bulunduğu süre içinde özel resim atölyelerine devam ederek ders alarak geliştirdi. Aktif görevlerinin yanında vakit buldukça büyük bir azimle çalıştı(Res. 18).[131]

HÜSNÜ TENGÜZ (KATİP)

1874 yılında İstanbul'un Cibali semtinde doğdu. Resim sevgisi çok küçük yaşta başlamış, ilk sanat zevkini halk ressamlarımız arasında bilhassa gemi ve deniz resimleri yapmakla ün kazanmış olan "Emin Baba" dan almıştır. Günlerce onun Unkapanı'ndaki atölyesinde çalışmalarını seyretmiş ve ressam olmaya karar vermişti.

Resim öğretmeni Fahri Kaptan'ın yağlıboya tekniği ile yaptığı resimlerin yanında, çini mürekkebi ve suluboya ile de gemi resimleri yapması, genç öğrencisinde de, karakalem, tarama, çini mürekkebi ile resim yapma hevesini uyandırmıştı.

1893 yılında teğmen olarak Bahriye Mektebi'nden mezun oldu. Onun " Katip " lakabı buradan gelir. İlk görevi Erkan-ı Harbiye Dairesi'nin resim ve harita çizim işleri idi. Resim ve hat yeteneği dolayısıyla amirleri tarafından Sanayi-i Nefise Mektebi'ne devam etmesi uygun görülerek akademi eğitimine başladı.

Sanayi-i Nefise Mektebi'nde hocaları Valery ve Vermiye idi. Hüsnü Bey bir müddet akademi eğitimi ile askeri görevini birlikte yürüttü.

1902 yılında Mahmut Şevket Paşa tarafından hazırlanan eski Osmanlı kıyafetlerine ait eserlerin resimlerini yapmak üzere görevlendirildi. Bu çalışmaları sırasında, Üsküdar'lı Hoca Ali Rıza Bey ile tanıştı ve sanat hayatı yeni bir döneme girdi. 1908 yılında Yıldız'da Feridiye köşkünde kurulan Eski Atika (Tarihi Silahlar) müzesi komisyonuna üye tayin edildi.

Bu görevi sırasında, Sultan II. Abdülhamit için Osmanlı donanması gemilerinin resimlerini içinde toplayan suluboya bir albüm hazırladı. Bu albüm zamanın Bahriye Nazırı tarafından padişaha takdim edildi ve padişah tarafından çok

[131] E. Özdeniz, Deniz Subayı Ressamları, s.203.

beğenildi, Hüsnü Bey de takdirname ile ödüllendirildi. Daha sonra, "Donanma-i Hümayun Muavenet-i Milliye Cemiyeti" (Türk Donanma Cemiyeti) için, basılmak üzere, Osmanlı Harp gemilerini ve Türk deniz savaşlarını tasvir eden ve suluboya tekniğinin üstün örneklerini içeren bir albüm hazırladı. Bu albüm halen Deniz Müzesi Kütüphanesindedir.

Hüsnü Bey, daha sonra Bahriye müzesinde ressam olarak görevlendirildi (1913). Kendisinin müze de çok verimli çalışmaları oldu. Bahriye kıyafetleri, tarihi gemiler, deniz savaşlarını tasvir eden suluboya, yağlıboya, karakalem, çini tarama tekniği ile tablolar yapıp, albümler hazırladı.

Gravürlerden kopya belgesi nitelikte suluboya tablolar yaptı. Kasımpaşa Bahriye matbaasında ressam olarak görevlendirilince burada basılan eserlerin resimlendirmesini üstlendi. Katip Çelebi'nin, İbrahim Müteferrika baskısı olan, " Tuhfetul-kibarfi-esfaril-bihar " adlı eserini resimleyerek, tekrar baskıya hazırladı. Bahriye matbaası tarafından hazırlanan deniz mecmualarını, deniz savaşları ve gemi resimleri ile imzasını atarak süsledi. Basım evinde litoğrafi baskı tekniği üzerinde çalıştı. Suluboya tablolarında kuvvetli bir tekniğe sahiptir. Deseni kuvvetli, renkleri ahenklidir.

Suluboya tablolarını (suluboya- guaj karışımı) kendine has bir teknikle yapmıştır(Res. 19). Çalışmaları peyzaj türünde olup, daha çok deniz manzaraları, her türlü tekne, tarihi gemiler, tarihi deniz savaşını tasvir eden konulardır. Zamanın Türkiye denizcilik işletmeleri tarafından ısmarlanan, idarenin bütün gemilerini ve bilhassa yolcu gemilerini ihtiva eden suluboya bir albümde hazırlamıştır.

Hüsnü Bey'in daha çok deniz ressamlığına eğilimi vardı. Anadolu Kavağında ikamet eder. Boğaziçinde her türlü tekneyi inceler, devamlı eskizlerini çizer, resimlerini yapardı. Deniz kenarında dolaşmayı sever balıkçı kayıklarının, Bogaziçi vapurlarının, sahillerin değişik görünüşlerini büyük bir haz ile bıkmadan, usanmadan çizerdi. Kıdemli yüzbaşı rütbesinde kendi isteği ile emekli olunca yeri doldurulmadığından tekrar göreve davet edildi. Sivil olarak Bahriye matbaasında baş ressam görevi ile çalıştı. Bahriye matbaası tarafından basılan Osmanlıca bayram hediyesi Bedayi-i Asar-i Osmaniye adlı kitabı, çizmiş olduğu yetmiş adet resimle süsledi. Ankara'da kurulmuş olan " Emekli ressam subaylar derneğinin " üyesi idi. Bu

derneğin açmış olduğu çeşitli resim sergilerine eserleri ile katıldı. Devlet resim sergisinde (1942) ve subay ressamlarımız sergisinde (1947) eserleri sergilendi. Pek çok levha da yazan Hüsnü Bey güzel sanatların diğer kollarına da ilgi duyuyordu. İstanbul'da 1950 yılında vefat etmiştir. Ressam Ahmet Tengüz onun oğludur. Kendi çizdiği desenlerle süslediği " Kasımpaşa tarihi ve deniz matbaasının tarihçesi " adlı basılmamış iki araştırması halen deniz müzesi kütüphanesindedir. Resimleri, Büyük Millet Meclisinde, İstanbul Deniz Müzesinde, yerli ve yabancı özel şahıs koleksiyonlarında ve aile fertlerinde bulunmaktadır.[132]

İBRAHİM PAŞA

1835 yılında Mühendishane-i Berri Hümayün'u bitirerek Avrupaya giden on öğrenciden ikisi resim öğrenimine gönderilmiştir. Bunlardan biriside Mülazim Sani(teğmen) İbrahim efendiydi.

İbrahim efendi öğrenim için bir deyişe göre Viyana'ya diğer bir deyişe görede Londra'ya gönderilmiştir. Fakat arkadaşlarının Londra'ya gittikleri göz önünde tutulursa, onunda arkadaşlarıyla beraber öğrenim gördüğü ortaya çıkar.İbrahim efendinin öğrenimden hangi yıl döndüğü bügün için tesbit edilememiştir.Ancak, Abdulmecit zamanında yurda döndüğü, Padişaha resim dersi verdiği ve bir Portresini yaptığı bilinmektedir. İbrahim Bey Elvahı Nakşiye adlı eserinde meydana getirdiği tabloların Şeker Ahmet Paşa tarafından saraya verilmiş olması düşünülebilir.

İbrahim Paşanın yetiştiği dönem klasik akımın etkisinde olduğundan resimleri klasik ekole mensuptur. Fakat gerçek anlamda realizme inandığını kabul ettirerek çalışmalarda yapmıştır(Res. 20). Bunlardan en önemlisi Abdülmecit'in portresidir. Sanatçının bu portreyi, hükümdarın çehresindeki çiçek bozukluklarını ihmal etmeden meydana getirmiş olması yüzünden Bursa'ya sürülmüş olası bize bu konuda fikir vermektedir.

Eserleri daha çok peyzaj ve natürmortdan oluşmuştur .İkinci Abdülaziz'in portresinin bulunduğu da söylenmektedir. İbrahim Paşa 1891 yılında 76 yaşında vefat etmiştir.[133]

---

[132] E. Özdeniz, Deniz Subayı Ressamları, s.193-194.
[133] N. İslimyeli, Asker Ressamlar ve Ekoller, s.31.

İHSAN ÇANAKKALELİ

Türk deniz ressamları adı verilen sanatçı gurubu içinde çok önemli bir yeri olan Çanakkaleli ,1907 Mekteb-i Harbiye çıkışlıdır. Suvari teğmen olan sanatçı, 19. yüzyılın ressamlarıyla ilgili kaynaklarda uluslar arası üne aday bir deha olarak nitelenmektedir. Hoca Ali Rıza ve Şeker Ahmet Paşa'dan ders almıştır. Suluboya resimleri de sade ve hafif renkler yağlıboya resimlerinde ise güçlü renkler kullanan sanatçının Porsuktan, Kasımpatılar, Ağrı Dağı ve bazı öteki eserleri günümüze ulaşmıştır.[134]

1944 yılında Sadık Gürtuna, Ali Rıza Bayazıt,Cevat Karsan ve Ali Sami Boyar ile birlikte kurmuş oldukları "Asker Ressamlar Derneğinin" çok geniş sanat hareketlerinde rol oynamıştır.

İhsan Çanakkaleli daha çok Hoca Ali Rıza Bey'in etkisinde kalmıştır. Bu arada Sami Yetik ve Halil Paşadan da aldığı renk anlayışı ile paletini parlak ve aydınlık renklerle donatması bilmiştir(Res. 21). Bu etkilere rağmen Çanakkaleli'nin daima kendisine özel bir çalışması olmuştur. Çanakkaleli ,tabiata aşık olduğu kadar, sabrın ve mücadelenin de bir sembolü gibidir.[135]

İSMAİL HAKKI

1863 yılında üsküdarda dünyaya gelmiştir. Deniz ressamlarından olan İsmail hakkı Mekteb-i-Bahriyeyi 1884de bitirmiştir. Sanatçının deniz ressamlarıyla denize karşı duyduğu derin tutku arasında önemli bir bağ vardır. Yavuz zırhlısı ve Sahil nöbetçisi gibi yapıtlarından ayrıntıya önem verdiği anlaşılmaktadır. Asker Ressamlar Derneğine üyedir.[136]

İki yıl kaldığı Almanya'da zamanın bir çok teknik yeniliklerini görüp, tetkik etti, bilgi ve görgüsünü arttırdı. Osmanlı Donanmasında yapılabilecek yenilikler hakkında pek çok plan, proje ve rapor hazırladı. Yurda dönüşünde proje ve raporlarını Bahriye Nezareti'ne verdi. Beş yıl hizmetten sonra Bahriye adına ikinci kez Hamburg'a gönderildi (1895).Ancak ülkesinden gönderilen maaşı kesilince maddi

---

[134] Z. Rona, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.1, s.385.
[135] N. İslimyeli, Asker Ressamlar ve Ekoller, s.95-96.
[136] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.2, s.867.

sıkıntıya düştü, türlü güçlüklerle karşılaştı ve bu arada resim yapıp satarak geçimini temin etmeye çalıştı. Yaptığı bütün mürecatlar dikkate alınmayınca çok sevdiği Bahriye Subaylığı mesleğinden istifa etti (1897).Kuzey denizlerine yaptığı pek çok deniz seyahatlarında, kuzey denizlerinin koyu renkli bulutlarını, köpüklü dalgalarını, korkunç görünüşlerini inceledi, küçüklü büyüklü pek çok suluboya, guvaş teknikleri ile deniz resimleri yaptı(Res. 23). Bu dönemde renkli litografya ve gravür baskısını da öğrenmiş, bu usulle bir çok resminide çoğalmıştı. Meşrutiyetin ilanından sonra İstanbul'a çağrılıp rütbesi iade olundu ve binbaşı rütbesine terfi ettirilerek (1908) tersanede görevlendirildi. Bir müddet sonra da yarbay rütbesinde iken kendi arzusu ile Bahriye'den emekli oldu (1914).

1914 - 1920 yılları arasında Almanya'dan neşredilen " Ilusttrierte Zeitung" mecmuasının İstanbul muhabiri ve ressamı olarak çalıştı. İsmail Hakkı Bey bir sanatkarda bulunması gereken bütün meziyetlere sahip olduğu halde maalesef yaşadığı sürece değeri bilinmemiş, hiç kimseden yardım ve himaye görmemiştir.

Tablolarında suların kıpırdanışı, dalgaların çatlayışı, fırtınaların haykırışı hissedilir. Suluboya, guvaş, karakalem, pastel ve yağlıboya teknikleri ile gemi resimleri, deniz savaş resimleri, pek çok peyzaj deniz resimleri yapmıştır(Res. 22). Eserlerinde, desen ve teknik bilgisi, renk uyumu birbirini tamamlamaktadır. Denizlerin her türlü halini ustaca resmetmiş, adeta denize ruh vermiştir.[137]

Almanya'da yaptığı resimler özel koleksiyonlarda olup, bilhassa Berlin'de bir çok koleksiyonda eseri bulunmaktadır. Berlin ve Viyana'da açılan (1918) Türk ressamlarının karma sergisine " Yavuz zırhlısı, Portre, Kıyı nöbetçisi, Çengelköy sırtları adlı dört eserle katılmış ve çok beğenilmiştir. Ayrıca İstanbul'da Galatasaray resim sergileri ile, pek çok resmi ve özel resim sergilerine iştirak etmiştir.

İstanbul resim ve heykel müzesi, askeri müze, milli kütüphane, deniz müzesi gibi müzeler yanında Türkiye denizcilik işletmeleri koleksiyonu ile özel müesseseler ile, yerli ve yabancı özel koleksiyonlarda onun resimlerine rastlamak mümkündür.[138]

---

[137] K. Erhan, "Bahriyeli İsmail Hakkı", Antik Dekor, Sayı 14, (1992), s.118.
[138] E. Özdeniz, "Bahriyeli İsmail Hakkı Bey", Denizin Sesi, sayı 74, (1990), s.28-29.

İSMAİL HAKKI

1882'de İstanbul'da doğmuştur.1902'de Harbiye'den çıkan İsmail Hakkı, 1911'de jandarma sınıfına geçerek Yemen'e gitmiştir. Burada altı yıl kaldıktan sonra İstanbul'a gelmiş ve İstiklal savaşına katılmıştır.1924'de binbaşı olmuş, 1928'de emekliye ayrılmıştır.

Onun Kulelideki resim hocası, topçu Ali Rıza Bey'dir. Harbiye'de Halil Paşa ve Hoca Ali Rıza Bey'den feyz alan İsmail Hakkı, aynı zamanda bir müzisyendir.

Yağlıboya natürmortları sevimli ve çekicidir. Asker ressamlar derneği üyeliğinde bulunan bu sanatçımızın başarılı çalışmaları bulunmaktadır.[139]

İZZET KARACABEY

1870 yılında Ankara'da doğmuştur. Küçük yaşlardan itibaren sanatla yakından ilgilenen bu kabiliyetli öğrenci ilk sanat zevkini Kuleli'de Süleyman Seyit'ten, Harbiyede'de Osman Nuri Paşa'dan almıştır.

İzzet Bey hiç bir tesir altında kalmadan çalışmış, uzak doğu sanatı ile temas sağlamış bir sanatçımızdır. Paleti parlak ve renklidir. Empresyonizme bağlı bulunmamakla beraber, eserlerinde bu renk anlayışı hemen göze çarpar. Az karışmış boyaları çalımlı fırçalarıyla da değerlendirmesini bilmiştir. Pek çok eser vermiş fakat uzak doğudakiler hariç bunları satamamış o da Ali Rıza Bey gibi bunlarla dostlarını sevindirmiştir. Eşinde bulunan, Üsküdar'da Sultan dere adlı tablosu ile oğlu Muhsin Bey'de kalan Çengelköy tablosu, İzzet Karacabey'in sanatını ortaya koyacak değerde olgun sanat eseridir.[140]

İZZETTİN DİNLER

1896 yılında İstanbul'un Unkapanı semtinde doğdu. Bahriye Mektebi ve Harbiye'de okuyup teğmen oldu (1918).

---

[139] N. İslimyeli, Asker Ressamlar ve Ekoller, s.86.
[140] İslimyeli, a.g.e., s.72.

Aynı yıl mühendislik eğitimi ve öğretimi için Almanya'ya gönderildi. Savaşın sona ermesi ile yurda döndü sırası ile Turgut Reis zırhlısı, Ertuğrul vapuru ve Pek-i-Şevket gemisinde görev yaptı.

Bir ara Bahriye Mektebinde çalıştı. Deniz Harp okulunda seyir öğretmenliği yaptı (1936).Yavuz Seyir subaylığı, Ada Tepe gemi komutanlığı, Erkin gemi komutanlığı'da görevleri arasındadır. Albay olduktan sonra da Mecidiye gemi komutanlığı ile Çanakkale deniz komutanlığı ve Karadeniz boğaz komutanlığı emrinde görev yaptı bir yıl sonra emekli oldu (1951).

Resim sanatına karşı üstün bir yeteneği vardı(Res.24). Almanya'da bulunduğu süre içinde özel resim dersleri aldı. Yurda döndükten sonra İbrahim Çallı ve Cevat Dereli'nin resim derslerine devam etti. Gerek mesleki hayatı içinde,gerekse emekli olduktan sonra da devamlı resim çalıştı. Doğayı ve doğada resim yapmayı çok sevmiş, yağlıboya tekniği ile yaptığı resimlerinde genellikle peyzaj türünde çalışmıştır. Eserleri, özel koleksiyonlarda ve ailesinde muhafaza edilmektedir.[141]

KEMAL (YÜZBAŞI)

1872 yılında Manastırda doğmuştur.1892'de Harbiye'den çıktı.1994'de Manastır Askeri Rüştiye'sinde,1901'de Manastır İdadîsinde resim hocalığı yaptı. meşrutiyetten sonra askerlikten ayrıldı. Şişli'de özel bir okula devam etti.[142]

KENAN TEZCAN

On beş yaşından beri resimle meşgul olan sanatçı çeşitli jandarma hizmetleri sırasında yurdun bir çok bölgelerini yakından tanıyan Kenan Tezcan buralarda boş zamanlarını sanat ile değerlendirmiş ve pek çok eser vermiştir. Romantik çalışmıştır fakat klasik ekolün kurallarına sıkı sıkıya bağlı kalmıştır. Eşyanın bir atmosferle sarılı bulunduğu inancı onun her eserinde göze çarpar. bugünün pek moda olan Japon

[141] E. Özdeniz, Deniz Subayı Ressamları, s.203.
[142] İslimyeli, a.g.e., s.65.

sanatını hiç etüt etmediği halde onun çalışma tarzında bu teknik var gibidir. Asker Ressamlar Sanat Derneği üyesidir.[143]

MAHMUD EFENDİ

1852'de İstanbul'un Yeniçeşme semtinde doğdu. Mektebi-i Bahriye'yi bitirdi (1874).Harbiye sınıfına geçerek,teğmen rütbesi ile subay çıktı (1877).Güzel resim yaptığı için fabrikalar resimhanesine tayin edildi. Yarbay rütbesine kadar yükseldi.1910'da emekli olarak Bahriye'den ayrıldı.

Özellikle deniz konulu resimleri ile ün yaptı. Mesleği gereği yaptığı pek çok resim çalışması ile Bahriyemizin gelişmesine katkıda bulundu.[144]

MAHMUD TOPÇU (BALATLI)

1832'de Balat'ta doğmuştur. 1853 yılında Mühendishane'yi bitirmiş olan sanatçımız Albaylığa kadar yükselmiştir. Harbiye matbaasında çalışmış olup daha çok peyzaj çalışmıştır.

Edirne'den cami tablosu, realist bir sanatçı olduğunu ortaya koymuştur.1895 yılında vefat etmiştir.[145]

MAHMUT (ÜSKÜDARLI)

1898'de Harbiye'den çıkan Üsküdar'lı Mahmut, kudretli bir istidadtır. Okul sıralarında arkadaşlarının krokilerini çize çize yetişmeye başlamış, kalemini süratle kullanan, görebilen ve gördüğünü derhal tespit eden bir kabiliyete sahipti.

Subay, çıktıktan sonra, ressam Diran'dan pastel dersi almaya başlamıştır. Çanakkale savaşlarında yüzbaşı olarak şehit olmuştur.[146]

---

[143] İslimyeli, a.g.e., s.102-103.
[144] E. Özdeniz, Deniz Subayı Ressamları, s.189.
[145] İslimyeli, a.g.e., s.35.
[146] İslimyeli, a.g.e., s.71.

MEHMET EFENDİ

1866 yılında İstanbul'un Beykoz semtinde doğdu. Bahriye Mektebi'ni bitirdi(1884).1886 yılında Harbiye sınıfına geçerek İnşaiye sınıfından teğmen rütbesiyle subay çıktı.

Güzel resim yapması sebebiyle, inşaiye resimhanesine tayin edildi ve uzun yıllar burada görev yaptı.1911yılında binbaşı rütbesine terfi etti ve emekli olarak, Bahriye'den ayrıldı(1914).Beşinci rütbeden Mecidi Nişanı, gümüş Yunan Muharebe madalyası, gümüş liyakat madalyası sahibiydi.[147]

MEHMET ALİ LAGA

1878'de Trablusgarb'da doğmuştur. Dördüncü kuşak asker ressamlarındandır. Arap kökenli bir ailenin çocuğu olan Laga, Kuleli Askeri İdadisini bitirdikten sonra Mekteb-i Harbiye'ye girmiş ve 1898'de mezun olmuştur. Aynı yıl görevli olarak Trablusgab'a giden sanatçı 1907'de İstanbul'a dönmüş ve ertesi yıl II.Meşrutiye'tin ilan edilmesi ile Kuleli Askeri İdadisine resim hocası olarak atanmış, Balkan ve I. Dünya savaşlarına katıldığı dönemlerin dışında 1924'e değin eğitmenlik görevini sürdürmüştür. Emekli olduğu tarihten sonra Akaretler'deki özel atölyesinde resim çalışmalarını sürdürmüş, bir sürede Sanayi-i Nefise Mektebin'de idare müdürlüğü yapmıştır.

Mehmet Ali Laga , 1917'de Harbiye nazırı Enver Paşa'nın Şişli'de kurduğu atölyede çalışmakla birlikte aralarında, bugün İstanbul Resim ve Heykel Müzesinde bulunan Çanakkale'de cami ve Çanakkale'de harebe'de olmak üzere toplam dokuz çalışması 1918 Viyana ve Berlin sergisinde yer almıştır.

Mekteb-i Harbiye'de Hoca Ali Rıza'nın öğrencisi olan Laga, izlenimci Türk ressamları kuşağından albay Sami Yetik'le Kuleli'de öğrenci iken tanışmış, yakın bir dostluk kurmuş, Balkan savaşında birlikte çarpışmış ve esir bulundukları Sofya'da birlikte resim yapmışlardır. Laga, I.Dünya savaşı sırasında da, büyük olasılıkla 1915 - 1918 arasında Çanakkale'de bulunmuştur. Sanatçının bu arada yaptığı çok sayıda

[147] Özdeniz, a.g.e., s.192.

kurşunkalem çizim günümüze ulaşan eserleri arasındadır. Laga, Avrupa'da resim eğitimi görmemiş ama doğaya olan ilgisi ile izlenimci anlatımı benimsemiş ve özellikle karlı peyzajlar yapmıştır.[148]

Mehmet Ali Laga,Bursa'da pek çok etütler meydana getirmiştir .O bunların siyah beyaz fotoğraflarını aldırtır, sonrada resim yaptığı noktadan incelemeler yapardı. Pınarbaşının asırlık ihtiyar çınarları, loşlukları, etütlerin belli başlı konuları idi(Res. 25). Onun zeytin ağaçları, Van Gogh'un zeytin ağaçlarından başka bir alemdi. Deniz,Marmara'nın denizi idi. hırçın ve sık dalgalar, başka denizlerde pek rastlanmayan renkler, Bozburun'un ürküten görüntüsü Laga'nın bu etütlerinde tam bir değer kazanıyordu. Bunlardan büyük bir tablo bugün Milli Savunma Bakan'lığındadır.

"Asker Ressamlar Sanat Derneğinin" bir üyesi iken, 1947'de sanat alemine gözlerini kapayan Mehmet Ali Laga, Türk sanat tarihinin ünlü bir sanatçısı idi. Yüzleri aşan eserlerini sağ kaldığı sürece satmayan bu büyük sanatçı, hayatı boyunca sanata gönül vermiş ruh yapısı sağlam, sanat anlayışı hudutsuz bir ressamdır.[149]

MEHMET BAHA (BAHRİYELİ)

Asıl adı Mehmet Bahaeddin'dir. İstanbul'un Kasımpaşa semtinde doğdu. Bahriye Mektebi'nden Harbiye sınıfına geçerek (14 Mart 1897), makine sınıfından teğmen rütbesiyle mezun oldu (30 mart 1899).

Bahriye Mektebi'nde güzel resim yapmasıyla ün kazandı. Resim öğretmeni, Şükrü Baba'dan feyz aldı. İlk görevine Fabrikalar Resimhanesi'nde başladı. Bahriye Matbaası ressamlığına tayin edildi (26 Kasım 1908).

Burada uzun yıllar dostluğunu göreceği Hüsnü Tengüz Bey ile beraber çalıştı. Bahriye Matbaasında neşredilen kitapları süslemek için yaptığı resimler daima çok beğenilirdi.16 Mart 1915 tarihinde kıdemli yüzbaşı rütbesine terfi etti. Ve daha sonrada sağlık sebebi ile emekliye ayrıldı.

---

[148] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.2, s.1087.
[149] İslimyeli, a.g.e., s.77.

Tarama tekniği ile çok seri olarak resim yapması ile tanınan Baha Bey bu türde eşsiz eserler meydana getirmiştir. Bilhassa figürde çok kuvvetli idi. Tarama, karakalem, suluboya, yağlıboya teknikleri ile pek çok resimler yaptı.

Meşrutiyet'ten sonra çıkarılan " Karagöz Gazete'sinde" ilk günden itibaren Mizah ressamı ve karikatürüst olarak uzun yıllar çalıştı. Gazete'nin bütün resim işlerini yalnız başına yürüttü. Bu gazete pek çok başarılı karikatürler yayınladı, ince zekası, kalem ve mizahının gücünü karikatürlerinde büyük başarı ile kullandı. Onun karikatürlerinde resim gücünün üstünlüğünü görmek mümkündür.1928'de İstanbul'da vefat etmiştir.[150]

MEHMET FAİK PAŞA

1866 yılında İstanbul'da doğmuştur.1887'de teğmen olarak Harbiye'den çıkan Mehmet Faik terfi etmiş ve Almanya'ya gönderilmiştir. Oradaki sanatsal çevreye ilgi duymuştur. Klasik ekolün temsilcisidir. Eserleri klasik alanda sembolize edilmiş değer taşıyan ne bir kopya nede realist etütlerdir.[151]

MEHMET MUAZZES ÖZDUYGU

1871 yılında Kadıköyde doğdu. Bahriye sanayi alayından mızıka subayı olarak mezun oldu. Sanat camiasında, "Kadıköylü" lakabı ile tanınmıştır.

Resim sanatına olan üstün yeteneği ve sevgisi onun Sanayi-i Nefise Mektebi'ne çekti. Buradan mezun olunca da Bahriye mektebinden ayrıldı. Bir müddet Güzel Sanatlar Akademisinde atölye hocalığı yaptı. Daha sonra akademide idare müdürü görevinde bulundu (1930).Yaptığı resimlerin konularını genellikle orta oyunu kompozisyonları, sünnet düğünleri, karagöz sahneleri gibi milli eğlenceler ve geleneksel oyunlarımızdan seçmiştir(Res. 26). Ayrıca portre türünde çok başarılı olup iyi bir portresiydi.

[150] E. Özdeniz, Deniz Subay Ressamları, s.196.
[151] İslimyeli, a.g.e., s.60.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Genellikle yağlıboya tekniğini kullanırdı. Deve derisinden yapıp boyadığı Karagöz tasvirleri bugün özel bir koleksiyonda bulunmaktadır.1956 yılında İstanbul'da vefat etti.

Eserleri, resmi ve özel müzelerle,yerli ve yabancı şahıs koleksiyonlarındadır.[152]

MEHMET ŞEMSETTİN SUNAL

1887'de İstanbul'un "Mahmut Paşa" semtinde doğdu. İlk ve orta tahsilini tamamladıktan sonra Bahriye Mektebi'ne girdi (1902).Bahriye Mektebi resim hocalarından yarbay Haşim Bey, Ruhi Bey, Ali Cemal Bey'lerden eğitim süresi içinde ve özel olarak resim dersleri aldı. Mektep'den İnşaat Mühendisi, teğmen rütbesi ile mezun oldu. İlk olarak resim inşaaiyesinde görev aldı. Bu görevdeyken üstteğmen rütbesine terfi etti.

Şemsettin Bey'in Bahriye'de geçen yirmibir yıllık mesaisi içinde çok faydalı çalışmalar yaptı. Kendisi iyi huylu, nazik, vatan sever, bilgili bir deniz subayı olarak tanınır.

Bahriye'de görevli iken emekli olup daha sonra en büyük zevki resim yapmaktı. Karakalem, suluboya, pastel, yağlıboya teknikleri ile, figür, peyzaj ve deniz türünde çalıştı. Siyah, beyaz ve renkli olarak resimlendirip, değerlerini arttırdığı, süslediği bazı kitaplarda mevcuttur.

Reşadiye zırhlısının henüz denize inmeden teknik resimleri üzerinden yaptığı resmi, kartpostal olarak donama Cemiyeti yararına bastırıp, satılmış ve büyük gelir sağlamıştı. İngiltere'den yurda döndükten sonra pek çok suluboya ve yağlıboya resim yapmış ve bunların kart postallarını bastırıp, bağış yoluyla, Donanma Cemiyeti ve Kızılay için maddi gelir sağlamıştır.

Ankara'da kurulan "Emekli Subay Ressamlar Derneği"nin üyesi idi.1947'de derneğin Ankara orduevinde açılan sergisine " Kocatepe manevreda " adlı tablosu ile katılmış ve büyük takdir toplamıştı. Reşadiye zırhlısının inşasına nezaret ettiği

[152] E. Özdeniz, Deniz Subayı Ressamları, s.192-193.

yıllarda Londra'da açılan sergiye dört eseri ile katılmış ve ikincilik ödülünü almıştı. Eserlerine çeşitli müzeler ve resim koleksiyonlarında rastlamak mümkündür. [153]

MEHMET RUHİ AREL

1880 yılında İstanbul'da doğmuştur. İzlenimcilik akımı doğrultusunda çalışan ilk Türk asker ressamlar kuşağındandır.

Ressam Şemsi Arel'in babası olduğu için kimi zaman Ruhi Arel olarak da anılan sanatçı resme okul çağında başlamış, daha sonra Mekteb-i Harbiye'de okuduğu sıralarda bir yandan da Sanayi-i Nefise Mekteb'inde resim derslerine devam etmiştir.1908'de Mekteb-i Harbiye'den gemi inşaat mühendisi olarak mezun olmuş, 1909'da da Sanayi-i Nefise Mekteb'ini bitirmiş, ertesi yıl devlet tarafından Paris'e öğrenime gönderilmiştir. Paris Güzel Sanatlar Yüksek Okulunda Fernand Cormon'un (1845 - 1924) öğrencisi olmuş, 1914'de I.Dünya savaşının başlamasıyla Türkiye'ye dönmüştür. Bu tarihten başlayarak uzun yıllar çeşitli öğrenim kurumlarında, bir sürede Sanayi-i Nefise Mekteb'inde resim dersleri veren sanatçı Osmanlı Ressamlar Cemiyetinin kuruluş çalışmalarına katılmış ve düzenli olarak yıllık Galatasaray sergilerine eser vermiştir.

Ruhi Bey, 1917'de Harbiye nazırı Enver Paşa'nın Şişli'de açtığı atölyede İbrahim Çallı, Ali Sami Boyar, Ali Cemal Beyrutlu, Namık İsmail, Hikmet Onat ve Sami Yetik gibi 1914 kuşağı sanatçıları ile birlikte savaş resimleri yapmıştır.

Sanatçının, aralarında Çanakkale savaşı, köprü üstünde çocuk, başta olmak üzere yedi resmi, 1918 Viyana ve Berlin sergilerinde yer almıştır. Eserlerinde konu ve kompozisyona öncelik taşıyan sanatçı Demirciler ve Taş Ocağı'nda çalışanlar adlı eserlerinde izlediği gibi daha çok gündelik yaşamdan sahneleri işlemiş, özellikle figürlü kompozisyonlara ve portrelere öncelik tanımıştır.

Mehmet Ruhi, dönemin diğer sanatçılarından Namık İsmail ve İbrahim Çallı ile birlikte canlı modelden nü'ler çalışmıştır.[154]

Harbiye Nezareti'nin siparişi üzerine, Enver Paşa'nın poz verdiği ünlü "Balkan Savaşı Şehitleri " adlı tablosunu yaptı 1918 yılında. Çok değişik konulara

[153] Özdeniz, a.g.e., s.202.
[154] N. Arslan, Z. Rona, a.g.e., c.2, s.1191.

eğildi. Milli, dini ve folklorik konuları büyük bir başarı, sanat aşkı ve zevki ile işleyerek tuvaline aktardı(Res.27). Derin bir perspektif bilgisi vardır. Kompozisyonu kuvvetli, deseni sağlam, renkleri çok duygulu ve olgundur.

Yağlıboya, suluboya ve karakalem teknikleri ile resim yapmakla beraber en çok yağlıboya tekniği ile resim verdi. Türk resminde milli bir tarz yaratmak için çalıştı. Milli resim sanatına halktan ve sosyal hayattan konuları getirdi.1931 yılında vefat etti. Ruhi Bey'in eserleri Türkiye Büyük Millet Meclisinde, Topkapı Sarayı Müzesinde, Resim ve Heykel Müzesinde, İstanbul Deniz Müzesi ve Askeri Müzede, özel Müze ve karma kuruluşlarda, yurt içi ve yurt dışı özel koleksiyonlar ile aile koleksiyonlarında bulunmaktadır.[155]

Türk resmine milli bir tarz, yerli bir karakter vermeğe çalıştı. Eserlerin yapılış tarzı ve umumiyetle uyandırdığı tesir eski Türk işlemelerini, yazmaları hatırlatır. Bazıları kalın fırça vuruşları ile örtülü,adeta birer halı gibi örülüdür. Anadolu köy hayatından alınmış mevzuları tercih ederdi. Ruhi ,eserinin umumi manası itibariyle daha ziyade ve en asil anlamda bir halk ressamı olmakla beraber bilgili ve kültürlü bir şahsiyetti.[156]

MEHMET SAMİ YETİK

1878'de İstanbul'da doğdu. Savaş konulu resimleri ve izlenimcilik anlayışındaki manzaraları ile tanınır.

Bir süre Mektebi-i Mülkiye'ye gittikten sonra askerliğe olan ilgisinden dolayı buradaki eğitimini yarım bırakarak Kuleli Askeri İdadisi'ne geçmiştir. Resimle olan ilişkisi okuldaki resim hocası Osman Nuri Paşa'dan aldığı resim dersleri ile başlamıştır.

1896'da Mektebi-i Hayriye'ye geçen sanatçı burada Hoca Ali Rıza'nın öğrencisi olmuştur.1898'de mezun olmuş, 1899'da Eyüp Askeri Baytar Rüştiye'sine resim öğretmeni olarak atanmıştır. 1900'de Sanayi-i Nefise Mektebi resim bölümüne giren sanatçı bu dönemde daha çok akademik kurallara bağlı kalarak çalışmıştır. Altı yıllık bir eğitimden sonra 1906'da mezun olmuş ve resim öğretimi için Paris'e

[155] E. Özdeniz, "Ressam Bahriyeli Mehmet Ruhi Bey", Denizin Sesi, Sayı 94, (1994), s.40-45.
[156] N. Berk, Türkiye'de Resim, s.29-30.

gönderilmiştir.1910 - 1912 arasında Julian ve Pijien akademilerine devam ederek Jean Paul Laurens'in (1838 - 1921) öğrencisi olmuş ve izlenimci renk anlayışına yönelmiştir.1912'de Türkiye'ye dönen sanatçı Kuleli Askeri İdadisi'ne resim öğretmeni olarak atanmıştır. Aynı yıl Balkan savaşına katılmış, savaştan sonra Mehmet Ali Laga ile birlikte esir düşmüş ve bir süre Sofya'da kalmıştır. Bu tarihten sonra büyük boy savaş resimleri yapmaya başlayan sanatçının bu resimlerinde canlı bir fırça vuruşu ile coşkulu bir anlatım görülür.

1917'de Harbiye Nazırı Enver Paşa tarafından Şişli'de açılan atölyede Mehmet Ruhi, Hikmet Onat, Namık İsmail, İbrahim Çallı, Ali Sami Boyar ve Ali Cemal Beyrutlu gibi sanatçılarla çalışarak Tuna önünde, Keşif kolu gibi bir dizi büyük boyutlu savaş resmi gerçekleştirmiştir.

Sanatçının bu resimlerinden dokuz tanesi 1918'deki Berlin ve Viyana sergisinde yer almıştır. Yetik, savaş konulu resimlerin yanı sıra Türk köy yaşamı ile ilgili resimlerde gerçekleştirmiştir. Bununla Türk köylüsünün günlük yaşamı içinde ve belgesel denilebilecek özellikleri ile tuvale yansıtmıştır.

Başlangıçta izlenimci anlayışa yakın olan sanatçı daha sonraki dönemlerde gerçekçi bir anlayışa yönelmiş, ancak figürün iç dünyası ile de ilgilenerek daha çok geniş ve rahat fırça vuruşları ve doğaya uygun renk anlayışı ile çalıştırmıştır.1930'ların ortalarından başlayarak figürden uzaklaşmış, daha çok manzara ve ölü doğalar yapmıştır(Res.29).

Türk ressamlar derneğinin üyesi olan Yetik, derneğin çıkardığı dergide düzenli olarak yazmış ve basımı 1940'da gerçekleşen ressamlarımız adlı bir kitap hazırlamıştır.[157]

Sami Yetik Kuleli'deki çalışmaları ile ilgili olarak ressam Pertev Boyar'a şunları anlatmıştır:

"O zamanlar resim denilen bu sanatın abcethanı bile değilim. Suluboya ve yağlıboya tarzı ifadesine bilgim olmadığı gibi kurşunkalemin usulü tersimine (Cüzme) ait sabit fikrim bile yoktur. Güzel bir şiir, güzel bir nesir temiz bir musiki gibi resimde bana haz verirdi. Gözlerimin arzusunu teskin için resimli kitapları karıştırmaktan, resim yapanların meydana getirdikleri resimleri seyretmekten işittiğim

[157] N. Arslan, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.3, s.1942.

bir yerdeki tabloyu gidip görmeden büyük bir şevk duyar ruhumun mert ve mahsur olduğunu hissederdim.[158]

O, İbrahim Çallı, Feyhaman Duran, Hikmet Onat, Nazmi Ziya, Namık İsmail, Hüseyin Avni Lifij gibi arkadaşları ile Türk resim tarihine yeni bir çığır açanların başında geliyordu. Paris'te empresyonistlerin zafer yıllarında, bu atmosfer içinde yetişen Sami Yetik ve arkadaşları, kendilerinden önceki sanatçılarımızı haklı olarak realist ve objektif bulmuşlar, çabaları sırasında daha çok renkli ve parlak bir palet kullanmışlar, daha serbest ve daha çalımlı çalışmışlardır(Res.30).

Sami Yetik'in ilk öğretmeni Hoca Ali Rıza Bey, ilk figür öğretmeni de Valeri'dir. Onun içindir ki, başlangıçtan itibaren kendisini sanata veren sanatçı, böyle kuvvetli temel ile sanat hayatına girmiş, yurdun tehlikeye düştüğü zaman silaha sarılmış, fakat sanat çabalarından bir an olsun geri durmamıştır. O askeri konularda, kompozisyonlarda, olduğu kadar peyzaj, natürmort ve portre de üstün bir sanatçı idi. Bir çok sergilere katıldı. Sami Yetik, bütün eserlerinde, canlı, seçkin özellikler göstermiş kişiliğini ispatlamak ve Türk resim sanatına, Türk ruhunu benliğini ve hürriyetini vermesini bilmiştir. 1945'te altmışyedi yaşında hayata veda eden Sami Yetik, Türk sanat alanını öksüz bırakmıştır. Üstün bir sanatçı olduğu kadar, kudretli bir eleştirici olan Sami Yetik'in sanatçılarımız hakkındaki görüşlerine, değinmek faydalı olacaktır. "Eski nesil ressamlardan beğendiklerim, eserlerine göre bildiklerimdir. Hüsnü Yusuf, devrine göre çok kuvvetli bir sanatçıdır. Zekai Paşa'yı beğenirim:Avrupa görmediği halde teknik konusunda muvaffak olmuş bir ressamdır. Ali Rıza Bey'i çok takdir ederim. Çünkü başlı başına bir alemdir. Kimseye benzemez.. "Genç sanatçılarımız içinse şöyle söyler:" Onların sanata çalışmaktan çok, propagandaya önem verdiklerini görmekle müteessirim; içlerinde kabiliyetli olanlar zaten Avrupa'ya gönderiliyor. Fakat dönüşlerinde sanat yerine boş bir gurura kapılarak geliyorlar. Mehmet Sami Yetik "Asker Ressamlar Sanat Derneği"nin bir üyesidir.[159]

---

[158] P. Boyar, Türk Ressamları, s.123.
[159] İslimyeli, a.g.e., s.74-75.

1914 Büyük Harbinin ve istiklal mücadelesinin milli menkibelerini mevzu alarak kıt'aca çok büyük kompozisyonlar vücuda getiren Sami Yetik son zamanlarda küçük manzara ve çiçek resimleri yapmaktadır.[160]

Genel sanat konusu üzerinde bu kadar atılgan ve ateşli olması onun bencil bir adam olduğundan değil sanata karşı olan büyük sevgisinden, bağlılığından ileri geliyordu. Hakikatte de Sami Yetik yapmacılıktan uzak, gerçekten alçak gönüllü bir insandı. Sami Yetik gazetelerde bir çok makaleler yazmış ve Mekteb-i Harbiye Matbaasında eski orta okullar için iki albüm bastırmıştır. Fakat onun en değerli eseri "ressamlarımız " adlı kitabıdır. Bu eser 1940 tarihli olup 156 sayfadan ibaret ve 47 subay ressamdan bahistir..

Türk Ressamlar cemiyetinin ilk müesseslerinden olan Sami Yetik memleket de resim sergilerinin lüzumunu ileri sürerek muhitteki faaliyet de ön ayak olmuş ve bu hareketlerde arkadaşlarının takdirleri kazanmıştır. Bu cemiyetde otuz yıl kalem ve fırçası ile hizmet etmiş olan sanatkar, emeğinin arkadaşları tarafından büyük bir iyilik birlikte karşılandığını bilir ve bunu da derdi.[161]

MİTHAT İNSEL

1911'de Üsküdar'da doğmuştur. İlk öğrenimini Üsküdar, orta öğrenimini de Kuleli Askeri Lisesinde tamamlayan Mithat İnsel, resme karşı yakın bir ilgi duymuştur. Kuleli resim öğretmenliğini, ünlü sanatçımız Sami Yetik'ten ders alan İnsel, kurşunkalem çalışmalarında dikkati çeken sağlam bir desene sahiptir.

1934'de Harp okulundan mezun olduktan sonra boş zamanlarını bu sanat dalında değerlendiren genç subay, yağlıboya çalışmalarında realist ve titiz fırçası ile, her şeyden önce kendisi için çalışan sanatçı hüviyetine bürünmüştür. Arasıra Asker Ressamlar Sanat Derneğinin düzenlediği sergilere de katılan İnsel, 1960 yılında albaylıktan emekliye ayrıldıktan sonra sanata daha çok zaman ayırabilmiştir.

Asker Ressamlar Sanat Derneğinin üyesidir. Kalamış, Şarap mahseni, Üsküdar'da sokak adlı yağlıboyaları, üzerinde durulmaya değer olgunluktadır.[162]

---

[160] N. Berk, Türkiye'de Resim, s.34.
[161] S. Yetik, (1997), s.3-4.
[162] İslimyeli, a.g.e, s.112.

MUHSİN SAYA

1913'te Şam'da doğmuştur. Müzik alanındaki kabiliyeti ile de tanınan Muhsin Saya, müzik zevkini babasından, resim zevkini de annesinden almıştır. Orta öğrenimi sırasında Mehmet Ali Laga'nın öğrencisi olan Saya daha bu sıralarda çok kuvvetli bir desene ve suluboya tekniğine sahip olmuştur. Çalışmalarına ara vermeyen Muhsin Saya, 1934 yılında subay çıktıktan sonra çok geçmeden harita sınıfına nakledilmiş ve sanat çabalarında daha çok imkana sahip olmuştur. Çini, suluboya ve guvaş ve yağlıboya artistik çalışmaları yanı sıra, kapak kompozisyonları ile de meşgul olmuş ve bilhassa İnönü Ansiklopedisinin renkli harita işleri gibi çeşitli çalışmalarda yüklenmiştir. Buna rağmen Ankara'da resim heykel sergileri ile asker ressamların yıllık sergilerinde sergilediği eserleri daima başarılı olmuştur. Bu sanatçımız yeniliklere de daima sıcak bir ilgi duymuştur.[163]

MUSTAFA (CİHANGİRLİ)

1838'de İstanbul'da doğmuştur.1859 Mekteb-i Harbiye çıkışlı asker ressamlar arasında fotoğraftan yararlanarak resim yapan sanatçılardandır. Bir süre liselerde resim öğretmenliği yaptıktan sonra İstanbul Harbiye Matbaası müdürlüğüne atanmıştır. Şeker Ahmet Paşa, Süleyman Seyyid Bey gibi sanatçıların da bulunduğu ikinci asker ressamlar kuşağının, üslubu ve yapıtları üzerine fazla bilgi bulunmayan kişilerinde biridir. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'ndeki " Ihlamur Kasrı " bilinen tek yapıtıdır.[164]

MUSTAFA VASFİ PAŞA

1857 yılında Erzurum'da doğmuştur. İlk öğrenimini Halep'de ve Muş'da tamamladıktan sonra Şam Askeri İdadisini bitirmiş ve Harbiye'den topçu üsteğmen olarak mezun olmuştur. Mustafa Vasfi, daha okul sıralarında iken meydana getirdiği

---

[163] İslimyeli, a.g.e., s.115-116.
[164] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.2, s.1310.

üstün değerdeki haritaların Saray tarafından takdirle karşılanması üzerine çok geçmeden İstanbul'a çağırılmıştır. Önce Harbiye matbaası resimhanesine, sonra da Yıldız çini fabrikası ressamlığına atanmıştır. Çok geçmeden tuğgeneralliğe ve fabrika müdürlüğüne getirilmiştir.

Meydana getirdiği pek nefis çini vazolardan ikisi, Abdülhamit tarafından İngiltere kralına armağan olarak gönderilmiştir. Bunları krala bizzat takdim eden Mustafa Vasfi Paşa, orada, bu alanın üstün bir sanatçısı olduğunu kabul ettirmiştir(Res. 31).

1905 yılında vefat etmiştir. Askeri müzede, İslam eserleri müzesinde ve Harp okulunda değerli eserlerinden örnekler vardır. Harp okulunda bulunan bir kabartma haritası, haritacılık tekniğine uygun olan mükemmel bir eser olduktan başka, bu bir tablo kadar nefistir. Bu harita uzaydan meydana getirilmiş bir sanat eseri gibidir.[165]

NAHİT DORKEN

1914 yılında İstanbul'da doğmuştur. Henüz ilkokul sıralarında resme karşı derin bir arzu duyan Nahit Dorken, kısa zamanda kuvvetli bir desene sahip olmuştur. Çalışmalarına hayran kalan Cemal Nadir Gülen kendisini teşvik etmiştir. Orta öğrenimi sırasında Mehmet Ali Laga'dan ders almış olan bu genç kabiliyet, çalışmalarını daima kuvvetli bir desene istinat etmiştir.1934 yılında subay çıkarak meslek hayatına atılan genç sanatçı, boş zamanlarını her fırsatta bu sanat alanında değerlendirirdi.

Nahit Dorken'de uzun süre realist çalışan sanatçılarımızdan olmuştur.1960 yılında albay rütbesi ile emekliye ayrıldıktan sonra İstanbul'a yerleşmiş ve kendisini tamamen sanata vermiştir. İstanbul'un çok geniş sanat çevresinden ve tabi güzelliklerinden bol bol faydalanan sanatçı, bir taraftanda akademiye devam fırsatı bulmuştur. Bir ömür boyu kendi kendini yetiştirmiş olan Dorken, bu suretle akademiden aldığı feyz ile sanatını ilerletmiş ve burada bugünün sanatına da yönelmiştir.

[165] İslimyeli, a.g.e., s.48.

Siyah-Beyaz ve kurşunkalem çalışmaları estetik ve sağlam karakterdedir. Suluboyaları temiz ve içlidir. Yağlıboyalarından, realist çalıştığı devreye ait olanlarından oğlunun portresi, kızına ait figürler çok başarılıdır. Bunlarda sanatçının o sağlam deseni hemen göze çarpar.

Eserleri arasında başarılı olanları bir tasnife tabii tutmamakta ve başkalarına da böyle bir tasnif yaptırmamaktadır. Bugün için meydana getirdiği eserleri için, bunlar sadece birer etüt demektedir. Onun bu deyişi sanatımıza değerli eserler kazandırmak azminin bir müjdecisi gibidir.[166]

NAZMİ ÇEKLİ

İzmir'de doğmuştur. Dördüncü asker ressamlar kuşağının temsilcisi olan Çekli, 1909'da Manastır Harbiye'sinden mezun olduktan sonra, 1912'de Balkan Savaşına katılarak binbaşılığa kadar yükselmiştir.1931'de emekliye ayrılan Nazmi Çekli, 1941'e değin İzmir Eşrefpaşa Zührevi Hastahanesi'nde mülaj " bir nesneden birebir ölçekte çıkartılan kalıp, nesnelerin birebir benzerleri üretilebilir "uzmanlığı yapmıştır. Hoca Ali Rıza ve Sami Yetik'in öğrencisi olan sanatçı, Çanakkaleli İhsan, Cevat Karsan, Ali Sami Boyar ve Ali Rıza Bayazıt ile birlikte 1945 asker ressamlar derneğini kurmuştur. İzlenimciliği benimsememiş, ışık-gölgeye büyük önem vermiştir. Yoğun bir boya hamuru ile çalışmıştır. Çalda resmi geçit ve Yıldız bahçesi gibi eserlerinin pek çoğu remi kurumlarda bulunmaktadır.[167]

Nazmi Çekli'nin suluboya çalışmaları da, gerek teknik gerekse sağlam yapıları yönünden üstündür. Resme başladığı günden itibaren meydana getirdiği bütün eserleri, onun kişiliğini gösteren birer örnek olmuştur.

O bütün çalışmalarında konuyu seçerken, sadece yurt köşelerinin eşsiz güzelliklerini bulup çıkarmaz, onlara ruh da katardı. Konu olarak ele aldığı yer, bütün özellikleriyle ayağa kalkar, maziden ses ve nefes verirdi.

---

[166] İslimyeli, a.g.e., s.121-122.
[167] Z. Rona, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.1, s.393.

NECDET GEMLİKLİ

1912'de Gemlik'te doğan Necdet, ilkokulu burada tamamlamıştır. Henüz ilkokul çağında çok kuvvetli bir desene sahip olan bu küçük sanatçı, muhakkak ki o günlerin harika bir çocuğu idi. O orta öğrenim için Işıklar askeri lisesi altıncı sınıfa paleti ile gelmiştir. Değerli sanatçı Mehmet Ali Laga, bu cevheri keşfetti ve gerçektende çalışmalarına ışık tuttu. Necdet Gemlikli, daha o yıllarda Bursa'da sergilere eser vermiş bir çocuk sanatçı idi. Burda'da katıldığı böyle bir sergide bu harika çocuk birincilikte almıştır.

Liseyi bitirdikten sonra İstanbul'a Harp okuluna giden sanatçı, bu sanat muhitinden faydalanmasını da bildi. Kendisi hava sınıfına ayrılmıştı.1934'te subay çıkmış, 1937'de de genç bir pilot teğmen olarak şehit düşmüştür. Yaşasaydı Türk sanatına muhakkak ki çok şey kazandıracaktı.[168]

NECİP (PAŞA)

Süleymaniye'de doğmuştur.1858'de Harbiye'den ressam olarak mezun olmuştur. Matbaa ressamlıklarında, kolağası olarak Bursa Askeri İdadisinde resim öğretmenliğinde, binbaşılığında bu okulun müdürlüğünde bulunmuştur.1897'de vefat ettiği anlaşılmaktadır.[169]

NEDİM BEY (BAHRİYELİ)

1874 yılında dünyaya gelmiştir. Hakkında pek az bilgi bulunabilen Nedim Bey Bahriye Mektebi'nden teğmen olarak mezun oldu (1874). Okul sıralarında yaptığı resimlerle dikkati çekti.

Sanayi-i Nefise Mektebi'ni bitirdi. Figür ve peyzaj figürlerinin yanında deniz resimleri ile de ün yapmıştır. Tekniği kuvvetli olup kendine has bir üslubu vardı.

---

[168] İslimyeli, a.g.e., s.112.
[169] a.g.e., s.34.

Genç yaşta veremden ölümü, Türk sanat dünyası ile deniz konulu resimleri adına bir kayıp olmuştur.[170]

NURETTİN AKBAL

1877 yılında doğmuştur.1897'de Harbiye'den teğmen olarak çıktı.1903'te üstteğmen,1907'de yüzbaşı oldu.1908'de jandarma sınıfına geçen Nurettin Akbal, çeşitli hizmetlerden sonra sağlık durumundan albay rütbesi ile emekliye ayrıldı.

Bu sanatçımızda henüz okul sıralarında hocaları olan Osman Nuri Paşa ve Hoca Ali Rıza Paşa tarafından takdir ve teşvik görmüştür. Karakalem ve suluboya da kuvvetlidir. Sergilere katılmamıştır.[171]

NURETTİN AKAT

1892 yılında Gelibolu'da doğmuştur.1914'te Mühendishane'den mezun olmuştur. Mesleği alanında albaylığa kadar yükselen ve bir çok hizmetlerde bulunan Nurettin Akat, Birinci Dünya ve İstiklal savaşında büyük yararlılıklar göstermiştir.

Çocukluğundan beri resimle meşgul olmuş, pek yüklü olan hizmetleri sırasında boş zamanlarını yine bu alanda değerlendirmesini bilmiştir. Birara Asker Ressamlar Derneği üyeliğinde de bulunan Nurettin Akat, yağlıboya çalışmalarında realist çalışan bir sanatçımızdır.[172]

NURİ EFENDİ

1855 yılında İstanbul'un Yeniçeşme semtinde doğdu. Bahriye Mektebi'nden Harbiye sınıfına geçerek (1871) buradan teğmen rütbesiyle subay çıktı (1875). Haddehane Şakirdan Kışlası'nda hocalık yaptı. Zırhlı Hamidiye ve Zırhlı Avnillah gemilerinde görev yaptı. Deniz Fabrikaları Resimhanesinde uzun yıllar çalıştı. Gümüş

---

[170] Özdeniz, a.g.e., s.193.
[171] İslimyeli, a.g.e., s.71.
[172] a.g.e., s.100.

liyakat, gümüş Yunan Muharebe, Sanayi madalyalarına sahip olan Nuri Efendi Türk Bahriyesine uzun yıllar hizmet etmiş önemli bir ressamdır.[173]

NUZHET İSLİMYELİ

1914 yılında Mudanya'da doğdu. Sanat zevkini ilkokul çağlarında Bursa'da, tabiata aşık değerli sanatçı Mehmet Ali Laga'nın çalışmalarını izlerken almış. Yine ilkokul sıralarında Cemal Nadir Gülen'in, Işıklar Askeri Lisesinde ortaokul öğrenimi sırasında hayranı olduğu Mehmet Ali Laga'nın öğrencisi olma bahtiyarlığına ermiş.

1934'te subay çıktıktan sonra, meslek hayatı boyunca boş zamanlarını resme vermek suretiyle değerlendirdi. İlk çalışmalarını realist akımın etkisinden yararlanarak geliştirdi.

1949 ve 1950 yıllarında Erzurum halkevi salonunda Nahit Dorken ile birlikte iki sergi açtı. Bundan başka bugüne kadar Diyarbakır'da ve İstanbul'da birer, Ankara'da on sergiye katılmıştır.1950 yılında Ulus gazetesinin açtığı karikatür müsabakasında yediyüzaltmışdört karikatür arasında birincilik almıştır.1960 yılında albaylıktan emekliye ayrıldıktan sonra kendisini tamamiyle sanata vermiştir.1963 yılından itibaren heykel çalışmalarına da girişmiştir.

Resmi makamlarda ve kişiler elinde kırksekiz resmi bulunmaktadır. Ayrıca elliden fazla resmi özel koleksiyonlarda bulunmuştur.

Empresyonizme inanmış bir sanatçıdır. Resimleri arasında Balerin, Balıkçı kulübesi, Bursa'da sokak, İzmir körfezi, Karanfiller, Mevleviler gibi önemli eserleri bulunmaktadır.[174]

OSMAN NURİ PAŞA

1839 yılında İstanbul'da doğdu. Türkiye'de batılı anlamda yağlıboya kullanan ilk ressamlardan sayılan Nuri Paşa Mektebi-i Harbiye'deki öğrenciliği sırasında 1857'de Saray ressamlığına getirilmiştir.1857 yılında Harp okulunun dördüncü sınıfında iken, Abdülmecit ve Abdülaziz'e yaver olarak saraya alındığını o dönemin

[173] Özdeniz, a.g.e., s.189.
[174] N. İslimyeli, Türk Plastik Sanatçıları Ansiklopedisi, (1971), c.2, s.60.

en doğru bilgiler; kaydedip günümüze aktaran "Miratı-ı Mektebi-i Harbiye"nin ikiyüzyetmişdokuzuncu sayfasından öğrenmekteyiz. Osman Nuri Paşa'nın bu görevinde miralaylığa (albay) ve Mirliva (tuğgeneral) rütbesine kadar yükselmiştir. Tuğgeneral rütbesi ile Harp okulu ve Kuleli Askeri Lisesinde resim öğretmenliğine verilmiştir.[175]

Osman Nuri Paşa, Avrupa'da sanat eğitimi görmüş bir sanatçımızdır. Fakat buna rağmen kendi döneminin sanatçıları kadar üstün bir sanatçı değildi. Osman Nuri Paşa'nın eserlerinde görülen fotoğrafik bir görünüş, renk kullanımındaki çiğ ve yavaş kromo etkisi, onun eserlerinde sanat eseri olarak değerlendirilmesine engel teşkil etmiştir. Osman Nuri Paşa'nın yağlıboya tabloları dışındaki çalışmaları, kendisinin ileri bir tekniğe sahip olduğunu ortaya koymaktadır(Res. 32).

Osman Nuri, daha çok, resim sanatını sevdirmek, tanıtmak alanında büyük hizmetler vermiştir. Öğretmenlik yıllarında resim alanında başarılı yetenekli öğrencileri bir deftere kaydeder, daha sonra Harp okuluna geçen bu genç öğrencileri Harp okulunun resim atölyesinde çalışmalarını sağlardı. Osman Nuri Paşa öğrencilerine, derslerinde, bir subay için resim sanatı hakkında bilgisiz kalmayı ve hatta ne olursa olsun resim yapmamayı bir kusur ve kültür eksikliği olarak değerlendirdiğini belirtir, onların kendilerini bu konuda geliştirmelerini isterdi.

Harbiye ve Kuleli Askeri İdadisi gibi askeri eğitim kurumlarından yetişen sanatçılardan pek çoğunun hocası olmakla ün kazanmıştır. Osman Nuri Paşa'nın üslup özellikleri bazı eleştirilere hedef olmakla birlikte, sanatçı Türk deniz ressamları diye belirlenen grup içinde saygın ve önemli bir yere sahiptir.

Eserleri salt denizle ilgili görünümler olmak üzere, Preveze deniz savaşı ve Ertuğrul yatının Tokyo Körfezi'nde batışı gibi önemli yiğitlik konularını da ele alır. Çoğu eserleri İstanbul deniz müzesinde bulunan sanatçının askeri eğitimde resmin yerini önemle belirleyen tutumu, asıl üzerinde durulan yanıdır.[176]

---

[175] N. İslimyeli, Asker Ressamlar ve Ekoller, s.35.
[176] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.3, s.1393.

OSMAN (ÜSKÜDARLI)

1886 yılında İstanbul'un Üsküdar semtinde doğdu. 1885'te Mektebi-i Harbiye'den mezun olan Üsküdarlı Osman'a üçüncü asker ressamlar kuşağı içinde yer verilebilir. Sanat yaşamı 1914'e değin Mektebi-i Tıbbiyeyi-i Şahane'de ikinci asker ressamlar kuşağının ünlü ressamı Süleyman Seyit Bey'in yardımcısı olarak geçiren sanatçı, bu hocanın etkilerinden deneyim kazanmış ve önemli eserler ortaya koymuştur. Üsküdarlı Osman'ın klasik pentür üslubuyla primitif fotoğrafik yorum eğilimini birleştiren bir sanatçı olduğu söylenebilir.

Sünbül Efendi adlı eseri İstanbul Resim ve Heykel Müzesindedir.[177]

REMZİ (KAYMAKAM)

1869'da dünyaya gelmiştir.1889'da Harbiye'yi bitiren Remzi, Hoca Ali Rıza ekolünün büyüleyici ve sürükleyici etkisine kapılarak hürriyetini feda etmedi. Remzi kişiliği ile iyi bir sanatçı olduğunu ispatlamıştır. Sağlam deseni tatlı ve pişkin renkleri ile tabiatı ifade etmede bilhassa dikkati çekmiştir.

Karakalem, suluboya, çini ve pülüm işlerinde, sanat duygusunu ince ve zarif nükteleri, küçük yağlıboya etütlerinde vakur ve sakin fırçanın tereddütsüz yürüyüşleri ile sanatın gelişmesinde rol oynamış bir sanatçıdır.

1891'de yüzbaşılığa kadar yükselerek Askeri Rüştiyesinde resim öğretmenliğine, sonraları da kaymakamlığa (yarbay) kadar, kıta kumandanlıklarında görevlendirildi. O sanat alanının gürültülü hareketlerine pek karışmadığı için az tanınan fakat gerçekte değeri olan bir sanatçımızdır.1937'de vefat etmiştir.[178]

---

[177] a.g.e., c.3, s.1392.
[178] İslimyeli, a.g.e., s.63.

RIZA (KAYMAKAM)

1865 yılında dünyaya geldi.1886'da Harbiye'yi bitirdi ve Harbiye'ye atandı. Burada uzun süre Hoca Ali Rıza'nın yardımcılığını yaptı. Yarbaylığa kadar yükselmiş ve bundan sonraki hayatı tespit edilememiştir.[179]

RÜSTEM AVCIL

Trabzon'da doğmuştur.1937'de Askeri veteriner fakültesinden teğmen olarak mezun olan Rüstem Avcıl, meslek hayatında çeşitli hizmetlerde bulunduktan sonra 1960 yılında albaylıktan emekliye ayrılmıştır.

Emekli olduğu günden beri Asker Ressamlar Sanat Derneğinin üyesi bulunan sanatçı, okul sıralarından itibaren resmi sever ve boş zamanlarını bu sanat dalında değerlendirirdi.

Rüstem Avcıl, bugüne kadar üçyüzden fazla eser vermiştir. Bunlardan önemli kısmı resmi daireler ve şahıslar tarafından satın alınmıştır.

Rüstem Avcıl, realist çalışan, klasik ekol kurallarına bağlı bir sanatçıdır. O paletine hakim, aydınlık ve parlak renklerde, gerçek bir renkçi sanatçıdır, empresyonist denemeleri de vardır ve bunlar başarılıdır. Daha çok peyzaj ve natürmortta başarılıdır.

Sanatçının belli başlı eserleri şunlardır: Susenler, Enetriyor, Kayaş deresi, Çamlıca, Keklikler (Natürmort), Gurup, Liman, Kurbağlıdere, Limonata, Karpuz, Şeftaliler.[180]

SADIK GÖKTUNA

Vidin'de 1876 yılında doğmuştur.1896'da Harbiye'den Çıkan Göktuna Girit savaşlarına katılmış ve burada hizmetleri karşılığı üsteğmenliğe yükselmiştir.1909'da yüzbaşı olarak Erkanı Harbiye harita komisyonu üyeliğine verilen genç subay, 1912'de Balkan Harbine katılmıştır.1914'de Binbaşı, 1925'de Kaymakam, 1931'de

[179] a.g.e., s.59.
[180] İslimyeli, a.g.e., s.113.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Miralaylığa yükselen Göktuna haritacılık alanında çok değerli hizmetlerde bulunmuştur. Meslek hayatı boyunca sanatla yakından ilgilenen bu sanatçımız, 1933'de kendi arzusu ile emekliye ayrılmış ve kendini tamamen resme vermiştir.

O, Kuleli'de Osman Nuri, Şehit Hasan Rıza, Harbiye'de Hoca Ali Rıza gibi üstadlardan feyz almıştır.1895'de Harbiye'de yaptığı Bursa'da yeni kaplıca adlı eseri, Hoca Ali Rıza ve okul idaresi tarafından takdir edilerek saraya takdim edilmiştir.1935 yılında Ankara Halkevi Ar Kolu üyeliğinde bulunan Göktuna, 1946'ya kadar onbir yıl burada çevresine faydalı olmuştur.

1944'de ilk hazırlıkları yapılan ve 1945'de kurulmuş olan Asker Ressamlar Sanat Derneğinin bir nolu kurucusu ve ilk başkanıdır. Ordu saflarından yetişen ressam subayları bir sanat çatısı altında toplamak suretiyle bu alanda da unutulmaz hizmetlerde bulunmuştur. Göktuna, gerek suluboyada ve gerekse yağlıboyada elde edilmesi güç, usta bir tekniğe sahiptir. Hoca Ali Rıza ekolünün çok mükemmel örneklerini vermiş olan bu sanatçımız bütün eserleri ince, duygulu ve hayranlık uyandıran üstün niteliktedir. Pek çok eser vermiştir ve bunların hepsi aynı olgunluktadır.

O, realist çalışan bir sanatçıdır. Empresyonizm yolunda bulunmamıştır. Fakat hocası gibi paletini koyu ve karanlık renklerden kurtarmasını bilmiştir. Renkleri aydınlık, parlak ve temizdir. Natürmortları E.Klein'in eserlerinden ayırt edilemeyecek kadar mükemmeldir.[181]

SAİM KANRA

1898'İstanbul'un Kasımpaşa semtinde doğmuştur. İlk öğrenimini Kasımpaşa'da Hadika-i Maarif okulunda tamamlayan Saim Kanra, ilk okul çağlarında resme karşı sonsuz bir arzu duymuş, kurşunkalem çalışmalarında hocalarının ve çevresinin dikkatini çekmiştir. Öğrenimini Kuleli İdadisinde tamamlayan Kanra, başta Hoca Ali Rıza olmak üzere, o devrin değerli sanatçılarından feyz almış, bilhassa sağlam deseni ile çevresinin takdirlerini toplamasını bilmiştir.

---

[181] İslimyeli, a.g.e., s.70.

Harbiye'de de çalışmalarına ara vermeyen Kanra, 1917'de subay çıkmış ve devam etmekte olan birinci Dünya savasına katılmıştır. Baştan sonuna kadar İstiklal savasına da katılmış olan değerli sanatçımız, bu yıllar içinde de çalışmalarına ara vermemiştir.

Kanra, Kurmay sınıfına geçmiş ve Tümgeneralliğe kadar yükselerek yurdun çeşitli bölgelerinde önemli hizmetlerde bulunmuştur. Kanra, bugüne kadar ikiyüzelliden fazla eser vermiştir.

Saim Kanra, Asker Ressamlar sanat Derneğinin bir üyesidir. Ve bu derneğin bütün sergilerine katılmıştır. Üçü yabancı koleksiyonculardа olmak üzere, elliden fazla eseri sanatseverler ve resmi daireler tarafından satın alınmıştır.

Saim Kanra, çok kuvvetli ve sağlam bir desene sahip olduktan başka, eserleriyle dengeye, ton anlayışına çok önem verir. Suje seçiçi, konuları yakalayışı, resme olan hakimiyetinin diğer bir yönüdür. O, realist bir sanatçıdır. Fakat onu, realizmin idealizm dalında görmek yerinde olur. Sujeyi ne derece ustaca seçerse seçsin, bunu yaratıcılığı ile birleştirmesini bilir. Renk anlayışı ve çok hallerde çalımlı fırçaları ile empresyonizmden de çok şey almasını bilmiştir. Paletine cidden hakim,ustaca bir renkçiliği vardır. Onun eserlerinde göze batan çiğ ve frapan renklere rastlanamaz. Buna karşılık, renkler tam bir olgunluk içinde bir biri ile kucaklaşır. Kanra'nın suluboyaları da gerçek bir usta elinden çıkmış eserlerdir. Renkler temiz, pürüzsüz ve berraktır. Renk karışımlarına ve fırçaya hakimiyetin çok güzel örnekleri olan bu suluboyalarda da, onun kendine özel sanatı derhal göze çarpar.

Saim Kanra'nın Bazı eserler:Fırtına, İncirler (natürmort), tencere ve malzemesi (Natürmort), Allah eksik etmesin, Leylaklar (Natürmort), Salacık, Sabah, Son ışık, Balıkçılar, Akhisar'da Köy, Sarıyer'de balıkçılar, Arapuçuran dağı, Edremit çingene mahallesi, Emirgan'da mehtap, Çengelköy, Haliç, Liman'da Sis, İstanbul'da gurup, Bursa Temenye'den, Akhisar dolaylarında bir Saya, Çifte nöbetçiye baskın, Akhisar dere köyde çınarlı kahve.[182]

[182] İslimyeli, a.g.e., s.104-105.

SAİT BİLGİÇ

1898 yılında İstanbul Süleymaniye'de doğmuştur. Resmi küçük yaşlardan itibaren seven Sait Bilgiç, bu alanda ciddi çalışmalarına orta okulda başlayabilmiştir. Sait Bilgiç, kurşunkalem çalışmalarında ve bilhassa kabartma işlerinde kuvvetlidir. Birinci Dünya savaşında esir bulunduğu sırada heykel çalışmalarıyla da meşgul olan Sait Bilgiç'in zaferden sonra Mudanya'da bir heykel yaptığı bilinmektedir.

Albay olarak emekliye ayrıldıktan sonra kendisini daha çok sanata vermiştir. Son yıllarda, yağlıboya çalışmalarına da geniş yer veren Bilgiç, asker ressamlar sergilerine katılmaktadır. Atatürk ve Köylüler, Piknik ve Sümbüller adlı eserleri başarılıdır. Bilhassa Sümbülleri büyük ilgi toplamıştır.[183]

SALİM (BİNBAŞI)

Desende ve suluboyada kuvvetli bir ressam olan bu sanatçımız Tophane Amirliğinde, toplara Osmanlı armasını resmetmiş ve bu alanda daha pek çok verimli hizmetlerde bulunmuştur. Meslek hayatında Binbaşı'lığa kadar yükselen Salim Bey, 1888 yılında vefat etmiştir.[184]

SALİM EFENDİ

1866 yılında İstanbul'un Galata semtinde doğmuştur.1884 yılında Bahriye Mektebi'ni bitirdi. Harbiye sınıfına geçerek, teğmen rütbesiyle subay çıktı(1886).

Deniz Fabrikaları Resimhane'sinde uzun yıllar ressam olarak görev yaptı.1911 yılında Binbaşı rütbesine terfi etti ve bu rütbeden emekli oldu. Beşinci rütbeden Mecidiye Nişanı, Sanayi madalyası, gümüş Yunan Muharebe madalyasına sahipti.[185]

---

[183] A.g.e., s.103.
[184] İslimyeli, a.g.e., s.34.
[185] Özdeniz, a.g.e., s.192.

SELAHATTİN ŞIVGA

1885'te İstanbul'un Tophane semtinde doğdu.1904 yılında Bahriye Mektebi'ni bitirdi. Harbiye sınıfına geçerek güverte sınıfından teğmen rütbesiyle subay çıktı(1905).1921 yılında Kıdemli Yüzbaşı rütbesine terfi etti, ve bu rütbeden emekli olarak, Deniz Kuvvetlerinden ayrıldı(1926).

Selahattin Bey birinci Dünya savaşı başında Mesudiye Zırhlısının ikinci komutanı olarak savaşa iştirak etti. Bir müddet Karadeniz'de görev yaptı. İstanbul Deniz Er Okulu komutanlığını takiben Trabzon Sahil Batarya Komutanlığına tayin edildi(1926).Aynı yıl emekli oldu.

Bahriye Mektebi'nde iken resim sanatına olan üstün yeteneği ile öğretmenlerinin dikkatini çekmiş,yapmış olduğu suluboya, karakalem ve pastel tekniğindeki çalışmalarıyla kendini kabul ettirmiştir.

Görevde iken fırsat buldukça resim çalışmış, emekli olunca da kendini tamamen bu sanata vermiş, pek çok eser meydana getirmiştir.

" Fırtınalı Denizde Bir Yelkenli" tablosu, kardeşi ressam Pertev Boyar'da idi. Eserlerinde renkleri ahenkli olup, ressam ruhunun sanatkarane bir şekilde tablolarına yansıdığı görülür.[186]

SELAMİ BARUTÇU

1897 yılında İstanbul'un Üsküdar semtinde doğmuştur. İlk resim zevkini babasından alan Selami, Toptaşı Rüştiyesinde Cemil Bey'den, Edirne İdadisinde de Şehit Hasan Rıza Bey'den resim dersleri almıştır.1914'te Harbiye'den mezun olmuştur.

İtalyan sanatçı İzora Bella'dan dekor dersi alan bu sanatçımız, İstanbul operet heyetinin, İstanbul Efendisi, yedekçi, katıkçılar adlı sahne dekorlarını yapmıştır.

Mesleğinde yarbaylığa kadar yükselen Selami Barutçu, sanat alanında emek vermiş subaylarımızdandır. Yağlıboya ve suluboya çalışmaları dağınık bir haldedir.[187]

---

[186] Özdeniz, a.g.e., s.201-202.
[187] Özdeniz, a.g.e., s.201-202.

SELİM ALBATROS

1911 yılında İstanbul'da doğdu. İlk tahsilini 1919-1923 yılları arasında St.Joseph'te ve 1923-1925 yılları arasında Galatasaray'da tamamladıktan sonra, 1925-1933 yılları arasında ortaokul ve lise eğitimini Robert Kolejin'de bitirdi.1933 yılında Deniz Harp Okuluna girdi.30 Ağustos 1935 tarihinde güverte sınıfından Asteğmen rütbesiyle mezun olup subay çıktı.1949-1951 yılları arasında Washington Deniz Ateşe muavinliği görevinden, kıta görevi için yurda dönerek, 1951- 1952 yılları arasında T.C.G Demirhisar Muhribi komutanlığına tayin edildi.

1953'te Milli Savunma Akademisinden mezun oldu. 30 Ağustos 1954 tarihinde Kurmay Albay rütbesine terfi etti.1956-1959 tarihleri arasında Londra Deniz Ateşeliğine tayin edildi.20 Ağustos 1960 tarihinde Kıdemli Kurmay Albay rütbesinde kendi isteği ile Deniz Kuvvetlerinden ayrılarak emekli oldu.

Resim sanatına karşı ilgi ve sevgisi küçük yaşlarında başlamıştır. Akrabası olan ressam Abdülmecit Efendinin, atölyesinde yaptığı resimleri uzun uzun büyük bir hızla seyreder, bu resimlerin karşısında sonsuz bir zevk duyardı. Resim sanatına olan yeteneği Galatasaray Lisesi'nde resim öğretmeninin dikkatini çekti. Robert Kolej'de resim öğretmeni ünlü ressam Şevket Dağ idi.

Yağlıboya tekniği ile yaptığı resimlerde doğayı inceledi, peyzaj türünde çalışıp, belgesel nitelikte eserler meydana getirdi. Boğaziçinde tarihi binaları tuvaline aktarıp belgeledi. Emirgan şerifler yalısı, bugün Baltalimanı sahilinde mevcut olmayan Büyük Reşit Paşa Yalısı ile Emirgan Sadettin Paşa Yalısı bu eserleri arasındadır. Yoğun meslek hayatı içinde vakit buldukça resim yapmıştır.

Yağlıboya tekniğiyle, temsili olarak resmettiği " Refah Deniz Faciası " tablosu İstanbul Deniz Müzesi'ndedir. Eserleri özel koleksiyonlarda ve aile koleksiyonunda muhafaza edilmektedir.[188]

---

[188] Özdeniz, a.g.e., s.205.

SELİM PERTEV BOYAR

1897 yılında İstanbul'da doğmuştur. İlk öğrenimini Kadıköy'de, orta öğrenimini Toptaşı Rüştiyesi ile Kuleli'de tamamlayan Pertev Boyar, ünlü sanatçımız Sami Yetik'in öğrencilerindendir. Sanat zevkini ondan almıştır. Birinci Dünya Savaşı dolayısıyla Harbiye'yi bitiremeden 1914'te orduya katılan Pertev boyar, ilk hizmet yıllarını ulaştırma sınıfında yapmıştır.1923'te jandarma sınıfına geçen ve 1934 yılına kadar İstanbul çevresinde görevlendirilen sanatçımız, bu fırsattan faydalanmasını bilmiş ve Akademide Çallı atölyesine devam etmiştir.[189]

1940'da jandarma subaylığından, jandarma muamele memurluğuna geçen Boyar, Ankara'da askeri okullarda uzun yıllar resim öğretmenliği yapmıştır.

Resim çalışmalarından çok Türk ressamları (1948) adlı kitabı ile tanınır. Kuleli Askeri İdadisinde okuduğu yıllarda Sami Yetik'ten resim dersleri almıştır.1930-1932 arasında Güzel Sanatlar Akademisinde İbrahim Çallı'nın öğrencisi olan Boyar, Atatürk portresi, Güller ve Fenerbahçe'den gibi portre, Ölü doğa manzaralarından da anlaşıldığı gibi Türk asker ressamlar geleneğini sürdürmüş bir sanatçıdır.

Ancak Boyar, bir sanat yazarı olarak daha çok ün yapmıştır. Türk ressamlarını konu aldığı kitabı ile çağdaş Türk resim sanatında biyografik araştırmalara ışık tutmuştur.[190]

Modelden çalıştığı portre ve figürleri olgundur. O daha çok peyzaj da başarı sağlamıştır. Bilhassa Karacaahmet sebili, Kurbağlıdere, cesur bir çalışma tarzının güzel örnekleridir. Boyar, realist görüşün, bilinen sınırları içinde kalmamıştır. Renk anlayışında onun empresyonizmden birşeyler aldığı muhakkaktır. Hele son eserleri, aydınlık tonları, parlak ve renkli yapıları ile gerçek bir değer taşır. O, eserlerinde dengeye de büyük önem vermiştir. Konuyu seçişi, tonlarını buna göre dağıtışı hep bu anlayış içinde titizlikle ele alınmıştır. Konuyu sadakatle fakat kendine özel bir renk anlayışı ile işleyen sanatçı, detayları veya diğer planları tamamlarken empresyonizmin cesur ve çalımlı fırça tekniğini malzeme olarak kullanmıştır. Onun bu çalışma tarzı,

---

[189] İslimyeli, a.g.e., s.102.
[190] Z. Rona, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.1, s.281.

empresyonizmin şekil ve desen endişesi değildir. Kendine özel bir çalışma, daha doğrusu sanatçının kişiliğidir.[191]

SEYFETTİN SOYSALAN

1881'de İstanbul'da doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da tamamladı. Heybeliada'daki Tüccar Kaptan Mektebi'nden mezun oldu(1899). Bahriye görevinde önce üsteğmen ve sonra da yüzbaşı oldu (1906).Seyfettin Bey 28 Temmuz 1920 tarihinde emekli olup, Derniz Kuvvetlerinden ayrıldı. Bilecik-Gündüzbey'de vefat etti ve oraya defnedildi.

Ankara'da kurulmuş olan "Asker Emekli Ressam Subaylar Birliği " idare heyeti üyesi olarak çalışıp bu birliğin açmış olduğu sergilere eserleriyle katıldı. Usta bir fırçaya sahip olup, denizin her türlü görünüşünü, gemileri, dalgaları, dalgalarla mücadele eden gemileri, ustaca resmetti. Klasik tarzda yaptığı deniz resimleriyle, deniz ressamı olarak da bilhassa ün yaptı(Res. 33). Yağlıboya tekniği ile çalışarak, peyzaj türünde pek çok eser verdi. Türk Donanması gemilerinden bir bölümünü resmettiği eserleri, bugün İstanbul Deniz Müzesi'nde bulunmaktadır.[192]

SEYİT ALİ EFENDİ

1850 yılında İstanbul'un Beşiktaş semtinde doğdu. Bahriye Mektebi'ni bitirdi (1871). Harbiye sınıfına geçerek teğmen rütbesiyle makine sınıfından subay çıktı (1875).

Fabrikalar Resimhanesinde,Haddehane Şakirhan kışlasında(1889) ve Bahriye Mektebi ile Tüccar Kaptan Mektebi'nde uzun yıllar öğretmenlik yaptı (1894).

Gümüş liyakat madalyası, gümüş Yunan Muharebe madalyası ile sanayi madalyasına sahipti.

Belgesel nitelikteki, tarihi ve hamasi tabloları ünlüdür. Suluboya, yağlıboya tekniği ile çalışmış, peyzaj türünde pek çok eser vermiştir.[193]

---

[191] N. İslimyeli, Türk Plastik Sanatçıları Ansiklopedisi, (1971), s.39.
[192] Özdeniz, a.g.e., s.199.
[193] a.g.e., s.189.

SÜLEYMAN SEYİT

Süleyman Seyit Bey, Şeker Ahmet Paşa'nın arkadaşıydı.1842 yılında İstanbul'da doğmuştu. İkinci asker ressamlar kuşağından olan Süleyman Seyit, 19.yüzyıl Türk resim sanatı içinde batılı anlamda çalışan en önemli ressamlardandır ve en çok ölü doğalarıyla tanınır(Res. 34).

İlk resim derslerini Maçka Askeri Rüştiye'sinde okuduğu sırada almıştır. Ardından Mekteb-i Harbiye'ye girmiş ve 1865'te teğmen rütbesi ile mezun olmuştur. Bu süre içinde resim çalışmalarına da devam etmiş, 1864'te resim öğrenimi görmesi için Şeker Ahmet Paşa ile birlikte Paris'e gönderilmiştir.[194]

O zamanlar, Paris'te bir " Mekteb-i Osmani" vardı: Orada bulunan Türk'lere dil öğretmek, onların Fransa'da tahsil ve terbiyelerine yardım etmek maksadı ile kurulmuş bir mekteb. Süleyman Seyit,önce dil bilgisini ilerletti. Harbiye'de iken Şirnad ve Kes efendilerden ders almıştı. Alxandre Cabanel, ondaki dikkatli çalışmanın gelişmesine yardım etti. Öyleki Seyit Bey'e, sonradan arkadaşları, o meşhur gerçeğe düşkünlüğü, perspektif tasası, ölçüp biçme illeti yüzünden "metrologiste " (ölçücü) adını takacaklardı. Mektebe dönünce Osman Nuri Paşa'ya muavin olarak verildi ve resim derslerine böyle başladı. Uzun zaman resim öğretmenliği yaptıktan, bilhassa bir çok natürmortlar boyayarak bu alanda haklı bir şöhrete ulaştıktan sonra Süleyman Bey 1913 yılında öldü.[195]

İstikbal ve Osmanlı gazetelerinde muharirlik, çevirmenlik, Kız Sanayi-i Nefise Mekteb'inde ders nazırlığı, Mülkiye Mekteb'i ile daha bir çok yerde görev yapmıştır. "Fenni Menazır" üzerine geniş bir kitap hazırlamakta olduğu saptanmıştır.[196]

Eserlerinden pek azı Resim ve Heykel Müzesine geçmiştir. Daha ziyade hususi ellerde kalmış, ölümünden sonraki,müzayede satışları ile antikacılara, onların vasıtasıyla da koleksiyonculara dağıtılmıştır. Zamanla iyi bakılmayan, harap olan bu resimlerin tamir edilmek bahanesiyle ziyana uğradığı bir gerçektir.[197]

---

[194] N. Arslan, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.3, s.1713.
[195] B.R.Eyüpoğlu-E. Naci, M. Aslıer, S. Koşan, Z. Güvemli, "Çağdaş Türk Resminde Örnekler", (1992), s.7.
[196] A. Turani, Batı Anlayışına Dönük Türk Resim Sanatı, s.32.
[197] Z. Güvemli, "Solmayan Tazelik", hafta dergisi, (1958), s.9.

Süleyman Seyit Bey, 19. yüzyılın ikinci yarısında yetişmiş Türk ressamlarının kişiliği en sağlam ve özel temellere dayanırdı. Boyayı gayet ince sürer, iyice dağıtır, renklerinde büyük bir şeffaflık ve tazelik sağlardı. Resimlerinin biçim yapısı mutlaka matematik gerçeklere dayanırdı. Konusunu ifade ederken mesafeyi ton ve valör farklarıyla göstermekte ve canlandırmakta eşsiz denecek bir başarı göstermişti.

Süleyman Seyit Bey on yıllık Fransa, İtalya seyahatlerinde sadece resim öğrenmemiş, yabancı dili de mükemmel suretle öğrenmişti. Memlekete geri dönünce resmi vazifesinin yanında başka işlerde yaptı. Askerlikte rütbesi ancak albaylığa kadar yükselebilmiş ve buda onu biraz kırgınlığa sürüklemiştir. Bundan dolayı bilhassa 1873-1903 arasında muhtelif okullarda Fransız'ca öğretmenliği de yaptı. Okuyan bir insan olduğu için fikirlerini yazı ile ifade etme yoluna gitti. Muhtelif gazetelerde makaleler yazdı. Asıl önemli eseri, perspektif konusunda kaleme aldığı " fenn-i menazır " adlı eseridir. Fakat bu eseri basılamamıştır. Resimli olduğu ve bu resimlerin Süleyman Seyyit'in perspektif konusundaki titizliğini yansıttığı kaydedilmiştir.[198]

Süleyman Seyit başta ölü doğa olmak üzere, manzara, portre ve figür çalışmaları yapmıştır. Doğadaki renk ve biçimlere bağlı kalarak titiz bir işçilik ve berrak bir renk anlayışı ile çalışmış: Leylaklar (bu eseri ile Paris dünya sergisinde madalya kazanmıştı, Kavunlu natürmord, Kavunlar ve incirler ile portakallar gibi ölü doğalar gerçekleştirmiştir. Bu eserlerde nesneler küp yada piramit oluşturacak biçimde geometrik bir düzenleme içinde verilmiştir. Manzara çalışmalarının çoğu Üsküdar görünümlerinden oluşmaktadır. Sanatçı özellikle mavi ve yeşilin egemen olduğu bu eserlerinde gerçekçi denebilecek bir tarzda çalışmış ve zaman zaman, Salacak İskelesi adlı resimde olduğu gibi, figür de kullanmıştır.[199]

ŞEKÜR (KAYMAKAM)

1856 yılında dünyaya gelen sanatçı 1875'te Harbiye'den mezun olmuştur. Bu sanatçımız hakkında sadece Hoca ali Rıza Bey'in tanıklığından başka elimizde hiçbir

[198] B.R.Eyüpoğlu, N.Naci, M.Asker, S.Koşan, Z.Güvemli, Çağdaş Türk Resminden Örnekler. (1992), s.8.
[199] N. Arslan, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.3, s.1714.

bilgi yoktur. Onun Harbiye'de eskirim ve tarama öğretmeni olduğu bilinmektedir. Sami Yetik'in ressamlarımız adlı eserinde bu sanatçımızın resim müzayedesinde eserleri bulunduğundan bahsedilmektedir. Yarbaylığa kadar yükselmiştir. Hayat hikayesi hakkında pek fazla bilgi edinilememiştir.[200]

ŞERİF RENKGÖRÜR

1887'de Ankara'da doğdu. İzlenimcilik akımı doğrultusunda ve genellikle suluboya tekniğinde çalışan Renkgörür, Mekteb-i Harbiye'de öğrenim gördüğü sırada Halil Paşa'nın atölyesinde çalışarak resim bilgi ve tekniğini geliştirmiştir.1907'de teğmen rütbesiyle mezun olan sanatçı, 1912'de Balkan Savaşı sırasında esir düşmüş, kurtulduktan sonra askerlikten ayrılarak tamamen sanata yönelmiştir. Güller, meyveler ve Ankara'da bahar gibi manzara,figür, portre ve ölüdoğa'lar gerçekleşmiştir. 1913'te resim öğrenimi için Avrupa'ya gitmiş, bir süre Paris ve Münih'te çalışmıştır. Asker Ressamlar Derneği ve Halkevleri Resim Birliği'nin üyelerinden olan sanatçı bu toplulukların bütün sergilerine katılmıştır.[201]

ŞÜKRÜ ERDİREN

1914 yılında Yozgat'ta doğmuştur. İlk öğrenimini Yozgat'ta yapan Erdiren, orta öğrenimini sırası ile Tokat askeri ortaokulu, Kuleli ve Işık'lar askeri liselerinde tamamlamış ve 1935'te Harbiye'den muharebe asteğmeni olarak mezun olmuştur. Pek küçük yaşlardan itibaren başlamış olan sanat zevk kabiliyeti bilhassa orta ve lise sıralarında ciddi çabalarıyla gelişmiş ve kendisi okul ve atölye şefi olarak görevlendirilmiştir. Onun bu çalışmalarında bilhassa hocası, ünlü sanatçımız Sami Yetik'in etkisi büyük olmuştur.

Yurdun çeşitli bölgelerinde görev alan genç subay, resim alanındaki çalışmalarına geniş bir yer vermiş, 1950 yılında Gazi eğitim Fakültesi Resim bölümünde sınava katılmış, buradan ortaokul ve liseler de resim öğretmenliği yapar ehliyeti almıştır.

---

[200] İslimyeli, a.g.e., s.48.

Emperesyonizim alanındaki ciddi çalışmalarından sonra Erdiren herzaman için sürrealizim yolunda bulunmaktadır. Başarılı meslek hayatı sırasında Avrupa ve Amerika'ya yaptığı seyahatlerde sanat çevreleri ile temas sağlayan Şükrü Erdiren, sanatını geliştirmesini bilmiştir. Buralarda kişisel sergiler açan sanatçımız, geniş ilgi toplamış ve ileri bir sanatçı olduğunu bu çevrede kabul ettirmiştir. 1960'da Albay'lıktan emekliye ayrılan Şükrü Erdiren sanata daha çok ağırlık vermiştir. Ülkemizde devlet resim ve heykel sergileri ile, asker ressamlar sergilerine katılmakta olan Erdiren, bugüne değin 200 kadar eser vermiş bir sanatçımızdır.

Paletine hakim, renkleri temiz ve şiir doludur. Peyzaj, natürmord, portre, kompozisyon gibi çok değişik alanlarda çalışan ve bu eserlerinde başarıya ulaşan Erdiren'in bazı eserleri yerli ve yabancı koleksiyonculardа, önemli bir kısmı da müesseselerdedir. Ayrıca kendi koleksiyonunda yirmi kadar resmi bulunmaktadır.

İngilizce ve Almanca'ya hakim bulunan Erdiren'in yirmi kadar tercümeside vardır. Bunlar askerlik alanındaki tercümelerdir. Sanatçının esrelerinden bazıları şunlardır:Küçük hanım, Genç kız, Yıldırım, İstirahat, Yeşil ve kırmızı, Gün batarken, Portre (Amerika'da birincilik almıştır), Siyahlı kadın, Elmadağda ev, Yaban gülleri, Değirmen.[202]

ŞÜKRÜ (EYÜPLÜ)

1832'de Eyüp'te doğmuştur.1852'de Mühendishane'yi bitirmiş.1834'de İngiltere'ye öğrenime gönderilmiştir. Bahriye Mekteb'inde hayatının sonuna kadar resim öğretmenliği yapan bu sanatçımız, Beybaba namı ile tanınmıştır. Albaylığa kadar yükselmiş, inşaat mühendisi iken 1912'de İstanbul'da vefat etmiştir.

Ressam Sami Boyar'ın anlattığına göre o, " Nevarın deniz muharebesi adlı " değerli bir tablonun sahibidir.[203]

---

[201] N. Arslan, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.3, s.1547.
[202] İslimyeli, a.g.e., s.123.
[203] a.g.e., s.35.

TAHSİN (DİYARBAKIRLI)

1874 yılında Diyarbakır'da doğmuştur.19.yüzyıl Türk resim sanatında özel bir ilgi alanı oluşturan "deniz ressamları" sınıflandırması içinde yer alır.

1895 Mekteb-i Harbiye sınıfından olan Tahsin, Hoca Ali Rıza'nın öğrencisi olmuş ve binbaşı rütbesine kadar yükselmiştir.1902'de Sanayi-i Nefisiye Mektebine de devam eden Diyarbakır'lı Tahsin'in, bu okuldaki kapalı atölye çalışmalarından sıkılarak ayrıldığı kaynaklardan öğrenilmektedir. Bu tarihten sonra sanatçı, 1918'e değin Erkanı Harbiye'de (Genel Kurmay) ressam olarak çalışmıştır. Doğaya, özellikle deniz kıyılarına, gemilere ve engin açıklara olan derin tutkusu Tahsin'in bu konulara yönelmesine neden olmuştur(Res. 35).

Kaynaklardan öğrenildiğine göre İstanbul Resim ve Heykel Müzesinde ve özel koleksiyonlarda bulunan Karadeniz'de ve Çanakkale Büvetinin batışı gibi eserlerinde, bazı şema özelliklerinin duyarlıca yorumlanmış olduğunu gösterir. Sanatçının bu iki resmi 1917 Şiili atölyesi savaş resimlerinin sergilendiği 1918 Viyana ve Berlin sergisine katılan dokuz resim arasında yer almıştır.

Türkiye'de deniz ressamları bu temaya ait Ayvosovski'nin önemli bir rolü bulunduğu söylenebilir. Türk deniz ressamları bu temaya Ayvosovski'den farklı olarak yoğun bir belgecilik ve epik şema duygusu ile yaklaşan naif bir gerçekçilik tavır ortaya koymuşlardır. Diyarbakır'lı Tahsin'in güçlü bir tanbur ustası olduğu da söylenmektedir.1937 yılında İstanbul'da vefat etmiştir.[204]

Galatasaray resim sergisinde sergilediği guvaşlar, desenler bu ressamımız hakkında doğru fikir verebilecek örneklerdir. Onun İstanbul'da meydana getirdiği tablolarda bütün sanat kudretini görmek mümkündür.[205]

TEVFİK (BİNBAŞI)

1869 yılında İstanbul'un Beşiktaş semtinde dünyaya gelmiştir.1890 Mekteb-i harbiye çıkışlı asker ressamlar arasında bulunan ve Hoca Ali Rıza okulu içinde

---

[204] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.3, s.1730.
[205] İslimyeli, a.g.e., s.66.

kişilikli bir üslüba sahip olduğu kaynaklarda kısaca belirtilen Tevfik, manzara resmi alanında çalışmıştır.

1893-1914 arasında çeşitli kıta hizmetleri ile liselerde resim öğretmenliği yapan sanatçı zaman zaman gene Harbiye çıkışlı başka asker ressam olan Maçka'lı Tevfik ile isim benzerliği yüzünden karıştırılmıştır. Bu sanatçılar resim öğretmeni olmak üzere Sanayi-i Nefise Mektebinden 19 yıl önce kurulan Menşe-i Mualiminin adlı okulda dört yıl öğrenim görmüşlerdir.[206]

TEVFİK PAŞA (1819 - 1866)

1819 yılında İstanbul'da doğan sanatçımız, çocukluğundan beri sarayda yetişmiş olup Enderun'a devam etmiş, sonra Harbiye'ye verilmiştir.

Tevfik Paşa daha çok dekoratif alanda kudrettli bir sanatçı olduğu bilinmekte fakat bugüne kadar intikal eden eserlerine rastlanmamıştır. Bugün ayakta kalan Bursa Ulucami'nin Mihrabı tezyinatıdır. Bu tezyinat incelendiğinde o güne kadar Türk tezyini sanatlarında kullanıla gelen alışık renklerden çok farklı bir renk anlayışı ile karşılaşırız. Batı tekniği resim alanında ne derece uğraştığı bilinmemekte ise de, dekoratif alanda Batı'dan çok şeyler aldığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca Tevfik Paşa'nın deseninin güçlü olduğuda bilinmektedir. Madalyalar üzerinde minyatür portreleri olgunluğun birer ifadesi olduğundan söz edilebilir.

Birinci asker ressamlar kuşağı içinde yer alan ve Türkiye'de batı anlayışında yağlıboya resmin ilk temsilcilerinden biridir.1835'te sanat öğrenimi görmek için İbrahim Paşa ile birlikte Sultan İkinci Mahmut tarafından Paris'e gönderilmiştir. Bu amaçla Avryupa'ya gönderilen ilk Türk sanatçılarındandır. Türkiye'ye döndükten sonra Sultan Abdülmecit tarafından saraya yaver olarak alınmıştır. Sarayada bulunduğu süre içinde padişahın bir portresini yapmıştır.

Tevfik Paşa, askerlik görevinde de Erkan-ı Harbiye Reisliğine (Genel Kurmay Başkanlığı) yükselmiştir. Daha çok dekoratif anlamda çalışan Tevfik Paşa bu tür eserlerinde batıdan edindiği biçim ve zengin renk anlayışını kullanmıştır. Bursa Ulucami süslerini onun yaptığı söylenir.[207]

---

[206] S. Tansuğ, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, c.3, s.1368.
[207] N. Arslan, a.g.e., s.1768.

TEVFİK (SUVARİ)

1869 doğumludur.1890'da Süvari mülazımı olarak Harbiye'den çıkmış, 1897'de Selanik Askeri Rüştiyesine resim öğretmenliğine, 1893'de Fatih Askeri Rüştiyesine dahiliye zabitliğine verilmiştir. Yüzbaşı olduktan sonra okul hizmetlerinden ayrılarak Meşrutiyete kadar kıtalarda görev almıştır.1912'de emekliye ayrılarak, İstanbul lisesi resim öğretmenliğinde bulunmuş, 1914'de vefat etmiştir.

Asker ressamlar içinde, fırçasını duyguları emrine veren bir sanatçı da odur. Hocası Ali Rıza ekolüne gelişi güzel bağlanmayan bu genç sanatçı, tabiatı görüşünde, sujeyi tesbit ve ifade edişine, hatta fırçalarını kullanışında ayrı bir özelliğe sahiptir.

Ali Rıza Bey ona, resim dersi yerine sanki ahlak dersi vermiş gibidir. O, tabiata,renk, form ve karakter arayarak bakar ve görürdü. Bu üç esas içinde o, Corat'un "Detay" resmin düşmanıdır prensibini takip etmiştir. Eserlerinde bu kolaylıkla görülür.

İstabul'un yeşil ışıklı servileri, güneşe bürünen minareleri, sokakların rengarenk gölgeleri, çeşme, türbe ve dergahların aydınlık tonları bu sanatçımızın gözünden kaçmamıştır. Geniş fırçasının bol ve fakat uygun düşen renkleriyle çalışmıştır. Bu renkler yeteri kadar sıcak, fırçası çevik ve oynak, ışıklı renklerde ise çok itinalı olan bu sanatçımız, kişiliğini daha çok bu yönlerden almıştır.

Asker ressamlar arasında Süvari Tevfik adı ile tanınan bu sanatçımızın gerçekten kendine özel bir sanat anlayışı vardır.[208]

VEYSİ TÜMSOY

1880 yılında doğmuştur. Harbiyede hocası Ali Rıza bey'in teşviği ile yaptığı bir deniz feneri tablosunu saraya takdim etmiş, Abdülhamit tarafından on altın ve ayrıca Sanayi-i Nefise madalyası ile onurlandırılmıştır.

[208] İslimyeli, a.g.e., s.63-64.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

1901'de ressam sınıfından mezun olan Veysi Tümay, Niğde Redif taburuna, oradan da Kirmastı (M.Kemal Paşa) Radif alayına verilmiştir.1932'de kendi isteği ile binbaşılıktan emekliye ayrılmıştır.

Asker Ressamlar Sanat Derneğine girmiş ve derneğin açtığı 1947 sergisine katılmıştır. "Çamaşır Yıkayan Kadın" tablosu mükemmel bir sanat eseri olarak bu sergide geniş ilgi toplamıştır.[209]

YEKTA TOPSAL

1906 'da Manastır'da doğmuştur. Balkan yenilgisinden sonra bu aile İstanbul'a göç etmiş ve Topsal, ilk öğrenimini Fatih Numunede, orta öğrenimini de Kuleli lisesinde tamamladıktan sonra 1926'da topçu asteğmeni olarak Harbiye'den mezun olmuştur.

İlk sanat zevkini Sami Yetik'den alan Topsal, Şevket Dağ'dan da ders almıştır. Bir yıl kadar Güzel Sanatlar Akademisine devamla Galeri ve Kurdesuvar çalışmalarına katılmış ve bu arada Namık İsmail'den geniş çapta faydalanmıştır.1960'da tuğgenerallikten emekliye ayrıldıktan sonra kendisini daha çok sanata verme imkanını bulmuştur.

Bugüne kadar 250'ye yakın eser veren Topsal'ın, bu eserlerin pek çoğu resmi daireler ve koleksiyoncular tarafından satın alınmıştır. Bunlardan Ankara'nın hava savunması, Askeri müzede oniki büyük Türk komutanı portreleri harp tarihi dairesinde, pek çok resimleri de, yurdun çeşitli yerlerindedir.

Kayseri, Eskişehir, Adana, Diyarbakır'da kişisel olarak açtığı ve katıldığı sergilerden başka, Asker Ressamlar Sanat derneğinin hemen bütün sergilerine de pek çok eser vermiştir.

Topsal empresyonist bir anlayışla çalışmakta, bilhassa duyarak ve heyecanla meydana getirdiği eserleri daha çok dikkati çekmektedir. Bunlarda onun çalımlı fırçalarını görmek mümkündür. Son yıllarda, renkli kağıt yapıştırmalarla meydana getirdiği mozayik çalışmaları, ayrı bir özellik taşımakta ve bilhassa bunlar, sanatçının

[209] İslimyeli, a.g.e., s.83.

kişiliğini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda bir sanat eleştiricisi olarak dikkati üzerinde toplamıştır.

En çok sevilen ve beğenilen eserleri şunlardır:Rumeli Hisarı, Mevlevi Dedesi, Erdek, Erdek Zeytinli Ada, Salacak, Gurubudur.[210]

YUSUF KENAN OGAN

1891'de İstanbul'da doğmuştur. Soğukçeşme Rüştiyesi ile Kuleli İdadisini bitirmiş, 1912'de mühendishaneden istihkam mülazım sanisi olarak mezun olmuştur. Birinci Dünya savaşı ve İstiklal savaşına da katılmıştır. Bu sırada gözlerinden rahatsız olmuş, yüzbaşı iken mesleğinden ayrılmak zorunda kalmıştır. Beş yıl Kars Belediye Başkanlığında, iki yıl da, Emlak bankası fen uzmanlığında hizmet eden Ogan, bunlardan sonra serbest hayata atılmış ve Kadıköy'de bir atölye açmıştır.

İlk defa, 1947'de Orduevinde açılan Asker Ressamlar Sanat Derneğinin resim sergisine eser vermiştir. Kadıköy Lodosu, Kalamış, Kurbağlıdere adlarını taşıyan bu eserleri, onun sanatını ortaya koyan güzel örneklerdir. Bunlarda, realist bir görüşün yanı sıra, içli bir seziş de göze çarpmaktadır.[211]

12. BAŞLICA EĞİLİMLER VE SINIFLANDIRMA MODELİ

Genç Türk resmini inceleyen bir araştırmacının karşısına çıkacak en büyük güçlük çok değişik eğilimlerin ve sanatçıları sınıflandırılmasında başvurulacak ölçülerin yetersizliği, kaypaklığı ve genel tasnifi doğurabileceği sakıncalar. Bu tür sakıncaların başlıca nedeni, Türk resminde son 30-40 yıl içerisinde görülen, izlenen kişilikleri belirli eğilimlere bağlanmamasından doğmaktadır. Ayrıca izlenimci kuşaktan bu yana sanat dünyamızdan etkinlik göstermiş sanatçıların büyükçe bir bölümünün ,tek bir dönemden değil, iki yada üç dönemden geçmiş olmaları, değişik aşamaların içinden gelmeleri, güçlüğü doğuran bir başka nedendir. Bu gününe kadar konuyu irdeleye çalışmalar sayılı olmakla beraber ,genellikle"Modelci Sınıflama"

[210] İslimyeli, a.g.e., s.109-110.
[211] a.g.e., s.100.

diyebileceğimiz bir tasnife bağlı kalınmıştır. Bu tür tasnif çabaları, Batı etkisindeki Türk resmini, başlangıcından bu yana bir bütün olarak ele almakta ve "Modelci Sınıflama" ilkelerine, küçük ayrıntılar dışında bağlı kalmaktadır.

Nurullah Berk'de "Türk resminin modern devresi" olarak nitelendirdiği ve "Türk Resmini çarkalayan müsbet ve menfi hareketleri, gelecek bir rönesansın müjdecileri olarak ele aldığı" 1928 sonrası gelişmelere, ayrı bir gözle bakmaktadır bunun nedeni, onların ortaya koyduğu eserlerden çok, "Sanat tefekkürlerinin zenginlik ve derinliği" dir. Ancak bu dönemin incelenmesinde nasıl bir yol izlenmesi gerektiği konusunda, onunda kuşkuları olmuştur. Sınıflandırmada "temayül, mizaç,ve istikamet"mi esas alınacak, yoksa "gelişigüzel, rastgele" mi sayılacak yada ilgili buldukları dernek ve guruplara göremi değerlendirecektir? Nurullah Berk kitabında, bu üç seçenek arasından sonuncusunu ,yani sanatçıların bağlı bulundukları dernek ve gurupları ölçü olarak ele alacak ve çalışmasını bu yönde sürdürecektir.

Pertev Boyar a gelince o, kitabında çok daha değişik bir yol tutturacak ,her ne kadar Türk resmini "iptidai, orta devre, modern devre" gibi adlarla birkaç devreye ayırmak olanaklı ise de, "Asker ve sivil" diye iki "zümre" ye bölmenin daha doğru olabileceğini düşünecektir.

Ressam Turan Erol ise, 1960 yılına doğru resim dünyamızda adı gecen sanatçıları kullandıkları anlatım yollarına göre, dört gurup altında toplamaktan yanadır:

1-"Boğaziçi manzaraları" geleneği sürdüren ve onlara yakın olanlar.

2-Bir dereceye kadar doğaya bağlı kalıp nesneleri batılı yöntemlere göre soyutlayanlar ve bu yoldan giderek sonunda ortak bir şemacılıkta birleşenler.

3-Doğayı kendine göre yorumlama ve kişisel üsluba ulaşma belirtisi gösterenler,yöresel motiflere ,folklora ilgi duyanlar ,bazı naifler.

4-Genel ve yuvarlak bir nitelemeyle "non-figüratifler" diye anılanlar. Doç.Devrim Erbil ve Yeşim Karataya göre ,batıyı "ilk kez Türkiye'ye taşıma cabası"nın değerlendirmede tek ölçü olarak alınması yanlıştır. Bu yanlışlığı gidermek

için Erbil ve Karatay yeni bir sınıflandırma ya gitmekte, ressamların sadece eğilimleri acısından " iki kategoriye ayırmaktadırlar:

a-Evrensel eğilimli sanatçılar

b-Yerel ve ulusal eğilimli sanatçılar.

Onlara göre bu iki gurup arasındaki çatışma , "var olma" kavgasının işaretidir. Ayrıca "bugün Türk resmi bir oluş ve kendini bulabilme süreci içindedir".

13. TÜRK RESMİNDE YENİ DÖNEM

1940'ları 1950'lere bağlayan yaklaşımın ,bu gerçekler paralelinde fazlaca değişmemiş olduğu söylenebilir. Bugün Türk resmine katkıda bulunan, kendi kişilikleri doğrultusunda bu katkıyı sürdürmekte olan asker ressamlar, genellikle iki kavrama bağlı görünüyorlar: Yöresellik ve özgünlük. Batıdan edinilen bilgileri, teknik ve yöntemleri hazır bir giysi gibi sırtına geçiren yaklaşımların, günümüz Türkiyesinde ilgi görmesi yada görmemesi hem doğal, hemde çağdaş resmimiz acısından olumlu karşılamalıyız

Burada, günümüz Türk resmi sanatını ve sanatçısını, belli emel görüşler ve eğilimler çerçevesinde sınıflandırmanın güç bir konu olduğuna değinmek gerekir. Akım, hele "ekol" kavramlarının geçerliliğini yitirdiği,kişilik kavramının geçerliliğini yitirdiği,kişilik kavramının ön plana geçtiği günümüzde,sanatçılara birtakım etiketler yapıştırmanın anlamsızlığı ortadadır. Çoğu zaman aynı sanatçıda ,iki yada üç eğilimin bir arada göründüğü ,bir anlayış ağır bassa da bir takım yan motiflerin de gözden kaçmadığı düşünülürse ,sınıflanmanın güçlülüğü daha bir belirginleşir. Öte yandan özellikle 1960'lardan sonra, Türkiyedeki amatör ve profesyonel sanatçı sayısında da büyük artış olmuş, yeni açılan ve açılmakta olan galeriler, bu sanatçıların sergileme isteklerini karşılayamaz duruma gelmiştir. Bugün ortalama dört kuşağın sanatçıları, kendi anlayışları doğrultusunda eser vermektedirler. Genel bir bölümleme içinde ,bu sanatçıların tümünden hatta önemli bir bölümünden söz etmek olanaksızdır. Ancak belli aşamalara öncülük etmiş sanatçılardan söz edilebilir. Onlara değinirken ,ister istemez genel bir çatı kurmak ,sınıflandırma anlamından uzak genel bir bölümleme

yapmak zorundayız. Okur ,böylece Türk resmindeki kaygıların ve yönelişlerin genel bir grafiğini, kaba bir dökümünü bulmuş olacaktır.

Günümüz Türk resmindeki başlıca yönelişleri ,şu gruplar altıda toplayabiliriz:

1-Genellikle izlenimci bir anlayış doğrultusunda, kazanılmış deneylere bağlı kalarak ,çalışmalarını kararlı bir çizgi üzerinde sürdürenler.

2-Eski deneyleri, yeni anlayışlara doğru geliştirenler, biçimci ve inşacı eğilimde eser verenler.[212]

3-Yöresel görünümleri ve bizim insanımızı çağdaş anlayışla yorumlayanlar. Geleneksel kültürümüzden ve sanatımızdan yararlanma cabası gösterenler.

4-Naif ressamlar , ya da resimlerinde belirli ölçülere de "Naif" öğelere yer verenler.

5-Eleştirel, toplumsal yada toplumcu gerçekçiler.

6-Fantastik gerçekçiler, Türk resmine özgün bir kişilik katmak isteyenler.

7-Non-figüratifler yada soyutçular.

Bu şema ,biraz daha daraltılabilir yada genişletilebilir. Ama sonuçta genel görünüm şeması fazlaca değişmez. Günümüz Türk sanatçısı ,bir yandan son yıllarda etkisini iyiden iyiye duyuran yerel sanat olgusunun dışında kalmamaya belli ölçüler içinde özen gösterirken, öte yandan ortaya koyacağı işin çağdaş yaratım işlevine ters düşmemesine de dikkat ediyor.

Kimi sanatçılar bir bakıma bu iki yönelişin sentezini oluşturma çabasındalar. aslında hem Türkiye'nin yaşam ve toplum koşullarına özgü bir anlatıma yönelmek hemde bu anlatımı biçimsel planda Batılı resim üsluplarının uzağına düşürmemek, bu günün Türk sanatçısını yakından ilgilendiren başlıca sorundur denebilir. Türk resminin bu bilinç çizgisine ulaşması için, konuya ilişkin örneklerinin yoğun bir düzeye geldiği 1950'leri ve onu izleyen yılların toplumsal bilinç aşamalarını beklemek gerekmiştir. Ancak bu bilinç düzeyi , çağdaş resmimizin çoğulcu anlatım olanaklarını, özgün biçimleme kaygılarını yeterince duymuş olmasını da engellememiştir.1940'a kadar gelen sanat kuşakları özgünlüğü, genellikle Batı akımları paralelinde bir duyarlığın Türkiye'ye aktarılması biçiminde algılamış ve yansıtmıştır. Bu genellemenin dışına kayan sanatçılar da olmamış değildir. Ancak

[212] K. Özsezgin, Başlangıçtan Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi, (1982), c.3, s.89.

onların gerçek etkinlikleri, genç kuşaklar üzerindeki uyarıcı katkıları, daha çok 1950'lerden sonra belirmiştir. Hatta bu tür sanatçıların artık seyrek yapıt verme dönemine girdikleri ileri yaşlarda keşfedilme, anlaşılma mutluluğuna erdikleri bile söylenebilir. Bunu, yalnız Türkiye'ye özgü bir kültür çelişkisinin uzantısı saymak bütünüyle doğru olmaz. Arayış dönemlerinde gerçek kişilikler, kalıcı ustalar sezilmez; onların değerlerini sezip anlayacak, değerlendirecek kuşaklar, bilinç döneminin kanıtları olarak ileriki yıllarda belirirler.[213]

Genel görünümü hakkında bir fikir vermeye çalıştığımız ikinci dönem Türk resim sanatındaki oluşumlar, şüphesiz pek çok ayrıntıları içeren karmaşık koşulların ürünüdürler.1923'ten sonrasını kapsayan sorunlarla 1950'den buyana tanık olunan sorunların ayrımlarını içeren özetler bu düşünceyi güçlendirebilir. Her maddesi bir başlık oluşturabilecek bu özetler geniş belge ve yorum ayrıntılarına kavuşturularak çağdaş Türk resim sanatı tarihinin yazımında yeni bir aşamayı da gerçekleştirebilir.

1923'den sonra:

1- Resim sanatında son Osmanlı dönemi programlarının yeni temalara yönelerek Türkiye Cumhuriyetinin kültür ve sanat politikasına ayak uydurması.

2- Sanatçı kesimleri ile resmi ve yarı - resmi kurumlar arasındaki ilişkilerin sürmesi.

3- Avrupa'da modern sanat akımlarına belirleyici bir yön veren ilkelerin, özündeki içeriği benimsenmediği yollarda kullanılması.

4- Sanatçıların bireysel iç dünyalarını resim diline aktaracak bir duyarlılık atmosferine sahip olmayışları.

5- Sanat yaşantısının sosyo - ekonomik yapıdaki belirti ve yönlendirmeler gereği sınırlı bir özgürlük içinde bulunuşu.

6- Resimsel üslup etkinliğinin kesinlikle sanat eğitimi kurumunun tekelinde bulunuşu.

7- Çağdaş Türk resim sanatının tarihsel gelenekler üzerinde temellendirilmesi yolunda belirli bir tavrın ortaya konmuş olmaması.

8- Resim sanatının tek yönlü gelişmesi, farklı eğilim ve üslup alternatiflerinin gündeme gelmemiş olması.

---

[213] K. Özsezgin, a.g.e., c.3, s.90.

1950'den bu yana:

1- Sosyo - ekonomik yapının liberalleşmesi çabalarına paralel olarak sanatsal davranışlar ve üslup değerlerinin bireysel özellikler kazanması.

2- Resimsel temaların seçiminde sanatçıların iç dünyaları ve kişisel yaşantılarına ilişkin gerçekleri ön plana almaları. Dıştaki toplumsal çevrenin resim diline aktarılmasında öznel yorum haklarının serbestçe kullanılmaya başlaması.

3- Sanayileşme ve kentleşme sürecinin hız kazanışına paralel olarak kentsel temaların kırsal temalara tercih edilmesi. Düzensiz kentleşme ve nüfus yoğunlaşmasının getirdiği sosyo - ekonomik ve kültürel sorunlara karşı genişleyen ilgiler.

4- Sanat eğitiminde, sanayileşme ve ürün çeşitlenmesinden doğan biçimsel tasarım ve tanıtım ihtiyaçlarının ele alınması, ancak sanayide dışa bağımlılık yüzünden bu tür programların başarıya ulaşmaması.

5- Batı'daki sanat ve düşünce akımlarının daha hızlı bir tempo ile izlenmesinde yeni zorlukların ortaya çıkması.

6- İkinci dünya savaşından sonra ABD'de doğan sanat akımlarının Avrupa'da etkinlik haklarını araması sonucun da, ortaya çıkan kültürel savaşım ve rekabetten Türkiye'de bir takım yeni üslup sorunlarının yansıması.

7- Resim alanında evrensel değerler savı karşısında, yerel ulusal kültürlere ilişkin değerler sorununun güçlenerek gündemde kalması.

8- Ülkede resimsel üslup etkinliğinin sanat eğitimi yapan kurumlar dışında gerçekleşmesi.

9- Figüratif ve soyut eğilimler alanında ortaya konan alternatif üslup çabalarının yeni teknikler ve malzeme kullanımı ile farklılaşan yeni boyutlara yönelmesi.

10- Liberalleşme ve serbest piyasa ekonomisinin geçerlilik kazanması sonucunda resmin bir meta olarak yatırım ve sanatsal değer ikliminden oluşan yeni bir kültürel boyut kazanması.[214]

---

[214] S. Tansuğ, Türk Resminde Yeni Dönem, (1995), 4.bs, s.11-12.

14. GÜNÜMÜZ ASKER RESSAMLARI

Türk resminin temelini oluşturan ve geliştiren ilk öncülerimizi tanıttıktan sonra; geçmiş ve günümüz arasındaki geleneğin hala sürdüğünü göstermek için, "Günümüz Asker Ressamlarımızın" da Modern Türk resmine katkılarının olduğu kaçınılmaz gerçektir.

Bu nedenle: 1944 Yılında kurulan " Asker Ressamlar Derneğinin" bir devamı olan "Günümüz Asker Ressamlarımızı" alfabetik sıraya göre tanıtacağız.

Ressamlarımıza ait resimler, resim listesinde alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir.

ABDULLAH İNTEPE

1953 Bursa doğumludur. 1973 yılın da deniz astsubay sınıf okulunu bitirmiştir. Donanma kültür merkezi resim bölümünde resim öğretmenliği yapmaktadır.

Katıldığı sergiler: Donanma karma sergisi (1991-1996), Kocaeli Belediyesi sanat galerisi (1995), Değirmendere sanat etkinlikleri sergisi (1992-1995-1996), Askeri müze yaşayan ressamlar resim sergisi 1995-1996, OYAK resim yarışması (1996).

Kazandığı ödüller; Deniz Kuvvetleri komutanlığı resim yarışmasında birincilik ödülü almıştır 1997.

Önemli resimleri Eski dostlar ve Şişeli natürmorttur(Res. 1).[215]

AHMET ÖĞRETEN

1965 Antalya doğumludur.1985 yılın da Kara Harp okulunu bitirmiştir.1995 yılında, Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim bölümüne girmiştir. Kara Harp okulu resim atölyesinde ressam Yaşar Çallı ve öğretmen Binbaşı Hüseyin Özdemir'den ders almıştır.

---

[215] A. Çötelioğlu, "Yaşayan Asker Ressamlar Resim Sergisi", (1997), s.166.

Çeşitli karma sergiler ve askeri müze yaşayan asker ressamlar resim sergisine (1995-1996) yılında katılmıştır.

Antalya uluslararası sanat şenliği, onur ödülü ve Kara Harp okulu grafik yarışmasında birincilik ödülü almıştır (1983).[216]

Özellikle suluboya çalışmalarında oldukça başarılıdır. Resimlerinde Türk kültürünün etkileri göze çarpar(Res. 2).

AHMET ÖZMUT

1943 Gaziantep doğumludur. 1965 yılında Kara Harp Okulunu, 1966 yılında Jandarma Komando Okulunu, 1967 yılında Jandarma Subay Okulunu bitirmiştir.

1978 yılında işletme bölümünden mezun olmuş. 1979 yılında işletme dalında yüksek lisans yapmıştır. 1995-1996 yılında Askeri Müze Yaşayan Asker Ressamlar Sergisine katılmıştır.[217]

Önemli resimleri arasında Eymir'de Sonbahar ve Öğlen Vakti adlı eserleri yer alır. Daha çok yağlıboya ve peyzaj türünde eserler vermiştir(Res. 3).

ALAADDİN ÖZÇELİK

1921 Uşak doğumludur.1941 yılında Kara Harp okulunu bitirmiştir. Devlet Güzel Sanatlar Akademisinde eğitim görmüş, restoratör Orhan Aksoy ile restorasyon ve resim çalışmaları yapmıştır. Albaylığa kadar yükselmiştir.

İstanbul ve İzmir'de kişisel sergilere katılmış çeşitli karma sergiler yanında askeri müze yaşayan asker ressamlar sergilerine katılmıştır (1995-1996).[218]

Önemli resimleri arasında Ayçiçekleri ve Bolu'dan köy peyzajı bulunmaktadır(Res. 4). Daha çok yağlıboya çalışmalarında başarılıdır. İzlenimci akımın etkisinde lekesel dokular ve ışığın etkileri resimlerinde göze çarpmaktadır.

---

[216] a.g.e., s.169.
[217] a.g.e., s.171
[218] a.g.e., s.170.

ALİ ŞATIR

1926 Burdur doğumludur.1942 yılında Diyarbakır Hava astsubay okulunu bitirmiştir.

Yapı Kredi bankası resim kurslarına katılmıştır. Askeri müze yaşan asker ressamlar sergisi 1995-1996 ve OYAK resim yarışması 1996 sergilerine katılmış ve Oyak resim yarışması ikincilik ödülü almıştır 1996.[219]

Önemli resimleri arasında Bolu'dan Göynük evleri ve Amasra semalarındaki yağlıboya çalışması başarılıdır. Kendine tarz üslubunda daha çok resimde yapmış olduğu dokular göze çarpar(Res. 6).

AYHAN HAN

1957 Ankara doğumludur.1980 yılında Kara Harp okulunu bitirmiştir. Ressam Nusret İslimyeli'den ders almıştır.

Birinci kişisel sergisini 1995 yılında Sarıkamış'da açmıştır. İslimyeli atölyesi çalışanları sergisi (1997), Gelibolu Kor.Kh.resim atölyesi çalışanları resim sergisi (1997), askeri müze yaşayan ressamlar resim sergisi (1996) sergilerine katılmıştır.[220]

Suluboya ve yağlıboya çalışmalarında başarılıdır. Nehirdeki ağaçlar, kış ve çoban resimleri başarılı çalışmalarındandır. Suluboyaların da daha çok yeşilin ve mavinin tonları fırça izlerinin kağıda vermiş olduğu doku göze çarpmaktadır(Res. 7).

CİHANGİR AKŞİT

1953 İstanbul doğumludur.1974 yılında Kara Harp okulunu, 1984 yılında Kara Harp Akademisini bitirmiştir.

Naim Uludoğan'dan ders almıştır. İstanbul Harbiye Şehir Tiyatrusun da 1975 yılında kişisel sergi. Harp okulu ve İzmir Devlet Güzel Sanatlar karma sergisi, OYAK resim yarışması 1996, Askeri Müze yaşayan asker ressamlar sergisi 1995-1996 sergilerine katılmıştır.[221]

---

[219] Yaşayan Asker Ressamlar, (1997), s.173.
[220] a.g.e., s.165.
[221] a.g.e., s.154.

Margaretler ve Çay, zeytin ve ekmek, adlı yağlıboya tablosu önemli eserleri arasındadır. Empresyonizmin etkileri göze çarpmaktadır. Fırça darbeleriyle yapmış olduğu dokular özellikle Margaretler resmindeki koyu, orta ve açık renk geçişleri ışığın etkileri oldukça güzel verilmiştir(Res. 8).

ENDER DİKMEN

1946 İnebolu doğumludur.1967 yılında Hava Harp okulunu, 1977'de Hava Harp Akademisini bitirmiştir. 1980 yılında İngiliz Kraliyet Akademisini bitirmiştir.

Çeşitli sanat evleri ve Rıdvan Dikmen'den ders almıştır. Askeri müze yaşayan ressamlar sergisinin yanında çeşitli karma sergilere katılmıştır.[222]

Önemli resimleri arasında "Atatürk Ankara'da manevrada", Mehmetçiğe son selam vardır. Pastelboya ve yağlıboya resimlerinde vurgulamış olduğu konuları oldukça içtenlikle yansıtmıştır. Özgün bir fırça tekniği kullanmıştır. Deseninin çok başarılı olduğu figüratif resimlerinde ortaya çıkmaktadır. Kendine göre üslubun da kendisine göre yeni bir ruh ve teknikle çalışmıştır(Res. 9).

EKMEL TOTRAKAN

1939'da İzmir'de doğdu.1960 yılında Deniz Harp okulundan mezun olduktan sonra, deniz kuvvetleri komutanlığında çeşitli görevlerde bulundu. Halen Koramiral rütbesinde bulunan Ekmel Totrakan, ressam Abdülrezzak Kurtuluş'un teşvikleri ile 1980 senesinde resim çalışmalarına başlamış ve birara ressam Osman Z. Oral'ın da tavsiyelerinden yararlanmış Prof.Dr.Adnan Turani'den resim üzerine teorik ve pratik dersler almıştır.

OYAK'ın 1992 resim yarışmasında bir eseri mansiyona, bir diğeri de sergilenmeye, ayrıca Tekel'in 1992 senesinde açmış olduğu resim yarışması ile 1993 yılında Devlet malzeme ofisi genel müdürlüğünün açmış olduğu resim yarışmasında birer eseri sergilenmeye layık görülmüştür.

1993 senesinde iki karma sergiye katılmıştır. Doğa ve ölü doğa konuları ile ışık ve gölge, ilgisini çekmektedir(Res. 10). Barışa giden yollardan birinin de sanatı

[222] Çötelioğlu, a.g.e., s.161.

ve sanatçıyı sevmekten ve uluslararası ortak bir sanat sevgisine sahip olmaktan geçtiğine inanmaktadır.[223]

FERİDUN SARAÇOĞLU

1924 İstanbul doğumludur.1948 yılında Güzel Sanatlar Akademisi Yüksek Resim bölümünü bitirmiştir. Ressam Hikmet Onat'tan ders almıştır. Onaltı kişisel sergi açmıştır.1995-1996 yılında askeri müze yaşayan asker ressamlar resim sergisine katılmıştır.

Yağlıboya alanında pek çok resim yapmıştır. Çalışmalarının çoğu peyzaj, natürmort ve figüratif kompozisyonlardan oluşmaktadır. Önemli resimleri Kancıla Mihrabat sırtında sabah ve Bursa Yeşil Türbe'dir(Res. 12). Paletine hakim renkleri temiz ve şiir doludur. Başarılı meslek hayatı sırasında, açmış olduğu kişisel sergilerde büyük ilgi toplamış ve ileri bir sanatçı olduğunu sanat çevresine kabul ettirmiştir.[224]

HÜSEYİN BULUT

1962 Marmaris doğumludur.1983 yılında Kara Harp okulunu, 1995 yılında Kara Harp Akademisini bitirmiştir.1988'de Tekirdağ'da, 1997'de Marmaris'te kişisel sergiler açmıştır. Ayrıca (1995-1996) askeri müze yaşayan Asker Ressamlar sergisine, 1996 OYAK resim yarışmasına, 1997 GESAM Balıkesir, Diyarbakır, Afyon'da karma sergilere katılmıştır.[225]

Önemli eserleri arasında Gezinti, Çatılar ve Bacalar yer almaktadır. O, daha çok yağlıboya ve suluboyadan çalışan eserler meydana getirmiştir(Res. 13).

---

[223] E. Özdeniz, a.g.e., s.205.
[224] Çötelioğlu, s.172.
[225] a.g.e., s.159.

HALİL İBRAHİM GÖKTÜRK

1920 Isparta doğumludur.1941 yılında Kara Harp okulunu, 1959 yılında ABD Levazım okulunu bitirmiştir. Güzel Sanatlar Akademisi Devrim Erbil atölyesinde çalışmıştır.

Habib Gerez'den ders almıştır. Birçok kişisel ve karma sergide yer almıştır.[226]

Resimlerinde daha çok sıcak renkler ve onların tonları yer almaktadır. Çalışmaları figüratif kompozisyonlar, portre ve peyzajdan oluşmaktadır. Eserlerinde serbest fırça darbelerinin meydana getirdiği güzel ve rahatlatıcı dokular yer almaktadır.

İLKNUR AKSOY

1968 Sarıkamış doğumludur. Marmara Üniversitesi, Resim İş bölümü mezunudur.1990 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi, Çevresel ve Görsel sanatlar bölümü yüksek lisans programını bitirmiştir. Resim konusunda yüksek lisans eğitimini tamamlamış ve Devrim Erbil'den ders almıştır.

1991-1992-1197 yılında üç kişisel sergi açmıştır.1995 yılında OYAK resim yarışmasına katılmıştır.1996 ve 1997 yılında çeşitli karma sergilere katılmıştır.[227]

Çalışmaları daha çok kübist anlayıştaki eserlerden oluşmaktadır. Geometrik şekillerin oluşturduğu çalışmalarında rahat, sakin,temiz fırça darbeleri göze çarpmaktadır. Daha çok akrilik, yağlıboya ve pastelboya türünde eserler vermiştir. Üçgen ve Anne sevgisi başarılı çalışmalarıdır(Res. 14).

İRFAN FEHMİ ÖZCANLI

1924 Ayvalık doğumludur.1943 yılında Kara Harp okulunu bitirmiştir. Kişisel sergileri:Erenköy İş sanat galerisi, Tabar sanat galerisi, Mine sanat galerisi, Kazım taşkent sanat galerisi, İstanbul Belediyesi taksim sanat galerisi, Bebek Yapı Kredi

---

[226] Çötelioğlu, a.g.e., s.163.
[227] a.g.e., s.154.

sanat galerisi, Hasan Rıza sergi salonu ve Balıkesir Akbank sanat galerileri olmak üzere yirmi kişisel sergi açmıştır.

1995- 1996 yılında askeri müze ve yaşayan asker ressamlar karma sergilerine katılmıştır.[228]

Natürmort, peyzaj çalışmaları arasında önemli eserlerinden ikisi Fenerbahçe Parkından ve Ayvalı natürmorttan oluşmuştur. Yağlıboya tekniği ile yaptığı resimlerde doğayı incelemiş, kalın boya tabakasısya bilinçli fırça darbelerini en güzel şekilde uygulamıştır(Res. 15).

KAYHAN AYBATLI

1959 Yerköy doğumludur.1981 yılında Kara Harp okulunu bitirmiştir. Kuleli Askeri lisesinde Feridun Saraçoğlu'nun, Kara Harp okulunda Cihangir Akşit ve Naim Uludoğan'ın öğrencisi olmuştur.

1984 yılında Hayrabolu'da, 1987 yılında Çorlu Akbank sanat galerisinde, 1991 Erçiş'de, 1993 Ankara Türk Kalkınma Bankasında, 1995 Ankara Vakıfbank Kültür sanat merkezinde, 1996 Ankara Milo sanat galerisinde kişisel sergiler açmıştır. Bir çok karma sergiye katılmıştır.[229]

Tarz olarak doyurucu eser veren Aybatlı, özellikle gri ve yeşil armoniler de çok güzel sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Renk anlayışı, çalımlı fırçaları ile empresyonizmden çok şey almasını bilmiştir. Renkler temiz pürüzsüz ve berraktır. Önemli eserleri arasında Tünelden çıkış ve Üsküdar'dan resimleri yer alır. Daha çok yağlıboya türünde eserler vermiştir(Res. 16).

KENAN EVREN

1918 Alaşehir doğumludur. 1928'de Harp Okulu'nu,1940'da Topçu Atış Okulu'nu ve 1949'da Harp Akademisini bitiren Kenan Evren, çeşitli görevlerden sonra, 1964'te Tuğgeneralliğe, 1967'de Tümgeneralliğe, 1970'te Korgeneralliğe yükseldi. Kara Kuvvetleri Komutanlığı Denetleme kurulu başkanlığı, Kara Kuvvetleri

[228] Çötelioğlu, a.g.e., s.170.
[229] a.g.e., s.155.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Komutanlığı Kurmay başkanlığı yaptı.1974'te Orgeneralliğe yükseltilip,Kara Kuvvetleri Komutanlığı Kurmay başkanlığını sürdürerek, 1975'te Genelkurmay ikinci başkanlığına, 1976'da Ege Ordu komutanlığına, 1977'de Kara Kuvvetleri komutanlığına ve 1978'de Genelkurmay başkanlığına atandı. 12 Eylül 1980'de Milli Güvenlik Konseyi başkanlığı ve Devlet Başkanlığını üstlendi.

1982'de yedinci Cumhurbaşkanı seçilip, 1983'te askerlikten emekliye ayrıldı. 1990'da Atatürk ödülü verildi. 1989'da Cumhurbaşkanlığından emekli olunca Marmaris'e yerleşti ve burada resim çalışmalarına daha çok zaman ayırdı. 1993'te ilk kişisel sergisini açtı.[230] Yaptığı resimler daha çok peyzaj natürmort ve nü'lerden oluşmaktadır. Yapmış olduğu nü resimlerde desendeki başarısı göze çarpar.

MUSTAFA BAYAR

1951 yılında Çorum'da doğmuştur. İlk ve orta okulu Çorum'da, liseyi Çanakkale'de bitirdi. Deniz Astsubay hazırlama okuluna girdi (1969). Kara Kuvvetleri istihkam okulundan deniz istihkam astsubayı olarak mezun oldu.

Sırası ile Çanakkale savaş istihkam bölük komutanlığı, amfibi deniz piyade alay komutanlığı ve İstanbul Bogaz savaş istihkam komutanlığında görev yaptı. Girdiği subaylık sınav sonucunda başarılı bulunarak deniz istihkam teğmen rütbesine nakledildi.

İzmir ve Ankara'da deniz kuvvetleri komutanlığı ve Milli savunma bakanlığına bağlı çeşitli birliklerde görev yaptı. Halen İzmir bakım ve onarım ve istihkam komutanlığı emrinde görev yapmaktadır.

Resim sanatına ilgisi ilkokul yıllarında başladı. Orta okulda çizgileri ve yaptığı resimler öğretmenlerinin dikkatini çekti ve onların teşvikleriyle ilk resim çalışmalarına İstanbul'da başladı (1970). Ressam Nurettin Ergüven ve Mahmut Çuda'dan resim dersleri aldı. Ünlü natürmort ustalarından olan Mahmut Çuda, kendisini çalışmalarında teşvik ederek renk, desen ve biçimde olgunlaşmasını sağladı(Res. 17).

---

[230] Grollier International Americana, (1993), c.5, s.396-397.

Resim sanatına olan yeteneği yanın da, başarısında azim ve çok çalışmasının etkisi büyüktür. Bayar, birçok karma sergiye katıldı, dört kişisel sergi açtı. Ankara Devlet Güzel sanatlar galerisi (1988), Esbank sanat galerisi (1990), İş Bankası sanat galerisi (1993), Ankara Devlet güzel sanatlar galerisi (1993).

1991 yılında bir eseri Yunus Emre resim yarışmasına seçildi. Ordu yardımlaşma Kurumu 1992 resim yarışmasında "Çiçekli natürmort " adlı tablosu ile mansiyon aldı. Resim çalışmalarına halen Şeref Bigalı atölyesinde sürdürmektedir.

Resimlerinde insan-doğa ilişkilerini, nesneleri, kendine özgü renkle, desen ve biçimi ile her türlü fantezi, moda akımlarından uzak gerçekçi bir yaklaşımla yorumlamaktadır(Res. 18).[231]

MEHMET GÜRBAY

1920 İstanbul doğumludur. 1941 yılında Hava Harp okulunu bitirmiştir. Hayri Çizer ve Profesör Şefik Bursalı'dan ders almıştır. Eşref Üren ile yirmibeş yıl süren resim çalışmaları yapmıştır.

Kazandığı ödüller:

Tekel Genel Müdürlüğü resim yarışmasında ikincilik ödülü,

TPAO resim yarışmasında mansiyon,

Türkiye kalkınma resim yarışmasında mansiyon.[232]

Gürbay daha çok peyzaj da başarılı olmuştur. Aydınlık eserleri, aydınlık tonları, parlak ve renkli yapıları gerçek birer değer taşır. Konularını seçerken sadakatla fakat kendine özel bir renk anlayışı ile işlemiştir(Res. 19).

MUZAFFER SOYTEKİN

1928 Erzincan doğumludur. 1950 yılın da Kara Harp okulunu bitirmiştir. Taksim sanat galerisinde, Kadıköy belediyesi sanat galerisinde, İş Bankası sanat galerisine ve Askeri Müze Yaşayan Asker Ressamlar resim sergisine katılmıştır.[233]

---

[231] E. Özdeniz, Deniz Subayı Ressamları, s.206.
[232] A. Çötelioğlu, a.g.e., s.164.
[233] a.g.e., s.173.

Önemli eserleri arasında guaj'dan yapmış olduğu Ölü deniz Fethiye ve Ege'de bir konak peyzajları yer almaktadır(Res. 20).

NAİM ULUDOĞAN

1911 yılında Arnavutluk sınırları içindeki İşkodra'da doğmuştur. Naim Uludoğan altı aylıkken ailesi ile Bursa'ya göç etmiştir.

İlk resim derslerini Kuleli askeri lisesi orta kısmında, ünlü ressam Sami Yetik'ten aldı. Kuleli askeri lisesini, Kara Harp okulunu ve Piyade atış okulunu bitirerek Cumhurbaşkanlığı muhafız alayına atandı. Burada Atatürk'ü yakından tanıma şansına erişti, kendisi ile ilgili yaptığı eksizleri daha sonra portre ve büstlerinde kullandı. Sınavla girdiği Harita Genel Komutanlığındaki görevi sırasında doğayı daha yakından inceleme olanağı bularak resim çalışmalarında yoğunlaştı. 1950 yılında Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü (Gazi Üniversitesi) resim öğretmenliği bölümünü dışardan sınavla bitirdi. 1955 yılında kendi isteği ile emekliye ayrıldı. 1977 yılında Mahmut Çuda sanatçımızla ilgili şu satırları yazıyordu:

"Naim Uludoğan ile Ankara'daki sergimde tanıştık. O, benim eserlerimde incelerken bende gözlerimi hiç ayırmadan onu izledim. Öylesine duru bir yüzü, öylesine berrak bakışları vardı ki nicedir benzerlerini görmemiştim. Bir gün atölyesine çağırdı. Gittim hoşbeş sırasında, karşı duvardaki çiçekler gözüme çarptı. Şaşırdım. Sanki resim değil de, ressamını yansıtan aynaymış gibi geldi bana. Sonra, daha başka eserlerini de gördüm belki tümü birden eş değerde değildi. Olamazdı da. Ne onda, ne de başka ressamlarda. Fakat, hepsinde ortak olan bir yan vardı: İçtenlik. resim de güzelliğin baş koşulu..."

Naim Uludoğan, nesnel açıdan baktığımız da, günümüz kuşağının son değerlerindendir. Naim Uludoğan'ın sanat duyarlılığının, süreç içinde giderek artarak onu üstün estetik değerlere taşımış olmasının temelinde, açıktır ki, onun doğasında var olan araştırma, sınama ve deneme yönü önemli rol oynamıştır.

Biraz da askerlik mesleğinden kaynaklanan titiz ve düzenli yaşama biçimi, daha sonra eşi Nusret Hanım ile bütünleştiği yaşam macerasında, kendisini daha da güçlendiren ve teşvik eden bir desteğe kavuştuğunda, sanatsal duyarlılık ve

yaratıcılığının daha da arttıran ve pekiştiren bir ortamı ona hazırlar olmuştur. Böyle bir ortamda da, Naim Uludoğan'da zaten var olan araştırma ve sınama eğilimi, onun yalnız resme değil üç boyutlu sanata da yönelmesinin temel motifini oluşturarak daha bütünleşmiş bir sanat kişiliği kazanmasını nedenlemiştir.

Yakın kuşak ressamları arasın da Naim Uludoğan bunların en ünlülerinden ve sanatı üzerine en çok konuşulmuş ve yazılmış olanlarındandır. Bu, onun sanatının çok yönlü olmasının yanı sıra, eserlerinde ulaşabilmiş olduğu özgün ve üstün estetik değer olgularından kaynaklanır. Naim Uludoğan, sanat uygulamalarında çok yönlüdür çünkü hem resim çalışmıştır hem heykel, hem peyzaj üretmiştir, hem natürmort, hem portre yapmıştır, hemde büst yaparak çok yönlü bir başarı çizgisi için çok yönlü nedenler...

Evet, her empresyonist resim de ışık vardır. Işık, empresyonist resmin temel gıdasıdır. Naim Uludoğan'da da ışık farklı düşmüştür resimlerine zaten onu diğer empresyonist ressamlardan ayıran temel olguda budur. Peyzajları üst düzeydedir. Eleştirmenlerin, yakın kuşak asker ressamları arasında, hakkında en çok yazı yazdığı sanatçı herhalde Naim Uludoğan'dır.[234]

Yirmidokuz kişisel sergi açmış ve birçok karma sergiye katılmıştır. Önemli eserleri arasında Kanlıca, Tophane/Bursa, Esenboğa yolu Ankara, Mevleviler, İncirler, Mimozalar, Akasyalar ve daha bir çok eserleri yer alır(Res. 21).

NECMİ BÜLENT UÇUÇU

1931 yılında Eskişehir'de doğmuştur. 1954 yılında Hava Harp okulunu bitirmiştir. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi derneği, Nuri Temizsoylu atölyesinde çalışmıştır. İzmir Devlet Güzel Sanatlar Galerisi, Ressamlar derneği karma resim sergisi (1997), Uran Galerisi, Ressamlar Derneği, karma resim sergisi (1997), Yunus Emre Uluslararası Sanat ve Kültür merkezi, beş yorumcu resim sergisi(1997), Tekel Sanat Galeri, beş yorumcu karma sergisi (1995), OYAK resim yarışması, Vakıfbank sanat galerisi, beş yorumcu karma sergisi(1996), Askeri müze yaşayan asker ressamlar resim sergisi(1995-1996) katılmıştır.[235]

---

[234] A. Günyaz, Ü. Uludoğan, T. Kaynak, (1997), s.5-6-7, 26, 60.
[235] Ç. Aysel, a.g.e., s.175.

Önemli eserlerinden ikisi şunlardır; Bekleyiş ve Kontraslar. Kendine özgü renk anlayışı ve sıcak renklerin oluşturmuş olduğu rahatlık eserlerinde göze çarpar. Fırça darbeleriyle yapmış olduğu lekesel dokular onun kendine özgü tarzında ne kadar başarılı olduğunu gösterir. Peyzaj türündeki çalışmalarının çoğu oldukça başarılıdır. Paletine hakim, renkleri temiz, fırça darbeleri cesur, sanat çevrelerine kendisini kabul ettiren başarılı asker ressamlarımızdandır(Res. 22).

NECATİ İLGÜ

1947 İnegöl doğumludur. Ankara Resim ve Heykel Müzesinde ressam Vural Yurdakul'dan ders almıştır. OYAK resim yarışmalarına katılmış. Ankara ve Adana'da çeşitli karma sergileri yanında, askeri müze ve yaşayan asker ressamlar resim sergisine iştirak etmiştir.

OYAK resim yarışmasında mansiyon almıştır (1993).[236]

Rıhtım boyu ve Karanlığa yöneliş başarılı resimleri arasındadır. Peyzaj ve figüratif türde yağlıboya eserler vermiştir. Figüratif resimlerinde desende oldukça başarılı olduğu göze çarpar. Renk anlayışı olgun ve fırçasına hakimdir(Res. 23).

NECATİ ÜNAL

1941 Erzurum doğumludur. 1961 yılında Kara Harp okulunu bitirmiştir. 1984-1985 yıllarında özel bir bankanın açtığı kurslara devam etmiştir. İlk kişisel sergisini 1977 yılında Konya orduevinde, 1982 yılında İş sanat galerisi Ankara'da, 1983 yılında Bayburt halk eğitim merkezinde, 1984 yılında Parmakkapı İş sanat galerisinde İstanbul'da, 1988 ve 1989 yılında Yapı Kredi Bankasında kişisel sergiler açmıştır. Ayrıca bir çok karma sergiye katılmıştır.

Çiçek tarlası ve Balıkçılar başarılı eserlerindendir. Özellikle çiçek tarlası adlı eserinde sabırlı, dikkatli bir gözlemci olarak çalıştığı, heyecanın, duygunun, boya ve biçimin tadına ulaştığı görülmektedir. Genelde yağlıboya türünde eserler vermiştir.

---

[236] Çötelioğlu, a.g.e., s.166.

Balıkçılar adlı eserinde ise, figüratif kompozisyonlarda desendeki sağlamlık göze çarpar. Yakın çağın başarılı asker ressamlarındadır.

OLCAY AYBAR

1933 Ayvalık doğumludur. 1956 yılında Kara Harp okulunu bitirmiştir. 1973 yılında Belçika'da akrilik resim tekniği kursu görmüştür. Ressam Fuat Mensi Dileksiz ve Sezai Sayıcı'dan ders almıştır.[237]

Sekiz kişisel sergi, yediden fazla da karma sergiye katılmıştır Daha çok peyzaj türünde eserler vermiştir. Eserlerinin çoğu suluboya, karışık teknik ve akrilik'ten oluşmaktadır(Res. 24).

ORHAN KIZILKAYA

1926 İstanbul doğumludur. 1958 yılında levazım okulunu bitirmiştir. İstanbul Resim ve Heykel müzesi Halil Dikmen atölyesinde çalışmıştır. İlk kişisel sergisini 1993 yılında açmıştır. Birçok karma sergiye katılmıştır.[238]

Özellikle peyzaj türündeki eserlerinde perspektif olgusu ve renk bilgisi göze çarpmaktadır. Işığı en güzel şekilde yansıtmıştır. Manzara türünde çok başarılı olduğunu kanıtlamıştır. Renk anlayışında empresyonizmden birşeyler aldığı muhakkaktır. Bodrum Yalıkavak ve Göksu adlı eserleri çalışma tarzının en güzel örnekleridir. Eserlerinde dengeye büyük önem vermiştir. Cesur ve çalımlı fırça tekniğini malzeme olarak kullanmıştır(Res. 25).

RÜSTEM ERSÖZ

1962 Eskişehir doğumludur. 1984 yılında Kara Harp okulunu bitirmiştir. Halen Kara Harp Akademisinden mezun olmuştur. Kara harp okulu resim atölyesinde

[237] Çötelioğlu, a.g.e., s.155.
[238] a.g.e., s.167.

Yaşar Çallı ve Kurmay Albay Cihangir Akşit'ten ders almıştır. Kara Harp okulunun karma sergilerine ve Kara Harp Akademisinin karma sergilerine katılmıştır.[239]

Suluboya, yağlıboya ve pastel türünde eserler vermiştir. Gün ışığını resimlerinde en güzel şekilde ifade ederek, suluboyalarında özellikle korkusuz ve rahat fırça darbelerinden oluşan yumuşak dokular başarılıdır(Res. 26).

SABAHATTİN BAYRAKTAR

1947 Burhaniye doğumludur. 1970 yılında Kara Harp okulunu bitirmiştir. Ressam Acar Başkurt atölyesinde çalışmıştır. İlk kişisel sergisini Kuleli askeri lisesinde açmış. Mersin, İstanbul'da karma sergilere katılmış, 1994 yılında OYAK resim yarışmasına ve Askeri Müze Yaşayan Asker Ressamlar resim sergisine iştirak etmiştir.[240]

Denizin göz alabildiğince güzel görünümleri, gün batımının en içtenlikle ifade edilişi kendi tarzını en güzel şekilde ortaya çıkarmıştır. Daha çok akrilik ve yağlıboya türünde eserler vermiştir. Kız kulesi ve Grup vakti Kuleli akrilik türündeki en başarılı çalışmalarıdır. Kalın boya tabakası, bilinçli ve düşünülerek yapmış olduğu fırça darbeleri mavinin, sarının daha doğrusu gün ışığının en güzel şekilde resimlerinde vurguladığı görülmektedir(Res. 27).

M. SABRİ TÜRELİ

1949 Ankara doğumludur. 1982 yılında Ankara GATA çocuk kliniğinde eğitimini tamamlamıştır. Ressam Mete Başkurt, ressam Özdemir Yemenicioğlu ve sanatçı Veysel Uğurlu'dan ders almıştır. Türk tabibler birliğinin 14 Mart'taki karma resim sergisine Devlet Güzel sanatlarda kişisel sergi ile Balıkesir'de eserlerini tanıtmıştır.[241]

Suluboya, karışık teknik, pastelboya ve yağlıboya türünde eserler oluşturmuştur. Ormandaki Fırtına adlı suluboya eseriyle korkusuz mor, mavinin en

[239] a.g.e., s.162.
[240] a.g.e., s.157.
[241] a.g.e., s.174.

güzel tonlarını resmetmiş, bu konuda oldukça başarılı olduğunu ispatlamıştır. Ayrıca Yurduma Bakış adlı eserinde de doğayı olabildiğince güzel, renkleri temiz, fırçayı korkusuz, dokuyu ise başarılı bir şekilde resmetmiştir(Res. 28).

SADETTİN CANBERK

1914 İstanbul doğumludur. 1936 yılında Kara Harp okulunu, 1952 yılında Kara Harp Akademisini bitirmiştir. Sami Yetik ve ressam Mehmet Engin'den ders almıştır. 1995 yılında Askeri Müze Yaşayan Asker Ressamlar resim sergisine katılmıştır.[242]

Daha çok peyzaj türünde yağlıboya eserler meydana getirmiştir. Önemli eserleri arasında dalgaların dalgası ve Karadeniz stresi sever yer alır. Bu eserlerinde göze çarpan ruh halini seçmiş olduğu renkler, fırça darbeleri ressamı çok iyi bir şekilde ifade etmiştir(Res. 29).

SELİM ÖRGE

1928 İstanbul doğumludur. 1967 Kara Harp okulunu, 1980 yılında Kara Harp Akademisini bitirmiştir. Öğretmen albay Feridun Saraçoğlu'ndan ders almıştır. 1992'de Tekirdağ'da, 1994'de Çorlu'da kişisel sergi açmıştır. 1995-1996 yılında askeri müze, yaşayan asker ressamlar sergisine katılmıştır.[243]

Peyzajları kendine özel tekniği içinde vurgulamıştır. Bütün tonları ile yeşile, gri, yeşil ve sarı armonisi içinde rahatlatıcı durgun sulara kendisini kaptıran bu sanatçı ışık oyunları ve kuytulukları ile birlikte eserlerini bir bütün olarak göz önüne sermiştir. Bunlara en güzel örnek İstanbul'da gece ve Tekirdağ limanı adlı eseridir(Res. 30).

---

[242] a.g.e. s.159.
[243] a.g.e.e, s.170.

ŞENAY GÜNAY

1938 Antakya doğumludur. 1958 yılında Hava Harp okulunu bitirmiştir. Lütfü Günay atölyesinde resim çalışmaları, Yaşar Çallı ile portre çalışmaları yapmıştır. Çeşitli karma sergilere katılmıştır. Ankara Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, İş sanat galerisi Erenköy (1993), 1994 Ankara, 1994 Antakya, 1995 Askeri Müze, 1996 Şeker-bank Ankara, 1996 Antalya, 1997 İş Bankası Konak İzmir, 1997 Didit sanat galerisinde kişisel sergiler açmıştır. Ayrıca 1995-1996 yılında Askeri Müze yaşayan asker ressamlar sergisine iştirak etmiştir.[244]

En başarılı çalışmaları yağlıboya eserlerinden oluşmaktadır. En son katılmış olduğu asker ressamlar sergisinde İnciraltı balıkçıları ve Papatyalar oldukça başarılı eserlerdir. Özellikle renkler açısından empresyonizmin etkileri tablolarındaki lirik yaklaşım üslubunu en açık şekilde ortaya çıkartmaktadır. İnciraltı balıkçıları doğanın olağanüstü renkleri olan ışığın yansımasını gözalıcı ve dinlendirici renklerle vurgulamıştır. Papatyalar resminde ise papatyaların en güzel biçimde ifade edilişi fırçayı doğru kullanma, empresyonizmin izlerini görebilmekteyiz(Res. 31).

ŞÜKRÜ ÇAĞLAYAN

1939 Burdur doğumludur. 1961 yılında Kara Harp okulunu bitirmiştir. İstatistik genel müdürlüğü, Türk el sanatları sergisi (1969), Türk iş salonlarında resim sergisi(1968), Hava Kuvvetleri karargahında resim sergisi (1969), Resim ve Heykel Müzesi, asker ressamlar sergisi (1981), Opera sanat galerisi(1988), OYAK resim yarışması (!996), The Marmara resim sergisi (1993-1994), Askeri Müze Yaşayan Asker ressamlar resim sergilerine katılmıştır(1995-1996).[245]

Özellikle suluboyalarında oldukça başarılıdır. Bunu kanıtlayan en önemli eserlerinden birisi Pazar yeri, diğeri ise Büyükdereden adlı çalışmasıdır. Desende oldukça başarılı olduğu göze çarpmaktadır. Peyzaj türündeki eserlerinde ışık oyunlarını en güzel şekilde aktarabilmiş başarılı bir asker ressamımızdır(Res. 32).

---

[244] Çötelioğlu, a.g.e., s.164.
[245] a.g.e., s.160.

ŞÜKRÜ İLDEM

1923 Akşehir doğumludur. 1945'te Kara Harp okulunu, 1958'de Kara Harp Akademisini bitirmiştir. Halen Resim ve Heykel Müzesinde Nuri Temizsoylu atölyesinde resim çalışmalarına devam etmektedir. İlk kişisel sergisini askeri müzede yapmıştır. Yedi karma sergiye katılmıştır. Ayrıca 1995-1996 yılında askeri müze yaşayan asker ressamlar sergisine katılmıştır.[246]

Yaşayan asker ressamlar sergisindeki eserlerinden birisi Beyoğlu diğeri ise Kurbağlıdere'dir. Peyzaj, natürmort, figüratif ve komposizyon türünde eserler vermiştir. Bu eserlerde dikkat edici özellik konuyu anlatabilmekteki başarıdır. Resimlerindeki konu ve renk uyumu dinlendirici özelliktedir(Res. 33).

ŞÜKRÜ OLCAY

1914 Haymana doğumludur. 1936 yılında Kara Harp okulunu, 1945 yılında Kara Harp Akademisini bitirmiştir. Mimar Sinan Üniversitesi Resim ve Heykel Müzesi derneğinde Doçent Nuri Temizsoylu'dan ders almıştır.

1993-1994 yılında Ankara'da Olcay resim sergisi, 1993 yılında Yapı Kredi Bankası ve Mimar Sinan Üniversitesi resim ve Heykel Müzesi derneği karma sergisi, 1993 yılında Naiflerden bir kesit resim galeris, 1994 Naifler dördüncü resim sergisi en son olarak 1994 yılında Askeri Müze Yaşayan Asker Ressamlar resim sergisine katılmıştır(Res. 34).[247]

TANZAR DİNÇER

1941 İstanbul doğumludur. 1962 yılında Deniz Harp Okulu'nu, 1975 yılında Hava harp Akademisi'ni , 1985 yılında Silahlı Kuvvetler Akademisi'ni bitirmiştir.

---

[246] a.g.e., s.166.
[247] Çötelioğlu, s.169.

1996 deniz Müzesi, deniz konulu resim yarışması sergisi, 1995-1996 Askeri Müze Yaşayan Asker ressamlar resim sergisi ve bir çok karma sergiye katılmıştır.[248]

Daha çok peyzaj türünde eserler verip, konu olarak denizi seçmiştir. Denizin haykırırcasına şiddetli dalgalarını ve almış olduğu koyu renkleri fırça ve spatula yardımı ile meydana getirmiştir. İki arkadaş ve Kuvvetli esintiler birer örnek olarak gösterilebilir(Res. 35).

TURGUT AKAN

1930 Ardahan doğumludur. 1950 yılında Hava Harp Okulu'nu bitirmiştir. Nusret Karaca ve Ali Rıza Beyazıt'tan resim dersleri almıştır. Yurt dışında iki, yurt içinde yirmi iki kişisel sergi açmıştır. Birçok karma sergiye katılmıştır. İstanbul güzel sanatlar birliği, Ankara ressamlar birliği ve GESAM üyesidir. Amerika Alabama eyalet sergisi üçüncülük ödülü almıştır. Kıdemli Albaylıktan emekliye ayrılmıştır.[249]

Renkler oldukça güzel seçilmiş, kalın boya tabakaları ile resmini gözalıcı biçimde ifade etmesini bilen ressamlarımızdandır. Genellikle peyzaj türünde eserler vermiş olup resimlerinde şairhane bir ahenk göze çarpar. Fırçasına hakim ağır, doğru ve sağlamdır. Görüş fotoğrafik ve detaylı bir görüş değildir. Işık ve gölge rollerinin uzak ve yakın planlarını, sihirli ifadelerini dikkat ettikçe, resimlerinin ne kadar başarılı olduğu ortaya çıkar(Res. 36).

VURAL BAYAZIT

1934 Afyon doğumludur. 1953 yılında Deniz Harp Okulu'nu, 1964 yılında Deniz Harp Akademisini bitirmiştir. Faruk Çimok'tan ders almıştır. 1995 yılında askeri müze de kişisel sergi ve 1996 yılında Askeri Müze Yaşayan Asker Ressamlar sergisine katılmıştır.[250]

Denize aşıktır. Yağlıboya, suluboya tarzında eserler vermiştir. Oramiralliğe kadar yükselmiştir. Hudutsuz enginlerin sonsuz aşkına esirdi. Onun geniş tuşlarla

---

[248] a.g.e., s.164.
[249] Çötelioğlu, a.g.e., s.153.
[250] a.g.e., s.157.

atmosferin sonsuz derinliklerini yaşatan fırçası denizin sakin havasını resmetmiştir. Paleti şeffaf ve aydınlıktır. Fırçaları serbest ve çalımlıdır(Res. 37).

YAŞAR MUHTEREM ERÇOŞKUN

1930 Çorum Alaca doğumludur. 1964 yılında Kara Harp Okulu'nu bitirmiştir. Kayıhan Keskinok'tan ders almıştır. 1989 yılında İş Bankası sanat galerisi Ankara, 1990 resim ve Heykel müzesi İzmir, 1990 Vakıfbank sanat galerisi Ankara, 1992 İş Bank sanat galerisi İstanbul, 1992 Kadıköy belediyesi sanat galerisi, 1994 As-el sanat galerisi Ankara, 1995-1996 Askeri Müze Yaşayan Asker Ressamlar resim sergisine katılmıştır.[251]

Alitaşı sokağı İçkale ve Hermes adlı eserleri başarılı örneklerdir. Lekeci fırça darbeleri renklerdeki gizemlilik figüratif resimlerde desendeki sağlamlık göze çarpar. Kıdemli albaylıktan emekli olmuştur(Res. 38).

YURTBAY AKIN

1944 yılında Ankara'da doğdu. İlk ve orta tahsilini Ankara'da tamamladı. Deniz Harp Okulu'ndan teğmen rütbesi ile mezun oldu (1964).

Resim yapmaya 1974 yılında İzmir resim ve heykel Müzesinde Turgut Pura ve Cavit Atmaca yönetimindeki resim kursları ile başladı. İstanbul'a tayini üzerine Sabri Berker yönetimindeki resim kurslarına devam etti. Leyla Gamsız atölyesinde Nevin Çokay'dan resim, Gürdal Duyar'dan heykel dersleri aldı (1983-1984).

1975 yılı İzmir Resim ve Heykel Müzesi, kursiyerler resim sergisine, 1985 yılı Leyla gamsız atölyesi resim ve heykel sergisine, Gölcük donanma komutanlığı kültür merkezi 1991-1992 yılları sanatsal faaliyetler sergisine iştirak etti. Halen resim çalışmalrını kişisel olarak sürdürmekte ve donanma komutanlığı kültür merkezi resim bölümü faaliyetlerine katılmaktadır(Res. 39).[252]

---

[251] Çötelioğlu, a.g.e., s.161.
[252] Özdeniz, a.g.e., s.206.

15.SONUÇ

Denilebilir ki Türk resim sanatının ilk adımını atarak sanatımızı sınırlarımız içinde bulunduran bu sanatçılar, tüm dünyada kendilerini kanıtlayabilmişlerdir. Avrupa'da ve Türkiye'de almış oldukları eğitim ile Türk resim sanatının temellerini atmışlardır.

Batı dünyasındaki resim, çizgi, şekil , renk gibi görsel unsurlarının resmetme ve yaratma olayındaki imkanları denenmiş ve değerlendirilmiştir. Türk resminin ilk başlarında görülen ve temelini oluşturan en önemli akımlar asker ressamlarımız tarafından en usta şekilde uygulanmıştır.

Realizm, Romantizm ve Empresyonizmin en usta takipçileridirler. İlk önce realist ve romantik çalışan ressamlarımız 1914 yılında Birinci Dünya savaşının çıkması ile birlikte Avrupa'yı ve Türkiye'yi etkileyen empresyonist akımın etkileri altında kalmışlardır. Bu akımın en güzel biçim de resimlerine aktarmayı bilmişlerdir. Tıpkı realizm ve romantizm de görüldüğü gibi.

Aynı geleneği devam ettiren günümüz asker ressamları da çağımızın etkileri ile gelişen ve farklılık gösteren daha çok görüş değil de duygularını ifade ettiren yeni akımların etkisinde kalarak Türk resminin geçmişi ve bugünü arasında köprü oluşturmasını bilmişlerdir.

Asker ressamlarımızın yetiştikleri ortam nedeniyle ve uzun yıllar askerlik yapmalarının yanında hep resimle var olmuşlardır. Onlar resmi hobi olarak değil, yaşam tarzı olarak seçmişlerdir. En ünlü ustalardan ders almaları ve hepsinin kendi üsluplarına göre çok başarılı eser vermeleri bu gerçeklerin en geçerli kanıtıdır. Ne var ki bu ressamlarımıza acaba yeterli değeri verebilmiş miyiz yada onları yeteri kadar tanıyabilmiş miyiz? sorusunu resim sanatı ile ilgilenen herkesin kendisine sormasında fayda vardır.

Amacım tezim de asker ressamlarımızı ilk günden, günümüze kadar gerek kişilikleri ile gerekse yapmış oldukları eserler ile hayat boyunca çektikleri zorluklarla ve başarılarla daha doğrusu Türk resim sanatının oluşumuna ve gelişmesine büyük katkılarını araştırarak, bilgilendirmekti.

Bundan sonraki yıllar da asker ressamlarımızın ve onları en iyi şekilde ifade eden eserlerinin, değerlerinin bilinmesi en önemli beklentilerdir.

16.SUMMARY

Art inteligence and development of it has been continuing from history till now. Art, which gives an idea about nations personality, puts forward different understanding, opinions and thinkings and had been in the vanguard of nation of nations culture. This strueture had been shaped better when combined together with nations and the wolves made up the nations.

Thus, during history art and artist term have been excepted by all sections of society. Therefore, pasihion of art and artist had became indispensible element in the public apinian. When painting taken info considration as an art, painter reflects, the feelings and ideas of individuals which make up nations. They come acrass an guide to the phylosophy of the society's life.

Artists may come up individually from different social grups which make up nations. They sometimes may also come up from an economically recognined individuals. They reflect their feelings and a ideas and may take place in the art family. For instance; There are medicine persona who perform Turkish Art Music. There have been also valuable soldier artists who make painting and gave affehion to it. Aport from their profession, they put their feelings and ideas onto canvas. Therefore, they integrate with the society. This, put forward society's understanding of art. In this thesis knowing that soldier painters were the first examples of Turkish painting art, important works of these artists were investigated and given in an alphebetical order in the lights of document. Some criterios were also given about soldier painters in this thesis. They were inventigated in terms of their artistic rovelty, dificulties they had, education they got about painting, common characters during westernization, their role in artistic novelty in 19 th century, their subjcets in paintings and association they mode for soldier painters.

These days, there are also several soldier painters which known in Turkey and in the world. Studies of this soldier painters were also subject of this thesis. All these valuable works done by soldier painters were examined and were aimed to known through this thesis.

17.KAYNAKÇA

ARSEVEN, Esat, Celal, **Sanat ve Siyaset Hatıralarım,** İstanbul, 1993.

ARSLAN, Necla, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, cilt 3, İstanbul, 1997, s.1375.

BEKTAŞ, Dilek, **Çağdaş Grafik Tasarımının Gelişimi.**

BERK, Nurullah, **"La Peintüre Türgue"**, Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Yayını, Ankara, 1950.

BERK, Nurullah, Özsezgin Kaya, **Cumhuriyet Dönemi Türk Resmi,** Ankara, 1983.

BERK, Nurullah, Turani, Adnan, **Başlangıçtan Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı**, Cilt:2.

BERK, Nurullah, **Türkiye'de Resim,** İstanbul, 1943.

BOYAR, Pertev, **Türk Ressamları,** Jandarma Basımevi, Ankara, 1948.

BOYAR, Sami, Ali, Ayasofya Maarif Basımevi, İstanbul, 1943.

CEZAR, Mustafa, **Sanatta Batıya Açılış ve Osman Hamdi**, İş Bankası Yayınları, İstanbul, 1971.

CÖTELİOĞLU, Aysel, **"Yaşayan Asker Ressamları Sergisi"**, Askeri Müze, İstanbul, 1987.

ELİBAL, Gültekin, **"Ressam Hoca Hikmet Onat İçin"**, Sanat Çevresi, Sayı:63, İstanbul.

ERHAN, Kemal, **"Bahriyeli İsmail Hakkı"**, Antik Dekor, Sayı 14, İstanbul, 1992.

EROL, Turan, **Başlangıçtan Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı**, Tarihi, Cilt:1, İstanbul, 1980.

ERSOY, Ayla, **"Türk Resminin Öncülerinden Hikmet Onat"**, Sanat Çevresi, Sayı:65.

ERSOY, Ayla, **18.yüzyılın Minyatürleri ve 19.yüzyılda Batı Tarzı Resme Geçiş**, sayı:64, İstanbul, 1991.

EYÜPOĞLU, Bedri, Rahmi-Naci, Elif-Asher, Mustafa Koşan Sema-Güvemli Zahir, **"Çağdaş Türk Resminde Örnekler"**, Akbank Yayınları, İstanbul, 1992.

Grollier İnternational Amerikana, Medya Yayınları, İstanbul, 1993, Cilt 5.

GÜNYAZ, Abdülkadir-Uludoğan Ülkü-Kaynak Tuğray, Duran Ofset, İstanbul, 1997.

GÜVEMLİ, Zahir, **"Hikmet Onat"**, Türkiyemiz, Sayı:22, İstanbul, 1977.

GÜVEMLİ, Zahir, **"Solmayan Tazelik"**, Hafta Dergisi, Sayı:9, 1958.

İNAL, Berke, **"Osmanlı'da Minyatür Sanatına Bir Bakış ve Resim Sanatının Öncüleri"** Türkiye'de Sanat, Sayı 42, İstanbul, 2000.

İSLİMYELİ, Nüzret, **Asker Ressamlar ve Ekoller**, Asker Ressamlar Sanat Dergisi Yayınları, No:1, Ankara, 1965.

KABAŞ, Özer, **Mimar Sinan Üniversitesi**, Ders Notları.

NÜZHET, İslimyeli, **Türk Plastik Sanatçıları Ansiklopedisi**, Ankara, 1971, Cilt 2.

ÖĞEL, Semra, **"19.yüzyıl Asker Türk Ressamları"**, Türk Kültürü, Sayı:22, 1964.

ÖZDEMİR, Hüseyin, **Türk Resim Sanatında Asker Ressamların Öncülük Rolü**, M.S.Ü.Sos. Bil. Enst. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1992.

ÖZDENİZ, Engin, **"Bahriyeli İsmail Hakkı Bey"**, Denizin Sesi, Sayı:74, İstanbul, 1590.

ÖZDENİZ, Engin, **"Kaptan-ı Derya Ahmet Vesim Paşa ve Sanatı"**, Denizin Sesi, Sayı 88, İstanbul, 1991.

ÖZDENİZ, Engin, **"Ressam Bahriyeli Mehmet Ruhi Bey"**, Denizin Sesi, Sayı 94, İstanbul, 1991.

ÖZDENİZ, Engin, **Türk Deniz Subayı Ressamları**, İstanbul, 1994.

ÖZSEZGİN, Kaya, **Başlangıcından Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı**, Tiğlat Yayınları, İstanbul, 1982, Cilt:3.

RENDA, Günsel, **Batılılaşma Döneminde Türk Resim Sanatı**, H.Ü.Yayınları, Ankara 1977.

RONA, Zeynep, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, Cilt 1, İstanbul, 1997.

SÜHEYL, Ünver, **"Ressam Şehit Hasan Rıza"**, Milli Eğitim Basımevi, 1971.

TANSUĞ, Sezer, **Çağdaş Türk Sanatı**, İstanbul, 1993.

TANSUĞ, Sezer, **Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi**, Cilt 1, İstanbul, 1977.

TANSUĞ, Sezer, **Halil Paşa**, İstanbul, 1994.

TANSUĞ, Sezer, **Türk Resminde Yeni Dönem**, Remzi Kitapevi, İstanbul, 1995.

TOLLU, Cemal, **Şeker Ahmet Paşa**, İstanbul, 1967.

TURANİ, Adnan, **Batı Anlayışına Dönük Türk Resim Sanatı**, İş Bankası Yayınları, Ankara, 1984.

YETİK, Sami, **Ressamlarımız**, Cilt:1, İstanbul, 1940.

YETİK, Sami, **Yapı Kredi Yayınları**, İstanbul, 1997.

YETKİN, Kemal Suut, **Başlangıçtan Bugüne Çağdaş Türk Resim Sanatı Tarihi**, Tiğlat Yayınları, İstanbul, 1980, Cilt:1.

YÜKSEK, Muharrem, **Asker Ressamlar**, Gazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Lisans Tezi, Ankara.

18. RESİM LİSTESİ

Resim 1. Ahmet Ali Paşa (Şeker), Ayvalar, 129x89 cm, Yağlıboya

Resim 2. Ali Cemal Benim (Beyrutlu)

Potre, 39x50 cm, Yağlıboya

Resim 3. Ali Rıza (Hoca)

Çengelköyden 66x24 cm, Yağlıboya

Resim 4. Ali Sami Boyar

İstanbullu Tipler, Suluboya

Resim 5. Arif Bedii Eruzman (Arif Kaptan)

Soyutlama, 162x128 cm, Yağlıboya

Resim 6. Cevat (Üsküdarlı)

Eski Sokak. 63x42 cm, Yağlıboya,

Resim 7. Savaş Gemisi 77x45.5 cm Yağlıboya

Resim 8. Fahri Kaptan,

Manzara, Yıldız Bahçesinden 100x80 cm Yağlıboya

Resim 9. Halil Paşa

Kotralar, 45x27 cm, Yağlıboya

Resim 10. Halit Naci

Sebil Önünde, Çocuklu Kadın 40x70 cm, Yağlıboya

Resim 11. Hasan Rıza (Şehit)

Yanıkkale Muharebesi, 310x190 cm yağlıboya

Resim 12. Hikmet Onat,

Karpuzlu Natürmord 50.5x50.5 cm, Yağlıboya

Resim 13. Boğaziçi, 85x70 cm Yağlıboya

Resim 14. Küçüksudan, 75x54 cm Yağlıboya

Resim 15. Siperde Mektup Okuyan Asker, 124x150cm Yağlıboya

Resim 16. Hüseyin Cemil Taymaz

Zuhaf Gambot'u 23x16 cm, Suluboya

Resim 17. Hüseyin Zekai Paşa

Meyvalar, 92x73 cm Yağlıboya

Resim 18. Hüsnü Evrenos

Manzara, 55x35 cm Yağlıboya

Resim 19. Hüsnü Tengüz (Katip)

Sultan Abdülaziz'in Londra'da Karşılanışı 70x48 cm Suluboya

Resim 20. İbrahim Paşa

Şemsiyeli Kadın, 33x53 cm Yağlıboya

Resim 21. İhsan Çanakkaleli

Ankara Gelincikleri, 46x61 cm, yağlıboya

Resim 22. İsmail Hakkı (Bey) 60x37 cm, Suluboya

Sass'nita Hafen'dan Manzara 65x40 cm, Suluboya

Resim 23. Mecidiye III Hafif Kruvazörü Seyir Halinde

Resim 24. İzzeddin Dinler

Kendi Portresi 27x57 cm Yağlıboya

Resim 25. Mehmet Ali Laga

Fenerli Ev 53x33 cm Yağlıboya

Resim 26. Mehmet Muazzez Özduydu

Hamdi Efendi Ortaoyununda 61.5x42 cm, Suluboya-guaş tekniği

Resim 27. Mehmet Ruhi Arel

Namaz Kılan İhtiyar Adam 126x128 cm Yağlıboya

Resim 28. Atatürk Köylülerle, 185x144 cm Yağlıboya

Resim 29. Mehmet Sami Yetik

Bursadan 26x19 cm Yağlıboya

Resim 30. Eski Ankaradan 26x19 cm Yağlıboya

Resim 31. Mustafa Vasni Paşa

Galata Köprüsü 117x89 cm Yağlıboya

Resim 32. Osman Nuri Paşa

Meyveler 115x75 cm Yağlıboya

Resim 33. Seyfettin Soysalan

Manzara-Patras Deniz Feneri 43x28 cm Yağlıboya

Resim 34. Süleyman Seyit

Karuz, 45x32 cm Yağlıboya

Resim 35. Tahsin Diyarbakırlı

İstanbul Limanı 70x50 cm Yağlıboya

19.GÜNÜMÜZ ASKER RESSAMLARI

Resim 1. Abdullah İntepe, Şişeli Natürmort, 30x40 cm Yağlıboya

Resim 2. Ahmet Öğreten, 1.30x40 cm Suluboya

Resim 3. Ahmet Özmut, Öğlen Vakti, 36x46 cm Yağlıboya

Resim 4. Alaaddin Özçelik, Ayçiçekleri, 35x50 cm Yağlıboya

Resim 5. Alaaddin Kılıçdoğan, İkiz Hayat, 50x70 cm Yağlıboya

Resim 6. Ali Şatır,Amasra Semalarında, 1918, S.E.S.A. Modeli Türk Uçağı 80x90 cm Yağlıboya

Resim 7. Ayhan Han, Nehirdeki Ağaçlar, 21x24 cm Suluboya

Resim 8. Cihangir Akşit, Çay, Zeytin ve Ekmek, 35x45 cm, Yağlıboya

Resim 9. Ender Dikmen, Atatürk Ankarada Manevrada, 32x48 cm Yağlıboya

Resim 10. Ekmel Totrakan, Ölü Doğa, 76x88 cm Yağlıboya

Resim 11. Elçin Ünal, Çam Limanı Heybeli Ada, 35x45 cm Yağlıboya

Resim 12. Feridun Saraçoğlu, Bursa Yeşil Türbelerinden, 72x68 cm Yağlıboya

Resim 13. Hüseyin Bulut, Gezinti, 30x40 cm Yağlıboya

Resim 14. İlknur Aksoy, Anne Sevgisi 35x50 cm Pastelboya

Resim 15. İrfan Fehmi Özcanlı, Fenerbahçe Parkından, 32x40 cm Yağlıboya

Resim 16. Kayhan Aybatlı, Üsküdardan, 70x60 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya

Resim 17. Mustafa Bayar, Bezli Natürmort, 50x65 cm, Yağlıboya,

Resim 18. Kesekağıdında Şeftaliler, 71x56.5 cm Yağlıboya

Resim 19. Mehmet Gürbay, İstanbul'dan, 58x79 cm Yağlıboya

Resim 20. Muzaffer Soytekin, Ege'de Bir Konak, 35x40 cm, guaj

Resim 21. Naim Uludoğan, Mimoza, 54x73 cm Yağlıboya

Resim 22. Necmi Bülent Uçucu, Kontrastlar, 50x70 cm Yağlıboya

Resim 23. Necati İlgü, Karanlığa Yöneliş, 60x48 cm Yağlıboya

Resim 24. Olcay Aybar, Fırtına, 27x37 cm, karışık teknik (suluboya ve akrilik)

Resim 25. Orhan Kızılkaya, Bodrum Yalıkavak II, 46x38 cm Yağlıboya

Resim 26. Rüstem Ersöz, Natürmort, 50x61 cm Yağlıboya

Resim 27. Sebahattin Bayraktar, Kızkulesi, 40x30 cm Akrilik

Resim 28. M.Sabri Türeli, Yurduma Bakış-1, 19.5x25.5 cm Suluboya

Resim 29. Sadettin Canberk, Dalgaların Dalgası, 50x70 cm Yağlıboya

Resim 30. Selim Örge, İstanbul'da Gece, 50x70 cm, Yağlıboya

Resim 31. Şenay Günay, Papatyalar, 50x70 cm (Yağlıboya)

Resim 32. Şükrü Çağlayan, Pazar Yeri, 40x45 cm Suluboya

Resim 33. Şükrü İldem, Beyoğlu, 45x55 cm, Yağlıboya

Resim 34. Şükrü Olcay, Çam Ağacı, 50x70 cm, Yağlıboya

Resim 35. Tanzar Dincer, Kuvvetli Esintiler, 80x100 cm Yağlıboya

Resim 36. Turgut Akan, Boğaz'da Yalılar, 50x43 cm Yağlıboya

Resim 37. Vural Bayazıt, Günaydın İstanbul, 100x70 cm Yağlıboya

Resim 38. Yaşar Muhterem Ercoşkun, Hermes, 30x40 cm Yağlıboya

Resim 39. Yurtbay Akın, Değirmendere'den, 80x50 cm Yağlıboya, Kromatik Pusula 60x40 cm Yağlıboya

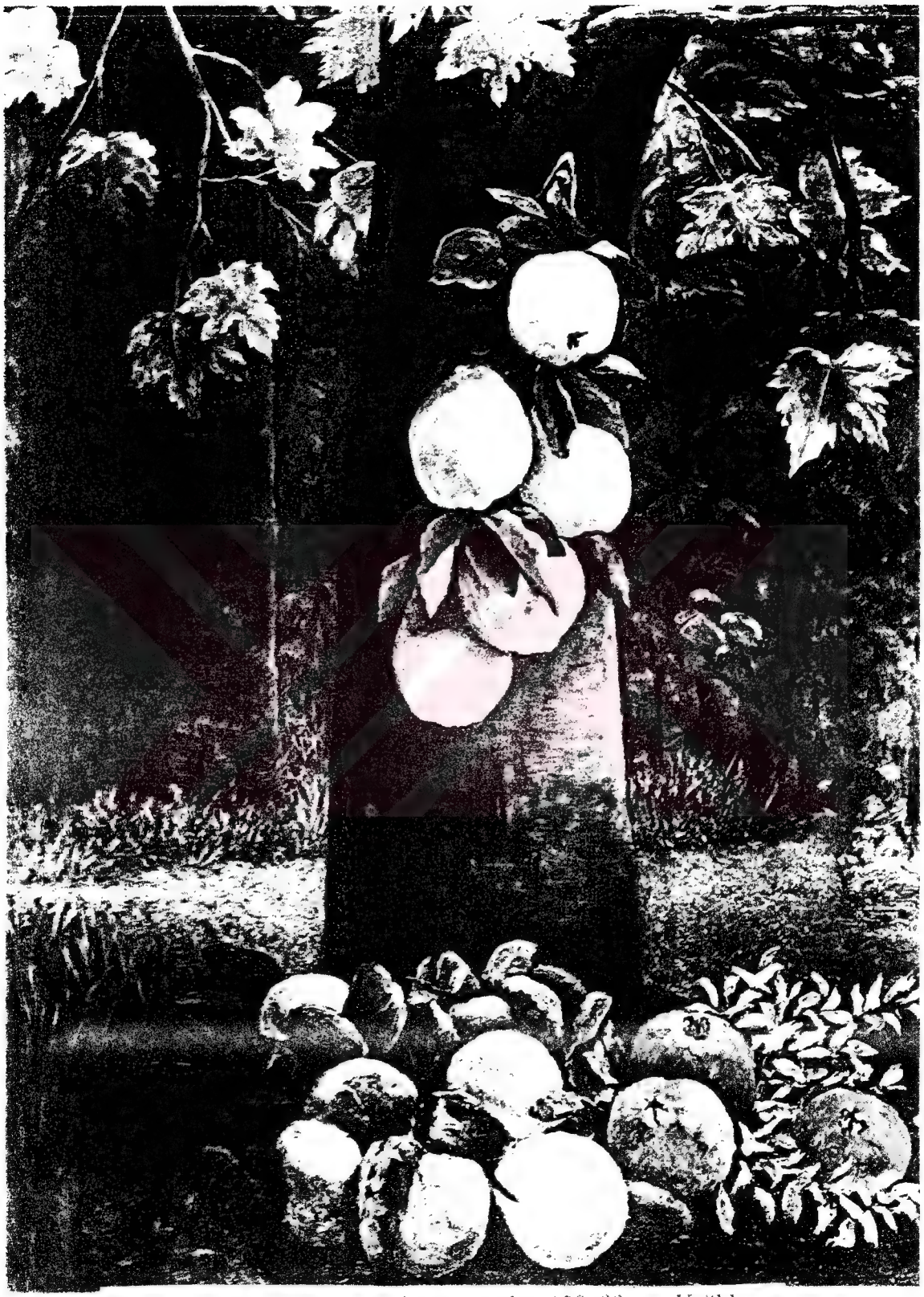

Resim 1. Ahmet Ali Paşa (Şeker), Ayvalar. 129x89 cm, Yağlıboya

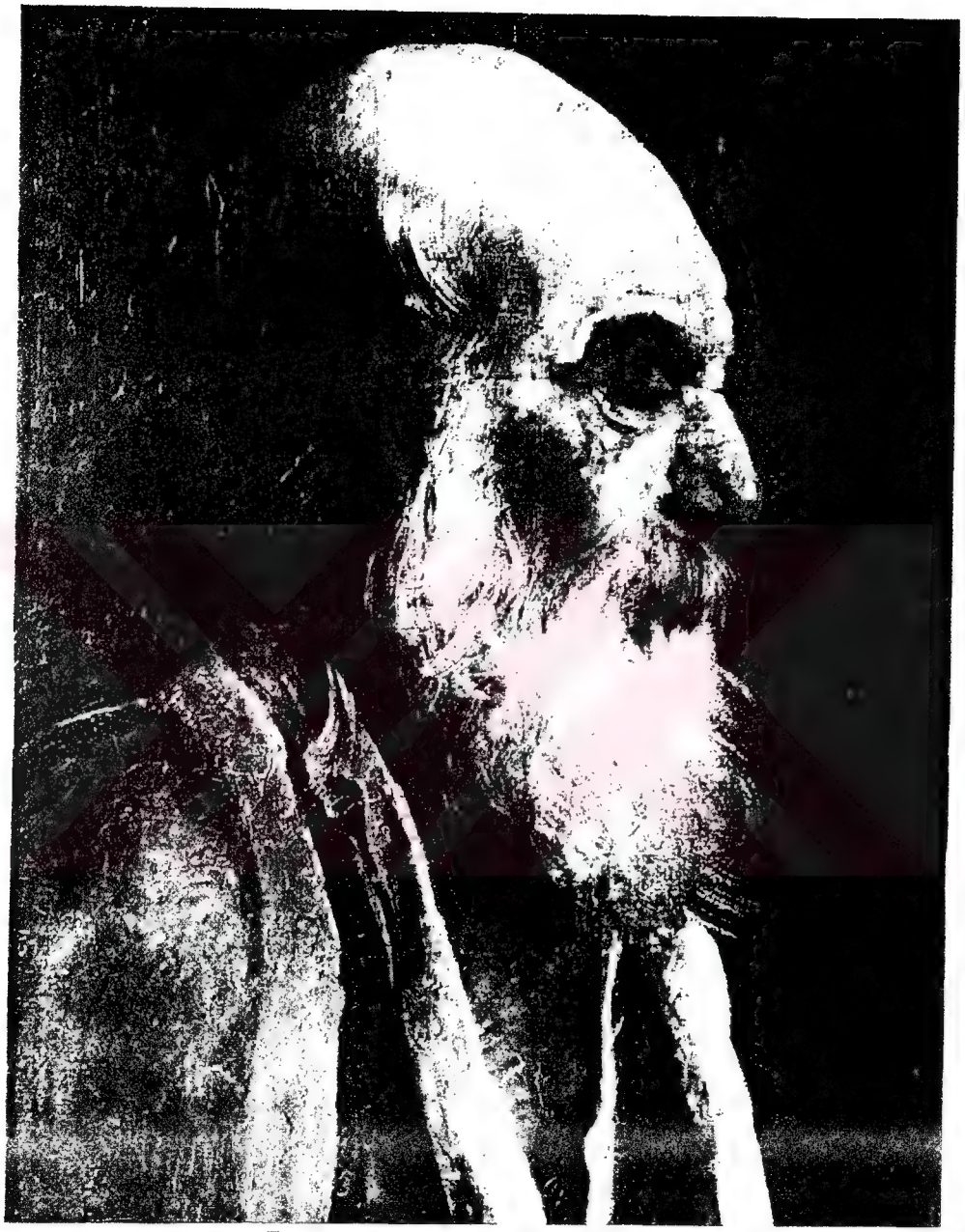

Resim 2. Ali Cemal Benim (Beyrutlu)

Potre. 39x50 cm. Yağlıboya

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM
DOKÜMANTASYON

Resim 3. Ali Rıza (Hoca)

Çengelköyden 66x24 cm, Yağlıboya

Resim 4. Ali Sami Boyar
İstanbullu Tipler, Suluboya

Resim 5. Arif Bedii Eruzman (Arif Kaptan)
Soyutlama, 162x128 cm, Yağlıboya

Resim 6. Cevat (Üsküdarlı)

Eski Sokak, 63x42 cm, Yağlıboya.

Resim 7. Savaş Gemisi 77x45.5 cm Yağlıboya

Resim 8. Fahri Kaptan,
Manzara, Yıldız Bahçesinden 100x80 cm Yağlıboya

Resim 9. Halil Paşa

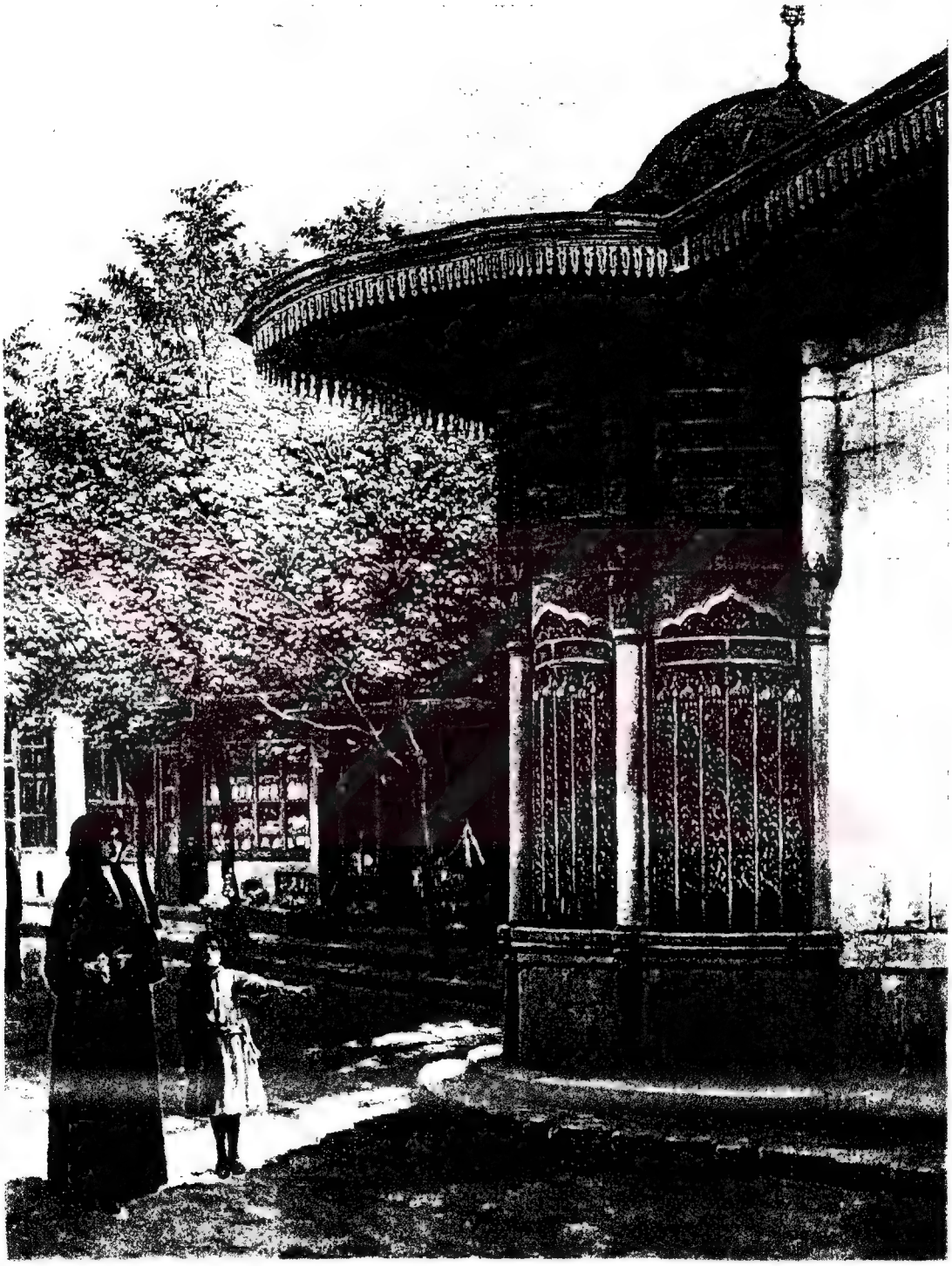

Resim 10. Halit Naci

Sebil Önünde. Çocuklu Kadın 40x70 cm, Yağlıboya

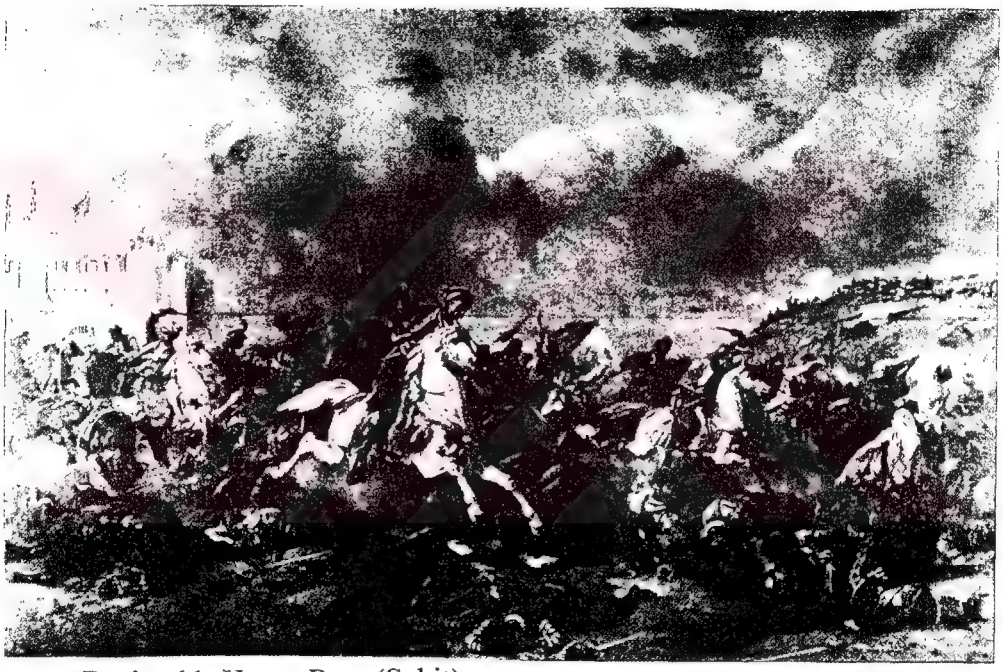

Resim 11. Hasan Rıza (Şehit)

Yanıkkale Muharebesi, 310x190 cm yağlıboya

Resim 12. Hikmet Onat,

Karpuzlu Natürmord 50.5x50.5 cm, Yağlıboya

Resim 13. Boğaziçi, 85x70 cm Yağlıboya

Resim 14. Küçüksudan, 75x54 cm Yağlıboya

Resim 15. Siperde Mektup Okuyan Asker, 124x150cm Yağlıboya

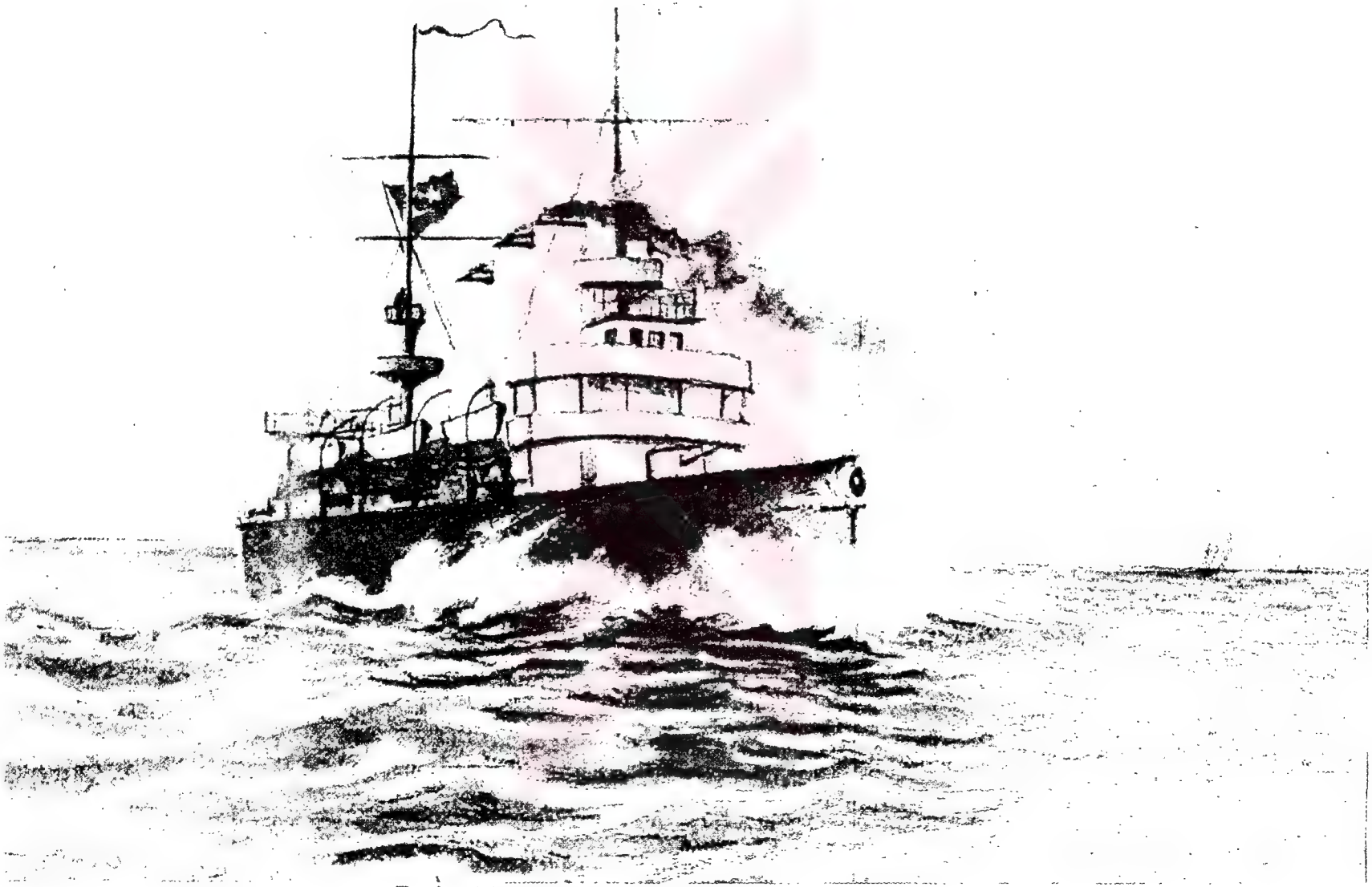

Resim 16. Hüseyin Cemil Taymaz

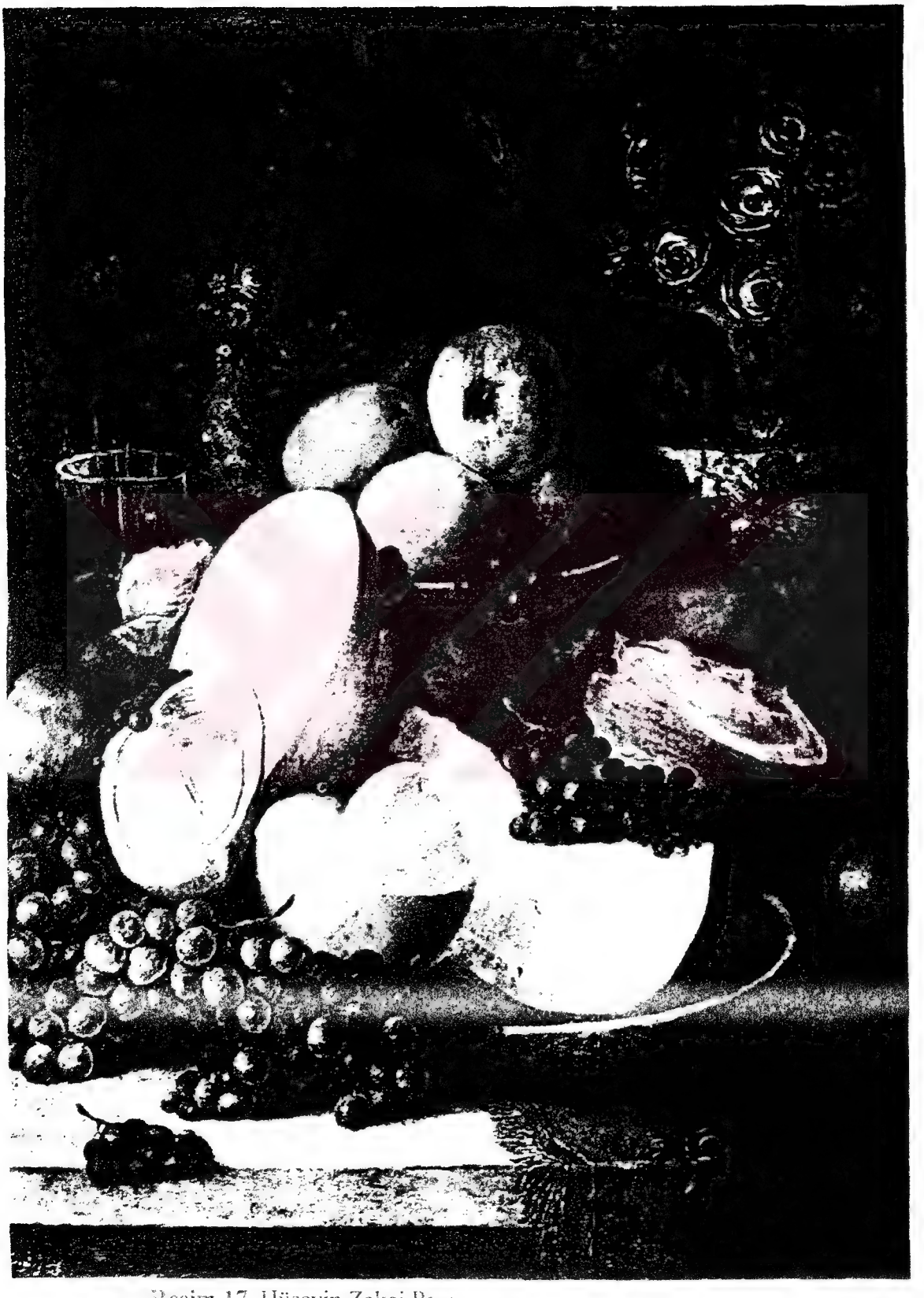

Resim 17. Hüseyin Zekai Paşa

Meyvalar, 92x73 cm Yağlıboya

Resim 18. Hüsnü Evrenos

Manzara, 55x35 cm, Yağlıboya

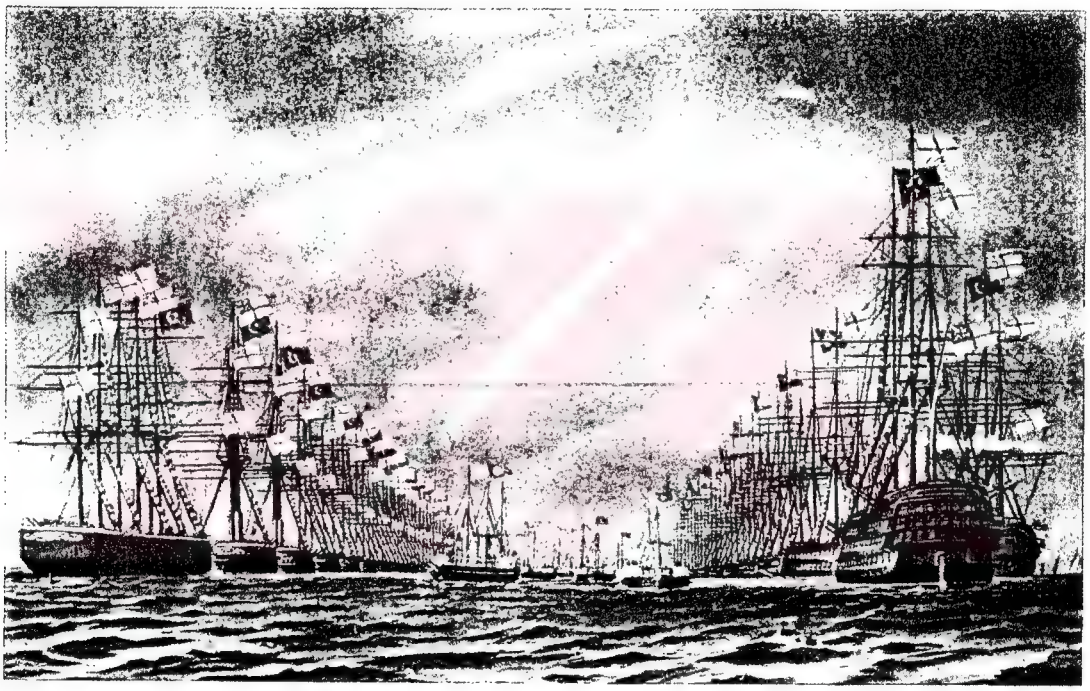

Resim 19. Hüsnü Tengüz (Katip)

Sultan Abdülaziz'in Londra'da Karşılanışı 70x48 cm Suluboya

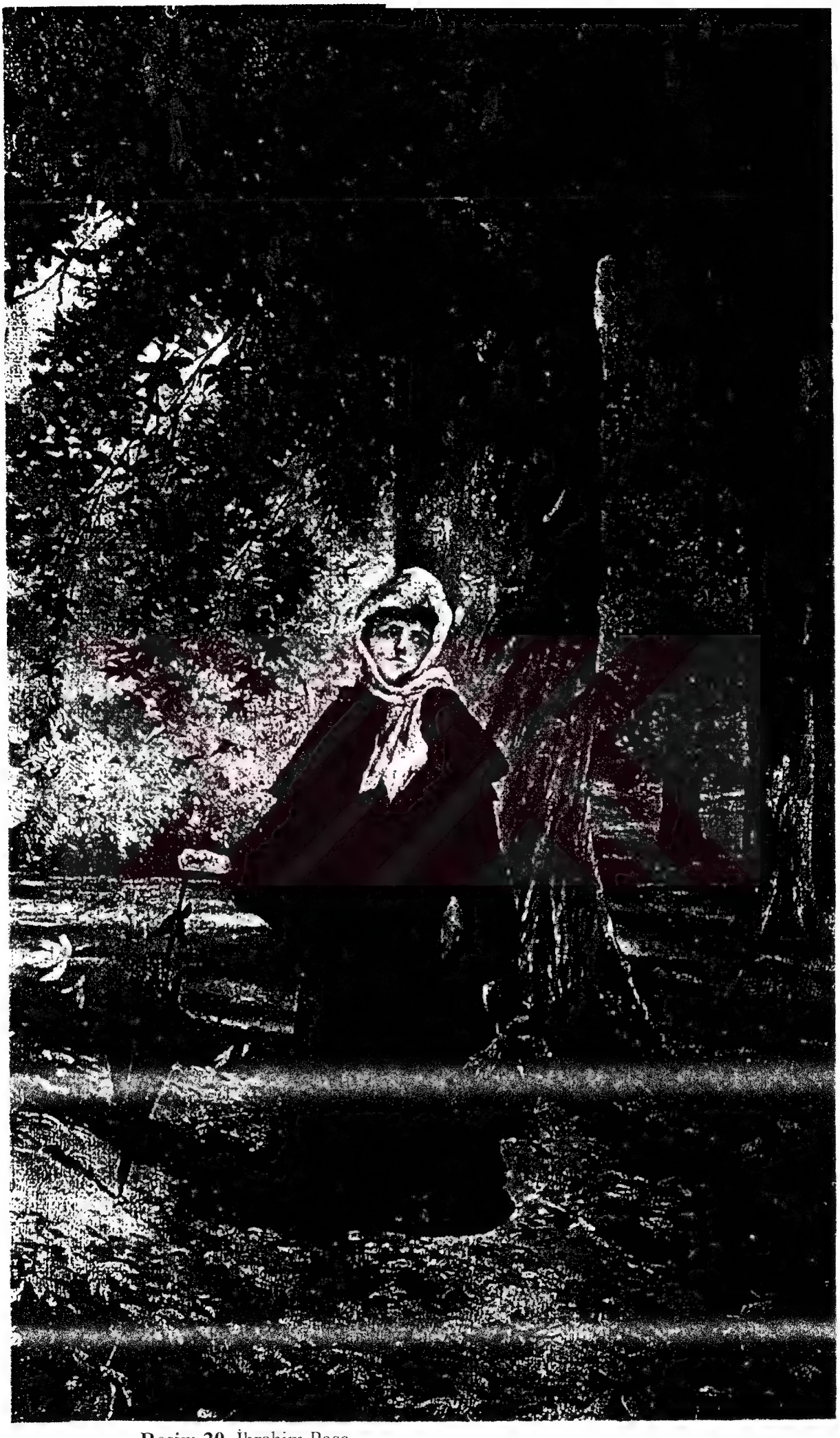

Resim 20. İbrahim Paşa

Şemsiyeli Kadın, 33x53 cm Yağlıboya

Resim 21. İhsan Çanakkaleli

Ankara Gelincikleri, 46x61 cm, yağlıboya

Resim 22. İsmail Hakkı (Bey) 60x37 cm, Suluboya

Sass'nita Hafen'dan Manzara 65x40 cm, Suluboya

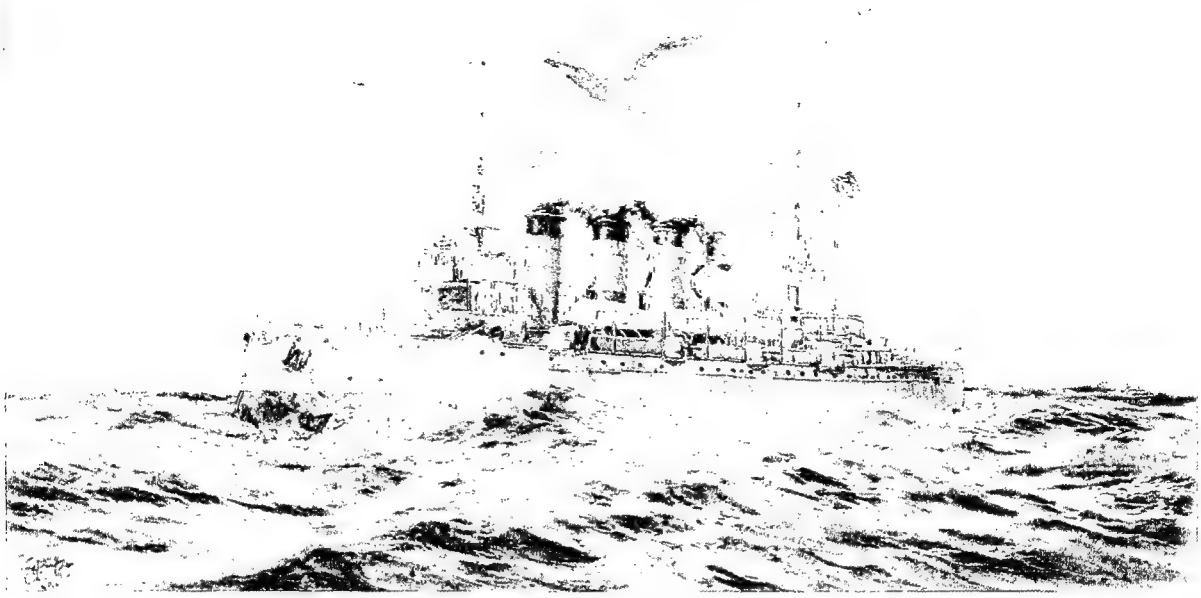

Resim 23. Mecidiye III Hafif Kruvazörü Seyir Halinde

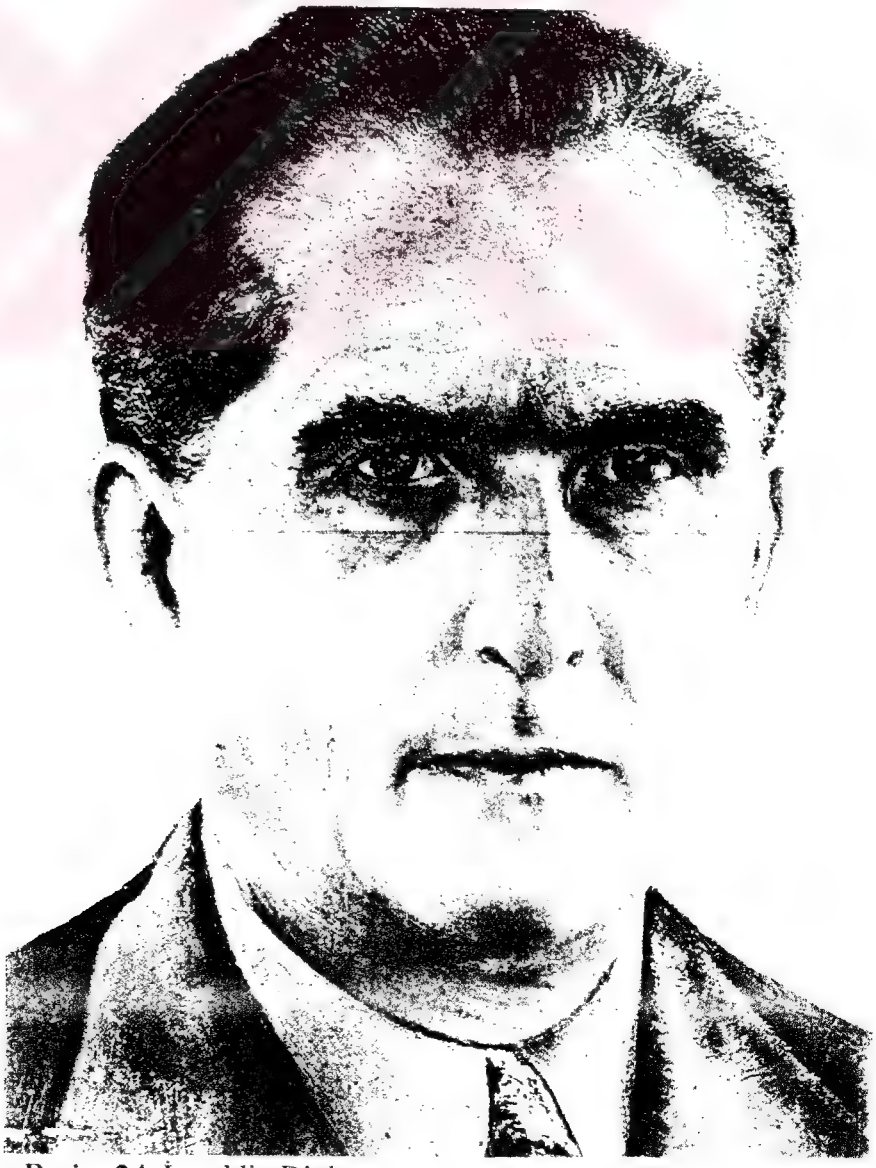

Resim 24. İzzeddin Dinler

Resim 25. Mehmet Ali Laga

Fenerli Ev 53x33 cm Yağlıboya

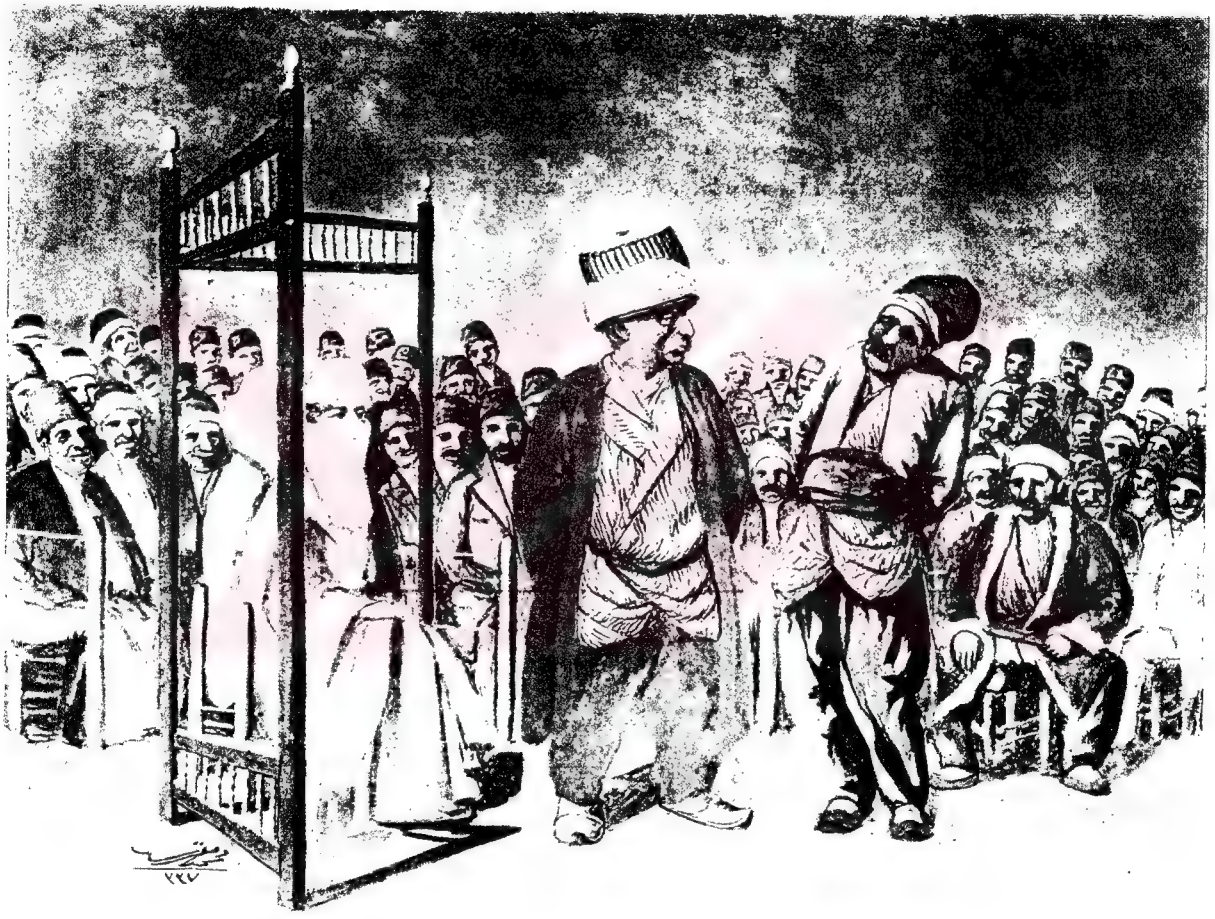

Resim 26. Mehmet Muazzez Özduydu

Hamdi Efendi Ortaoyununda 61.5x42 cm, Suluboya-guaş tekniği

Resim 27. Mehmet Ruhi Arel

Namaz Kılan İhtiyar Adam 126x128 cm Yağlıboya

Resim 28. Atatürk Köylülerle, 185x144 cm Yağlıboya

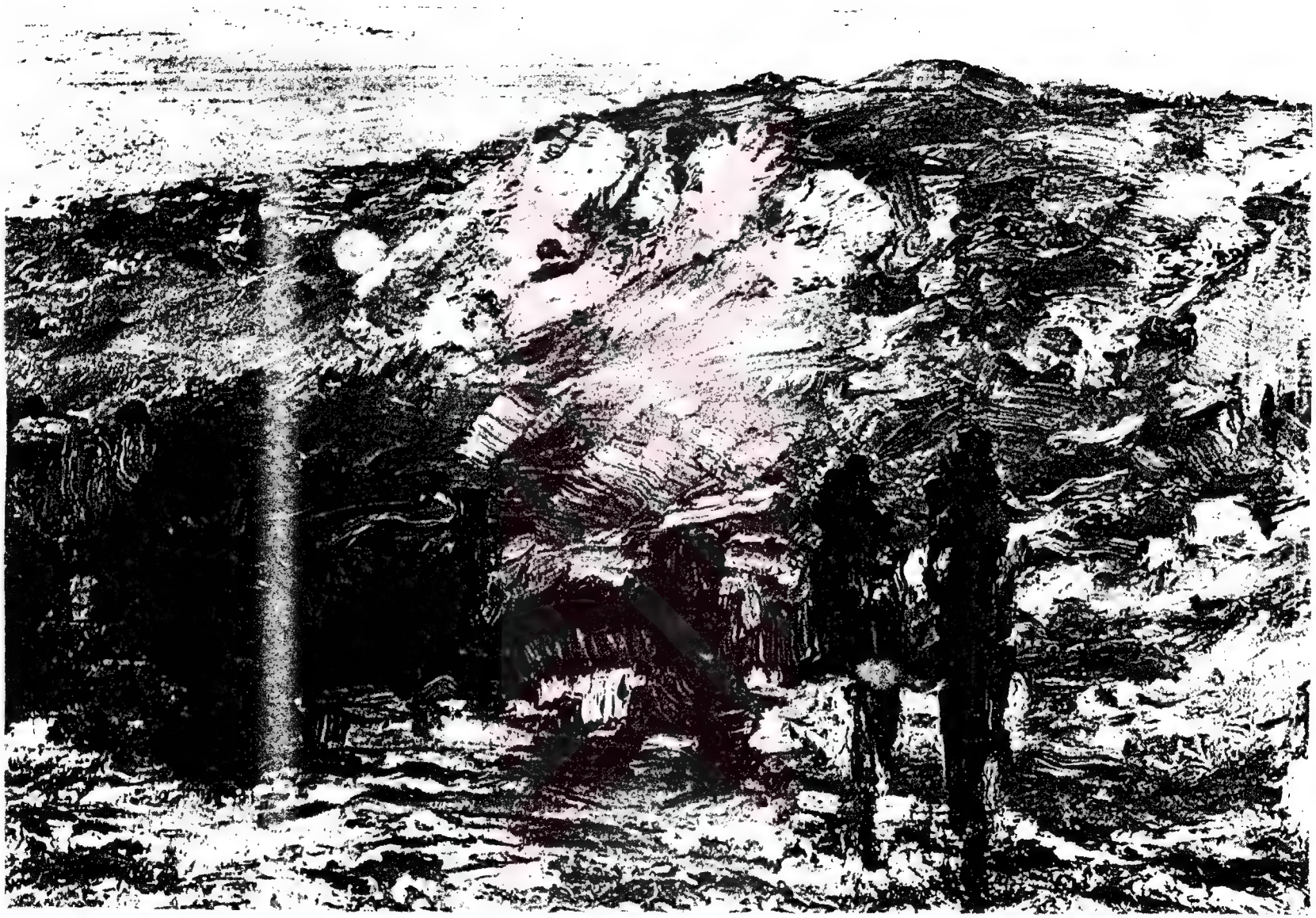

Resim 29. Mehmet Sami Yetik

Bursadan 26x19 cm Yağlıboya

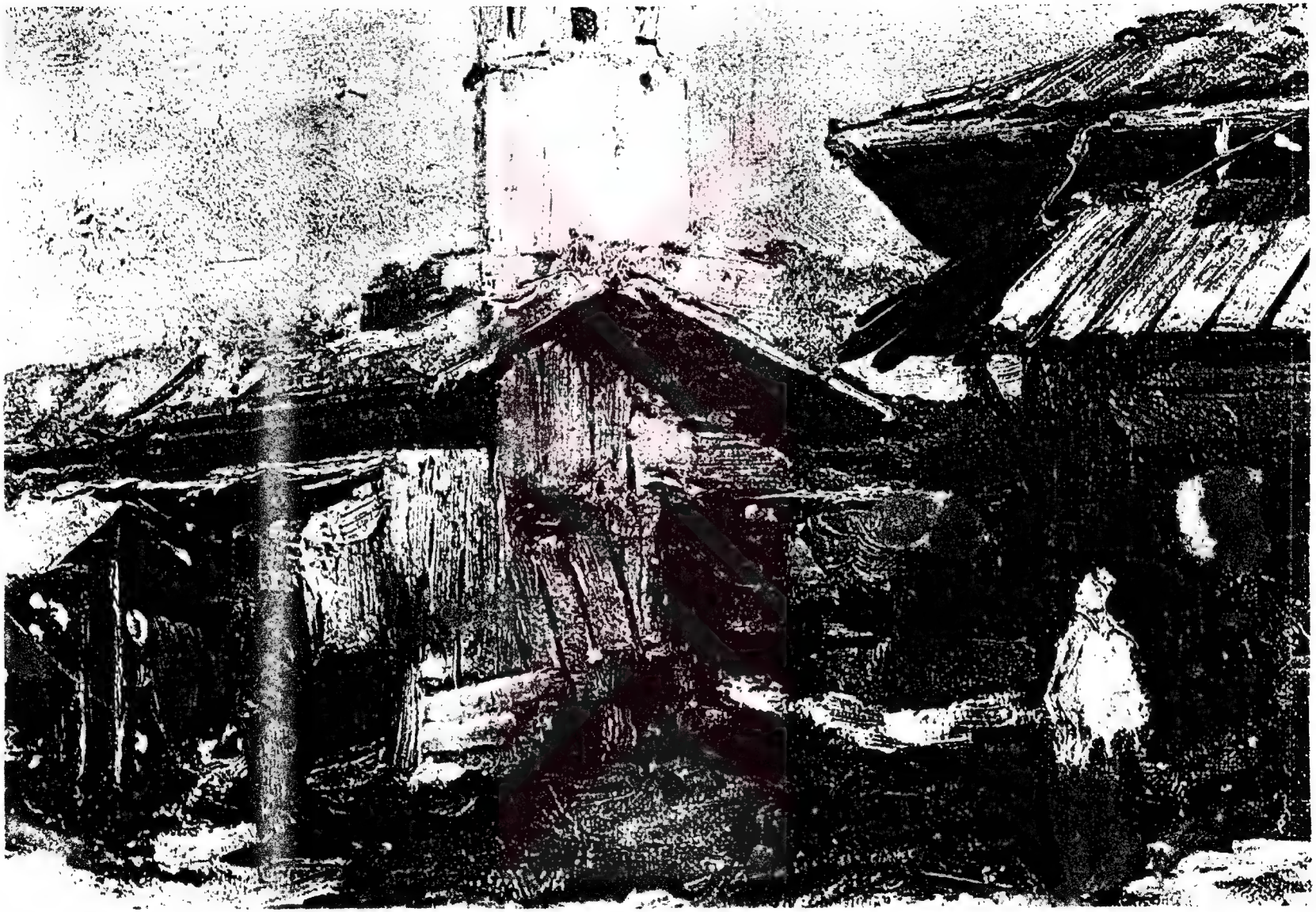

Resim 30. Eski Ankaradan 26x19 cm Yağlıboya

Resim 31. Mustafa Vasni Paşa

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

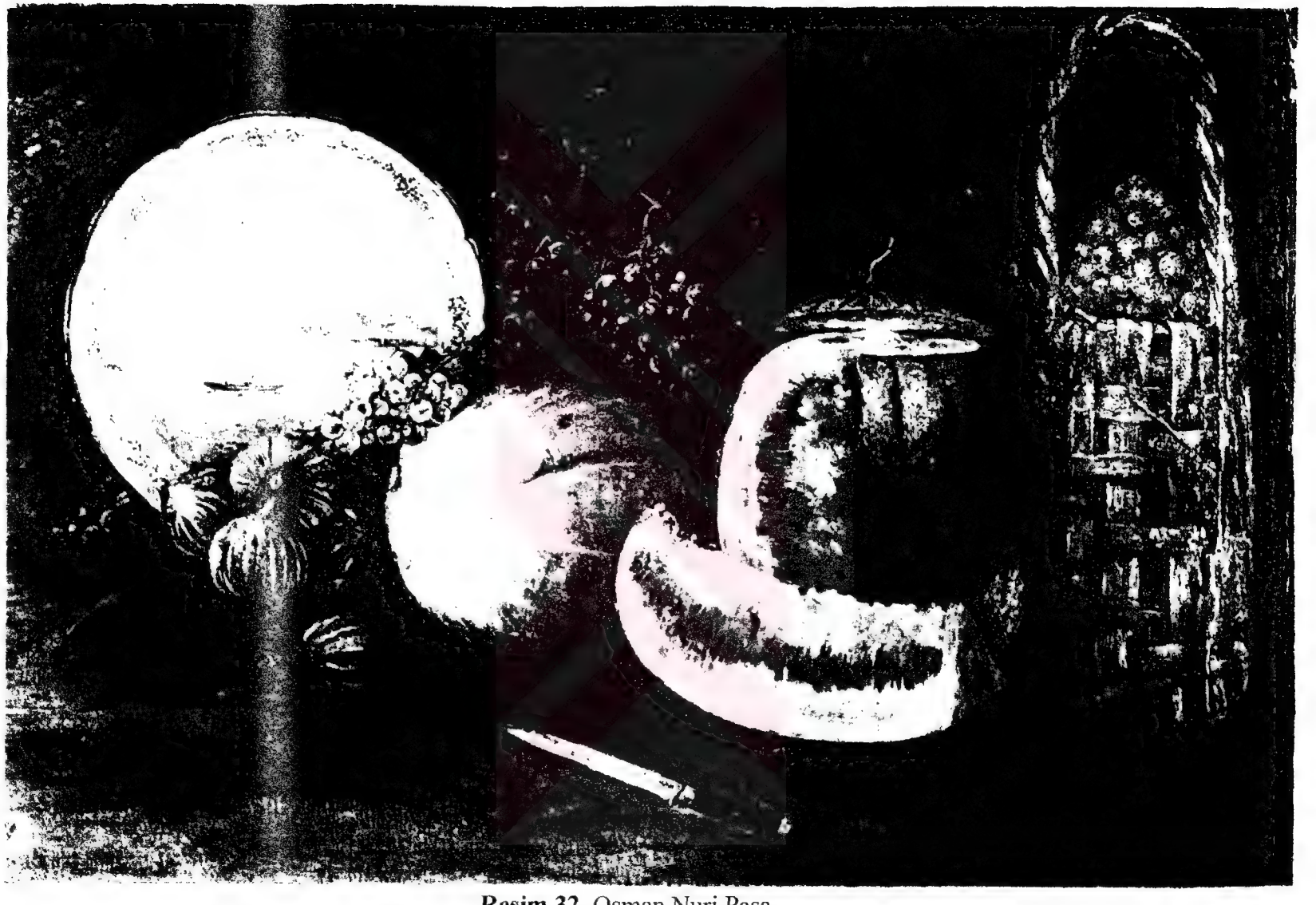

Resim 32. Osman Nuri Paşa

Resim 33. Seyfettin Soysalan

Resim 34. Süleyman Seyit

Karuz. 45x32 cm Yağlıbova

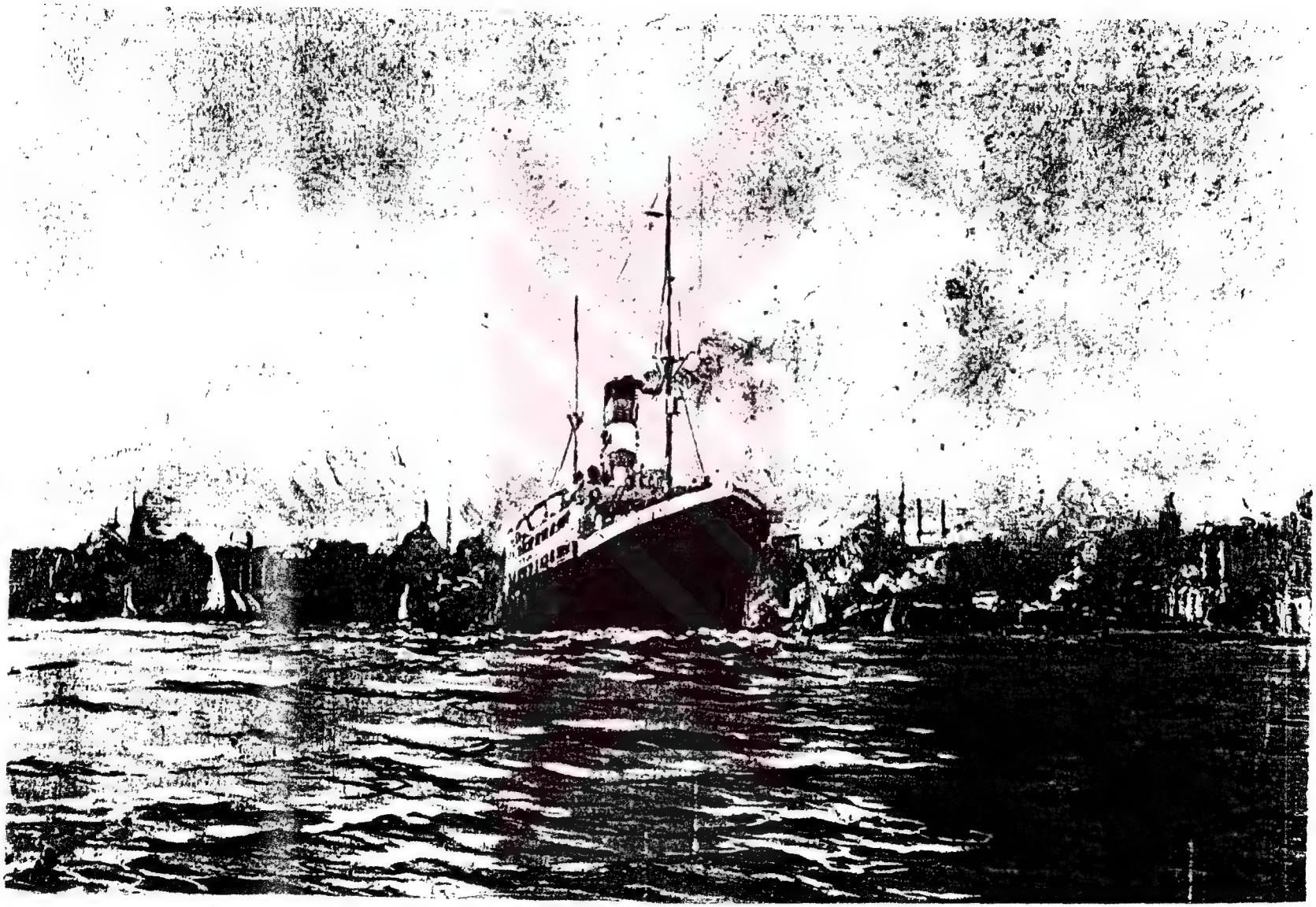

Resim 35. Tahsin Diyarbakırlı

İstanbul Limanı 70x50 cm Yağlıboya

Resim 1. Abdullah İntepe, Şişeli Natürmort, 30x40 cm Yağlıboya

Resim 2. Ahmet Öğreten, 1.30x40 cm Suluboya

Resim 3. Ahmet Özmut, Öğlen Vakti, 36x46 cm Yağlıboya

Resim 4. Alaaddin Özçelik, Ayçiçekleri, 35x50 cm Yağlıboya

Resim 5. Alaaddin Kılıçdoğan, İkiz Hayat, 50x70 cm Yağlıboya

Resim 6. Ali Şatır,Amasra Semalarında, 1918, S.E.S.A. Modeli Türk Uçağı 80x90 cm Yağlıboya

Resim 7. Ayhan Han, Nehirdeki Ağaçlar, 21x24 cm Suluboya

Resim 8. Cihangir Akşit, Çay, Zeytin ve Ekmek, 35x45 cm, Yağlıboya

Resim 9. Ender Dikmen, Atatürk Ankarada Manevrada, 32x48 cm Yağlıboya

Resim 10. Ekmel Totrakan, Ölü Doğa, 76x88 cm Yağlıboya

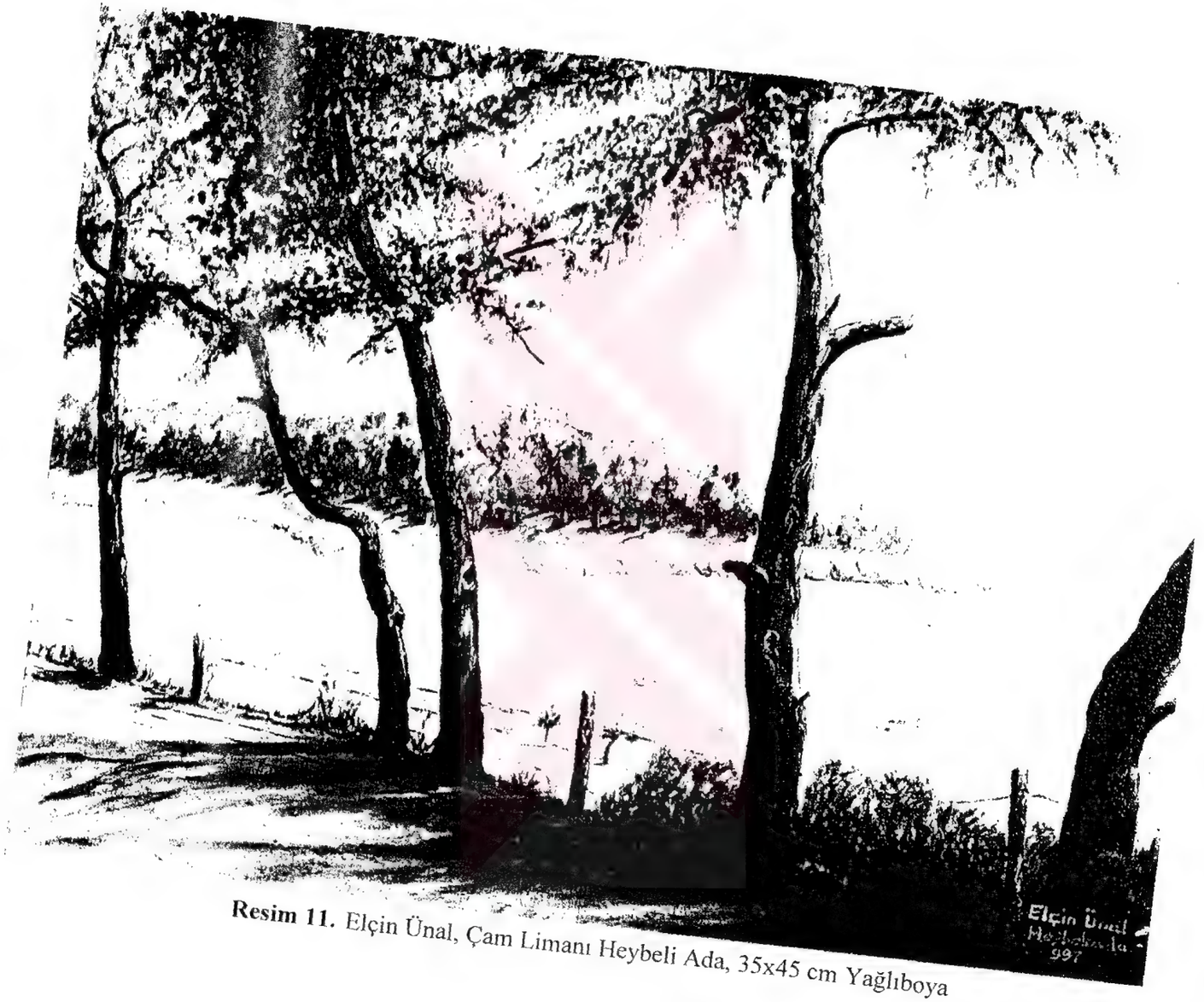

Resim 11. Elçin Ünal, Çam Limanı Heybeli Ada, 35x45 cm Yağlıboya

Resim 12. Feridun Saraçoğlu, Bursa Yeşil Türbelerinden, 72x68 cm Yağlıboya

Resim 13. Hüseyin Bulut, Gezinti, 30x40 cm Yağlıboya

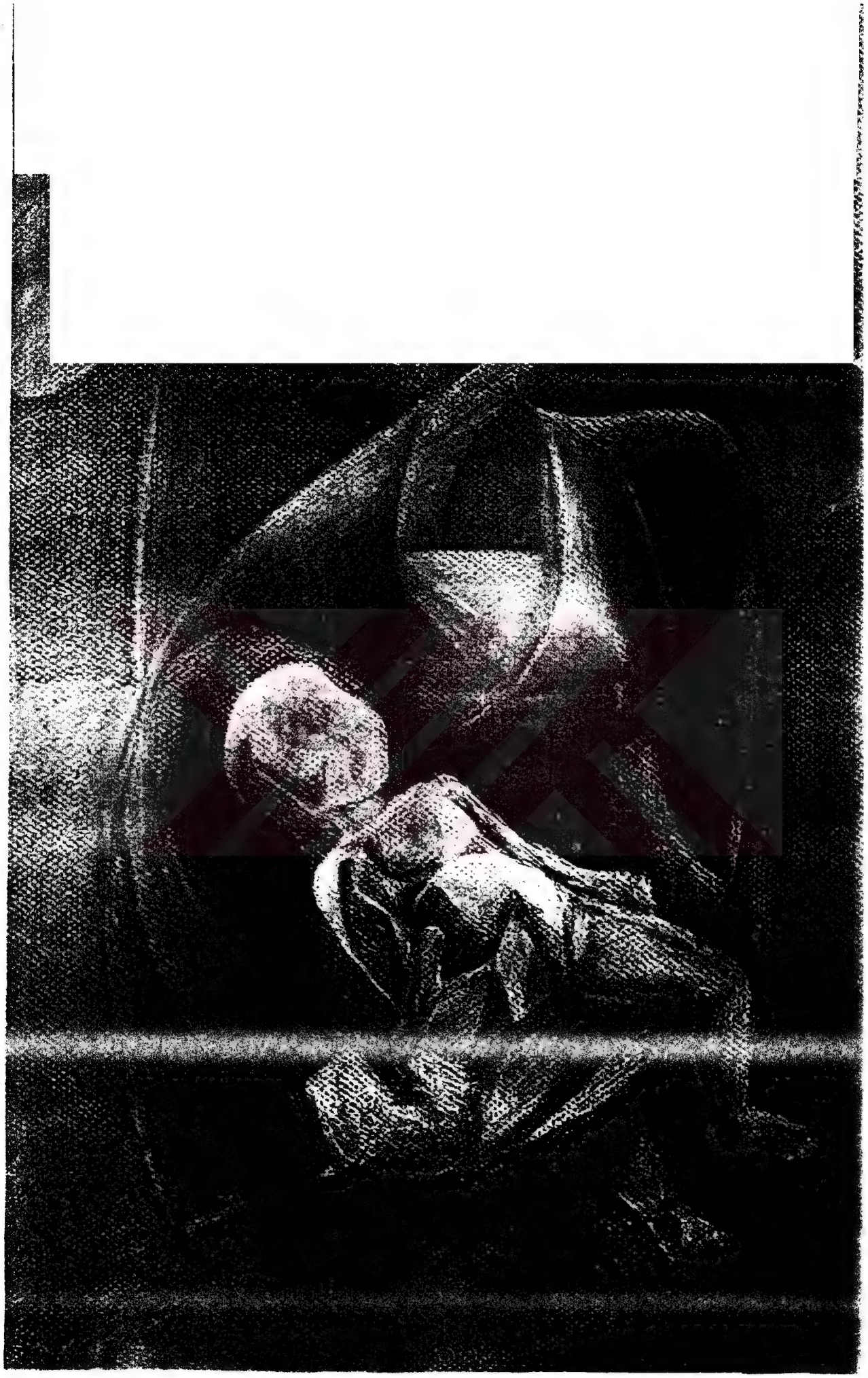

Resim 14. İlknur Aksoy, Anne Sevgisi 35x50 cm Pastelboya

Resim 15. İrfan [illegible]

Resim 16. Kayhan Aybatlı, Üsküdardan, 70x60 cm, Tuval Üzerine Yağlıboya

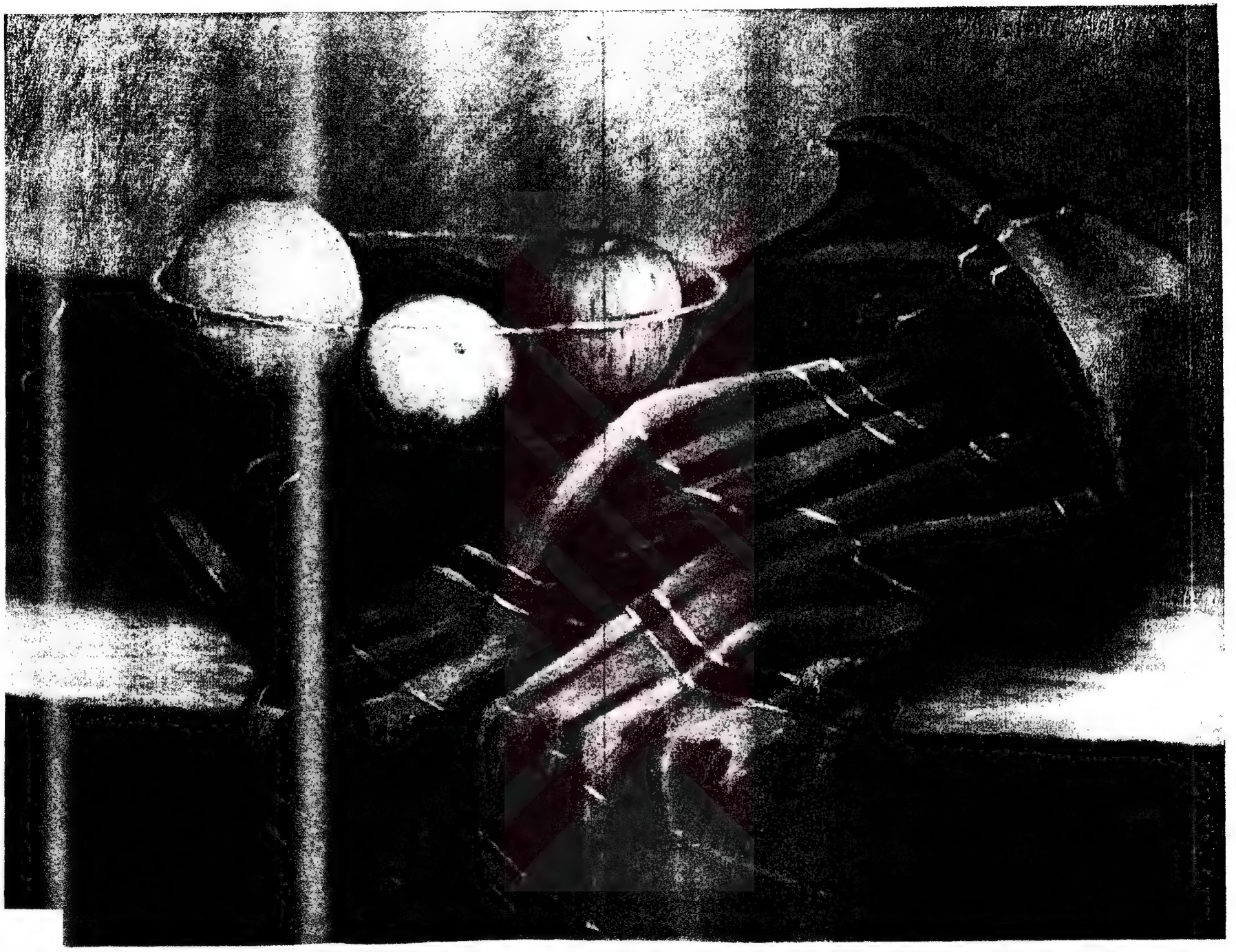

Resim 17. Mustafa Bayar, Bezli Natürmort, 50x65 cm, Yağlıboya

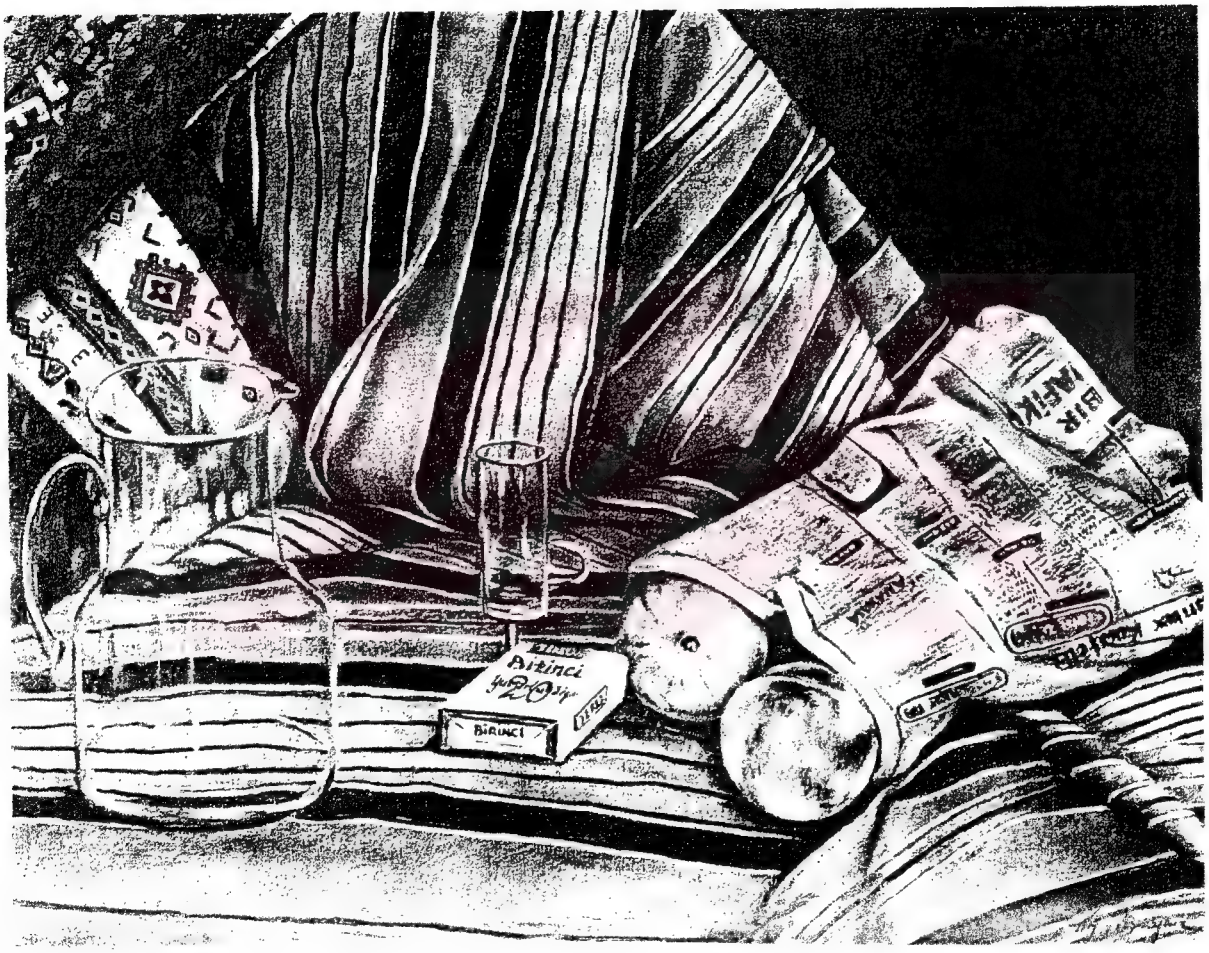

Resim 18. Kesekağıdında Şeftaliler, 71x56.5 cm Yağlıboya

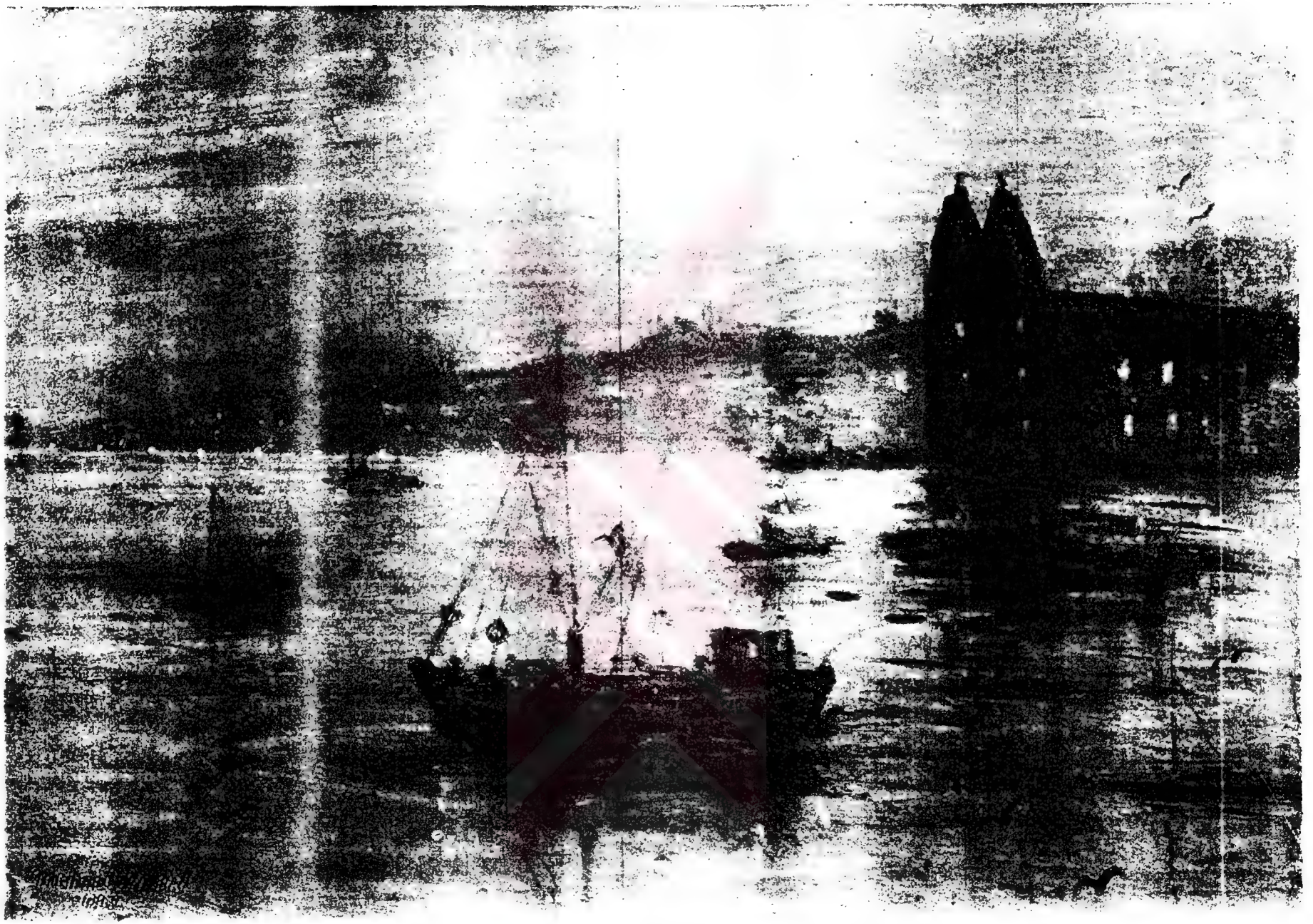

Resim 19. Mehmet Gürbay, İstanbul'dan, 58x79 cm Yağlıboya

Resim 20. Muzaffer Soytekin, Ege'de Bir Konak, 35x40 cm, guai

Resim 21. Naim Uludoğan, Mimoza, 54x73 cm Yağlıboya

Resim 22. Necmi Bülent Uçucu, Kontrastlar, 50x70 cm Yağlıboya

Resim 23. Necati İlgü, Karanlığa Yönelis, 60x48 cm Yağlıboya

Resim 24. Olcay Aybar, Fırtına, 27x37 cm. karışık teknik (suluboya ve akrilik)

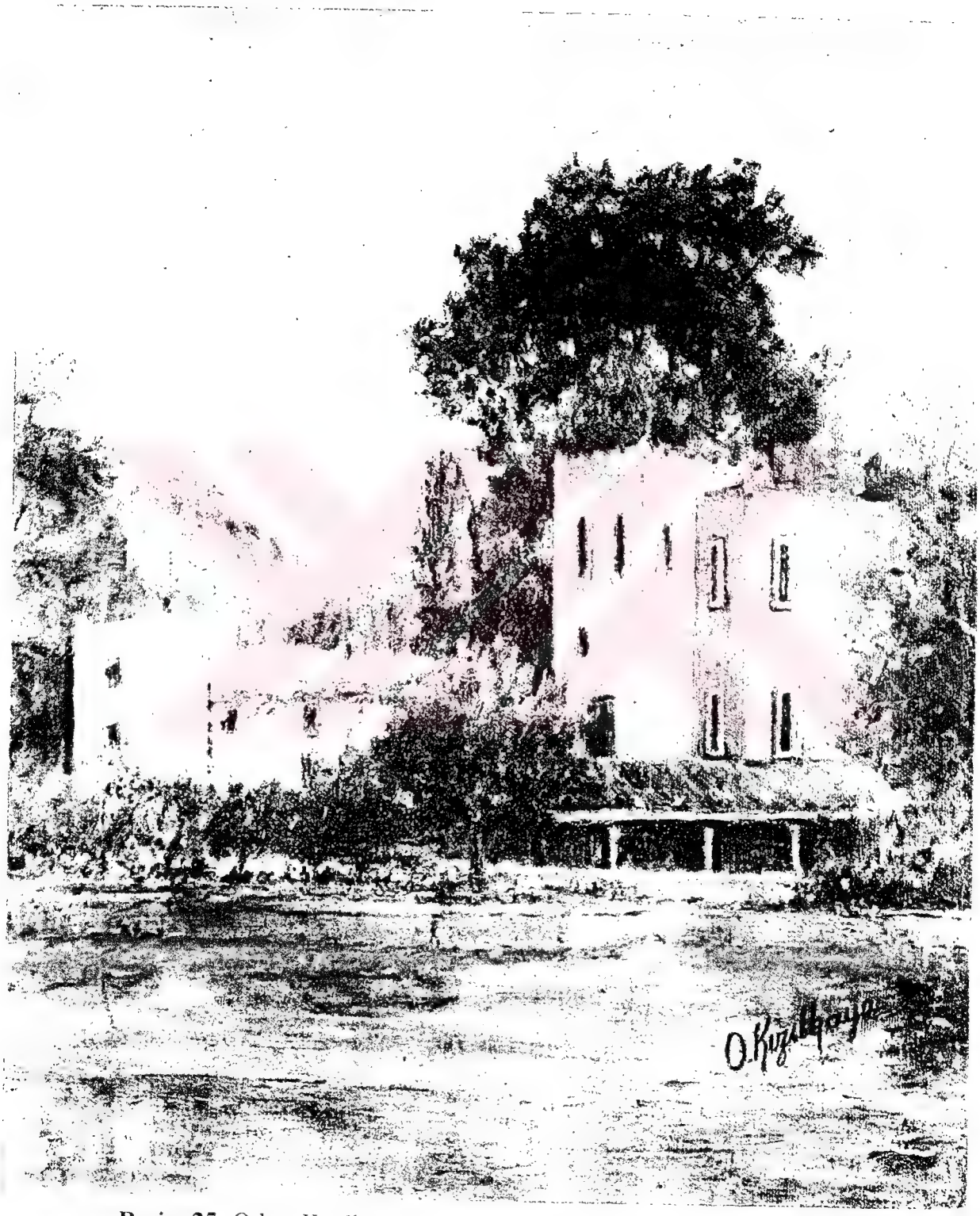

Resim 25. Orhan Kızılkaya, Bodrum Yalıkavak II, 46x38 cm Yağlıboya

Resim 26. Rüstem Ersöz, Natürmort, 50x61 cm Yağlıboya

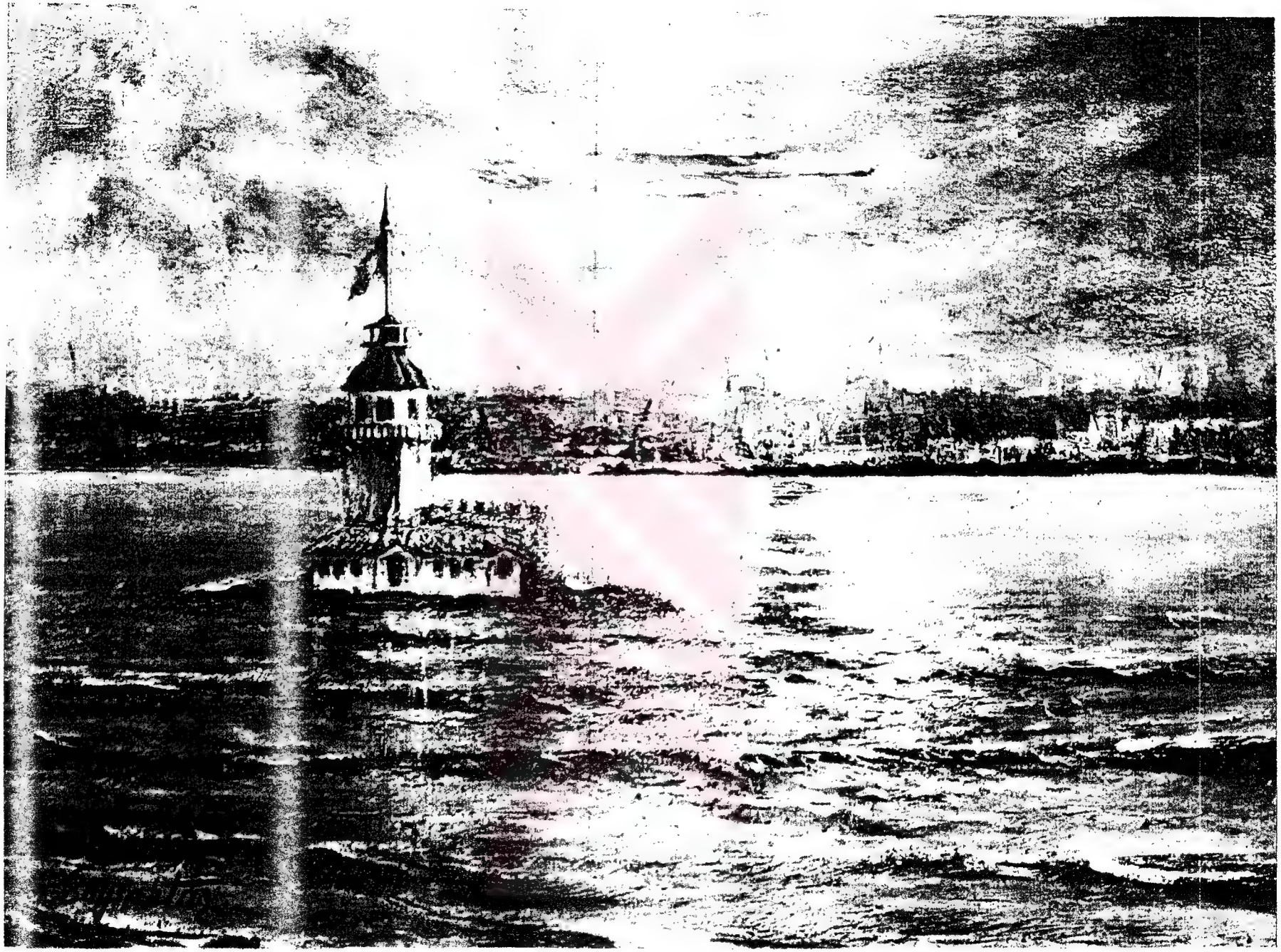

Resim 27. Sebahattin Bayraktar, Kızkulesi, 40x30 cm, Akrilik

Resim 28. M.Sabri Türeli, Yurduma Bakış-1, 19.5x25.5 cm Suluboya

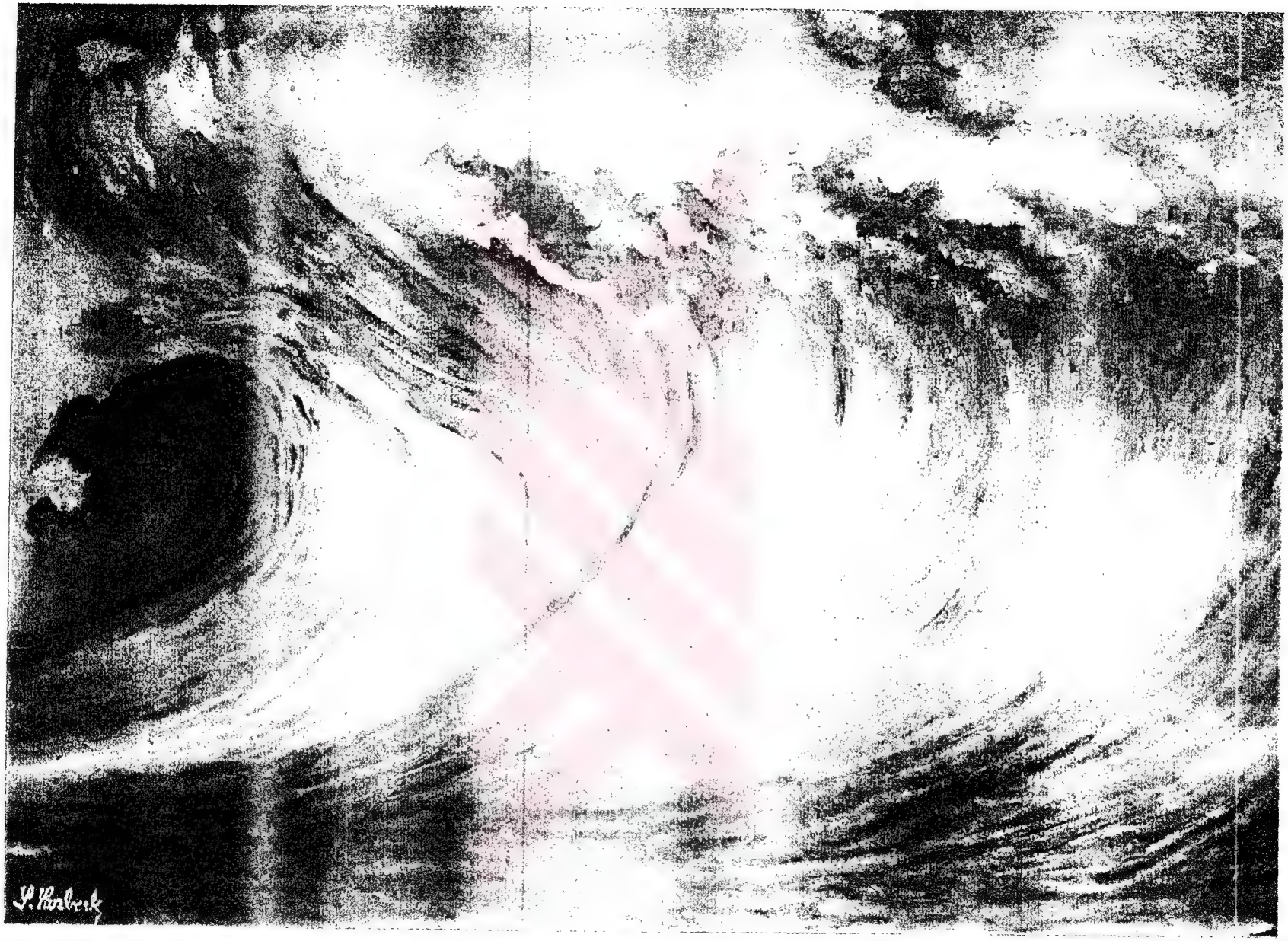

Resim 29. Sadettin Canberk, Dalgaların Dalgası, 50x70 cm Yağlıboya

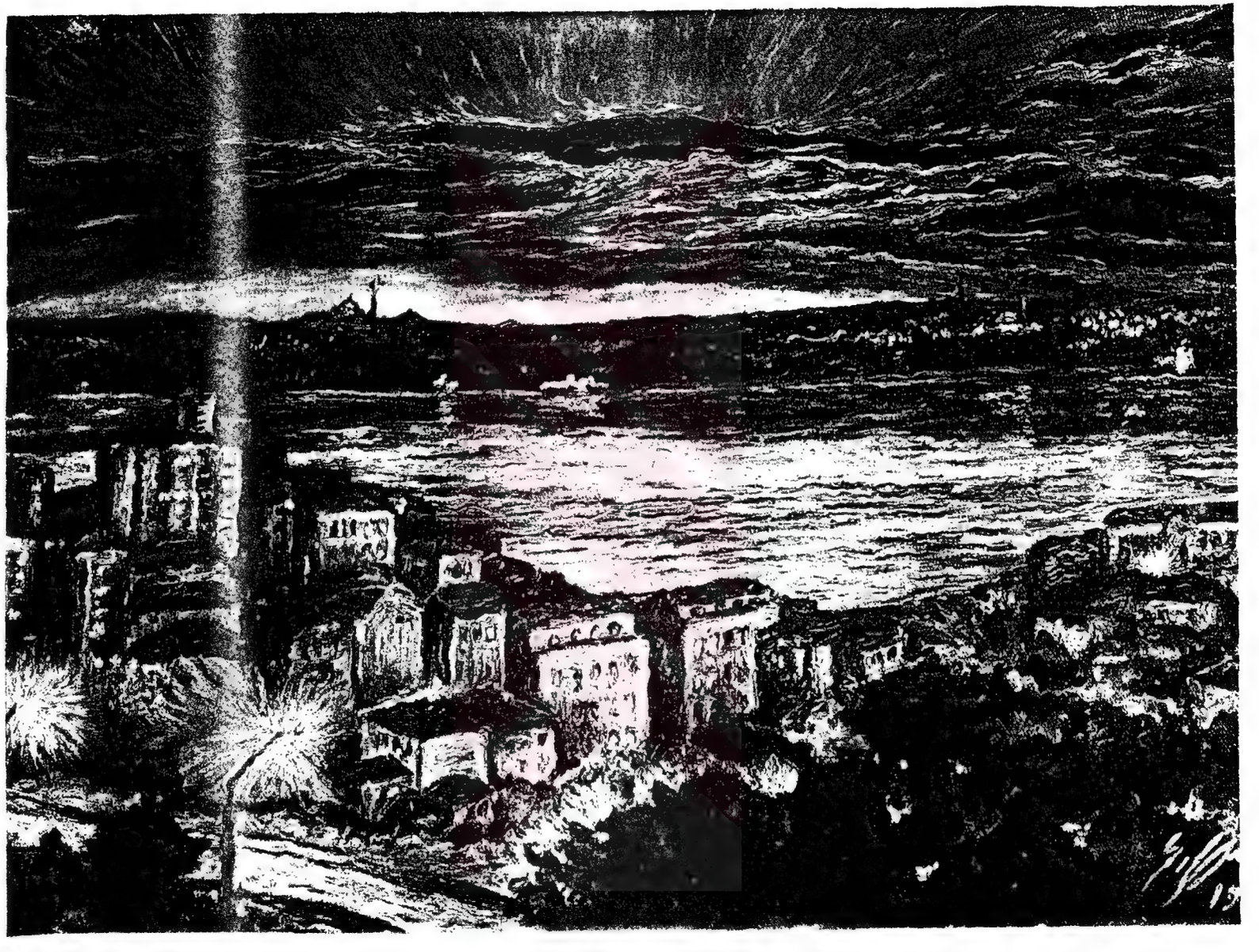

Resim 30. Selim Örge. İstanbul'da Gece. 50x70 cm, Yağlıboya

Resim 31. Şenay Günay, Papatyalar, 50x70 cm (Yağlıboya)

Resim 32. Şükrü Çağlayan, Pazar Yeri, 40x45 cm, Suluboya

Resim 33. Şükrü İldem, Beyoğlu, 45x55 cm, Yağlıboya

Resim 34. Şükrü Olcay, Çam Ağacı, 50x70 cm, Yağlıboya

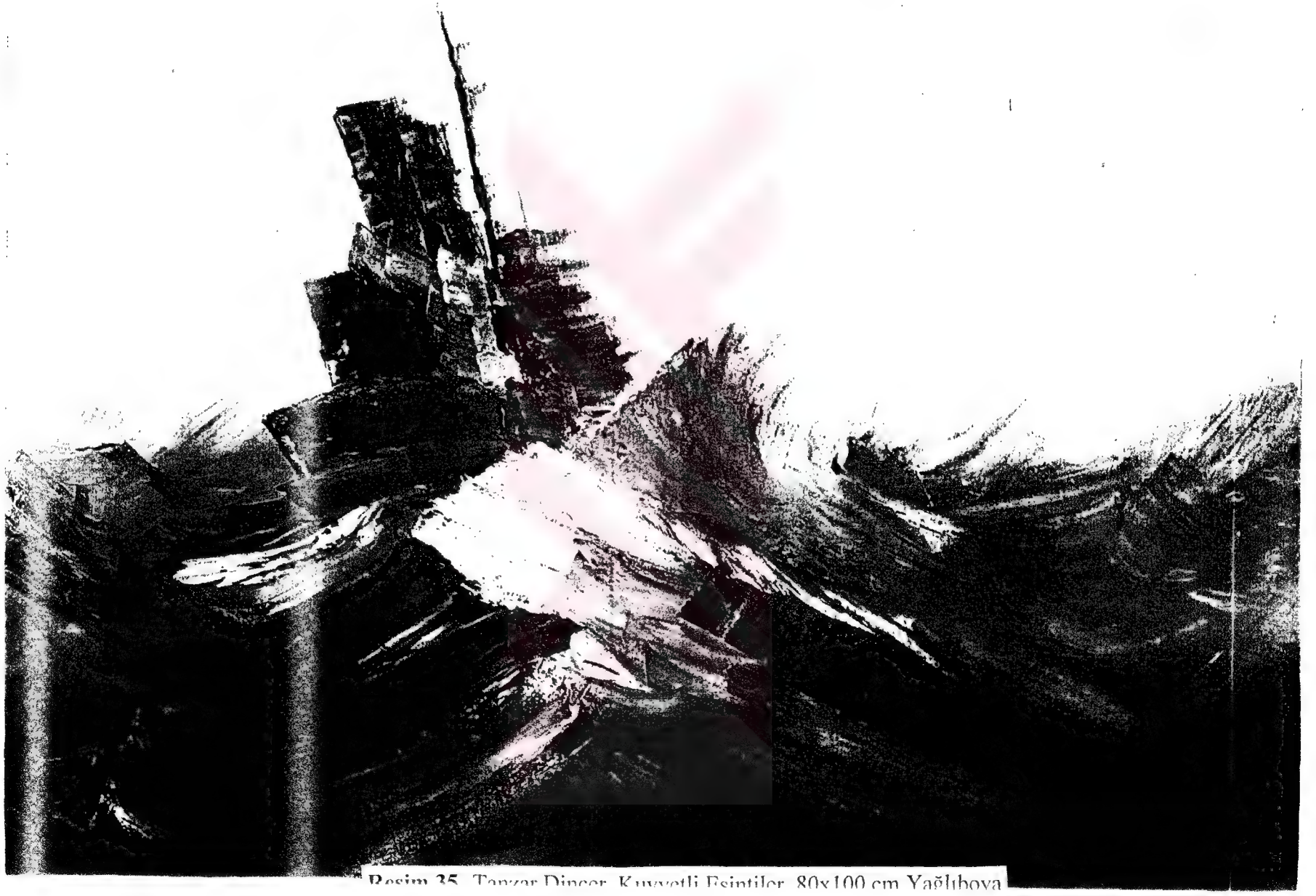

Resim 35. Tanzar Dinçer, Kuvvetli Esintiler, 80x100 cm Yağlıboya

Resim 36. Turgut Akan, Boğaz'da Yalılar, 50x43 cm Yağlıboya

Resim 37. Vural Bayazıt. Günaydın İstanbul. 100x70 cm Yağlıboya

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Resim 38. Yaşar Muhterem Ercoşkun, Hermes, 30x40 cm Yağlıboya

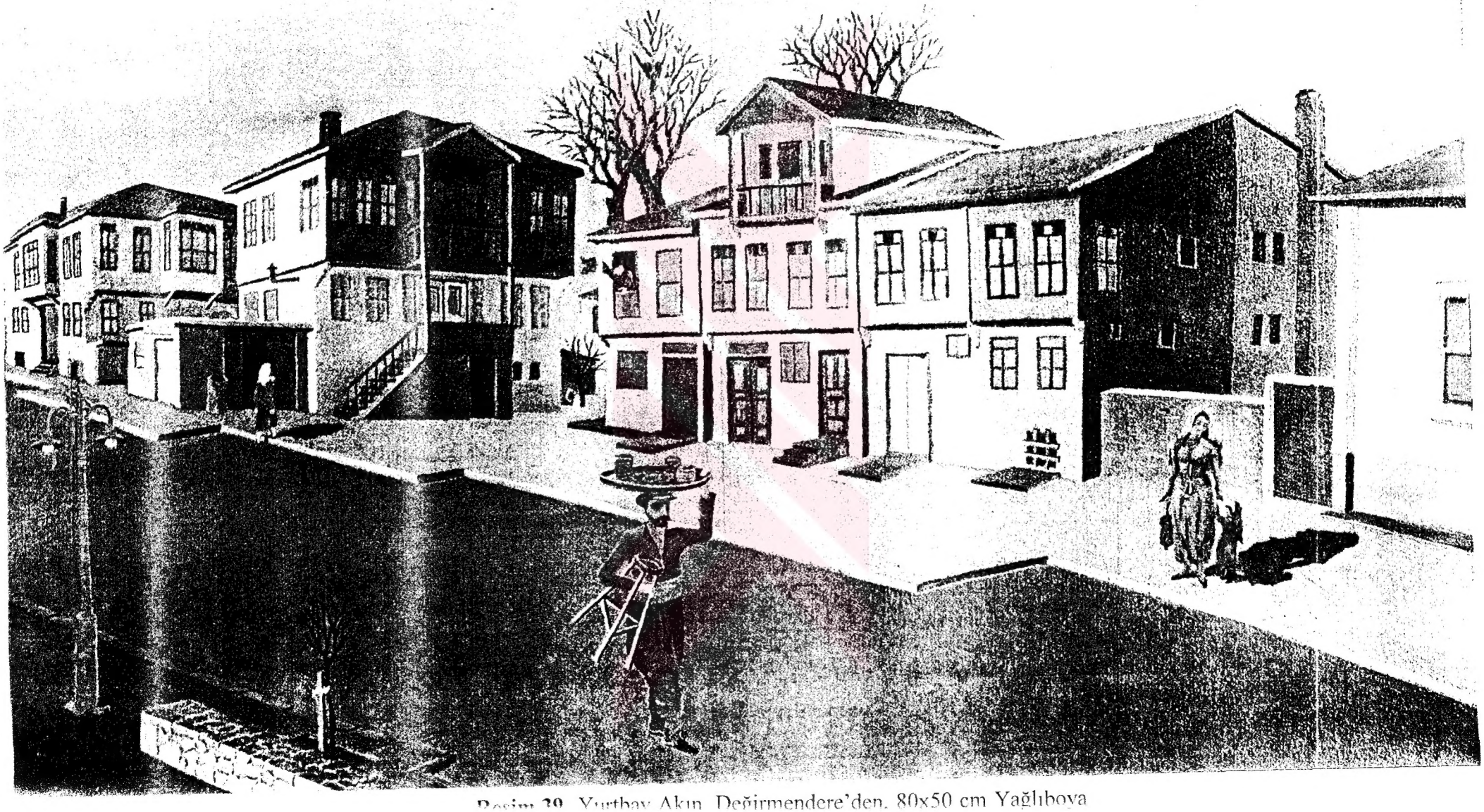

Resim 30. Yurthay Akın, Değirmendere'den, 80x50 cm Yağlıboya